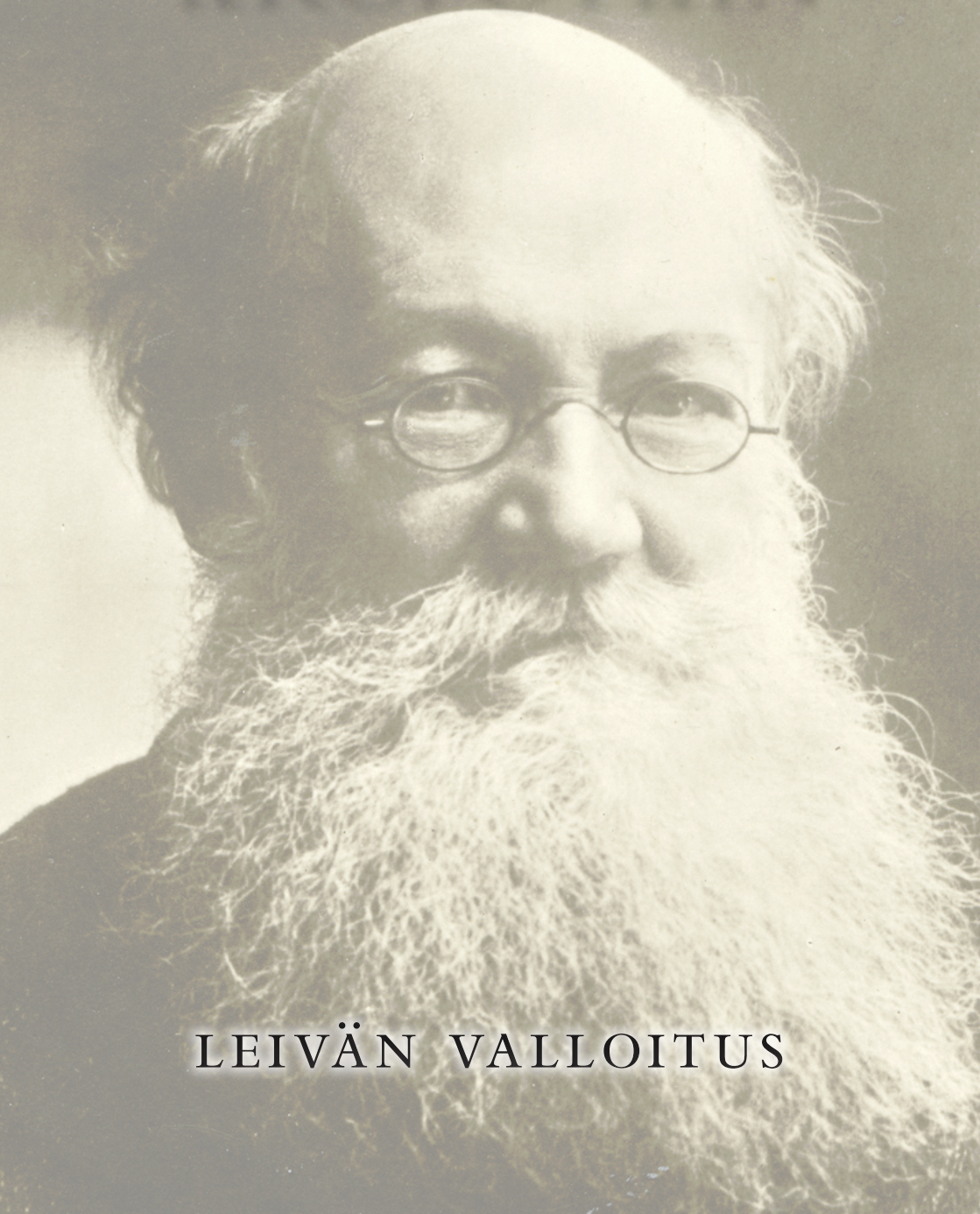

KROPOTKIN

LEIVÄN VALLOITUS

PJOTR KROPOTKIN

Leivän valloitus

Alkuteos LA CONQUÊTE DU PAIN
Suomentanut Santeri Rissanen
Arvi A. Karisto Osakeyhtiö 1919

Sosialismin kirjasto II
1796-928x
SOSIALISMI.NET
Tampere 2010

SISÄLLYS

<i>Esipuhe</i>	5
1. <i>Rikkautemme</i>	11
2. <i>Hyvinvointia kaikille</i>	24
3. <i>Anarkistinen kommunismi</i>	37
4. <i>Pakkoluovutus</i>	50
5. <i>Elintarpeet</i>	65
6. <i>Asunto</i>	94
7. <i>Vaatteet</i>	106
8. <i>Toimenpiteitä</i>	110
9. <i>Ylellisyystarve</i>	119
10. <i>Mieluinen työ</i>	137
11. <i>Vapaa sopimus</i>	148
12. <i>Vastaväitteitä</i>	166
13. <i>Kollektivistinen palkkatyö</i>	188
14. <i>Kulutus ja tuotanto</i>	208
15. <i>Työn jako</i>	217
16. <i>Teollisuuden harjoittelu</i>	221
17. <i>Maanviljelys</i>	233

ESIPUHE

Pjotr Kropotkin on pyytänyt minua kirjoittamaan teokseensa esipuheen, ja minä täytän hänen toiveensa, joskin tunnustan tekeväni sen hieman epäröiden. Kun en voi lisätä mitään hänen kirjassaan esittämiinsä moniin todisteihin, joudun helposti hänen sanojensa heikentäjäksi. Ystävyuteni on kuitenkin puolustuksenani. Nykyisin, jolloin tsaarin jalkoihin polvistuminen on ranskalaisista ”tasavaltalaisista” sopivaisuuden korkein ilmaus, pidän parempana liittyä niihin vapaihin miehiin, jotka tsaari ruoskituttaisi, heittäisi vankikomeroihin tahi hirtättäisi josakin pimeässä piilonteessa. Unohdan näiden ystävien seurassa hetkiseksi ne hylkiöt ja luopiot, jotka kiljuivat nuoruudessaan kurkkunsa käheiksi ”Vapautta, vapautta!” ja panevat nyt paras-taan sulattaakseen Marseljeesia ja Boshe tsarja hrani’ta hiveleväksi sopusoinnuksi.

Krapotkinin viimeisin teos ”Vallankumousmiehen puheita” on ennen kaikkea terävä läpimädän ja julman porvari yhteiskunnan arvostelu ja koe nostattaa vallankumouksellisten tarmo-a valtiota ja kapitalismia vastaan. Hänen uuden kirjansa, ”Vallankumousmiehen puheita” teoksen jatkon, sävy on säyseämpi. Hän vetoaa siinä niihin auliisiin miehiin, jotka mielisivät olla rehellisessä yhteiskunnan uudestaluomisen yhteistyössä, ja hahmoittelee suurin vedoin tulevaisuuden historian edellytyksiä, jotka suovat meidän rakentaa inhimillisen yhteisön pankkien ja valtioiden raunioille.

Kirjan nimi ”Leivän valloitus” on käsitettävä mitä laajim-massa merkityksessä, sillä ”ihminen ei elä ainoastaan leivästä”.

Aikana, jolloin jalot ja rohkeat ihmiset koettavat muuntaa yhteiskunnallisen oikeusihanteensa eläväksi todellisuudeksi, ei kunnianhimomme tyydy pelkkään leivän valloittamiseen, olkoonpa, että saisimmekin vielä viiniä ja suolaa leipämme lisäksi. Meidän on valloitettava kaikki muukin, mikä on ehdotonta taikkapa vain hyödyllistäkin elämän viihtymykseksi, meidän on turvattava itsellemme kaikkien tarpeittemme ja nautintojemme täysi tyydytys. Niin kauan kuin emme ole tehneet tätä ensimmäistä ”valloitusta”, niin kauan kuin meillä on vielä ”vaivaisemme”, on katkeraa ivaa sanoa toisiaan vihaavien ja areenalle päästettyjen petojen tavoin toisiaan raatelevien inhimillisten olentojen laumaa ”yhteiskunnaksi”.

Kirjailija mainitsee jo teoksensa ensimmäisessä luvussa ne rajattomat rikkauudet, jotka ihmiskunta jo omistaa, ja sen ihmeellisen työväline- ja konekokoomuksen, joka on saatu joukkotyöllä. Vuotuinen tuotanto antaisi runsaasti leipää ja jos kaupunkeihin, kartanoihin, viljavainioihin, tehtaisiin, liikenteeseen ja kouluihin kiinnitetty suunnaton pääoma joutuisi yksityisomaisuudesta yhteisomaisuudeksi, niin yleinen hyvinvointi olisi helposti luotavissa: tarjolla olevia voimia käytettäisiin, ei tarkoituksettomiin ja ristiriitaisiin hankkeisiin, vaan tuottamaan kaikkea sitä, mitä ihminen tarvitsee ravintoonsa, asuntoonsa, vaatteisiinsa, huveihinsa, tieteellisiin opintoihinsa ja kaunotaiteiden viljelemiseen.

Ihmissuvun omaisuuksien takaisinvaltaus, sanalla sanoen pakoluovutus (*expropriation*) on kuitenkin toteutettavissa vain anarkistisella kommunismilla: hallitus on hävitettävä, sen lait ovat lakkautettavat, sen siveysoppi syrjäytettävä, sen palvelijat poistettavat ja tartuttava työhön vain omaa alotevaistoaan seuraten,

oman olemuksensa, harrastustensa, ihanteittensa ja työtoimiensa mukaan ryhmittyen. Tämän teoksen tärkein puoli, pakkoluovutuskysymys, onkin niitä seikkoja, joita tekijä on käsitellyt yksityiskohtaisimmin, maltillisimmin ja kiivailematta, mutta sillä tyyneydellä ja sellaisella katsomuksen kirkkaudella, mitä hyvinkin pian puhkeavan, eittämättömän vallankumouksen tutkimukselta erikoisesti vaaditaan. Vasta sitten, kun valtio on hävitetty, voivat vapautuneet työläiset, joiden ei tarvitse enää olla imijäin ja loisien orjina, antautua vapaasti valikoimaansa, heitä viehättävään työhön ja ryhtyä tieteen avuin maan muokkaamiseen tai teollisuustuotannon aloille sekä hakea vaihtelua ja virkistystä opinnoista ja huveista. Ne kirjan sivut, jotka käsittelevät maanviljelystyötä, ovat erikoisen mielenkiintoisia, sillä ne selostelevat tosiseikkoja, jotka käytäntö on jo todentanut ja joita on kaikkialla helppo huomattavassa laajuudessa sovelluttaa jokaisen hyödyksi eikä vain valikoitujen harvain rikastuttamiseksi.

Jotkut neropatit puhuvat ”*fin de sièclestä*”, pilailen sillä hienostelevan nuorison puutteita ja paheita; mutta kysymys on jo muusta kuin pelkästä vuosisadan lopusta, me lähenemme ajanjakson, historian aikakauden loppua. Me olemme koko vanhan ajan sivistyksen päätteessä. Voiman oikeus ja vallan oikut, tuttu juutalainen peru ja julma roomalainen laintulkinta eivät tehoa meihin. Meillä on uusi usko, ja heti kun tämä usko, joka samalla on tiedettä, on tullut kaikkien totuuden etsijäin uskonnoksi, muuttuu se todellisuudeksi, sillä historian ensimmäisiä lakeja on, että yhteiskunta muovautuu ihanteensa mukaiseksi. Mitenkäpä saattaisivat vanhentuneen maailmanjärjestyksen puolustajat säilyttää sitä? He eivät usko enää, heillä ei ole enää johtajaa eikä lippua, he ottelevat umpimähkään. Uuden luojia tuhotakseen

heillä on lakeja ja kiväärejä, tykistöä ja pamppupoliiseja, mutta se kaikki ei vastaa aatetta, ja koko mielivallalle ja sorrolle perustuva vanha järjestelmä on tuomittu ennen pitkään historiantakaiseen aikaan kuuluvaksi.

On epäämätöntä, että niin tärkeä kuin lähenevä vallankumous inhimillisyyden kehitykselle onkin, se ei poikkea edellisistä kumouksista tekemällä äkkihyppäyksiä: luonto ei tunne sellaisia. Mutta anarkistinen yhteiskunta on jo kauan aikaa kohonnut tuhansin ilmiöin, tuhansin syvällisin muuttein yhäti nousevaan kehityskulkuun. Sen huomaa kaikkialla, missä vain vapaa ajatus riistäytyy dogmin kirjaimesta, kaikkialla, missä tutkijan nero kohoa vanhoja muotoja korkeammalle, missä inhimillinen tahto ilmenee itsenäisinä tekoina, kaikkialla, missä rehelliset, kaikkea pakkokuria uhmaavat miehet liittyvät vapaaehtoisesti valistamaan toisiaan ja yhteistöin sekä valtiaatta valloittamaan itselleen elämänosuuttaan ja tarpeittensa täyttää tyydytystä. Tämä kaikki on anarkismia tajuamattaankin, ja se oppii yhä paremmin tuntemaan itseään. Eikö se riemuitsisi ollessaan tietoinen sekä ihanteestaan että rohkeasta tahdostaan, luottamuksensa menettäneen vastustajain parven parkuessa kohtalonsa kouriin heittäytyen: ”*Fin de siècle! Fin de siècle!*”

Lähenevä vallankumous on siis täydelleen toteutuva, ja ystävämme Krapotkin menettelee täysin historioitsija- asemansa mukaisesti liikkeussaan jo vallankumouksen merkeissä, kehitellessään kaikkien uurastamisen hyväksi tulevan yhteisomaisuuden herruuden palauttamisaatteitaan ja kokiessaan havauttaa niitä epäroivia, jotka ovat vallitsevista väärinkäytöksistä tietoisia, mutta eivät uskalla avoimesti käydä sotisopaan sitä yhteiskuntaa vastaan, johon he ovat tuhansin pyytein ja perintötavoin

punoutuneet. He tietävät, että laki on väärä ja valheellinen, että virkamiehet matelevat mahtavampiensa ja heikkoja sortavien edessä, ettei säällistä elämää ja uurasta kunnollisuutta aina palkita pysyväisen leipäpalan ansion varmuudella ja että pörssi-keinottelijan häikäilemätön julkeus ja koronkiskurien julmuus ovat ”leipää valloitettaessa” ja hyvinvointia hankittaessa kaikkia hyveitä tehokkaampia aseita; mutta sen sijaan että hankkisivat selvyyttä ajatuksiinsa, toivomuksiinsa, yrityksiinsä ja toimiinsa oikeudentuntoisen järkensä varassa, useimmat heistä pakenevat johonkin hämärään umpikujaan, välttääkseen ryhdikkään asenteen vaaraa. Näin menettelevät ne ei-uskovaiset, jotka eivät tunnusta enää isiensä ”järjenvastaista uskontoa”, vaan antautuvat sen sijaan joihinkin kummallisiin, epämääräismuotoisiin salaperäismenoihin ja sotkeutuvat sekapäisiin tunnemaailmoihin: heistä tulee ”rose-croixlaisten”, spiritistien, buddhalaisten tai ihmidentekijäin kannattajia. He väittävät olevansa Cakyamonnin opetuslapsia. Nämä haikeat herrat ja riutuvat naiset eivät kuitenkaan vaivaudu edes ottamaan selvää mestarinsa opeista, vaan hakevat tyhjiin raukenemisen rauhaa nirvanasta.

Nuo kaunosielut rauhoittukoot. Hehän lavertelevat lakkaamatta ihanteesta! Onhan meidän kyllä – aineellisina olentoina – heikkoudessamme huolehdittava ruumiimme ravinnostakin, sillä siitä emme ole aina täysin tietoisia; miljoonilla slaavilaisilla veljillämme, tsaarin alamaisilla, ei ole ruuan murennettakaan ja monet muutkin tuhannet näkevät nälkää. Mutta ylempänä leipääkin, ylempänä hyvinvointia ja yhteisomaisuuksia, joita toveriemme toimintatarmo voi hankkia meille, näemme me etäisyydessä edessämme uuden maailman, jossa voimme rakastaa koko sydämellämme toisiamme ja tyydyttää sitä jaloa ihan-

teenkaipuuta, jota kauneuden pilvipalvojat, aineellisen maailman inhoajat väittävät sielunsa sammuttamattomaksi janoksi! Silloin, kun ei enää ole rikkaita eikä köyhiä, kun nälkäinen ei enää pälyile kadesilmin kylläiseen, silloin luontainen ystävyys voi taas viritä ihmisten keskuuteen ja nyt tukahutettu kaikkiihyteyden uskonto korvata taivon pilviin hämäriä kuvia piirtelevän häilyvän uskonnon.

Vallankumous on pitävä enemmän kuin lupaakaan, se on, puhdistaa meidät saastaisesta yhteydestämme kaikenmoiseen järjestysvaltaan ja vapauttaessaan meidät vihdoinkin olemassaoloamme myrkyttävistä alhaisista rahahommista, uudistava elämän lähteet. Jokainen voi silloin rastia vapaasti rataansa: työmies tarttua luontaiseensa työhön, tutkija tieteillä julkisesti, eikä taiteilijan kauneusihanne ole enää niukan leivän määräämä. Me olemme kaikki ystäviä ja voimme toteuttaa yhteistöin runoilijain laulamattomia luomat.

Varmaankin muistellaan silloin joskus nimeltään niitäkin, jotka valmistivat epäitsekäällä, maanpaolla ja vankeudella palkitulla propagandallaan tätä uutta yhteiskuntaa. Nepä ovat meidänkin mielessämme ”Leivän valloitus” julkaistessamme: tämä heille vankilaristikkojen taakse tai vieraille maille saapuva yhteisen aatteen todiste on kannustava heitä. Tekijä suostuneekin vallan varmaan siihen, että omistan hänen kirjansa kaikille aatteen vuoksi kärsiville ja erikoisesti eräälle rakkaalle, koko elämänsä ajan oikeudesta otelleelle ystäväille. Ei tarvitse mainita hänen nimeään: hän tuntee näitä veljensä sanoja lukiessaan sydänlyönneistään olevansa se mies.

ÉLISÉE RECLUS

I. LUKU

RIKKAUTEMME

I

Ihmiskunta on harpannut aimo askeleen siitä ammoisesta ajasta, jolloin mies muovaili alkeelliset aseensa kivistä, eleli miten kuten metsästyksellä ja jätti jälkeläisilleen vain kallionalaisen kotikonnun ja joitakin kivikapineita – ääretöntä, käsittämätöntä, kammottavaa ja onnen olemassaolon säilyttämisessä vastaan kamppailevaa Luontoa lukuunottamatta.

Ihmissuku keräsi kuitenkin noina levottomina, tuhansia ja tuhanten tuhansia vuosia vallinneina aikoina arvaamattomia aarteita. Se muokkasi maata, kuivaili soita, perkasi polkuja korprien kohtuun, teki teitä, rakensi, keksi, havaitsi, pohti, muodosti monimutkaisia työvälineitä, sai selville luonnon salat, lannisti höyryn, valistuneella ihmislapsosella on nyt jo kehtonsa äärellä kookas, edellisten eläjäin kokoama ehtymätön pääoma. Tämä pääoma suo nyt ihmisen hankkia pelkällä toisten kanssa yhdistetyllä työllä ”Tuhannen ja yhden yön” satujen itämaisii haa-veitakin huimaavampia rikkauksia.

Maa on muokattu suuressa mitassa. Se on valmis ottamaan vastaan järkiperaistä työtä ja kellovllista kylvöä, somistautumaan runsain sadoin – runsaammin kuin ihmssuvun tarpeiden tyydyttämiseen tarvitaankaan.

Satakunta voimakkaiden koneiden keralla työskentelevää miestä voi koota muutamissa kuukausissa Amerikan neitseellisillä preirioilla riittävästi viljaa kymmentuhannen henkilön vuosielannoksi. Siellä taas, jossa inehmo mieli kaksin-, kolmin- tai satakertaisia satoja, uudistaa hän maan, antaa kullekin kasville kuuluvan hoidon ja saa satumaisia tuloksia. Ja sensijaan, että metsästäjän oli vallattava muinoin satoja neliökilometrejä oman ja omaistensa toimeentulon turvaamiseksi, voi nyt valistunut ihminen kasvattaa tuhatkertaisesti pienemmällä päiväkeellä vähin voivoin ja varmoin edellytyksin kaiken oman ja perheensä elannon.

Ilmastosuhteet eivät tee enää kiusaa. Inehmo korvaa puuttuvan auringonpaisteen keinotekoisin lämmöin, ja pian myös keinotekoinen valo edistää kasvullisuutta. Hän voi nyt saada lasin ja lämminvesijohtojen avulla kymmentä kertaa vieläkin runsaamman tuoton kuin muinoin oli mahdollistakaan.

Teollisuuden tuottamat mestarilaitteet ovat sitäkin ihmeellisemmät. Noilla järjellisillä olennoilla, nykyaikaisilla – kolmen, neljän sukupolven, suureksi osaksi unhoon urenneiden yksilöiden keksimillä – koneilla satasten miestä valmistaa kymmenelle tuhannelle parin vuoden pukuaineet. Satamäärä miehiä kaivaa mainiosti järjestetyssä hiilikaivannossa vuosittain ilmoille siinä määrin polttoainetta, että kymmenisentuhatta perhettä saattaa sillä kylmässäkin ilmanalassa lämmitellä. Ja näimmehän äskettäin, miten Mars-kentälle loihdittiin joissakin kuukausissa kokonainen mahtava kaupunkikin, ilman että ranskalaisen kansan säännöllisessä työssä voi huomata pienintäkään seisahdusta.

Ja vaikkei teollisuudessa, maanviljelyksessä ja koko yhteiskunnallisessa järjestelmässämme olekaan ollut esi-isiemme uuras-

tuksista sanottavaa hyötyä muille kuin harvoille, niin on kuitenkin varmaa, että ihmiskunta voisi jo saada rauta- ja teräsorjiensa avulla rikkauden ja ylellisyyden jokaiselle jäsenelleen.

Niin, me olemme toden totta rikkaita, äveriäämpiä kuin uskommekaan. Me olemme rikkaita jo omaamiemme omaisuuksien perusteella ja yhä äveriäämpiä käytettävissämme olevien välineiden avulla. Me olisimme vieläkin verrattomammin varakkaita, jos maankamaramme, tehtaittemme, tieteemme ja teollisuustaitomme tulokset käytettäisiin yleisen hyvinvoinnin hankkimiseksi.

II

Olemme rikkaita sivistyneissä yhteiskunnissamme. Miksi sitten on niin runsaasti köyhyyttä ympärillämme? Miksi on olemassa raskasta, joukkoja raastuttavaa raadantaa? Miksi parhaimminkin palkattu työmies hätäilee huomisesta – keskellä näitä entisajoilta perityitä aarteita ja suurenmoisista, muutamien päivääs suoritettujen tuntien työstä kaikille hyvinvointia lupaavista tuotantovälineistä huolimatta?

Sosialistit ovat sanoneet sen kerta toisensa jälkeen, ainiaan uupumattomasti. He toistavat sen joka ainoa päivä ja toteavat sen kaikkien tieteiden tarjoamia todisteita käyttäen. Siksi, että kaikki tuotantoon tarvittava: maa, kaivokset, koneet, kulkuneuvot, ravinto, asunto, kasvatusta, tieto, kaikki on otettu pitkän ja ihmiskunnan ennen luonnon voimien herraksi tuloaan kokeeman anastus-, maastamuutto-, sota-, tietämättömyys- ja sortohistorian aikana aniharvojen hyväksi.

Siksi, että nuo harvat vetoavat muka menneisyydessä saatuihin oikeuksiin ja omaksuvat nyt kaksi kolmannesta inhimillisen,

mitä järjettömimmän ja häpeällisimmän riiston valtaan jättämänsä työn tuotteista; siksi, että he, saatuaan ihmislaumat tilaan, jossa niillä on tuskin kuukaudenkaan, vieläpä tuskin enempää kuin seitsemän vuorokauden muona, eivät salli niiden työskennelläkään, ellei heille luvata ensin parhaita osaa; siksi, että he estävät inehmon tuottamasta sitä, jota hän tarvitsisi, ja pakottavat hänet tuottamaan, ei suinkaan toisille tarpeellista, vaan sitä, joka antaisi kiskojille korkeimman voiton.

Siinä onkin koko sosialismi!

Silmäilkäämme sivistynyttä maata. Sen pintaa peittäneet metsät ovat kaadetut, suot ovat kuivatut ja ilmanala tehty terveellisemmäksi; maa on muovailtu asuinkuntoiseksi alaksi. Maankamara, joka versoi ennen vain karuja yrttejä, suo nyt suuria satoja. Eteläisten laaksojen luona kohoavat kalliot ovat pengermöidyt ja pengermillä kiemurtelee kultahedelmäinen viiniköynnös. Muinoiset villit, pelkkiä kitkeriä hedelmiä ja ravinnoksi kelpaamattomia juuria hyötyilleet kasvit ovat kehitetyt mehuisiksi vihanneksiksi ja valiohedelmiä kantaviksi puiksi.

Tuhannet kivettyt ja raudoitettut tiet risteilevät maassa ja vuorten lävitse; höyryveturi viheltelee Alppien, Kaukason ja Himalajan jylhissä vuorisolissa. Joet ovat peratut purjehduskuntoisiksi, rannikot luodattut, huolelliset, työläin töin kaivetut ja valtamerien raivolta suojatut satamat suovat laivoille turvallisen tyyssijan. Vuoriin on porattu syviä kuiluja ja maanalaisten käytävään sokkelo haarautuu siellä, josta kivihiihtä tai kivennäisiä on koottavissa. Kaikkialle teiden risteysksiin rakennetaan ja kehittyy moninaisten teollisuuden, taiteen ja tieteen aarteiden pesäpaikkoja, kaupunkoja. Kokonaiset kurjuudessa syntyneet ja kuolleet, herrojensa sortamat ja räökkäämät, työn surkastuttamat

sukukunnat ovat testamentanneet tämän suunnattoman perintöosuuden meidän vuosisadallemme.

Miljoonat miehet ovat raataneet tuhansia vuosia korprien kaadannassa, soita kuivaillen, tehden teitä ja padoten jokia. Joka ainoa Europassa olevan viljellyn maan hehtaari on kasteltu monien rotujen hikihelmin, jokaisella tiellä on oma vaivojen, väkinäisen raadannan ja kansan kärsimysten historiansa. Joka peninkulma rautatietä, joka tunnelimetri on vaatinut ihmisveriosuutensa.

Kaivosten käytävien kallioseinissä on vieläkin vereksiä työmiehen kuokan iskujen jälkiä, ja kunkin tukipaalun väli voisi merkitä kaasun, vieremän tai tulvan surmaaman, keskellä elämänsä kukkeutta kaatuneen kaivosmiehen hautaa. Oivallertaneenkohan myös, mitä kyynelmääriä, puutteita, sanoin kuvaamatonta, pirstaleihin peittyneen miehen niukoista ansioista eläneelle perheelle koitunutta kurjuutta nuo haudat ovat maksaneet?

Rautatieverkon ja purjehdusväylien yhdistämät kaupungit ovat vuosisatoja vanhoja elimistöjä. Kaivakaa niiden perusteita ja te löydätte sieltä eri kerroksia katuineen, kartanoineen, teattereineen, areenoineen ja julkisine rakennuksineen. Syventykää niiden historiaan ja te toteatte, miten noiden kaupunkien sivistys, elämä, teollisuus ja niiden henki on ennen tällaiseksi tuloaan verkalleen kasvanut ja kohonnut asukaspolvien yhteistyöllä.

Joka ainoan talon, työpajan, tehtaan ja kauppapuodin arvo on vielä tänäkin päivänä maahan mullattujen tuhansien työläisten koottua uurastusta ja niitä pidetään kunnossa sillä alueella asuvain ihmislegioonain ponnistuksilla. Jokainen, kuten sanotaan, kansojen varallisuuden atoomi saa arvonsa ainoastaan siten, että se on osa äärettömästä kokonaisuudesta. Mitäpä joku Lontoon

laivaveistämö tai Parisin jättiläismyymälä merkitsisikään, ellei se olisi noissa kansainvälisen kaupan kookkaissa keskuksissa? Mitäpä olisivatkaan kaivoksemme, tehtaamme, rakennuspaikkamme ja rautatiemme päivittäin maitse ja meritse kuljetettavitta tavarapaljouksista?

Miljoonat inhimilliset olennot ovat työskennelleet tuon nykyään niin ylvästelemämme kehityksen luomisessa. Toiset, kaikille maailman tahoille hajoitetut miljoonat ahertavat sen ylläpitämiseksi. Ja jollei heitä olisi, ei tuosta kaikesta olisi enää viidenkymmenen vuoden vierähdettyä muuta kuin rauniokasoja jäljellä.

Ei ole olemassa mitään ajatuskaan, keksintöäkään, joka ei olisi olleen ja olevan ajan yhteisluomaa. Tuhannet tunnetut ja tuntemattomat, köyhydessä kuolleet keksijät ovat valmistelleet noiden kaikkien, ihmisten neronsa näytteinä ihastelemien koneiden keksimistä. Tuhannet kirjailijat, runoilijat ja oppineet ovat uurastaneet syventääkseen tietoja, oikaistakseen erehdyksiä ja luodakseen tieteellisen ajattelun ilmakehän, jota ilman ei ainoakaan vuosisatamme ihmetyö olisi päässyt päivänvaloon. Mutta eikö edellisten vuosisatojen ponnistelu ole synnyttänyt noitakin tuhansia viisautieteilijöitä, runoilijoita, oppineita ja keksijöitä? Eivätkö työmies- ja monenlaiset käsityöläislegioonat ole elättäneet ja huoltaneet heitä niin hyvin ruumiillisesti kuin henkisestikin heidän elinaikanaan? Eikö heitä ympäröivä elämä ole kannustanut heitä ajatusaskarteluissaan?

Séguinin, Mayerin ja Groven moiset nerot ovat olleet tehokkaampia tekijöitä opastamaan teollisuutta uusille urille kuin kaikki maailman kapitalistit. Mutta nuokin nerot ovat yhtä hyvin teollisuuden kuin tieteenkin lapsia. Sillä ennen kuin nuo

älykkäät aivot voivat selitellä mekaanisia syntyjä syviä ja fyysilisten voimien yhtenäisyyttä, vaadittiin, että tuhannet höyrykoneet kehittivät vuosikausia kaikkien nähden lämpöä dynaamiseen voimaan ja tätä voimaa ääneen, valoon ja sähköön. Ja jos me, yhdeksännentoista vuosisadan lapset, olemme vihdoinkin tajunneet tuon ajatuksen ja osanneet sovelluttaa sitä, niin johtuu sekin siitä, että jokapäiväinen kokemus on kypsyttänyt meitä siihen. Edellisellä vuosisadalla eläneet ajattelijat olivat jo hekin sielunsa silmillä selvillä noista ilmiöistä ja huomauttivat niistä; heitä ei kuitenkaan silloin tajuttu, sillä kahdeksastoista vuosisata ei ollut kasvanut meidän laillamme höyrykoneen ääressä.

Ajatteltakoon vain niitä vuosikymmeniä, joita olisi voinut vierähtää ilman että me olisimme olleet tietoisiaakaan tästä nykyiseen teollisuuteen vallankumouksen tuottaneesta laista, ellei Watt olisi tavannut Sohossa taitavia työmiehiä, jotka oivalsivat toteuttaa metallin avulla hänen tietopuolisia ohjeitaan, valmistaa kaikki erikoisosat ja tehdä vihdoin koko mekanismiin vangitun höyryn hevostakin herkkäoppisemmaksi, vettäkin helpommin johdettavaksi, sanalla sanoen luoda koko nykyaikaisen teollisuuden sielun.

Kaikilla koneilla on sama tarinansa: pitkä köyhyyden ja unettomien öiden, pettyneiden toiveiden ja riemujen sekä osittaisten, monien sukupolvien tuntemattomien, alkuperäiseen keksintöön kaikkien älykkäimpienkin ajatusten hedelmöittämiseksi tarvittavia pikkupiirteitä huomanneiden työmiesten tuottamien parannusten tarina. Ja edelleenkin, jokainen uusi keksintö on synteesi, tuhansien edellisten, mekaniikan ja teollisuuden avarilla aloilla tehtyjen keksintöjen tulos.

Tieteellä ja teollisuudella, opilla ja sovelluttamisella, keksinnöillä ja uusiin keksintöihin johtavalla käytännöllisellä toteuttamisella, ajattelemisella ja käsiaskartelulla, kaikella on keskinäistä yhteyttä. Joka ainoa keksintö, jokainen edistysaskel, kaikki ihmillisen äveriäisyyden kartuttaminen juontaa alkunsa menneisyyden ja nykyisyyden ruumiillisesta ja henkisestä yhteistyöstä.

Millä oikeudella voitaisiin siis anastaa pienintäkään rajattoman kokonaisuuden rahtua ja sanoa: tämä kuuluu minulle, tämä ei ole sinun?

III

Mutta ihmiskunnan elämien ikäkausien aikana kävikin niin, että kaikki, mikä suo ihmisen kehittää ja kartuttaa tuotantokykyään, kaikki tuo joutuikin aniharvoille anastajille. Olemme mahdollisesti jolloinkin tilaisuudessa tekemään selkoa tuosta anastuksesta. Tyydymme tällä kertaa vain toteamaan sen tapahtuneeksi ja tutkimaan sen tuottamia seurauksia.

Maa, jonka arvo johtuu jatkuvasta kansoittumisesta, on nyt harvojen hallussa. He voivat estää ja estävätkin väestöä viljelemästä sitä tai eivät salli sen viljellä sitä uusien tarpeiden mukaisesti. Useiden sukupolvien uurastusta edustavien ja vain teollisuuden tarpeista ja väestön tiheydestä arvonsa juontavien kairoksien omistusoikeus on yhäkin harvojen henkilöiden käsissä. He rajoittavat kivihiilen tuotantoa tai lakkauttavat sen lopenkin, jos vain vainuavat edullisemmän pääomiensa sijoitusmuodon. Koneistokin on nyt harvojen omaisuutta, silloinkin se nykyään kuuluu yksityisille omistajille, kun edustaa epäamättömästi alkuperäiseen työvälineeseen kolmen sukupolven työläistön ke-

hittämää täydellisyyttä. Jos sata vuotta sitten valmistetun ensimmäisen nypläyskoneen keksijän pojanpojat pistäytyisivät johonkin Baselin tai Nottinghamin tehtaaseen oikeuksiaan valvomaan, huudettaisiin heille: ”Menkää matkoihinne! Tämä ei ole teidän koneenne!” ja heidät ammuttaisiin, jos he yrittäisivät ottaa omaansa.

Euroopan väestötiheyttä, teollisuudetta, kaupatta ja liikettä pelkäksi romuraudaksi joutuvat rautatiet kuuluvat muutamille määrätuille osakkeenomistajille, jotka tuskin täysin tietänevätkään, missä nuo keskiaikaisen kuninkaan tuloja huimaavampia summia suovat tiet oikeastaan ovatkaan. Ja jos teiden ja tunnelien teossa tuhansittain kuolleiden lapset laittautuisivat jonakin päivänä nälkiintyneinä ja räpsyisin laumoin noiden osakkeenomistajain luo vaatimaan leipäänsä, niin hajoitettaisiin heidät heti pistimin ja ampuma-asein sekä puolustettaisiin ”hankittuja oikeuksia”.

Elämään astuva työmiehen poika ei saa tämän epäsuhtaisen järjestelmän vuoksi pellon palaakaan kyntääkseen, konetta työskennelläkseen tai kaivosta louhiakseen, hänen luovuttamattansa osaa työnsä tuloksista jollekulle työnantajalle. Hänen on myötävä työvoimansa niukasta ja epävarmasta leipäpalasta. Hänen isänsä ja isänsä isä olivat muokanneet ja ojjittaneet maata, rakentaneet tehtaita ja tehneet parannuksia koneisiin; he olivat raataneet kaiken tarmonsä tarjoten – ja voitaneenkopa muuta vaatiakaan? – Mutta hän, heidän poikansa ja poikansa poika on kuitenkin syntynyt maailmaan viheliäisintäkin villiä varattomampana. Ja jos hän saisikin jonkin peltotilkun viljeltäväkseen, niin suodaan se hänelle vain sillä ehdolla, että hän antaa neljänneksen sadostaan isännälleen ja toisen neljänneksen hallitukselle

tai jollekin välikäsille. Ja tämä valtion, kapitalistin, työnantajan ja kauppasaksan hänelle panema vero kasvaa lakkaamatta, ja onpa harvinaista, että ne soisivat hänelle tilaisuuden parantaa maata. Jos hän siirtyy teollisuuden palvelukseen, saa hän työtä – vaikkei vallan aina – mutta ehdolla, ettei jätä työnsä tuloksista itselleen kolmannesta enempää, vaan luovuttaa lopun niille, jotka laki leimaa koneen omistajiksi.

Me lausumme kovan tuomion läänitysherralle, joka ei sallinut talonpojan koskeakaan maahan silloin hänelle annettavaa satoneljännestä vähemmällä, ja sanomme moista aikaa raakalaisaikakaudeksi. Mutta joskin muodot ovat muuttuneet, ovat olosuhteet kuitenkin jääneet yhä ennalleen. Ja työmies suostuu vapaan sopimuksen varjolla läänitysajan ehtoihin, sillä missään ei ole olemassa edullisempiakaan ehtoja. Kun kaikki on muuttunut isännän omaisuudeksi, ei työmiehellä ole enää muuta vallinnanvaraa kuin joko tyytyä tai nääntyä nälkään.

Moisesta asiain tilasta seuraa, että koko tuotantomme menee päin mäntyä. Yritteliäisyys yhteiskunnan tarpeiden tyydyttämiseksi tulee tuskin kysymykseenkään: sen ainoana maalina on vain enentää työnantajan tuloja. Siitäpä johtuukin teollisuuden alinomainen nousu ja lasku, nuo ainaiset liikepulat, joista jokainen aiheuttaa sadoille tuhansille työläisille kerjurisauvan käteen.

Kun työläiset eivät tuloillaan voi ostaa tuottamiaan rikkauksia, markkinoi teollisuus toisilla tahoilla, toisten kansojen rahakasten keskuudessa. Europalainen kokee lisätä täten orjiensa lukua jos jossakin, Itämailla, Afrikassa, Egyptissä, Tonkinissa ja Kongossa. Mutta kun kaikki kansat menettelevät samalla tavoin, on kilpailijoita kaikkialla. Ja sota – ehtymätön sota – on tästä

jokaisen markkinaherruushalusta välttämättömänä seurauksena. Sota Itämaiden herruudesta, sota meren herruudesta, sota tuontitullipakosta ja ehtojen määrittämisestä naapurikansoille, sota kapinoivia vastaan. Tykkien jyske ei vaikene Europassa, kokonaisia sukupolvia surmataaan, Europan vallat uhraavat valtiotulojensa kolmanneksen aseistukseen ja kaikkihan tietävät, mitä veroja meillä on ja mitä ne merkitsevät työläisille.

Kasvatus muuttuu perin pienen vähemmistön etuoikeudeksi, sillä voitaneenkohan puhua mistään kasvatuksesta oloissa, joissa työläisen lapsien on pakko lähteä jo kolmentoista vanhoina kaivoksiin tai isän avuksi pellolle? Voitaneenko puhua työläisen opinnoista, raatajan, joka palaa illalla rasittavan ja miltei poikkeuksetta tylsyttävän työn uuvuttamana kotiinsa? Yhteiskunta jaetaan kahteen vihollisleiriin, ja vapaus muuttuu moisissa oloissa tyhjäksi sanaksi. Kun radikaali vaatii valtiollisten oikeuksien laajentamista, huomaa hän pian, että vapauden tuulahdus johtaa tuota pikaa köyhälistön kohottamiseen, peruuttaa hankkeensa, muuttaa mielipiteensä ja kannattaa taas poikkeuslakeja ja sapelivaltaa.

Laaja tuomioistuinten, tuomarien ja pyövelien, santarmien ja vanginvartijain koneisto on tarpeen etuoikeuksien säilyttämiseksi ja aiheuttaa itse ilmiantojen, väärin todistusten, urkkijain, uhkausten ja mädännäisyyden järjestelmän.

Tämä järjestelmä vaikuttaa lisäksi lamauttavasti yhteiskuntatuntoonkin. Yksilö oivaltaa, että suvun on jouduttava rehellisyyden, itsekunnioituksen, myötätunnon ja keskinäisen avun puutteessa erinäisten sortaja petoeläinlajien lailla hukkaan. Mutta hallitsevat luokat eivät ole siitä milläänkään, vaan käyttävät

vallan toista ja samalla täysin väärää oppijärjestelmää todistaakseen, että asian laita on päinvastoin.

On lausuttu koreita kehoituksia, että niiden, joilla jotakin on, olisi jaettava niille, joilla ei mitään ole. Mutta ne, jotka toteuttavat tätä oppia, huomaavat heti noiden suurien sanojen sopivan sirosti runovihkosiin eikä elämään. Me väitämme, että ”valheteleminen on alentavaa, pahentavaa” ja koko hienostunut maailma on muuttunut yhdeksi ainoaksi valtavaksi valheeksi. Ja me totumme tuohon, neuvommepa lapsiammekin elämään kaksin siveysnaamoin, ulkokullatuiden kaltaisina. Ja kun järkemme ei mieli mukautua siihen, pakotamme sen siihen viisasteluiin. Ulkokultaisuus ja viisastelu vaihtuvat valistuneen ihmisen toiseksi luonnoksi.

Mutta yhteiskunta ei voi elää tuolla tavoin, sen on joko palattava totuuteen tai tuhouduttava.

Kapitalismin olemassaolo levittää siten luontaisia seurauksiaan koko yhteiskuntaelämään. Jos yhteiskunnat eivät mieli menestyä, on niiden palattava alkuperusteeseensa: koska tuotantovälineet ovat ihmiskunnan yhteistä omaisuutta, ovat ne annettavat koko ihmissuvulle takaisin. Yksityinen omistusoikeus ei ole oikea eikä hyödyllinen. Kaikki kuuluu kaikille, koska kaikki sitä tarvitsevat, koska kaikki työskentelevät voimainsa mukaan ja koska on fyysisesti mahdotonta määrätä kunkin osuus nykyisessä arvojen tuotannossa.

Kaikki kuuluu kaikille! Silmäilkäpä yhdeksännentoista vuosisadan luomaa työvälinemekanismia, noita miljoonia rautaisia, koneiksi sanomiamme, meille höyläviä ja sahaavia, kutovia ja kehräviä, raaka-ainetta paloittelevia ja taas kokoavia orjia, aikamme ihmetöitä! Kenelläkään ei ole oikeutta anastaa ainoa-

takaan noista koneista ja väittää: ”Tämä kuuluu minulla ja jos mielitte käyttää sitä, on teidän suoritettava minulle sillä ansaitsemistanne tuloksista vero”, yhtä vähän kuin keskiaikaisella läänitsherralla oli oikeutta sanoa talonpojalle: ”Tämä mäki ja tämä niitty on minun ja sinun on maksettava minulle joka leikkaamastasi lyhteestä, jokaisesta korjuuseen saamastasi heinäkimputa veroa!”

Kaikki kuuluu kaikille! Jos vain miehet ja naiset uurastavat työvoima-osansa, on heillä oikeus osuuteensa kaikesta, mitä maailma tuottaa. Ja tämä osuus jo luo heidän hyvinvointinsa.

Hyljätäkäämme väärät sanontatavat: ”oikeus työhön” ja ”jokaisen on saatava koko työnsä tulos”. Mehän vaadimme *hyvinvoinnin oikeutta – hyvinvointia kaikille*.

2. LUKU.

HYVINVOINTIA KAIKILLE

I

Kaikkien hyvinvointi ei ole unelma. Se on mahdollinen ja toteutettavissa, kiitos esi-isiemme kaikille aherteluille tuotantovoimamme lisäämiseksi.

Mehän tiedämme, että tuottajat, joita on tuskin kolmannes sivistysmaiden asukasluvusta, saavat jo niin paljon aikaan, että se soisi eräänlaisen hyvinvoinnin kaikille kodeille ja perheille. Tiedämme lisäksi, että jos kaikki nykyisin toisten työn hedelmiä tuhlailevat pakotettaisiin joutilaisuuden sijasta hyödylliseen työhön, kasvaisi varallisuutemme suhteellisesti tuottajain lukuun verraten ja enemmänkin. Ja tiedämme senkin, että ihmisen tuotantokyky kasvaa vastoin porvarillisen tieteen ylipapin, Malthusin, saarnaamaa teoriaa, paljon nopeammin kuin ihminen itse lisääntyy.

Sillä välin, kun Englannin väkiluku ei ole kasvanut vuodesta 1844 lähtien enempää kuin 62 % on sen tuotantokyky lisääntynyt alhaisimmankin arvion mukaan kaksinkertaisesti – nimittäin 130 %. Ranskassa, jossa väestö lisääntyy hitaammin, on tuotannon nousu kuitenkin ripeä. Monista maanviljelyspulista, valtion sekaantumisesta, pankkien ja kauppiasten keinottelusta huolimatta on näet vehnän tuotanto kasvanut kahdeksana viime vuosikymmenenä nelin- ja teollisuustuotanto enemmän

kuin kymmenkertaisesti. Yhdysvalloissa on lisääntyminen vieläkin huimaavampi: siirtolaisuudesta huolimatta tai pikemminkin juuri Europasta näin tulleesta ylimääräisestä työväestöstä johtuen ovat Yhdysvallat lisänneet rikkauttaan kymmenkertaisesti.

Nuo numerot suovat kuitenkin vain vaatimattoman aavistuksen siitä, minkälainen tuotantomme voisi olla edullisemmissa oloissa. Sitä mukaa kuin aikamme tuotantokyky kehittyi, lisääntyy toimettomienkin ja välikäsien parvi pelottavasti. Päinvastoin sosialistiemme entistä arvelua, että pääomat kohdakkoin keskittyvät niin harvoille henkilöille, jotta yleisten rikkauksien valtaamiseksi vaadittaisiin vain muutamien miljoonamiesten omaisuuksien pakkopalauttamista, kasvaakin toisten työstä elävien joukko yhä jatkuvasti.

Ranskassa ei ole kymmentäkään suoranaista tuottajaa kolmeakymmentä asukasta kohden. Maan koko maatalousrikkaus on tuskin seitsemän miljoonan ihmisen työtä, ja suurimpiin teollisuuslaitoksiin – kaivoksiin ja kutomoihin – lasketaan sopivan enintään kaksi ja puoli miljoonaa työntekijää. Kuinka suuri on sitten työnriistäjien määrä? – Englannissa, Skotlantia ja Irlantia lukuunottamatta, on kutomateollisuustyöläistöä, miehiä, naisia ja lapsia 1 030 000 henkeä; hieman yli puoli miljoonaa työskentelee kaivoksissa, vajaa puoli miljoonaa muokkaa maata, ja tilastotieteilijöiden on liioiteltava lukujaan määritelläkseen tuottajain huippuerän 8 miljoonaksi 42 miljoonasta asukkaasta. Oikeastaan siellä on vain 6 tai 7 miljoonaa maailman neljälle kolkalle kuljetettavia rikkauksia haalivaa työläistä. Ja miten mieslukuisa lie neekään osakkeiden omistajain ja välimiesten lauma, joka korjaa

ensi hedelmät kaikesta työstä ja kerää ansaitsemattomia rikkauksia tunkeutuen tuottajan ja kuluttajan väliin?

Eikä kaikki ole vielä siinäkään. Pääomien haltijat ehkäisevät poikkeuksettomasti tuotantoa supistaen varastoja. Älkäämme puhuko ostroneista, jotka viskattiin mereen siksi, etteivät ostoronit joutuisi köyhien kurkkuun pysymättä hyvinvoipien herkkupaloina! Älkäämme puhuko monista muista tuhansista ja tuhansien tuhansista, ostronien kohtalon saavista ylellisyysesineistä – kankaista, ravintoaineista y.m.! Huomauttakaamme vain kaikille ihmisille välttämättömien tarpeiden tuotannon rajoittamis-tavasta! Suuret kaivostyömiestäjoukot eivät haluaisi mitään niin hartaasti kuin saada kaivaa joka päivä kivihiiltä ja kuljettaa sitä vilusta väriseville. Mutta hyvin usein estetään kivihiilen korkean hinnan pysyttämiseksi enemmän kuin kolmannes, jopa kaksikin kolmannesta näistä joukoista työskentelemästä kauempaa kuin kolme päivää viikossa. Tuhannet kutojat eivät saa käytellä kangaspuitaan, vaikkakaan heidän vaimoillaan ja lapsillaan ei ole kuin räpsyjä verhonaan ja vaikkei kolmella neljäsosalla Europan ihmisiä ole vaateasua, jota voisi sanoa puvuksi.

Sadat masuunit, tuhannet työpajat seisovat ajoittain, toisissa työskennellään taas ainoastaan puolet ajasta ja jokaisen sivistyskansan joukossa on vakinaisesti noin pari miljoonaa asukasta, jotka pyytäisivät työtä, mutta joilta se evätään.

Miljoonat ihmiset olisivat onnellisia saadessaan muuttaa viljelemättömiä tai huonosti hoidettuja maa-alueita runsaita satoja antaviksi viljavainioiksi. Yhden ainoan vuoden järkevä uurastus lisäisi viidenkertaisesti nykyisin vain kahdeksan hehta hehtaarilta kasvavan maan satoisuutta. Noiden kunnon esi-ahertajain täytyy kuitenkin pysyä toimetonna, koska maan-, kaivoksen- ja

tehtaanomistajat sijoittavat mieluummin pääomansa – koko yhteisöltä petkutatut pääomat – turkkilaisiin ja egyptiläisiin lainoihin tai Patagonian kultakaivosten osakkeihin ja antavat egyptiläisten fellahien, kiinalaisten kulien ja italialaisten siirtolaisten raataa heidän hyödykseen.

Tämä on tietoista ja suoranaista tuotannon ehkäisyä. Mutta onpa toinenkin, epäsuorempi ja tiedottomampi ehkäisy tapa: inhimillisen työn tuhlaaminen täysin tarpeettomien tai vain varakkaiden turhamielisyyden tyydyttämiseksi tarkoitettujen esineiden valmistamiseen.

Epäsuoralla voimien tuhlaamisella aiheutettua tuotannon ehkäisyä ei voitaisi todentaa numeroilla, niiden voimien, jotka voisivat palvella tuotantoa ja erittäinkin valmistaa tuotannolle välttämättömiä välineitä. Riittää, jos mainitsee Euroopan aseistukseen menevät miljardit, aseistukseen, jolla ei ole muuta syytä kuin naapureille säädettävien taloudellisten lakien ja oman maan työn kiristämistä tarkoittavien sopimusten saavuttaminen; miljoonat, jotka suoritetaan vuosittain vähemmistön oikeuksia säilyttävälle ja maan taloudellista elämää ohjaaville monenmoisille virkamiehille; miljoonat, jotka maksetaan tuomareille, vankiloille, santarmeille ja koko lainkäytöksi sanotulle koneistolle, vaikkakin tiedetään, että rikollisuus vähenisi huomattavasti, jos suurkaupunkien kurjuutta lievennettäisiin, ja vihdoinkin miljoonat, jotka käytetään sanomalehdistölle, että tämä ottaisi suojellakseen vahingollisia aatteita, uusia puoluepetoksia, jotakin valtiollista henkilöä tai jotakin nykijäyhtiötä.

Mutta tässäkin ei ole vielä kaikki. Sillä työtä tuhlaamaan täysin turhaan yhäkin moninaisemmin muodoin: milloin rikkaiden tallien, koiraloiden ja palvelijaliudan huoltamiseen, milloin

maailmannaisten mielijohteiden ja komeilevien tyhjäntoimittajien ylellisyyden tyydyttämiseen, milloin kauppaamaan ostajalle hänelle vallan hyödytöntä tavaraa tai houkuttelemaan häntä ala-arvoisten tavarain toittamisella, milloin muovaamaan käyttäjille suorastaan vahingollisia, mutta tehtailijalle tuottavia tavaroita. Näin tuhlatu työ riittäisi kaksintamaan hyödyllisen tuotannon tai hankkimaan tehtaille ja työpajoille välineistöä, niin että ne kasaisivat pian kaupat kukkuroilleen kansan kahden kolmanneksen tarvitsemilla tuotteilla.

Nykyoloissa täytyy neljänneksen osan niistäkin, jotka uurastavat joka maassa tuotantotyössä, olla kolme, neljä kuukautta vuodessa työttömänä, ja kolmanneksen, jopa lähes puolenkin työllä ei ole muuta tulosta kuin rikkaiden huvittaminen tai yleisön nenästä vetäminen.

Jos siis otetaan huomioon toisaalta sivistyskansojen tuotantokyvyn kehittämisenopeus ja toisaalta nykyisten olosuhteiden joko välillisesti tai välittömästi tuotannolle panemat rajat, niin on tuloksena, että jokin taloudellinen järjestö, joka olisi edes hie-man järkevempi, soisi sivistyskansoille tilaisuuden koota muutamissa vuosissa niin paljon hyödyllisiä tuotteita, että niiden olisi huudahdettava: ”Kivihiltä, leipää ja vaatteita on kylliksi! Levähtäkäämme ja tuumailkaamme, voidaksemme raataa sitten taas reippaammin ja viettääksemme vapaat hetkemme hyödyllisemmin!”

Ei, kaikkein hyvinvointi ei ole enää unelma! Se voi olla unelma silloin, jolloin ihminen sai kootuksi suurin vaivoin vain kahdeksan tai kymmenen hehtolitran viljaa hehtaarin alalta tai tehdyksi käsin maanviljelykseen ja teollisuuteen välttämättömät välineet. Se ei ole enää sen jälkeen pelkkä unelma, kun ihminen

on keksinyt vain hituisen rautaa ja muutamia hiilikiloja vaativan moottorin, joka antaa hänelle käyttövoimaa kuin vahva ja totteleva hevonen ja joka pitää liikkeessä mitä monimutkaisintakin konetta.

Mutta äärettömän pääoman – kaupunkien, kartanoiden, muokatun maan, tehtaiden, kulkuneuvojen, kasvatuksen – on lakettava, hyvinvoinnin toteuttamiseksi, olemasta anastajainsa mielin määrin pitelemää yksityisomaisuutta.

Runsaan, esi-isiemme vaivoin kokooman, rakentaman, valmistaman ja keksimän työkaluvälineistön on siirryttävä yhteisomaisuudeksi, niin että yhteisö voi saada siitä kaikille mahdollisimman suurta etua. *Pakkoluovutus* on tätä varten välttämätön. Kaikkien hyvinvointi olkoon siten tarkoituksena ja pakkoluovutus keinona.

II

Pakkoluovutus on siis se tehtävä, jonka historia on antanut kahdennenkymmenennen vuosisadan ihmisten suoritettavaksi: se merkitsee palaamista kommunismiin kaikessa, mikä kuuluu ihmisen hyvinvointiin.

Tätä tehtävää ei voida kuitenkaan ratkaista lainlaadintateitse. Kukaan ei sitä suunnittelekaan. Köyhä käsittää yhtä hyvin kuin rikaskin, etteivät nykyiset eivätkä valtiollisesta vallankumouksesta läpäisseetkään hallitukset kykenisi keksimään sille mitään ratkaisua. Yhteiskunnallisen vallankumouksen välttämättömyys oivalletaan, eivätkä rikkaat salaile enemmän kuin köyhätkään, että tuo vallankumous on tulossa, että se voi puhjeta vaikka jo muutaman vuoden päästä.

Tuo kehityskulku juurtui mieliin viime vuosisadan loppupuoliskolla; mutta kun vähemmistö, toisin sanoen omaisuuksia omaavat luokat ehkäisivät sen ja kun se ei voinut saada ilmene-mismuotoa, on sen raivattava tarmolla telkeet tieltään ja toteutettava väkivalloin vallankumouksensa.

Mistä vallankumous on alkava? Millä tavoin se ilmaisee tu-lonsa? Kukaan ei voi vastata noihin kysymyksiin. Kaikki tuo on salattua. Mutta ne, jotka huomaavat ja harkitsevat, eivät erehdy: raatajat ja riistäjät, vallankumoukselliset ja vanhoilliset, ajattelijat ja toiminnan miehet, kaikki tuntevat, että se on tulossa.

No niin, mitä meidän on tehtävä, kun kumous on valmis puhkeamaan?

Me kaikki olemme tutkineet vallankumousten draamallista puolta, mutta perin puutteellisesti niiden todellista kumouksel-lista ydintä, niin että monet meistä eivät näe noissa suurissa sat-tumissa muuta kuin toimeenpanon, ensimmäisten päivien ottelut, katusulut. Nuo ottelut ja ensimmäiset etuvartiokahakat ovat kui-tenkin pian ohitse ja vallankumouksen todellinen teho alkaakin vasta vanhojen hallitusten kaaduttua.

Kapinan tuulahdus pyyhkäisee pian sopimattomat ja kyke-nemättömät, kaikilta tahoilta ahdistetut hallitukset asemastaan. Vuoden 1848 porvarillinen yksinvalta pyyhkäistiin pois muuta-missa päivissä ja kun matkavaunut veivät Ludvig Filipin Rans-kan rajojen ulkopuolelle, ei Ranska välittänyt enää entisestä kuninkaastaan vähääkään. Thiers'in hallitus hajosi 18 päivänä maaliskuuta 1871 muutamassa tunnissa ja päästi Pariisin kohta-lonsa herraksi. Hallitukset häipyivät kansan vallankumouksissa kummallisen äkkiä. Ne pujahtavat ensin vehkeilemään toisille

tahoille ja kokevat sitten päästä mahdollisuuden mukaan takaisin.

Sotaväki katselee vanhan hallituksen kaaduttua epäröiden kansannousun kuohuja eikä tottele enää johtajiaan. He ovatkin pudistaneet varovaisuuden vuoksi tomun töppösistään. Sotajoukot odottelevat ristissä käsin, mitä tuleman pitää, tai liittyvät, aseensa laskien, kumouksellisiin. Poliisivoima on toimetonna. Se ei tiedä, olisiko sen käytävä kansaa kolhimaan vaiko huudettava: ”Eläköön kommuuni!” ja konstaapelit katoavat kotiinsa omaistensa pariin ”uutta hallitusta odottamaan”. Porvaripohatat pakkaavat matkalaukkunsa ja matkustavat turvallisemmille tienoille. Kansa jää. – Tähän tapaan alkaa vallankumous.

Kommuuni on julistettu useissa suurkaupungeissa. Tuhannet ihmiset oleilevat kaduilla ja kiirehtivät illoin hät’hätää perustettuihin klubeihinsa tutkailemaan toisiltaan: ”Mitä meidän on tehtävä?” Sepä innostuttaakin kaikkia ja ne, jotka olivat vielä eilen vallan välinpitämättömiä, voivat olla tänään kaikista kiihkeimpiä. Hyvää tahtoa ja vilkasta voiton varmistuttamishalua on kaikkialla. Uhrausten suuret näytteet alkavat ilmetä. Kansa ei muuta halua kuin mennä eteenpäin.

Kaikki tuo on kaunista, se on ylevää. Mutta se ei ole vielä vallankumousta. Päinvastoin, vallankumouksellisen työn alkaakin vasta tästä.

Epäilemättä ilmestyy ihmisiä, jotka jouduttavat omaa kosto-kohtaloaan. Watrinin ja Thomasin moiset miehet saavat sovittaa suosiottomuutensa hengellään. Mutta sellaisethan ovat vain tapahtumia tuoksinassa eivätkä vallankumousta.

Valtiososialistit, äärimmäisvasemmistolaiset, sanomalehtimiesmaailman väärin arvostellut nerot, vaalipuhujat, porvaril-

liset tai entiset työmiehet kiitävät kaupungin raatihuoneelle tai ministeriöön ja ottavat hyljätyt istuimet huostaansa. Jotkut kahlunoivat kernaasti pukujaan. He ihastelevat itseään viraston kuvastimissa ja harjoittelevat jakamaan käskyjään uuteen, korkeaan asemaansa sopivalla vakavuudella; heidän on saatava punainen vyö, kirjava hattu ja oikeat virkamieheleet, tehdäkseen tuonnottaisiin toimitus- tai työpaja-tovereihinsa valtavan vaikutuksen. Toiset syventyvät vanhoihin paperipinkkoihin, tajuamatta niistä mitä rehellisimmin tarkoituksin niin sanaakaan. He laativat lakeja ja julkaisevat mahtisanaisia säädöksiä, joita ei kukaan tule täyttäneeksi – siksi, että on olemassa vallankumous.

Saadakseen itselleen arvovaltaa he turvautuvat tuonnottaisen hallitusmuotojen pyhyteen. Nimittävät itseään ”Väliaikaisiksi hallituksiksi”, ”Yhteishyvän valiokunniksi”, ”Kunnallisvaliokunniksi”, ”Raatihuoneenkomendanttivaliokunniksi”, ”Varmuusvaliokunniksi” – jos joksikin! He kokoontuvat, joka vallittuina tai vain huutoäänestyksin hyväksytyinä, parlamentiksi tai kunnallisneuvostoksi. Niihin kasaantuu kymmenen tai parinkymmenen eri suunnan edustajia, joilla kullakin on oma arvelunsa kumouksen laajuudesta ja tehtävistä. Possibilistit, kollektivistit, radikaalit, jakobiinit ja blanquistit ahertavat väkipakoin yhdessä ja tuhlaavat aikaa keskusteluihin. Kunnialliset ihmiset sotketaan kunnianhimoisiin, joiden ainoana unelmana on vain valta ja jotka halveksivat kansanjoukkoa, josta ovat itsekkin peräisin. Kaikki esiintyvät vallan vastakkaisin aattein, mutta ovat pakotetut perustamaan liittoja, tuskin päivääkään pystyssä pysyviä enemmistöjä luodakseen; he kiistelevät ja kohtelevat toisiaan taantumuksellisina, vallanhimoisina ja heittiöinä; eivät pääse yksimielisyyteen ainoastakaan vakavasta toimenpiteestä, vaan

viehättyvät pikkuseikkojen pitkäpiimäiseen pohdintaan eivätkä saa aikaan mitään muuta kuin joitakin suurisanaisia julistuksia – tapausten todellisen voiman kehittyessä kaduilla.

Tuo kaikki voi huvittaa teatterin ihailijaa. Mutta vallankumousta se ei vielä ole, mitään todellista siitä ei vielä tapaa.

Tällä välin kärsii kansa. Tehtaat seisovat, työpajat ovat suljetut, kauppa on lamassa. Työmies ei saa edes entistä alintakaan palkkaansa, ja elintarpeiden hinnat nousevat.

Kun kansalla on ominainen ja merkillisinä ajankohtina yle-
vyyteen yltyvä uhrautumiskyky, kärsii se tuskastumatta. Kansa-
han huusi vuonna 1848: ”Me tarjoamme kolmikuukautisen hä-
dän tasavallan käytettäväksi”, sillä välin kun ”edustajat” ja uuden
hallituksen herrat nostivat alimmasta vanginvartijasta lähtien
säännöllisesti palkkansa! Kansa kärsii. Se odottaa lapsekkaassa
herkkäuskoisuudessaan, johtajiinsa luottavien laumojen teesken-
telemättömällä suorasukaisuudella ylhäältä, valtiopäivien, raati-
huoneen, yhteishyvän valiokunnan taholta jotakin – siellähän
kyllä kansaa muistetaan.

Siellä yläilmoissa muistetaan kaikkea muuta paitsi joukkojen
kärsimyksiä. Kun nälänhätä ahdisti vuonna 1793 Ranskaa ja oli
tehdä tyhjäksi koko vallankumouksenkin, kun kansa oli saatettu
kurjuuden kuiluun, kun hienoja hetaleitaan näyttelivät naiset
viilettivät upeissa vaunuissaan Champs Elyséesillä, maanitteli
Robespierre jakobiineja kuuntelemaan Englannin valtiomuo-
toa käsittelevää tutkimustaan. Kun työmies kärsi vuonna 1848
yleisestä teollisuuden taantumustilasta, riitelivät väliaikainen
hallitus ja kamari sotilaseläkkeistä ja vankiloissa tehtävistä töis-
tä, tiedustamatta sanallakaan, millä keinoin kansa näinä pulien
aikoina eli. Ja jos moittitaneen preussilaisten tykkien jyskeessä

luotua ja vain seitsemänkymmentä päivää kestänyttä Pariisin kommuunia, niin moite kohdistuu silloinkin siihen, ettei kommuuni käsittänyt vallankumouksen olevan mahdotonta päästä voitolle ilman hyvin ruokittuja taistelijoita, sillä eihän kolmenkymmenen soun päiväpalkalla voitu taistella valleilla ja elättää perhettä kotona.

Kansa kärsii puutetta ja pohtii kysymystä: ”Mitä meidän on tehtävä tästä umpikujasta päästäksemme?”

III

No niin, tuohon tiedusteluun tuntuu olevan vain yksi ainoa vastaus:

Todeta ja julki julistaa, että jokaisella ihmisellä, olipa hän entisyydeltään mikä tahansa, voimakas tai heikko, taitava tai taidoton, on ennen kaikkea *oikeus elää* ja että yhteiskunnan velvollisuus on jakaa kaikkien kesken vallitsemansa toimeentulokeinot. Tunnustaa ja antaa tuo kaikki tiedoksi sekä menetellä sen mukaan!

Toimia niin, että työläinen tietää jo vallankumouksen ensi päivästä saakka uuden ajanluvun alkaneeksi, niin ettei kenenkään tarvitse enää siitä lähtien nukkua palatsin läheisten siltojen alla, nähdä nälkää ruokavarojen riittäessä taikka väristä vilusta turkiskauppojen tienoilla. Että kaikki kuuluu kaikille niin hyvin käytännössä kuin periaatteessakin ja että vihdoinkin voidaan historiaan kirjoittaa kumous, joka ajattelee kansan *tarpeitakin*, ennen kuin saarnaa sille sen velvollisuuksia. Sitä ei voida toteuttaa lakipykälän, vaan ainoastaan suoranaisella ja täydellisellä kaiken, kaikkien huolettomalle elämälle tarpeellisen haltuun-

otolla: se on ainoa tieteellinen menettelytapa, ainoa käsitettävä ja kansan kaihoama keino.

On otettava kapinoivan kansan nimessä viljamakasiinit, vaatteista täydet kauppapuodit ja asuttaviksi aiotut talot. Ei ole tuhlailtava mitään, vaan järjestäydyttävä viipymättä poistamaan puutteita, vastaamaan kaikesta välttämättömistä, tyydytettävä kaikki tarpeet, tuotettava, ei enää kenen hyvänsä voitoksi, vaan yhteiskunnan elämiseksi ja kehittymiseksi.

Heittäkäämme nuo herjat haastelut ”oikeudesta työhön”, joilla vuonna 1848 petettiin ja yhäkin yritellään pettää kansaa. Uskaltakaamme tunnustaa, että tästedes mahdollinen hyvinvointi on toteutettava mihin hintaan hyvänsä!

Kun työläiset vetosivat vuonna 1848 työn oikeuteen, järjestettiin heille kansallis- eli kunnallistyöhuoneita ja ihmiset laitettiin raatamaa näihin työpajoihin ja neljäkymmenen soun päiväpalkasta! Kun he pyysivät työn järjestelyä, vastattiin heille: ”Olkaa kärsivällisiä, ystäväni, hallitus ottaa asian huoltaakseen ja tästä saatte tämänpäiväiset neljäkymmentä soutanne. Mene ja levähdä, kaiken ikäsi rehkinyt raataja!” Ja samalla suunnattiin tykit. Sotajoukot ja reservit kutsuttiin koolle ja työläisten yhteenliittymistä estettiin tuhansin, porvariensa merkillisen mainiosti oivaltamin tavoin. Muutamana päivänä sanottiin heille sitten: ”Matkustakaa ja asettukaa Afrikkaan tai muutoin teidät ammutaan!”

Tulos olisi vallan toinen, jos työläiset vaatisivat *hyvinvoinnin oikeutta*. He pyytävät siten oikeutta ottaa huostaansa koko yhteisen varallisuuden, talot ja kunkin perheen tarpeiden mukaisen asunto-oikeuden niissä, kootut elintarpeet ja käyttöoikeuden niihin, tunteakseen, vain nälkää nähtyään, hyvinvointiakin. He anovat

oikeutta kaikkiin rikkauksiin – olleiden ja olevien sukupolvien työn hedelmiin – ja käyttäisivät niitä saadakseen jo liian kauan porvarien hallussa ollutta taiteen ja tieteen ylevää nautintoa.

Ja mikä tuotakin tärkeämpää: väittäessään omaavansa hyvinvoinnin oikeuden he selittävät oikeudekseen määrätä senkin, mitä tuolla hyvinvoinnilla tarkoitetaan – mitä olisi hyvinvoinnin varmentamiseksi tuotettava ja mitä tästedes arvottomana hyljättävä.

Hyvinvoinnin oikeus, toisin sanoen mahdollisuus elää inhimillisenä olentoina ja kasvattaa lapsista samanarvoisia yhteiskunnan jäseniä, yhteiskunnan, joka on oleva meidän yhteiskuntaamme ylempänä, kun taas ”oikeus työhön” on sen sijaan samaa kuin oikeus pysytellä ainaisesti rehkivänä raatajana huomispäiväisen porvarin hallitsemassa ja hyödykseen käyttämässä palkkaorjuudessa. Hyvinvoinnin oikeus onkin tuo tähdätty yhteiskunnallinen vallankumous; oikeus työhön on korkeintaan vain teollisuuden työorjasta.

Työläisen on aika julistautua yhteisperinnön osakkaaksi ja ottaa osansa omakseen.

3. LUKU.

ANARKISTINEN KOMMUNISMI

I

Jokaisen, yksityisomistusoikeuden kanssa pesäeron tehneen yhteiskunnan on mielestämme järjestäydyttävä anarkistiseen kommunismiin. Anarkia vie kommunismiin ja kommunismi anarkismiin, koska molemmat ilmaisevat nykyaikaisissa yhteiskunnissa vallitsevaa tasa-arvoisuuteen pyrkimistä.

Oli aika, jolloin maalaisperhe voi katsoa kylvämäänsä siementä ja tuvassaan kutomiansa villavaatteita oman työnsä tulokseksi. Mutta tämä katsantokanta ei ollut edes silloinkaan oikea. Oli olemassa yhteisesti tehtyjä ja yhteisesti kunnossa pidettyjä teitä ja siltoja, kuivatuita soita ja aidatuita laidunmaita. Kudontäkäsityössä tai kankaan värjäämistavassa tehty parannus oli yhteisetua; talonpoikaisperhe ei tullut siihen aikaan toimeen, ellei saanut tuhansiin tilanteihin kylän tai pitäjän antamaa apua.

Nyt, tässä teollisuusvaltiossa, jossa kaikki on yhteenkytkettyä ja toisesta riippuvaa, jossa joka tuotannon haara palvelee yleistä tuotantoa, olisi yritysikin leimata tuotantoa alkuperältään yksilölliseksi ihan paikkansa pitämätön. Jos kutoma- ja metalliteollisuus ovatkin kehittyneet hämmästyttävään huippuun, on niiden kiitettävä siitä tuhansien toisten teollisuushaarojen samanaikaista kehittymistä; ne taas, suuret ja pienet, ovat päässeet täydellisyyteensä rautatieverkon laajenemisen, Atlantin takai-

sen merenkulkuyhteyden, miljoonien työmiesten taitavuuden, eräänlaisen koko työläisluokan yleisvalistuksen ja vihdoinkin kaikkien, kautta maailman levinneiden töiden turvissa.

Suezin kanavaa kaivaessaan koleraan ja Sankt Gotthardin tunnelia tehdessään joihinkin sisälmysmatoihin menehtyneet italialaiset ja orjien vapautussodassa kuulien kaatamat amerikkalaiset ovat edistäneet Ranskan ja Englannin puuvillateollisuuden kehittymistä yhtä hyvin kuin Manchesterin ja Rouenin tehtaissa riutuvat tyttöset tai jonkin työmiehen innoittama insinööri, joka on keksinyt jonkin parannuksen kutomovälineisiin.

Miten sitten voitaneenkaan arvioida kunkin osuus niistä rikkauksista, joiden kokoamisessa me olemme jokainen osallisena?

Tarkastaessamme tuotantoa tältä yleiseltä, synteettiseltä näkökannalta, emme voi tyytyä kollektivisteihin siinä, että kullekin omaisuuksien tuottamisessa osallisena olon mukaan tuleva tuntipalkka olisi ihanne, taikkapa edes ensi askelkaan tähän ihanteeseen. Ryhtymättä tässä tutkimaan tavaroiden vaihtoarvon ja niitä tuottamaan tarvittavan työpaljouden välisiä suhteita nykyisessä yhteiskunnassa – Smithin ja Ricardon esittämää sekä Marxin heidän peruinaan toistamaa väitettä – pidätämme vain itsellemme oikeuden palata siihen toiste ja sanomme, että kollektivistien ihanne näyttää meistä tuotantokeinoja yhteisenä perintöomaisuutena pitävässä yhteiskunnassa saavuttamattomalta. Sen olisi tälle periaatteelle nojaten pian pakko hyljätä kaikki palkan muodot.

Olemme vakuutettuja, ettei kollektivistisen järjestelmän lievenneltykään individualismi voi kestää osittaisen, maan ja työvälineiden yhteisomistusta ajavan kommunismin rinnalla. Uusi omaamismuoto edellyttää uutta palkan muotoa. Uusi tuotannon

muoto ei voi ylläpitää vanhaa kulutusmuotoa, samoin kuin sitä ei voida liittää vanhoihin valtiollisen järjestelmän muotoihin.

Palkkajärjestelmä on syntynyt siitä, että yksityiset omistavat maan ja tuotantovälineet. Se oli kapitalistisen tuotannon kehittymisen epäämätön ehto ja on kuolevakin sen keralla, vieläpä, vaikka sitä yritettäisiin naamioida ”voitto-osingoilla”. Työväli-neiden yhteinen omistaminen vie välttämättä siihen, että myös yhteisesti nautitaan yhteisen työn hedelmiä.

Me väitämme lisäksi, että kommunismi ei ole ainoastaan toivottava, vaan että nykyisten, individualismiin perustuneiden yhteiskuntien *on pakkokin yhä mennä kommunismia kohti*.

Individualismin kehitys viime vuosisatoina selitetään johtu-neeksi ihmisen yrityksistä asettua vastarintaan kapitalismin ja valtion hirmuvaltaa vastaan. Ihminen on uskonut hetkeksi ja ne, jotka antoivat hänen ajatuksilleen muodon, ovat saarnanneet, että vain se voi vapauttaa hänet valtiosta ja yhteiskunnas-ta. ”Rahalla”, haasteli hän, ”voin ostaa kaikki tarpeeni!”. Mutta inehmo onkin erehtynyt ja nykyaikainen historia tekee hänelle tajuttavaksi, ettei hän voi – kultaa kukkuroivine kassakaappei-teen – yhteisettä avunannotta niin mitään.

Me huomaammekin tämän individualistisen virtauksen ohel-le pitkin koko uusinta historiaa pyrkimyksen, joka tahtoo säilyt-tää toisaalta kaikki vanhanajan puolittaisen kommunismin perut ja taas toisaalta palauttaa kommunistista periaatetta tuhansiin nykyelämän ilmiöihin.

Heti kun kymmenennen, yhden- ja kahdennentoista vuo-sisatojen kommuunien oli onnistunut päästä erilleen maallisista tai hengellisistä haltijaherroista, ryhtyivät ne kohta laajentamaan yhteistä työtä ja yhteistä kulutusta.

Kaupunki – eivätkä yksityiset – varusteli laivoja kaukaista kauppaa varten ja toimitti sinne sen suojaksi tykkejä. Kaupankäynnin tuottamat voitot tulivat yhteiseksi eivätkä vain yksityisen hyväksi; ostelipa kaupunki asukkailleen elintarpeitakin. Näiden puuhien peruja on säilynyt yhdeksänneltoista vuosisadalle saakka, ja kansat tallettavat niiden muistoja tunnollisesti taruissaan.

Kaikki tuo on ollutta. Mutta maalaiskommuni (kunta) yrittele yhäkin varjella tämän kommunismin viimeisiä jätteitä ja saakin sen tehdyksi, kunhan vain valtio ei ehätä heittämään raskasta säiläänsä vaakalaudalle.

Samoihin aikoihin muodostuu uusia järjestöitä saman periaatteen pohjalle: *kullekin tarpeensa mukaan*, mutta tuhansin eri muodoin, sillä nykyaikaiset yhteisöt eivät voi elää, ellei niissä ole jokin määrä kommunismia. Kommunistinen perintö pulpahtelee nykyisin liike-elämän aiheuttamasta ahdasmielisen itsekkästä ajatustavasta huolimatta yhä ilmoille ja tunkeutuu kaikin muodoin laitoksiimme.

Silta, missä muinoin oli suoritettava siltaraha, on nyt yleisön omaisuutta. Sellaisia maanteitä, joiden vuoksi maksettiin ennen vanhaan niin ja niin paljon penikulmalta, ei ole enää kuin Itämailla. Julkiset kokoelmat ja kirjastot, yleiset koulut, koululasten ruokinta, yleiset puistot ja puutarhat, avoinna kaikille, valaistut kadut, kaikkien kotiin mielin määrin kulutettavaksi kulkeutuva vesi, kaikki nuo hankkeet nojaavat periaatteeseen: ”Ottakaa mitä tarvitsette!”

Raitio- ja rautatiet ovat jo ottaneet käytäntöön matkojen luvusta riippumattomat kuukausi- ja vuosiliput, ja tuonnottain on kokonainen maa, Unkari, omaksunut rautatieverkkoonsa

vyöhyketaksan, jonka mukaan voi matkustaa samalla maksulla viisisataa tai tuhat kilometriä. Moimesta ei ole enää perin pitkä matka yhteen ainoaan maksuun, kuten maan rajain sisäisissä postimaksuissa on laita. Kaikissa noissa ja tuhansissa muissakin uutuuksissa ei mitata yksityisen kulutusta. Joku mieli matkustaa tuhat ja toinen vain viisisataa kilometriä, riippuen henkilökohtaisista tarpeista, eikä ole mitään syytä suorituttaa toisella kaksinkertaista maksumäärää vain siksi, että hänelle on tarpeen kahta vertaa pitempi matka. Moiset ilmiöt ovat oleellisia meidän individualistisissakin yhteiskunnissamme.

Sellainenkin pyrkimys, vaikka vaatimaton, ilmenee, että yksilön tarpeita ei määritellä hänen yhteiskunnalle tekemiensä tai jolloinkin tehtävien palvelusten perusteella. Ollaan taipuvia katsomaan yhteiskuntaa yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa jokainen osa liittyy niin läheisesti toisiin, että yksilölle aiheutettu hyöty on toistenkin hyöty. Tultuanne johonkin julkiseen kirjastoon – tosin ei Pariisin Kansalliseen, vaan vaikka Lontoon tai Berliinin – ei kirjastonhoitaja tiedustele teiltä yhteiskunnalle tekemiänne palveluksia, vaan antaa teille yhden tai viisikymmentä pyytämäännä teosta, vieläpä tarvitessanne auttaakin teitä löytämään niitä luetteloista. Tieteelliset seurat avaavat kaavamaisten suositusten perusteella – ja hyvin usein annetaan työavustukselle vielä suurempi arvo – jokaiselle jäsenelle, olipa hän sitten joku Darwin tai vain vaatimaton harrastelija, kokoelmiensa, puutarhojensa, kirjastojensa ja laboratorioittensa portit ja suovat hänelle osallisuuden seuran juhlapäivien viettoon.

Jos puuhaillette Pietarissa jotakin keksintöä, voitte mennä erityiseen verstaaseen ja saada sieltä paikan, höyläpenkin, rautasorvin, tarpeelliset työkapineet ja kaikenmoiset mittauskojeet

käytettäväksenne, mikäli näytätte osaavan niitä käsitellä – ja työskennellä mielin määrin. Työvälineitä on siellä, te voitte herättää ystävienne harrastusta hankkeeseenne, liittyä eri aloilla työskenteleviin tovereihin tai uurastaa kernaasti yksinkin. Keksittekö lentokoneen vai olette keksimättä – se on oma asianne. Te suunnittelette jotakin – ja siinä on kylliksi.

Eihän pelastusvenheenkään miehistö tiedustele, keitä karille ajautuneen aluksen merimiehet ovat, vaan lähtee merelle, uhmaa henkensä raivoavien laineiden leikkiin ja hukkuu väliin täysin tuntemattomia henkilöitä pelastaessaan. Mitäpä varten pelastajain tarvitsisi tuntea heidät? ”He tarvitsevat apuamme, he ovat inhimillisiä olennoita – siinä kyllin, heidän oikeutensa on todettu. – Pelastakaa heidät!”

Tämä on laajakantoisinta, kaikkialla, kaikissa mahdollisissa muodoissa, vieläpä oman individualismia saarnailevan yhteiskuntammekin helmassa ilmenevää kommunistista pyrkimystä.

Ja jos jotakin, miltei aina itsekäsmielistä suurkaupunkiamme kohtaisi huomenna suuri onnettomuus – esimerkiksi piiritys –, niin kaupunki säätäisi, että lapsille ja vanhuksille olisi annettava ensi kädessä hoitoa, eikä silloin kysyttäisi, mitä palveluksia he ovat tehneet tai näyttävät vastedes voivan tehdä; sitten pidettäisiin huolta taistelijoista, tutkimatta kuinka urhokas tai älykäs heistä kukin on näyttänyt olevansa; miehet ja naiset kilpailisivat tuhatlukuisina haavoitettuja hoidellen.

Tämä pyrintö on olemassa. Se voimistuu heti jokaisen tärkeimpien tarpeiden tultua tyydytetyiksi, mikäli inhimillinen tuotantokyky karttuu; se voimistuu erityisesti, kun jokin suuri aate ilmestyy poistamaan elämämme arkiaskartelut.

Mitenkä voitaisiinkaan sitten epäillä, ettei silloin, kun tuotantovälineet ovat luovutetut kaikille, kun tehtäviä toimitellaan yhdessä ja kun työ on ottanut kunniasijansa yhteiskunnassa, tuotetaan yli kaikkien kaipaamain tarpeiden – mitenkä voidaan enää epäillä, ettei tämä jo nyt niin valtava pyrintö laajentaisi tehoaan ja tulisi itse yhteiskunnallisen elämän perusajatukseksi?

Nämä viittaukset tehtyämme ja ottaen huomioon seuraavissa luvuissa käsittelemämme takaisinvaltauksen, pakkoluovutuksen, käytännöllisen puolen, pidämme ensimmäisenä velvollisuutenamme, sitten kun vallankumous on murtanut nykyistä yhteiskuntaamme ylläpitävän mahdin, viipymättä toteuttaa kommunismin.

Mutta meidän kommunisminme ei ole sellaista kuin Fourierin ja ”falansterien” kannattajain tai toisaalta saksalaisten valtiotaliistien. Se on hallituksetonta, anarkistista kommunisminia – vapaiden ihmisten omaisuusyhteisyyttä. Se on ihmiskunnan kaikkina aikoina tavoittelemien kahden päämäärän, kahden saavutuksen synteesi: taloudellisen ja valtiollisen vapauden.

II

Ottaessamme ”anarkian” valtiollisen järjestelyn ihanteeksi tuomme vain esille erään toisen pyrinnön, joka kuuluu inhimilliseen edistykseen. Joka kerta, kun eurooppalaisten yhteiskuntien kehitys on sallinut, ovat ne heittäneet niskoiltaan auktoriteetin ikeen ja hahmoitelleet jonkin yksilöllisen vapausaatteen pohjalla olevan järjestön suuntaviivoja. Ja me huomaamme historiasta noiden ajanjaksojen, jolloin hallitukset ovat joko osittaisen tai yleiskapinan tuhoamina kukistuneet, olleenkin ripeän taloudellisen tai älyllisen edistyksen aikoja.

Näin tapahtui silloin, kun kaupunkikunnat vapautuivat, joiden muistomerkit, ammattikuntien vapaan työn tulokset, eivät vieläkkään ole varjoon jääneet; samoin suurten talonpoikaiskapinain jälkeen, jotka tekivät mahdolliseksi uskonpuhdistuksen ja uhkasivat paavinvaltaa; ja samoin oli laita sen vähän aikaa vapaana pysyneen yhteiskunnan, jonka Vanhan maailman tyytymättömät perustivat Atlantin toiselle rannalle.

Tarkatessamme sivistyskansojen nykyistä kehitystä näemme siinä erehtymättömän selvästi yhä vilkkaammaksi viriävän, hallituksen toiminta-alaa rajoittavan ja yksilön vapautta laajentavan virtauksen. Se on nykyisin parhaillaan tapahtuvaa kehitystä, jota tosin nykyaikaiset kurjat laitokset jossakin määrin ehkäisevät. Se vartoo vain kaikkien kehityksien tavoin vallankumousta, raivatukseen vanhat rapistuneet rakenteet tieltään ja saadakseen vapautensa uudestisyntyneessä yhteiskunnassa.

Yriteltyään kauan ratkaista selvittämätöntä pulmaa ja saada itselleen hallituksen, ”joka olisi kuuliainen yhteiskunnalle, mutta pakottaisi samalla yksilönkin kuuliaiseksi”, ihmiskunta on pyrkinyt erilleen kaikenlaisista hallituksista ja tahtonut tyydyttää järjestelytarvettaan vapain, samaan päämäärään tähtäävien yksilöiden ja ryhmien välisin sopimuksin. Pienimmänkin alueellisen kokonaisuuden riippumattomuus käy silloin ehdottoman tarpeelliseksi; keskinäinen sopimus korvaa lain ja järjestää yksityisten edut yhteisen päämäärän hyväksi – tällöin hyvin usein piittaamatta nykyisistä valtionrajoista.

Kaikki, minkä ennen katsottiin kuuluvan hallituksen tehtäviin, on meidän aikoinamme kiistanalaista, ja me mielisimme muovaila kaikki paremmin ja helpommin hallituksen väliintulotta. Ehdoton lopputuloksemme onkin tähän suuntaan käyviä

saavutuksia selvitellessämme, että ihmissuvun pyrkimyksenä on tehdä hallituksen toiminta nollan arvoiseksi, toisin sanoen, ihmissuku tahtoo kukistaa valtion, tuon olennoidun vääryyden, sorron ja yksinoikeuden.

Meillä on jo hämärä aavistus tuosta maailmasta, jossa yksilö ei ole enää lakeihin sidottu, vaan yhteiskunnallisiin tapoihin – tuloksena siitä tarpeesta, jota me jokainen tunnemme naapuriemme tukea ja suosiota tavoitellessamme ja yhteistyöhön heidän kanssaan pyrkiessämme.

Valtiotta toimivan yhteiskunnan aate on aiheuttava varmaan-kin yhtä monia vastaväitteitä kuin yksityisettä pääomatta olevan yhdyskunnan talouspolitiikkakin. Synnynnäiset ennakkoluulot valtiosta jonakin sallimuksena ovat meille kaikille oleellisia. Koko kasvatuksemme, roomalaisten historiasta byzantilaisen lakikokoelman tutkimiseen, jota meille esitettiin ”roomalaisena lakina” ja yliopistoissa opetettavat eri tieteet totuttavat meitä uskomaan hallitukseen ja kaitselmusvaltion hyveisiin.

Tämän ennakkoluulon säilyttämiseksi on laadittu ja julistettu viisaustieteellisiä järjestelmiä. Koko politiikka on tämän periaatteen pohjalla, ja jokainen poliitikko, minkä karvainen hän lieneekin, on aina sanova kansalle: ”Antakaa minun puolueelleni valta; me tahdomme ja voimme vapauttaa teidät tukahduttavasta kurjuudestanne!”

Tuo oppi ohjailee kaikkia tekojamme kehdosta hautaan. Avatkaa mikä yhteiskunta- tai lainopillinen teos tahansa, niin näette aina hallituksen, sen rakenteen ja sen hankkeiden saavan siinä niin suuren sijan, jotta joudumme uskomaan, ettei hallituksen ja valtiomiesten piirin ulkopuolella olekaan mitään.

Sama läksy ladellaan sanomalehdissäkin kaikissa äänilajeissa. Palstamäärin selostetaan niissä valtiopäivävaihtelyitä ja poliitikoitsijain vehkeitä, mutta maan päivittäinen, valtava elämä saa niissä vain jonkun rivisen taloudellisista asioista puhuttaessa tai poliisi- ja rikosuutisten joukossa. Ja kun luette noita lehtiä, niin tuskin tulette ajatelleksikaan sitä suunnatonta olentolaumaa – sanoisimmeko ihmiskuntaa –, joka elää ja kuolee, kärsii, raataa, syö, ajattelee ja luo niiden harvain tilavain henkilöiden ympärillä, joita jumaloidaan niin, että inhimillisuus saa häipyä heidän omasta typeryydestämme paisuneeseen varjoonsa.

Ja heti, kun siirrytään painetusta sanasta itse elämään, kun heitetään katse yhteiskuntaan, oudostellaan kuitenkin hallituksen siinä esittämää tavattoman mitätöntä osaa. Balzac on jo huomauttanutkin, miten monet miljoonat talonpojat eivät tajua koko elämänsä aikana valtiosta muuta kuin sen, että heidän on pakko suorittaa sille veroja. Päivittäin tehdään valtion välimiehydettä miljoonia sopimuksia ja suurimmat niistä – kaupassa ja pörssissä – suoritetaan siten, ettei edes voitaisi, toisen sopimuspuolen aikoessa olla täyttämättä sitoumustaan, vedota hallitukseen. Keskustelkaapa jonkun kauppa-asioista käsittävän kanssa, niin kuulette, että päivittäisin rahamiesten kesken solmitut liikesopimukset olisivat vallan mahdottomia, elleivät ne perustuisi molemminpuoliseen luottamukseen. Tottumus olla syömättä sanaansa, luottonsa säilyttämistoivo riittää täydelleen tämän suhteellisen rehellisyyden takeeksi.

Sellainenkin henkilö, joka pienimmästä tunnontuskatta myrkyttää korein nimilapuin kaunistetulla, terveydelle vaarallisella aineella ostajakuntaansa, tahtoo säilyttää sitoumustensa täyttämiskunnian tahrattomana. Mutta kun tämä suhteellinen siveys-

tunne on voinut kehittyä meidän nykyisissäkin olosuhteissamme, jolloin rikastumisen toivo on ainoana päämääränä ja kannustajana – ettekö usko sen sitten vielä voimistuvan, kun toisten työn tulosten anastaminen ei enää ole yhteiskunnan pohjana?

Toinen ilmeinen, sukupolveamme erikoisesti kuvaava piirre puhuu yhä paremmin aatteittemme eduksi. Tarkoitamme yhtämittaista toimialojen lisääntymistä, joiden syntymisestä meidän on kiitettävä yksityistä aloitetta ja monenmoisten riippumattomien ryhmien suunnatonta enentymistä. Käsittelemme sitä laajemmin ”Vapaa sopimus” nimisessä luvussa. Riittääköön tällä erää vain mainita nuo tosiseikat niin lukuisiksi ja niin tavalliseksi, että ne ovat yhdeksännentoista vuosisadan jälkipuoliskon varsinaisena olemuksena, vaikka sosialistit ja valtiolliset kynäilijät eivät sitä oivalla, vaan mieluummin puhuvat meille alati hallituksen toimista.

Nämä suunnattomasti vaihtelevat riippumattomat järjestöt ovat niin luonnollinen ilmiö, ne kasvavat niin nopeasti ja ryhmittyvät niin ripeästi, ne ovat niin ehdoton sivistyneen ihmisen yhä lisääntyvän tarpeen tulos ja korvaavat vihdoinkin niin edullisesti hallituksen välimiehisyden, että meidän on tunnustettava ne yhä tärkeämmäksi tekijäksi yhteiskuntien elämässä.

Se, etteivät ne leviä vielä kaikkiin elämän oloihin, johtuu siitä, että työläisen köyhyys, nykyisen yhteiskunnan luokkajako, pääoman yksityinen huostaanotto ja valtio luovat niille ylitsepääsemättömän esteen. Murtakaa nuo esteet – ja te saatte nähdä niiden täyttävän sivistyneiden ihmisten suunnattomat toimialat!

Viimeisten viidenkymmenen vuoden historia on antanut meille elävän todisteen siitä, miten kyvytön eduskunnallinen

hallitus on suorittamaan sen harteille kasaantuneita tehtäviä. Jolloinkin vielä juteltaneen yhdeksänentoista vuosisadan olleen sen ajan, jolloin parlamentarismi meni myttyyn.

Tämä kyvyttömyys onkin niin ilmeinen, parlamentarismien puutteet ja eduskunnallisen periaatteen perusviat niin silmään-pistävät, ettei harvain, näitä asioita arvotelleiden ajattelijain – esim. J. S. Millin ja Leverdayn – tarvinnut muuta kuin tulkita yleistä tyytymättömyyttä kirjallisesti. Ja eiköhän todellakaan tajuuttaisi, miten mieletöntä olisi haalia kokoon kourallinen miehiä ja haastella heille. ”Laittakaa, vaikkette osaisikaan, meille kaikkinaisiin elämämme oloihin lakeja!” Aletaan oivaltaa, että enemmistöjen hallitus on samaa kuin antaa kaikki maan asiat enemmistön muodostaville, toisin sanoen valtiopäivillä ja vaalikokouksissa esiintyvälle ”vaalikirjalle”, sanalla sanoen niille, joilla ei ole omaa mielipidettä. Ihmiskunta hakee ja on jo löytämäsillään uusia uria.

Kansainvälinen postiliitto, rautatieyhtiöt ja oppineiden seururat ovat esimerkkeinä, millä tavoin lain sijalle soveltuvien vapaiden sopimuksien asia ratkaistaan.

Nyt, kun maailman kaikilla kulmilla olevat ryhmät mielitävät erinäisin tarkoituksin yhtyä, eivät ne muodosta enää mitään kaikki-kykyistä kansainvälistä edustajaparlamenttia ja sano sille: ”hyväksykää lakeja, me tottelemme”. Kun ei sovittane suoras-taan eikä kirjallisesti, valitaan ratkaistavasta asiasta selvillä olevia valtuutettuja ja huomautetaan heille: ”Koettakaa sopia tästä asiasta ja palatkaa – ei lait taskussanne, vaan sopimusehdotus, jonka me joko hyväksymme tai hylkäämme.”

Siten menettelevät huomauttavat, jo kaikkialla Euroopassa ja Yhdysvalloissa olevat teollisuusyhtiöt, oppineiden seururat ja mo-

nenmoiset yhdistykset. Ja niin vapautuneen yhteiskunnankin on meneteltävä. Yhteiskunnan on ihan mahdoton takaisinvaltausta toteuttaakseen järjestäytyä parlamentaarisen eduskuntalaitoksen periaatteen pohjalle. Orjuudelle perustettu yhteiskunta voi sopia yhteen yksinvallan kanssa, ja palkkatyöhön ja joukkojen nylkemiseen nojautuva yhteiskunta voi tulla toimeen parlamentarismien kanssa. Mutta vapaan, yhteistä omaisuutta haltuunsa ottavan yhteiskunnan on oivallettava riippumattomassa liittoutumisessa uusi, historian uudelle taloudelliselle ajanjaksolle so-piva järjestelmä.

Jokainen taloudellinen ajanjakso vastaa poliittista jaksoa ja mahdotontahan olisi kajota omaisuuksiin, ellei samalla saataisi uutta valtiollisen elämän muotoa.

4. LUKU.

PAKKOLUOVUTUS

I

Rothschildin kerrotaan, nähdessään vallankumouksen vuonna 1848 uhkaavan hänen omaisuuttaan, keksineen seuraavan sukkeluuden: ”Myönnän kernaasti”, sanoi hän, ”että omaisuuteni on koottu toisten kustannuksella. Mutta jos se jaettaisiin monien miljoonien eurooppalaisten kesken, tulisi siitä taaleri mieheen. Hyvä, minä sitoudun suorittamaan kullekin, ken sitä pyytää, yhden taalerin.”

Kun tämä lupaus oli asianmukaisesti kuulutettu, käveli hän täysin turvallisena Frankfurtin katuja. Kolme, neljä vastaantulijaa vaati taaleriaan ja hän ojensi heille ivallisin hymyin osansa. Pila onnistui, ja miljonäärin perhe omistaa yhäkin hänen aarteensa.

Miltei samoin viisastelevat porvariston neropatitkin huomauttaessaan: ”Oh, oivallan, takaisinvaltaus! Te otatte kaikilta ihmisiltä päällystakit ja kasaatte ne. Sitten saa jokainen ottaa niistä yhden, parhaasta takista taistellen!”

Tuo on vain mautonta pilaa. Me emme tarvitse kasailla päällystakkeja ja sitten jakaa niitä, niin oiva etu kuin se vilussa värjötteleville olisikin. Me emme tarvitse tasailla Rothschildinkaan taalereita. Me tarvitsemme vain sellaista järjestäytymistä, että jokainen maailmaan tullut inhimillinen olento voisi olla en-

nen kaikkea varma siitä, että hän saa oppia jonkin hyödyllisen askareen, harjaantua siihen ja työskennellä sitten omistajalta tai työnantajalta lupaa pyytämättä ja tarvitsematta suorittaa maan ja koneiden anastajille kaikista tuotteista parhaita paloja.

Mitä tulee Rothschildin ja Vanderbilin perheiden omaamiin monenmoisiin rikkauksiin, niin me voimme käyttää niitä hyväksenne yhteistuotantoamme edullisemmaksi järjestäessämme.

Sinä päivänä, jona maanviljelijät voivat viljellä maitaan saamistaan sadoista puolta antamatta, sinä päivänä, jona maamiehellä on käytettävänään kyllin suurien tulosten tuottamiseen välttämättömiä maanviljelyskoneita, sinä päivänä, jona kaivostyöläinen tuottaa yhteiskunnalle eikä yksinoikeuden hyväksi, sinä päivänä työläiset eivät enää pukeudu riekaleihin ja Rothschildit sekä muut nylkyrit ovat olleita ja menneitä.

Ainoankaan inehmon ei tarvitse silloin enää kaupata työvoimaansa palkasta, joka vastaa tuskin puoltakaan hänen tuotannostaan.

”Voihan olla”, vastataan. ”Mutta Rothschildejahan voi tupautua toisistakin maista. Voitteko te estää Kiinassa miljoonansa koonnutta henkilöä asettumasta meidän maahamme? Voitteko ehkäistä hänet haalimasta täälläkin ympärilleen palvelijoita ja palkkaväkeä sekä hyötymästä heidän työstään ja rikastumasta toisten kustannuksella?”

”Ettehän voi tehdä vallankumousta yhtäaikaan koko maailmassa. Tai aiotteko asetella rajoillenne tulliasemia, tarkastaa matkustajia ja ryöstää heidän rahansa? Anarkistisantarmit saisivat ampuu rajan ylitse yritteleviä, ja sehän olisi soma ilmiö!”

Moiset pakinat ovat täysin erehdyttäviä. Se johtuu siitä, ettei tuolla tapaa puhuva ole vielä koskaan ajatellut, mistä varakkai-

den omaisuus johtuu. Pienoisinkin pohdinta riittäisi toteamaan, että noiden aarteitten lähteenä on köyhien kurjuus.

Siellä, jossa ei enää ole köyhiä, ei voi olla köyhillä etuilevia rikkaitakaan.

Luokaamme nopea silmäys keskiaikaan, suurien omaisuuksien versoamiskauteen.

Läänitysparooni on anastanut hedelmällisen laakson. Hän ei voi kuitenkaan kehuskella varallisuudellaan niin kauan kuin tuo maapala on asujamitta. Hänen maansa ei tuota hänelle mitään. Hän voisi omistaa yhtä hyvin kaistaleen kuuta. Mihin toimiin hänen on rikastuakseen ryhdyttävä? Hänen on hankittava talonpoikia, – köyhiä maalaisia.

Mutta jos jokaisella maamiehellä olisi kaikista rasituksista vapaa maatilkku, työskentelyyn välttämättömät välineet ja karjaa, niin kukapa menisi paroonin maita muokkaillemaan? Kukin pyryttelisi kotonaan. Mutta laajojen seutujen ihmiset ovatkin rutiinköyhiä. Sodat, kuivuus ja rutto ovat köyhdyttäneet heidät, eikä heillä ole ajoneuvoja eikä auroja. Rauta oli keskiaikana kallista ja työhevosen hinta oli silloin yhä huimaavampi.

Kaikki nämä onnettomat kokevat parantaa elinehtojaan. Ja muutamana päivänä he huomaavat harhaillessaan paroonin maan rajalla pylvään ja siinä oudoin harakanvarpain kyhätyn kuulutuksen, että paroonin maalle asettuvalle työläiselle annetaan maata, työvälineitä ja tuvan rakennustarpeita, vieläpä siementä peltoonkin, kaikki määrävuosiksi annettavin verovapauksin. Nuo vapaavuodet ovat merkityt yhtä monella ristillä pylvääseen ja talonpojat tajuavat noiden ristien tarkoituksen.

Köyhiä virtailee täten paroonin maille. He laittelevat teitä, kuivaavat soita ja muodostavat kyliä. Parooni määrää heille kym-

menen vuoden kuluttua veron ja korottaa taas viiden vuoden päästä. Työläinen tyytyy noihin uusiin ehtoihin siksi, ettei hän saisi sen suotuisempia muualtakaan. Ja vähitellen koituu talonpojan köyhyys herrojen laatiman lain avulla paroonin rikkauden lähteeksi, eikä vain paroonin, vaan samalla kyliin asettuneiden, talonpojan köyhtyessä yhä karttuvien koronkiskojojenkin.

Näin oli laita keskiajalla. Ja eikö vain aivan samoin nytkin? Jos olisi olemassa vapaata maata, jota talonpoika saisi muokkailta mielin määrin, niin maksaisikohan hän hehtaarilta tuhat markkaa herra vikontille, joka suvaitsee myöä hänelle maa-kaistaleen? Suorittaisiko hän kalliita, kolmannen osan hänen tuotteistaan vieviä vuokria? Lähtisikö hän päivätöihin ja antaisi tilanomistajalle puolet sadostaan?

Mutta hänhän ei omista mitään ja hänen on sen vuoksi, voidakseen elää ja viljellä maata, suostuttava ehtoihin mihin hyvänsä; se, joka siitä rikastuu, on tilanomistaja.

Talonpojan köyhyys on keskellä yhdeksättätoistakin vuosisataa yhtäläisesti kuin keskiajallakin tilanomistajan äveriäisyyden luoja.

II

Maanomistaja rikastuu talonpoikien köyhyydestä. Sama pitää paikkansa teollisuudenharjoittajiinkin nähden.

Jollakulla, esim. keskisäätyyn kuuluvalla on tavalla tai toisella saatu viidensadan tuhannen markan omaisuus. Hän voisi tosin tuhлата viisikymmentätuhatta markkaa vuodessa, joka summa onkin itse asiassa perin pienoinen aikamme satumaiseen ylellisyyteen nähden. Mutta silloinhan hänellä ei olisi enää kymmenen vuoden kuluttua penniäkään. ”Käytännöllinen” mies

säilyttää kuitenkin rahansa koskemattomina ja hankkii itselleen sievoiset vuotuiset tulot.

Tämä on meidän yhteiskunnassamme ylen helppo asia, erittäinkin siksi, että kaupungeissamme ja kylissämme kuhisee työlläistä, jolla ei ole kuukaudenkaan, tuskinpa neljäntoista päivänkään evästä. Porvarismiehemme rakentaa tehtaan: pankkiirit kilpailevat saada lainata hänelle vielä viisisataa tuhatta markkaa, varsinkin jos hän on tunnettu rehelliseksi mieheksi. Tällä miljoonallaan hän voi ottaa työhönsä viisi tuhatta miestä.

Jos lähistössä olisi vain varmatulaisia miehiä ja naisia, niin kukapa lähtisi puheena olevan miehen työhön? Kukaan ei suosuisi valmistamaan kolmen markan päiväpalkalla viiden, jopa kymmenenkin markan arvoisia tavaroita.

Mutta mehän tiedämme kyllin hyvin, että kaupunkien kurjimmat korttelit ja niiden lähikylät ovat onnettomuudeksi tullullaan naukuvavatsaisten lasten vanhempia. Tehdas ei ole vielä valmiskaan, kun työlläiset rientävät sinne laumoittain. Tarvitaan korkeintaan satasten miestä ja heitä on jo koossa tuhatkunta. Heti, kun tehdas alkaa työnsä, saattaa sen omistaja – ellei hän ole vallan hölmö – käyttäen hyväkseen kunkin hänen hyväkseen raatavan käsiparin työtä kiskoa henkeä kohden tuhat markkaa vuodessa.

Tehtailija keinottelee siten itselleen mainion vuosikoron. Ja jos hän on antautunut tuotteliaalle teollisuuslalle ja jos hän on ovela ja järkevä, lisää hän työväestönsä kaksinkertaiseksi ja saa siten pian korkotulonsa kasvamaan.

Hänestä kehkeytyy seudun merkkimies. Hän voi tarjoilla päivällisiä toisille merkkimiehille, maistraatin jäsenille ja valtiopäivämiehille. Hän voi näyttää varallisuutensa toisen rikkauden

kanssa ja hankkia sittemmin tuottavia toimia lapsilleen sekä saada sen jälkeen valtiolta jonkin erikoisoikeuden. Hän saa jonkin armeijalle tai jollekin virastolle tehtävän hankinnan suorittavakseen, hän on enentävä yhäti omaisuuttaan, ja jonakin päivänä syttynyt sota, pelkkä sotahuhukin tai pörssikeinottelu suo hänelle tilaisuuden suureen kaappaukseen.

Yhdeksän kymmenesosaa Yhdysvaltojen suurista omaisuuksista – Henry George on selostanut sen tarkoin ”Yhteiskuntakysymyksessään” – on syntynyt jonkun huikean, valtion avustaman petkutuksen avulla. Euroopassa on yhdeksällä kymmenesosalla yksinvaltojemme ja tasavaltojemme omaisuuksista vallan sama syntyperä: miljoonaomistajaksi tullaan vain yhdellä tapaa.

Koko äveriäisyyden taito on: saada käsiinsä köyhiä ihmisiä, maksaa heille kolme markkaa ja antaa heidän tuottaa kymmenen. Hankkikaa siten omaisuus! Kartuttakaa sitä sitten jollakin valtion avustuksin toimeenpannulla tuottavalla keinottelulla!

Puhuisimmeko niistäkin pikku rikkauksista, joiden sanotaan syntyneen eteensä katsovien ihmisten ”säästörahoista”, koska säästetyt rahat eivät itse ”anna” mitään, ellei näitä ”ropoja” käytetä köyhien raukkojen kynimiseen?

Ajatelkaamme jotakin suutaria! Otaksukaamme hänen uurasuksensa tuotteliaaksi, että hänellä on oivia liiketuttavia ja että hän on saanut, kieltämyksin, säästetyksi kaksi markkaa päivässä, viisikymmentä kuussa.

Otaksukaamme edelleen, ettei suutarimme sairasta koskaan, että hän – säästeliäisyydessäänkin – syö makunsa mukaan, ettei hän nai, ettei hänellä ole lapsia ja ettei hän kuole keuhkotautiin – otaksukaamme kaikkea mitä mielinemmekin!

No niin, hänellä ei ole viidenkymmenen vanhana säästösään kahtakymmentä tuhatta markkaa, hänellä ei ole vielä kylin vanhan päivänsä varaksi, jolloin ei jaksata töitä tehdä. Siten ei, toden totta, koota rikkauksia.

Mutta ottakaamme esimerkiksi joku toinen suutari. Säästettyään jonkun markan hän vie ne säästöpankkiin ja pankki lainaa ne köyhien kiristämisluketta harjoittavalle porvarismiehelle. Suutarimme ottaa sitten oppipojan – köyhän raukan lapsen, jonka isä on onnellinen, jos hänen poikansa oppii viidessä vuodessa ammatin ja voi elättää itseänsä.

Oppilas ansaitsee mestarilleen rahaa, ja jos mestarilla on ostajakuntaa, ottaa hän toisen ja kohta kolmannenkin uuden oppilaan. Sitten hän ottaa pari kolme, kuuden markan arvoisesta päivätyöstä riemukkaaseen kolme markkaa saapaa apumiestä. Ja jos suutarillamme on ”onnea”, toisin sanoen, jos hän on kylin nokkela, niin työläiset ja oppipojat tuottavat hänelle hänen oman työnsä lisäksi parikymmentä markkaa päivässä. Suutari voi laajentaa liikettään, hänestä vääntäytyy vähitellen varakas mies, eikä hänen tarvitse kituuttaa. Hän jättää pojalleen pienoisen perinnönkin.

Moista sanotaan ”säästöjen tekemiseksi” ja ”vaatimattomaksi elämäksi”. Se on kuitenkin itse asiassa vain suoranaista köyhien kustannuksella etuilemistä.

Kauppa näyttää tämän säännön poikkeukselta. ”Jos jokin mies”, huomautetaan, ”ostaa Kiinassa teetä ja tuo sen Ranskaan

sekä saa siten rahoilleen kolmekymmentä prosenttia, niin eihän hän ole ketään nylkenyt”.

Suhde on sittenkin vallon sama. Jos tuo mies olisi tuonut teen selässään, niin asia olisi toinen! Siten kauppaa käytiinkin ennen, keskiajan alkuaikoina. Silloin ei ansaittukaan meidän aikojemme jättimäisiä rikkauksia: sen ajan kauppias voitti vaikean ja vaarallisen matkan tehtyään töin tuskin muutamia kultarahoja. Matkailu- ja seikkailuhalu houkuttelikin häntä voittamisen himoa valtavammin kauppa-asioille.

Menettelytapa on nykyisenä aikana paljon mutkattomampi. Kauppiaan, jolla on pääomaa, ei tarvitse rikastuakseen liikkua paikaltaan konttoristaan. Hän sähköttää vain jollekin asiamiehelleen sadan teetynnyrin tilauksen, vuokraa laivan ja muutamien viikkojen tai – jos se on purjelaiva – kolmisen kuukauden kuluttua se on tuonut lastinsa hänelle. Ja jos hän on pannut liikoon sata tuhatta, niin saalistaa hän sataviisikymmentä tuhatta, ellei yritä keinotella jollakin uudella tavaralajilla, ja joko voittaa kaksin kerroin tai panna koko summaa alttiiksi.

Mutta millä tavoin hän onkaan keinotellut käsiinsä matkalle, Kiinassa käväisyyn, kernaita, ankaraan työhön antautuvia, vaimoja kokemaan ja henkensä uhmaaman halukkaita pienipalkkaisia miehiä? Miten hän on hankkinut satamissa lastaajia ja purkajia, raatajia, joille hän maksaa vain sen verran, etteivät he työskennellessään kuole nälkään. Miten? – Siten, että he ovat köyhiä. Menkää johonkin satamaan! Käväiskää satamakahviloihin ja silmätkää sinne ”pestiä” ottamaan tulleet miehiä! Katsokaa merikarhuja, jotka iloitsevat päästessään monen viikon tai kuukausien varttamisen jälkeen pitkälle matkalle! He ovat olleet

koko elämänsä ajan milloin missäkin laivassa ja he ovat edelleenkin, kunnes saavat kerran hautansa hyrskyjen helmassa.

Menkää heidän koteihinsa, vilkaiskaa noita riekaleisia, ties millä isän kotiutumista odotellessaan toimeentulevia vaimoja ja lapsia – ja te saatte vastauksen.

Moisia esimerkkejä on joukoittain ja voitte valita niistä mieleisenne: punnitkaa kaikkien, suurten ja pienten, kaupasta, pankkiliikkeestä, teollisuudesta tai maasta johtuvien rikkauksien lähteitä! Te voitte todeta kaikkialla, että toisen rikkaus on rakennettu toisen köyhyydelle. Anarkistisen yhteiskunnan ei tarvitse pelätä vierasta, sen alueelle asettuvaa Rothschildiä. Ja jos jokainen yhteiskunnan jäsen tietää olevansa oikeutettu muuttamien tuotantotyötuntien jälkeen kaikkiin sivistyksen hankimiin huveihin ja tieteen sekä taiteen harrastajilleen suomaan syvälliseen nautintoon, niin ei hän myy työvoimaansa vaivaisiin ropoihin, kenkään ei ole tarjoutuva rikastuttamaan tuota herra Rothschildiä. Hänen kultakolikkonsa ovat vain metallia, joka kelpaa moneen tarkoitukseen, mutta ei elättämään.

Vastattuumme edellä oleviin väitteisiin olemme samalla määränneet takaisinvaltauksen, pakkoluovutuksen rajatkin.

Takaisinvaltaus on ulotettava kaikkeen, mikä sallii jonkun, olipa se ken hyvänsä – pankkiiri, teollisuudenharjoittaja tai maanviljelijä – etuilla toisten työllä. Käsite on selvä ja helppotajuinen.

Me emme mieli anastaa ihmisten päällystakkeja; me mielimme palauttaa työläisille *kaikki*, mikä sallii kenen tahansa nylkeä heitä, ja me ponnistamme kaiken voimamme, ettei keneltäkään tule puuttumaan mitään, eikä siis *ainoankaan ihmisen ole pakko*

eläkkeeseen myöä kättensä työtä, ei oman eikä lastensa elannon vuoksi.

Siten me siis käsitämme pakkoluovutuksen ja velvollisuutemme vallankumouksessa, jonka toivomme tulevan – emme sadan vuoden päästä, vaan vallan *läheisessä* tulevaisuudessa.

III

Anarkistinen aate yleensä ja takaisinvaltausaate erikoisesti herättää itsenäisissä, vakavissa ihmisissä ja niissä, joiden korkeimpana ihanteena ei ole toimettomuus, suurempaa myötätuntoa kuin luullaankaan. ”Varokaa kuitenkin”, kehoittaa eräs ystäväistämme, ”ettette mene liian pitkälle! Ihmiskunta ei muutu muutamassa päivässä, älkää kiirehtikö takaisinvaltaus- ja anarkistisuunnitelmianne! Te joudutte silloin siihen vaaraan, ettette saa mitään pysyväistä aikaan!”

No niin, me emme pelkää menevämmä takaisinvaltauskysymyksessä missään tapauksessa liian pitkälle. Päinvastoin pelkäämme, että pakkoluovutus toteutetaan, voidakseen olla pysyväinen, liian rajoitetusti, että vallankumouksellinen vauhti pysähtyy puoliväliin ja että kumous päättyy puolinaisiin saavutuksiin, jotka eivät voi tyydyttää ketään ja jotka, joskin aiheuttavat tavattoman mullistuksen yhteiskunnassa ja seisahduksen sen kaikissa toimissa, eivät ole kuitenkaan elinvoimaisia, vaan levittävät yleistä tyytymättömyyttä ja tuovat ehdottomasti perässään taantumuksen voiton.

Yhteiskunnassamme on todellakin olemassa vakiintuneita suhteita, joita on mahdoton muuttaa, jos muutos kohdistetaan vain joihinkin niistä. Taloudellisen rakenteemme käyttörattaat liittyvät niin läheisesti toisiinsa, ettei niistä voida muuttaa muu-

tamia, ellei muuteta jokaikistä. Se huomataan helposti, kunhan takaisinvaltaus kohdistetaan mihin hyvänsä.

Olettakaamme, että pakkoluovutus toteutettaisiin jollakin seudulla rajoitetusti, tyytyen – kuten Henry George tahtoi tuonnottain – vain esimerkiksi suurien maaomaisuuksien valtaamiseen ja jättäen tehtaot takaisinvaltaamatta, taikka että otettaisiin jonkun kaupungin kartanot ja jätettäisiin tavarat yhteisomaisuudeksi ottamatta, taikkapa että takaisinvaltattaisiin jonkun teollisuusseudun tehtaot eikä koskettaisikaan suuriin maaomaisuuksiin.

Tulos olisi alati sama. Taloudellinen elämä järkyttyisi jatkuvasti, sitä ei saataisi millään keinoin järjestetyksi uudelle pohjalle, teollisuus ja kauppa lakkaisivat, oikeudenmukaisuusperiaatteihin ei voitaisi enää palata ja yhteiskunnan olisi mahdoton uudestirakentaa opusuhtaista kokonaisuutta.

Jos maatyöläinen vapautuisi jonakin päivänä mahtavasta maanomistajaherrasta ja teollisuustyöläinen jäisi edelleenkin teollisuutta harjoittavan kapitalistin, liikemiehen ja pankkiirin kahleihin – niin saavutus ei merkitsisi mitään. Maatyöläinen kärsii nykyisin ei ainoastaan maanomistajalle menevien korkojen maksusta, vaan myös kaikista aikamme olosuhteista; hän kärsii siitä, että teollisuudenharjoittaja verottaa häntä, pakottaen hänet maksamaan esimerkiksi lapiosta, jonka arvo on – maanviljelijän työhön verraten – tuskin yksi markka, kokonaista kolme markkaa; hän kärsii pelottavan virkamiesparven aiheuttamista valtion veroista ja sotajoukkojen ylläpitokustannuksista, joukkojen, jotka varjelevat valtiota, kun kaikkien maiden teollisuusharjoittajat kamppailevat kaupastaan keskenään lakkaamatta, aiheuttaen minä hetkenä hyvänsä jonkin Aasian tai Afrikan kolkan

kynimiskiistallaan sodan. Maatyöläinen kärsii maaseutuväestön vähenemisestä, vilkkaampi kärsii maaseutuväestön vähene- misestä, vilkkaampi elämä ja ylellisyystavaroiden valmistajain ajoittain maksamat näennäisen korkeat palkat kun houkuttele- vat maaseutunuorisoa suurien kaupunkien tehtaisiin; maatyö- läiset kärsivät myös teollisuuden keinotekoisesta suojelemisesta, naapurimaiden kauppakeinottelusta, pörssihuijauksista ja maan sekä puutteellisen välineistön parantamisvaikeuksista. Sanalla sanoen, maanviljelys kärsii ei vain korosta, vaan koko kiskomi- seen perustuvissa yhteiskunnissamme vallitsevasta olosuhteiden yhdistelmästä. Ja joskin takaisinvaltaus soisi kaikille tilaisuuden maan viljelemiseen ja, ainoallekaan inehmolle siitä korkoa suo- rittamatta, maan arvon nostattamiseen, joskin maanviljelys saisi silloin – toistaiseksi todistamattoman – hetkellisen hyvinvoin- nin, niin se syöstäisiin taas takaisin nykyiseen alennustilaansa. Kaikki olisi alettava alusta, vieläpä uusin vaikeuksinkin.

Samoinpa sattuisi teollisuudessakin. Heittäkää tehtaat työ- miehen huostaan, tehkää kuten eräille talonpojille, joille on palautettu omistusoikeus maahan. Poistakaa työnantaja, mutta antakaa maanomistaherran pitää maansa, pankkiirin pankkinsa, liikemiehen pörssinsä, säilyttäkää yhteiskunnassa työläisen hiellä elelevä toimettomien liuta, tuhannet välimiehet ja valtio kaik- kine virkailijoineen – niin teollisuus ei lyö leiville. Kun köyh- tyneet talonpojat eivät voi ostaa sen tuotteita, kun sillä ei ole raaka-aineita ja kun se ei voi, osaksi kaupan lakkaamisen, mutta varsinaisimmin teollisuuden keskityksen vuoksi, lähettää tuot- teitaan muille maille, niin se vain elää retustelee ja lähettää työ- väestönsä kerjuulle. Moiset nälistyneet laumat ovat sitten valmiit

antautumaan ensimmäisen ovelan keinottelijan käytettäväksi tai palaamaan vanhaan järjestelmään, mikäli niille taataan työtä.

Tai takaisinvaltakaa maanomistajaherrojen omaisuus ja antakaa tehtaot työläisille, mutta älkää koskeko suuriin kaupunkeihin jauhoa ja jyviä, lihaa ja mausteita hankkiviin ja samalla tehtaittemme tavaroita kauppaaviin välimiehiin. No niin, antakaa menekin loppua ja tavaroiden kiertokulun lakata! Kun Pariisissa ei ole leipää ja kun Lyon ei saa enää ostajia silkkikankailleen, tulee kauhea vastakumous. Se riehuu ruumiskasoilla, loihii kuularuiskut suuriin kaupunkeihin ja maaseuduille ja aikaansaa suoranaisia mestauksen ja maastakarkoitusten hekumoita, kuten vuosina 1815, 1848 ja 1871.

Kaikki liittyy yhteiskunnissamme yhteen, ja muutamaakin osaa on mahdollon muuttaa kokonaisuutta järkyttämättä.

Siitä päivästä pitäen, jona yksityisomaisuus hävitetään jossakin näistä muodoista – maanviljelyksen tai teollisuuden – on pakko lopettaa se kokonaankin. Vallankumouksen menestymisenkin vuoksi se on välttämätöntä.

Muuten ei voitaisikaan, vaikka haluttaisiin, rajoittaa pelkkään puolittain toteutettavaan takaisinvaltaamiseen. Kun Pyhän Omistusoikeuden aate kerran horjuu, eivät sen tietoisoppineet voi enää estää sen hävittämistä. Ja maan orjat osaltaan sekä teollisuuden orjat taholtaan ovat sen hävittäjiä.

Jos jokin suurkaupunki, esimerkiksi Pariisi, ottaa huostaansa vain talot tai tehtaot, ei se voi enää asiain sisäisestä pakosta tunnustaa pankkiireillekaan oikeutta verottaa kaupunkia entisajan lainojen koroista viidelläkymmenellä miljoonalla. Sen on pakko asettua maanviljelijäin kanssa yhteyteen ja koettaa saada heidät vapautumaan maanomistajista. Jotta kansalaisilla olisi

ruokaa ja työtä, on sen takaisinvallattava rautatiet, ja ettei ruokavaroja tuhlautuisi ja ettei se joutuisi vuoden 1793 kommuunin tavoin viljakeinottelijain uhriksi, on sen lopuksi annettava kansalaistensa itsensä huoleksi ruokavarastojen täyttäminen ja tuotteiden jako.

Jotkin sosialistit tahtovat kuitenkin panna erään ehdon. He sanovat: ”Takaisinvallattakoon vain maat ja mannut, työpajat ja tehtaat, me suostumme siihen. Ne ovat tuotantokeinoja ja oikeudenmukaista on arvioida ne yleiseksi omaisuudeksi. Mutta niiden lisäksi on olemassa tarvetavaroita: ruoka, vaatteet ja asunto, ja niiden on jäätävä yksityisomaisuudeksi.”

Terve ihmisjärki on kumonnut moiset nokkelat erittelyt. Emme tietysti ole metsässä oksien alla asuvia villedä. Eurooppalaisella raatajalla pitää olla talo, vuode ja uuni.

Vuode, huone ja talo ovat tosin laiskottelupaikkoja sille, joka ei mitään tuota. Mutta työläiselle on lämmin ja valoisa huone yhtäläinen tuotantoväline kuin konekin ja työkapine. Se on hänen aamulla työhön tarvittavien lihastensa ja hermojensa lepola. Työmiehen lepo vastaa koneen jokapäiväistä korjaamista.

Ravintokysymys on sitäkin selvempi. Nuo puheenamme olevat n. s. kansantaloustieteilijät eivät ole pyrkineet koskaan kiistämään, ettei koneessa palava kivihiili olisi yhtä tarpeellinen kuin raaka-ainekin. Minkä vuoksi sitten ravinto, jota ilman inhimillinen kone ei kykenisi pienimpäänkään ponnistukseen, voitaisiin erottaa työskentelijän välttämättömistä välineistä? Piilisiko tuossa jotakin uskonnollista salaperäistä perua?

Rikkaan ylen määrin runsas ja hieno päivällinen on kylläkin ylellisyystavaraa. Työmiehen päivällinen on sen sijaan vain

muuan niistä tarpeista, jotka ovat tuotannolle yhtä ehdottomia kuin höyrykoneessa poltettava kivihiilikin.

Vaateasia on vallan samantapainen. Jos tuotantokeinojen ja tarvetavaroiden välisen eron keksineet kansantaloustieteilijät kulkisivat samassa asussa kuin Uuden Guinean villit, niin me ymmärtäisimme nämä poikkeukset. Mutta ne ihmiset, jotka eivät osaisi kirjoittaa riviäkään, ellei heillä olisi paitaa verhonaan, eivät ole päteviä sommittelemaan noin suurta paidan ja kynän välistä eroa. Ja joskin heidän naistensa koreat hamokset ovat ylellisyysesineitä, niin on eräitä lajeja palttina, pumpuli- ja villakankaita, joita vailla työläinen ei voisi raataessaan olla. Pusero ja jalkineet, joita ilman työläinen arkailisi mennä aherrukseensa, päivätyön päätyttyä ylle puettu nuttu ja raatajan hattu, kaikki nuo ovat hänelle yhtä tarpeellisia kuin vasara ja alasin.

Tahdottaneenpa tai ei; mutta kansa käsittää vallankumouksen tuollaiseksi. Ja heti kun kumous on pyyhkäissyt hallitukset, on kansakin varaava itselleen ensi töikseen ja veroa suorittamatta terveellisen asunnon, riittävän ruoan ja vaateuston.

Ja kansa on siinä osuva oikeaan. Sen menettelytapa on oleva tieteen kanssa paljon sopusointuisempi kuin monia tuotantovälineiden ja tarvetavaroiden välisiä erittelyitä keksineiden kansantaloustieteilijöiden. Kansa on oivaltava, että juuri noista kumous on aloitettavakin, ja kansa on laskeva perustuksen sille ainoalle taloustieteelle, joka voi vaatiakin tieteen nimen ja joka voitaneen määritellä näin: *Tutkimus ihmissuvun tarpeista ja niitä tyydyttävistä taloudellisista keinoista.*

5. LUKU.

ELINTARPEET

I

Jos tuleva vallankumous on oleva yhteiskunnallinen, on se poikkeava edellisistä kumouksista ei ainoataan päämäärältään, vaan menettelytavoissaankin. Uusi päämäärä vaatii uusia uriakin.

Ranskassa yhden vuosisadan varrella olleet kolme suurta kansanliikettä ovat poikenneet monessa suhteessa toisistaan. Ja kaikilla on kuitenkin sama peruspiirre.

Kansa kamppailee vanhaa kuningasvaltaa kaataakseen ja vuo-dattaa kallista vertaan. Mutta sitten se vetäytyykin ensimmäisen voimaponnistuksensa suoritettuaan varjoon. Muodostetaan hallitus ja kootaan siihen rehellisyydeltään eriarvoisia miehiä. Ja se ryhtyy järjestämään vuonna 1793 tasavaltaa, 1848 työtä ja 1871 vapaata kommunismia.

Tuo hallitus on jakobiinisten aatteiden elähyttämä ja pohtii etupäässä valtiollisia kysymyksiä: vallan koneiston uudestijärjestämistä, hallinnon suursiivousta, valtion ja kirkon eroa, kansalaisvapautta ja muita semmoisia seikkoja.

Tosinhan työväenklubit pitävät silmällä noita uuden hallituksen jäseniä ja saavat usein mielipiteensä kuuluviin. Mutta näissä klubeissakin, olkoot puhujat porvareita tai työläisiä, vallitsee aina porvarillinen suunta. Valtiollisista kysymyksistä keskustellaan runsaasti – leipäkysymys unohdetaan.

Siihen aikaan pulpahteli pinnalle suuria ajatuksia, sellaisia, jotka kuohuttivat maailmaa; lausuttiin sanoja, jotka sykäyttävät sydämiämme vuosisadankin kuluttua.

Mutta esikaupungeissa ei ollut leipää.

Työ taukosi ehdottomasti kumouksen puhjettua. Tavaroiden vaihto keskeytyi, pääomat piilotettiin. Työnantajalla ei ollut moisina aikoina mitään pelättävää, hän eleli koroillaan, eleli suorastaan keinotellut ympäristönsä kurjuudella. Palkkalainen oivalsi saavansa tulla toimeen miten kuten, päivästä toiseen. Elintarvepula alkoi ahdistella.

Tuli sellainen hätä, ettei vanhanakaan aikana ollut moista.

”Nälkään näentymisemme on girondistien syytä”, arveli esikaupunkiväestö vuonna 1793. Girondistit mestattiin ja valta annettiin Vuorelle, Pariisin kommuunille. Kommuuni huolehtikin leivästä. Se koki hankkia jättiläismäisin ponnistuksin Pariisille ruokaa. Fouché ja Collot d’Herbois laittoivat Lyoniin viljama-kasiineja, mutta niiden täyttämiseksi oli vain perin pieniä raha-eriä. Kunnat panivat parastaan viljaa saadakseen, jauhonsa piilottaneita leipureita hirtettiin – mutta leipää puuttui yhtenä.

Kiukku kohdistettiin silloin kuningasmielisiin salaliittolaisiin. Heitä mestattiin tusina, puolitoista päivässä – piikoja herttuatarten sijasta ja erityisesti juuri piikoja, koska herttuattaret oleilivat Coblentzissa. Mutta vaikkapa olisi mestattu tuhatkin herttuaa ja vikonttia vuorokaudessa, niin tilanne ei olisi tullut sen kummemmaksi.

Puute paisui paisumistaan. Palkannauttijan eläminen edellyttää aina edes jonkinlaisia tuloja ja kun tuloja ei ollut, niin mitäpä merkitsi, jos kuolleita oli tuhatta enemmän tai vähemmän?

Silloin kansa alkoi kyllästyä. ”Vallankumouksennehan menestyy mainiosti!” kuiskasi taantumismies työläisen korvaan. ”Te ette ole tarvinneet kokea moista kurjuutta koskaan ennen.” Rikkaat rauhoittuivat vähin erin; he poistuivat piiloistaan, ärsyttivät koruillaan repaleista, pukeutuivat keikarin komeudella ja tarinoivat työläisille: ”Eivätkö hullutukset jo riitä! Mitä te olette voittaneet vallankumouksella? Aika on jo lakata!” Ja vallankumouksellinen oli joutunut surusydämin ja malttinsa menettäen tilanteeseen, jossa hänen oli itsekseen tuumailtava: ”Taas hukkaan mennyt vallankumous!” Hän painautui pesäänsä ja antoi kaiken mennä menoaan.

Silloin tuli taantumus kaikessa kopeudessaan. Se pani toimeen oman valtiokeikauksensa. Kun vallankumous oli jo vainajana, tarvitsi taantumuksen vain polkea sen raatoa.

Ja se polkikin! Verta vuodatettiin virtanaan, valkea hirmuvalta pudotteli päitä ja täytteli tyrmiä, samalla kun ylhäisten laiskurien hurjailu alkoi uudelleen.

Siinä kuva kaikista kumouksistamme. Pariisilainen työläinen tarjosi vuonna 1848 ”kolmikuisen hädän tasavallan käytettäväksi” ja teki, kolmen kuukauden kuluttua menehtymäisillään olleen, viimeisen epätoivoisen yrityksensä – joka hukutettiin hurmeeseen.

Vuonna 1871 sortui kommunismi sotaväen puutteeseen. Se ei ollut lyönyt laimin säätää kirkon ja valtion eroa, mutta se oli tullut vasta viimeisillään ajatelleeksi leivän turvaamisesta kaikille. Hienon herraston kuultiinkin Pariisissa pilkkailevan liittoutuneita: ”Niin, menkää vain, hullut, ja antakaa surmata itsenne kolmestakymmenestä kolikosta, sillä välin kun me herkuttellemme parhaimmassa ravintolassa!” Hairahdus huomattiin vas-

ta viime päivinä ja keitättettiin kaikille soppaa. Se oli kuitenkin myöhäistä: Versaillesin joukot olivat päässeet jo vallien ylitse.

”Leipää, vallankumouksen on saatava leipää!” Levitelkööt muut korusanaisia julistuksia! Koristautukoot muut niin monin kalunoin kuin kantaa jaksavat! Ja pitäkööt muut puheita valtiollisesta vapaudesta!

Meidän tehtävämme on toimia siten, ettei leipää puutu ainoaltakaan kumousalueella olevalta mieheltä, ettei ainoankaan naisen tarvitse jäädä leipuripuodin eteen jonottamaan ja kotiin vietävää kaurakakkuarmopalaa odottamaan ja ettei ainoankaan lapsen tarvitse ravinnon puutteessa porata, kumouksen ensi päivästä alkaen sen viimeiseen asti.

Porvariston harrastuksena on ollut valtaviin periaatteiden, oikeammin valtaviin valheiden pitkäpiimäinen esittely. Kansan into olkoon taata kaikille leipää. Ja sillä välin, kun porvarilliset ja porvarillistuneet työläiset ovat pakinapiireissään olevinaan suurmiehiä, sillä välin, kun ”käytännölliset ihmiset” keskustelivat loppumattomiin hallitusmuodoista, on meidän, ”utopistien”, ”haaveilijain”, ajateltava jokapäiväistä leipää.

Me rohkenemme väittää, että jokainen voi saada ja hänen on saatavakin syödä itsensä kylläiseksi ja että juuri tällä tunnuslauseella: ”leipää kaikille!” vallankumous voittaakin.

II

Me olemme utopisteja – sehän on päätetty. Niin, me olemme niin haaveksivia, että uskomme vallankumouksen olevan velvollisen ja pystyvän takaamaan kaikille ihmisille asunnon, vaatteita ja leipää. Se on lihaville porvareille perin vastenmielistä,

sillä he tietävät vallan hyvin, että kyllikseen syövää kansaa on hankala hallita.

Mutta me emme hellitä: kapinoivalle kansalle on taattava leipää ja leipäkysymys on asetettava etualalle. Jos se ratkaistaan kansan eduksi, niin vallankumous on oivilla urilla, sillä elintarvikekysymyksen ratkaisussa on seurattava yhdenvertaisuusperiaatetta, ja se tulee niin määräväksi, että se syrjäyttää kaikki muut ratkaisut.

On varmaa, että tuleva vallankumous, kuten vuoden 1848 kumouskin, puhkeaa keskellä pelottavaa teollisuuspulaa. Me olemme olleet jo monta kymmentä vuotta täydellisessä kuohuntatilassa ja tilanne voi vain paheta. Kaikki kärjistää tätä: nuorien kansojen keskinäinen, vanhojen markkinapaikkojen valloittamiseksi esille asettuva kilpailu, sodat, alinomaa kasvavat verot, valtiovelat, huoli huomisesta ja kaukaiset siirtomaahankkeet.

Miljoonilta Euroopan työläisiltä puuttuu nykyään työtä. Puute tulee vallankumouksen puhjettua ja kulovalkean kaltaisena leviessä tuntuvammaksi. Työttömien luku lisääntyy heti, kun katulusulat ovat Euroopassa tai Yhdysvalloissa kohotetut. Mitä meidän on tällöin tehtävä hankkiaksemme noille laumoille leipää?

Me emme tiedä milloinkaan, ovatko käytännöllisiksi nimitäytyvät ihmiset tulleet koskaan ajatelleeksi tuota kysymystä sen täydessä alastomuudessa. Mutta sen tiedämme hyvinkin, että he haluavat säilyttää palkkatyön. Valmistautukaamme sen vuoksi kuulemaan, miten ”kansallistyöpajoja” ja ”yleisiä töitä” kehuskellaan työttömien leivän hankkijoiksi.

Koska kansallistyöpajoja avattiin vuosina 1789 ja 1793, koska samaa keinoa käytettiin myös vuonna 1848, koska Napoleon III sai työtä hankkien hillityksi Pariisin köyhälistöä kahdeksantois-

ta vuotta – josta hyvästä Pariisi saa nyt kestää kahden tuhannen miljoonan velkaansa ja 90 frangin henkilökohtaista kunnallisveroan –, koska tätä mainiota keinoa käytettiin ”eläinten kesytykseen” jo Roomassakin, vieläpä tuhansia vuosia sitten Egyptissäkin, koska itsevaltiaat, kuninkaat ja keisarit ovat aina oivaltaneet heittää kansalle leipäkannikan, keritäkseen kahmaista ruoskansa, niin onhan luonnollista, että ”käytännölliset” ihmiset tulevat aina ylistämään, palkkatyön säilyttääkseen, tätä järjestelmää. Mitäpä varten vaivattaisiin järkeä, kun on käytettävänä Egyptin faaraoiden menettelytapoja!

No niin, jos vallankumous osuisi onnettomuudeksi tuolle tielle, olisi se hukassa.

Kun kansallistyöpajat avattiin vuonna 1848, ei Pariisissa ollut työttömiä kahdeksaa tuhatta enempää. Viisitoista vuotta sen jälkeen niitä oli siellä 49 000. Niitä on pian sata tuhatta, maaseudulta tulvivia työttömiä lukuunottamatta.

Mutta Ranskan teollisuus ja kauppa eivät voineet niihin aikoihin käyttää enempää kuin puolta nykyisin työssään pitämistään käsistä. Ja tiedetäänhän, että juuri kauppa ja teollisuus kärsii kumouksesta. Ajatellaanpa lukuisia, välillisesti tai välittömästi viennin palveluksessa olevia työläisiä ja ostajana olevalle porvarilliselle vähemmistölle ylellisyysesineitä laittelevia käsiä!

Vallankumous on Euroopassa samaa kuin puolen tai sitäkin suuremman tehdas- ja työpajamäärän ehdoton seisahtuminen. Se on samaa kuin lähettää miljoonia työläisiä perheineen kadulle.

Tätä todella pelottavaa tilannetta onkin kansallistyöpajoilla, toisin sanoen uusilla, tuokiossa työttömien askarruttamiseksi luotavilla teollisuuksilla, tarkoituksena parantaa.

On ilmeistä, kuten Proudhonkin sanoi, että lievinkin omistusoikeuden loukkaus aiheuttaa koko yksityisyrityksille ja palkkatyölle perustetun järjestelmän täydellisen tuhoutumisen. Yhteiskunnan on itsensä kerran pakko ottaa haltuunsa tuotanto täydelleen ja järjestää se *koko väestön tarpeita* silmällä pitäen. Mutta koska tuo uudestijärjestäminen ei toteudu päivässä eikä kuukaudessakaan, koska se vaatii eräänlaista sovittelu-aikaa ja koska miljoonat ihmiset voivat menettää sillä välin toimeentulomahdollisuutensa – niin mitä onkaan tehtävä?

Tuollaisissa olosuhteissa on vain yksi ja ainoa käytännöllinen ratkaisu. On oivallettava tehtävän työn tavaton laajuus ja ryhdyttävä uudestijärjestämään tuotantoa uusien periaatteiden pohjalta eikä ehätettävä laastaroimaan itse mahdottomaksi muovaamaamme tilaa.

Kansan on siis, toimiaksemme käytännöllisesti, mielestämme otettava ehdottomasti huostaansa kaikki kumouskaupungissa olevat elintarpeet ja ettei mitään menisi hukkaan, luettelotava ne, niin että kaikki tulevat kootuista varoista osallisiksi ja läpäisevät siten kärjistyksen. Sillä välin on sovittava tehdastyöläisten kanssa, tarjottava heille puuttuvia raaka-aineita ja taattava heille muutamien kuukausien toimeentulo, niin että he valmistaisivat kaikkea, mitä maalaisväestö tarvitsee. Älkäämme unohtako, että jos Ranska kutoo saksalaisille pankkiireille ja Venäjän sekä Sandwich-saarten keisarinnoille silkkiä ja jos Pariisi laittelee kaiken maailman rikkaille siroja leikkikaluja, niin Ranskan talonpoikain kahdella kolmanneksella ei ole laadullisia lampuja valokseen eikä aikamme maaviljelykselle välttämättömiä koneita.

Ja viimeiseksi: meillä riittävän runsaasti olevia hedelmättömiä maa-alueita on muokattava arvokkaiksi ja parannettava niitä, jotka eivät tuota vielä neljättä taikkapa kymmenettäkään osaa siitä, mitä ne antaisivat jos niitä viljeltäisiin voimaperäisesti, yhtä huolellisesti kuin puutarhaa.

Tuo on ainoa näkemämme käytännöllinen ratkaisu ja se on, joko tahdomme tai emme, toteutuva asiain sisäisestä pakosta.

III

Nykyisen kapitalistisen järjestelmän huomattavin ja vallitsevin ominaisuus on palkkatyö.

Jokin tarpeellisen pääoman omaava henkilö tai henkilöryhmä perustaa teollisuusyrityksen, hankkii tehtaalleen tai työpajalleen raaka-aineita, järjestää tuotannon, kauppa valmistuneen tavararan, maksaa työväestölle määräpalkan ja pistää ylijäämän eli voiton vastuunalaisuutensa ja markkinoilla tavaralle mahdollisesti sattuvan hinnanalenemisen korvauksena kukkaroonsa.

Tämä on lyhyesti lausuen *palkkatyöjärjestelmä*.

Pääomain omistajat olisivat tämän järjestelmän pelastamiseksi valmiita muutama mi myönnytyksiin: esimerkiksi antamaan osan voitoista työväestölle tai laatimaan palkkausmuodon, joka pakottaisi heidät voiton suuretessa palkkojen korottamiseen; he voisivat, saadakseen oikeuden johtaa teollisuutta ja kantaa siitä kertyvät varat, sitoutua erinäisiin uhrauksiin.

Kollektivismi tekee, kuten tiedetään, tähän järjestelmään eräitä tärkeitä muutoksia, mutta säilyttää samalla palkkatyönkin. Valtio, s. o. sen edustaja, hallitus, joko kunnallinen tai kansallinen, tulee työnantajan tilalle. Maan tai kunnan edustajat taikka heidän valtuutettunsa ja virkailijansa tulevat teollisuuden joh-

tajiksi. Heillä on myös valta käyttää tuotannon voittoa yleiseksi hyödyksi. Sitä paitsi tehdään tässä järjestelmässä hiuksenhienoinen, mutta seurauksiltaan suuri ero käsin tehdyn ja edeltäpäin oppiajan suorittaneen tekemän työn välillä: käsin tehty työ on kollektivistien mielestä *yksinkertaista*, kun taas taitoniekka insinööri, oppinut j. n. e. suorittaa, kuten Marx sanoo, *yhdistettyä* työtä ja on oikeutettu saamaan suuremman palkankin. Mutta valtio maksaa käsityöläisille ja insinööreille, kankureille ja oppineille, yleensä kaikille palkan – ”kaikki on virkamiehiä”, kuten tuonnottain kaunistellen sanottiin.

No niin, ensimmäinen palvelus, jonka tuleva vallankumous voi ihmiskunnalle tehdä, on järjestää semmoinen asema, jossa palkkatyö on mahdoton ja jossa palkkatyön vastakohta, kommunismi, on ainoa otollinen ratkaisu.

Jos asteittain toteutettava kollektivistinen muutos otaksuttai-siinkin rauhallisissa ja suotuisissa oloissa mahdolliseksi – jota me tuollaisissakin oloissa yritettynä suuresti epäilemme – niin se on kumouskautena täysin mahdoton, koska miljoonille ihmisille tarvittavan leivän hankkimispakko tulee olemaan jo kahakan jälkeispäivänä etualalla. Valtiollinen vallankumous voidaan tehdä teollisuutta pysähdyttämättäkin, mutta kumous, jossa kansa käy omaisuuksiin käsiksi, johtaa ehdottomasti kaupan ja elinkeinojen äkilliseen pysähtymiseen. Valtion miljoonat eivät riittäisi miljoonalukuisten työttömien palkoiksi.

Me emme voi kyllin painostaa tätä seikkaa; teollisuuden uudestijärjestämistä uusille perusteille – me näytämme pian, miten tavattoman valtava tuo tehtävä on – ei suoriteta parissa päivässä, eikä köyhälistökään voi tarjota vuosikautista puutettaan palkkatyön teoreetikkojen käytettäväksi. Kestääkseen raskaan ajan,

kansa on vaativa samaa, mitä moisissa tilanteissa on aina vaadittu: elintarpeiden tekemistä yhteisiksi, päiväannostelua.

On turha saarnata kärsivällisyyttä, kansa ei tahdo malittaa mieltään, ja jos kaikkia elintarpeita ei oteta yhteisesti käytettäväksi, niin se ryöstää leipuriliikkeet.

Jos kansan panema pakko ei ole kyllin kova, niin kansaa ammutaan. Kollektivismi kaipaa olemassaolonsa turvaksi ennen kaikkea järjestystä, kurinpitoa ja tottelevaisuutta. Ja kun kapitalistit tulevat ennen pitkää huomaamaan, että kansan ammuttaminen vallankumouksellisiksi nimittäytyvillä on kätevin keino kumouksen esimaun antamiseksi kansalle, niin he tulevat turvautumaan jossakin määrin ”järjestyksen” huoltajiin, niin kollektivistejä kuin nämä ovatkin. Kapitalistit käsittävät tämän keinoksi näidenkin tuhoamiseen, kunhan näiden hetki on tullut.

Ja jos ”järjestys on palautettu” tällä tavoin, niin seurauksetkin ovat helposti arvattavissa. Ammunta ei rajoitu vain rosvoihin. ”Epäjärjestyksen aiheuttajat” ovat urkittavat ilmi, tuomioistuint ja teloittamiset palautettavat käytäntöön ja innokkaimmat kumoojat saavat nousta mestauslavalle. Tulee taas vuosi 1793.

Älkäämme unohtako taantumuksen riemua kahdeksannelta toista vuosisadalla! Ensin mestattiin Hèbertin puoluelaiset, ne raivoisat miehet, joita Mignet muistellessaan taisteluita sanoi ”anarkisteiksi”. Pian tekivät heille seuraa Dantonin kannattajat, ja kun Robespierren uskollisimmat olivat teloittaneet nämä vallankumoojat, oli jo heidän itsensäkin noustava mestauslavalle – jolloin kansan inho heräsi, ja kun se huomasi vallankumouksen rauenneen tyhjiin, antoi se vallan taantumuksellisille.

Jos ”järjestys” noin palautetaan, sanomme me, niin kollektivistit tulevat teloittamaan anarkisteja, possibilistit kollektivistejä

ja taantumukselliset lopuksi possibilisteja. Ja vallankumous on aloitettava alusta.

Kaikki kannustaa kuitenkin uskomaan, että kansan panema pakko on *oleva* kyllin voimakas ja että anarkistisen kommunismin aate on voittanut kumouksen puhjetessa alaa. Se ei olekaan mikään tekaistu aate, kansa itse on antanut sen meille ja kommunistien luku lisääntyy samassa suhteessa kuin jokaisen muun ratkaisun mahdottomuus suurenee.

Ja jos pakko on kyllin kova, saavat asiat ihan toisen käänteeseen. Kansa on ottava joittenkin ryövättävien leipuriliikkeiden ja seuraavana aamuna uudistuvan nälän sijasta kapinakaupungissa huostaansa viljamakasiinit, teurastamot ja ruokatavarakaupat, toisin sanoen kaikki käytettävissä olevat elintarpeet.

Hyväntahtoiset kansalaiset ja kansalaisettaret rientävät luettelemaan, mitä missäkin kaupassa ja jyvääitassa on. Vuorokauden kuluttua on kapinoiva kunta jo tietävä sen, mitä Pariisi ei, tilastollisista komiteoista huolimatta, tiedä vielä tänäkään päivänä ja jota se ei tietänyt koko piirityksensä aikana – paljonko sillä on elintarpeita. Kahdessa vuorokaudessa on jo painettu miljoonia tarkkoja selostuksia elintarpeista, niiden säilytyspaikoista ja jakotavoista.

Joka kadulle, joka kortteliin järjestettäisiin vapaaehtoisia joukkoja – Elintarvevapaaehtoisia – jotka toimisivat ja neuvottelisivat yhdessä. Älkööt jakobiinien pistimet sekaantuko siihen ja älkööt tieteellisiksi leimautuvat teoreetikot tulko häiritsijöiksi, tai häiritkööt niin paljon kuin voivat, kunhan heille ei anneta mitään valtaa! Kun otetaan huomioon kansan, varsinkin Ranskan kansan ihailtava, vapaaehtoinen järjestelykyky yhteiskunnallisissa asioissaan, vaikei se ole saanut sitä useinkaan osoittaa, niin on

varmaa, että niinkin suuressa kaupungissa kuin Pariisissa syntyy keskellä kumousliikkeen kuohuntaakin suurenmoinen järjestö, joka toimittaa kaikille elintarpeita.

Jos kansa saa vapaat kädet, tulee elintarpeiden jako jo kahdeksan päivän kuluttua ihailtavan säännölliseksi. Jos ken epäilisi sitä, niin hän ei ole vielä koskaan nähnyt kansaa ahkerimmassa työssä, vaan istunut kaiken ikänsä nenä paksuissa paperikasoissa. Keskustelkaa ”suuren väärinkäsitetyn”, kansan, järjestelykyvystä niiden kanssa, jotka ovat nähneet kansan Pariisiin katusulkujen aikana tai Lontoossa veistämyöläisten viime lakon kuukausina, jolloin oli kysymyksessä hankkia leipää puolelle miljoonalle nälkiintyneelle, ja he voivat sanoa teille, missä määrin kansa on virastojen kirjatoukkia etevämpi.

Joskin puolittain tai suhteellisestikin järjestämättömiä olosuhteita olisi kestettävä parisen viikkoa, kenties kuukausikin – niin mitäpä siitä? Suurelle yleisölle koituisivat sittenkin nykyisiä paremmat olot. Ja voitaneenhan vallankumouksen aikana syödä päivällistä naureskellen, oikeammin keskustellen, vaikkapa olisi tyydyttäväkin valittamatta vain makkarapalaan ja leipänokeeseen. Ja joka tapauksessa on välittömien puutteiden painostuksesta aiheutuvaa vapaaehtoista olotilaa pidettävä paljon edullisempänä kuin kaikkea sitä, jota suunnitellaan paperipakkojen parissa neljän seinän sisässä teoretikkojen komiteoissa.

IV

Suurkaupunkien väestön on siten otettava olosuhteiden pakosta kaikki elintarpeet huostaansa ja mennä pienestä suureen huolehdittava kaikkien asukasten tarpeista. Seuraukset ovat sitä suo-

tuisempia, kuta aiemmin tämä tehdään: kurjuutta ja sisäisiä selk-
kauksia voidaan ehkäistä sitä helpommin.

Mutta miten on järjestäydyttävä yhteisiä elintarpeita nautti-
maan? Se kysymys johtuu itsestään.

Oikeudenmukaiseen menettelyyn ei ole kahta keinoa tarjolla.
Vain yksi, yksi ainoa täyttää oikeudentunnon vaatimukset ja on
todella käytännöllinen. Se on Euroopan maanviljelyskommu-
neissa jo käytäntöön otettu järjestelmä.

Ottakaa tarkastaaksenne minkä maan maalaiskuntaa tahansa
– Ranskankin, jossa jakobiinit ovat tosin panneet parastaan kun-
nallisia tapoja tuhotakseen. Jos kunnalla on esimerkiksi metsää,
niin kukin käyttää sitä mielin määrin niin kauan kuin pientä
metsää riittää ja naapureiden sisu sallii. Hirsimetsiä ei ole kos-
kaan kylliksi, ja niihin nähden onkin tyydyttävä jakoon.

Seikka on sama yleisiä laidunmaitakin käytettäessä. Niin kauan
kuin laidunta riittää, ei kukaan tarkasta kuinka paljon kunkin
perheen karja laidunta kuluttaa tai montako lehmää kullakin on
laitumella. Mistään jaosta tai osittelusta ei välitetä vähääkään,
ellei laidun käy riittämättömäksi. Koko Sveitsi ja monet Rans-
kan sekä Saksan kunnat käyttävät tällaista tapaa.

Ja jos menette itäisen Euroopan maihin, joissa suurta met-
sää voidaan ottaa mielin määrin ja joissa ei ole maan puutetta,
niin näette talonpoikien siellä kaatelevan korpea ja muokkaavan
maata tarpeittensa mukaan, metsän osittelua ja maan paloittelua
ajattelemattakaan. Mutta niin heti, kun kumpaa tahansa alkanee
puuttua – kuten Venäjällä on jo sattunutkin – on metsä arvioita-
va ja maa palstoitettava kunkin perheen tarpeitten mukaan.

Sanalla sanoen: liiasta on lupa ottaa runsaammin ja säästettävää ja jaettavasta on tehtävä osittelu! Euroopan 350 miljoonasta ihmisestä 200 miljoonaa käyttää yhäkin tätä luonnollista tapaa.

Muistakaamme samalla muuan asia, se, että tämä samainen järjestelmä vallitsee suurkaupungeissakin sikäli, mikäli se koskee erästä elintarvetta, jota on runsaasti: asuntojen vettä.

Niin kauan kuin vettä riittää asuntoihin eikä ole pelkoakaan sen loppumisesta, niin kauan ei pälkähdä yhdenkään yhtiön päähän säättää, missä määrin kukin talous saa tätä ainetta käyttäen. Ottakoot mielin määrin! Mutta jos Pariisissa pelätään kuumana vuodenaikana veden vähenemistä, niin yhtiöt tietävät parisen vaatimattoman sanomalehtirivisen riittävän siihen, että parisiilainen supistaa vedenkäyttöään ja karttaa kaikenlaista tämän aineen tuhlausta.

Mutta entäpä jos tuollaista varmuutta ei olisikaan? Mihin toimenpiteisiin silloin tartuttaisiin? Silloin turvauduttaisiin veden jakelemiseen. Tämä toimenpide onkin niin perin luonnollinen ja niin tietoisuuteen juurtunut, että Pariisissa vuonna 1871 parikin kertaa anottiin veden jakelua annoksittain kahden piirityksen aikana.

Onko sitten syvennyttävä yksityiskohtiin ja julkaistava jaon menettelytapojen taulukoita? Noilla taulukoilla ja yksityiskohdilla ei olisi vakuuttavaa voimaa sellaisiin porvareihin – eikä, ikävä kyllä, porvarillisia mielipiteitä omaksuneisiin työläisiin – jotka pitävät kansaa niin villinä laumana, että se syö toinen toisensa, heti kun hallitus on lakannut asioita ohjaamasta. Mutta ken on nähnyt kerrankin kansan neuvottelevan, hän ei enää epäile hetkeäkään, että jos kansa saisi määrätä jakelun, se tapahtuisi täysin oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti.

Pistäytykääpä johonkin kansankokoukseen ja huomauttakaa siellä, että peltopyyt olisivat säästettävät ylimystön veltoille ve-karoille ja karkea leipä sairaaloiden potilaille, niin teidän suunne suljetaan samassa.

Mutta sanokaapa samassa kokouksessa ja kehoitelkaa katujen nurkissa, että hienoin leipä on piilotettava heikoille ja ensi sijassa sairaille! Sanokaa, että jos Pariisissa on jäljellä kymmenenkään pyytä ja yksikään laatikko Malaga-viiniä, niin ne ovat lähetettävät toipuville potilaille.

Sanokaa, että lasten vuoro on sairaiden jälkeen! Lasten on saatava lehmän ja vuohen maitoa, riittipä sitä tai olkoon riittämättä muille. Lasten ja vanhuksien on saatava viimeisimmätkin lihapalat ja voimakas mies tyytyköön äärimmäisyyteen jouduttaessa kuivaan kannikkaan.

Sanokaa suoraan, että jos jotakin elintarvetavaraa on riittämättömästi ja jos se on annosteltava, niin se on annettava niille, jotka sitä parhaiten tarvitsevat – heille on viimeisimmät annokset varattava, sanokaa niin ja te saatte yleistä kannatusta!

Mitä kylläinen ei tajua, sen kansa tajuaa, sen kansa on tajunnut alati. Mutta kylläinenkin oppisi oivaltamaan, jos hänet heitetäisiin kadulle ja kosketukseen kansan kanssa.

Univormua ja sotilaan ruokamaljakkoa valistuksen viimeisimpänä sanana pitävät teoretikot vaativat vallan varmaan pikaista kansalliskeittiöiden järjestämistä ja hernekeiton valmistamista. He huomauttavat elintarpeiden ja ruokavarojen säästymiseduista, jos jokainen saisi lihaliemi-, leipä- ja vihannesannoksensa noin järjestetyistä suurkeittiöistä.

Me emme epää noita etuja. Me tiedämme kyllin hyvin, että ihmiset ovat säästelleet ruokavaroja ja työtä, hyljäten ensin tuuli-

myllyt ja sitten uunit, joissa jokainen paistoi ennen leipänsä. Me oivallamme, että sadalle perheelle tulevan liemen yhtäaikainen valmistaminen olisi taloudellisesti edukkaampaa kuin samanai-kainen tulen teko sataan lieteen. Me tiedämme myös, että on olemassa koko joukko perunaruokain valmistustapoja, mutta ettei peruna tule sen pahemmaksi, jos se keitetään samassakin padassa sadan perheen tarpeeksi.

Me käsitämme, että keittotaidon eri vivahtukset riippuvat erikoisesti kunkin perheenemännän tavasta maustaa ruokaa, mutta ettei sekään, jos sentneri perunoita keitetään samalla ker-taa, estä ainoatakaan emäntää maustamasta niitä sitten mielin määrin. Ja me tiedämme, että valmiiksi keitetystä lihaliemestä voidaan laitella satoja erilaisia liemiä ja tyydyttää sadan ihmisen erilaiset maut.

Me tiedämme tuon kaiken ja väitämme sittenkin, ettei ke-nelläkään ole oikeutta pakottaa perheenemäntää hakemaan val-miiksi keitettyjä perunoita kunnan kaupasta, jos häntä haluttaa keittää niitä *omassa* padassaan, *omalla* tulellaan. Ja ennen kaikkea mielisimme, että kukin saisi syödä ruokansa miten haluaa, per-heensä ja ystäviensä seurassa ja – jos hän pitäneen sen parempana – ravintolassakin.

Nykyisin ihmisiä myrkyttävien ravintoloiden sijaan tultaneen epäilemättä perustamaan suuria ruoanlaittoloita. Pariisitar on jo nyt tottunut hakemaan lihaliemensä teurastajalta ja valmista-maan siitä sitten makuisensa liemen ja Lontoon perheenemäntä tietää voivansa antaa paistattaa lihan, vieläpä kermoittaa omena- ja raparperipaistoksensa pienoisesta maksusta leipurissa, säästäen siten aikaansa ja kivihiihtään. Ja kun kommuunikeittiöt, tulevai-suuden yhteiskeittiöt, eivät ole enää petkutuspaikkoja, totutaan

kääntymään niiden puoleen ja saamaan niistä valmiit keittoainekset sekä, kuten kukin halunnee, laittamaan niistä maun mukainen ruoka kotona.

Mutta laatia se laiksi, velvoittautua muualta hakemaan valmis ruokansa, sehän olisi nykyisen vuosisadan ihmiselle yhtä vastenmielistä kuin komennuksista hölmistyneiden tai uskonnollisin kasvatuksin pilattujen aivojen keksimät sairaloiset luostari- ja kasarmipäähänpistot.

Kenellä on sitten oikeus kommuunin elintarpeisiin? Se on ensimmäisiä luonnostaan lankeavia kysymyksiä. Jokainen kaupunki vastaa omasta itsestään ja me olemme varmat, että kysymyksen vastaukset ovat oikeudentuntoisia. Niin kauan kuin työläistö on järjestäytymätön, niin kauan kuin ollaan kiihtymistilassa ja niin kauan kuin on mahdoton tehdä eroa laiskottelijan ja omatta tahdottaan työttömänä olevan välillä, niin kauan ovat kaikki käytettävissä olevat elintarpeet pidettävät poikkeuksetta yhteisinä. Ne, jotka vastustivat ase kädessä kansan voittoa tai vehkeilivät sitä vastaan, kiiruhtavat vapauttamaan kumousseudun läsnäolostaan. Meistä näyttäisi kuitenkin siltä, että aina jalomielinen ja kosta karteleva kansa jakaa leipänsä erottelematta kaikille, takaisinvaltaajille yhtä hyvin kuin takaisinvaltauksen alaisillekin, alueellaan oleville. Jos vallankumous kulkee tuota latua, ei se menetä mitään, ja kun työ palautetaan, saadaan keskenään kamppaileiden nähdä tapaavan toisensa samassa työpaassa. Työtä tekemättömillä ei ole vapaan työn yhteiskunnassa pienintäkään pelon aihetta.

”Mutta elintarpeethan loppuvat kuukauden kuluessa!” huudahtavat arvosteluhalusimmat.

Sitä parempi, vastaamme me, sehän on vain osoite siitä, että köyhälistönkin on saanut syödä kerran kyllikseen. Miten taas kulutettua korvataan, sen me selitämme seuraavassa.

V

Millä tavoin yhteiskunnallisen vallankumouksen jaloissa oleva kaupunki voi hankkia ravintonsa?

Me vastaamme tuohon kysymykseen, mutta ilmeistähän on, että käytettävät toimenpiteet riippuvat maaseudun ja naapurikansojen kumouksen laadusta. Jos jokainen kansa tai mieluiten koko Eurooppa voisi tehdä yhtäaikaisen vallankumouksen ja antautua kauttaaltaan kommunismiin, niin toiminta olisi johdonmukaista. Mutta jos vain jotkin Euroopan yhteiskunnat yrittävät kommunismia, niin on käytävä käsiksi toisiin menetelytapoihin. Keinot on valittava tilanteen mukaan.

Näinpä olemmekin jo tulleet siihen, että meidän on ennen jatkamistamme luotava silmäys Eurooppaan ja koetettava ennustelematta katsoa, minkälainen vallankumouksen kulku on oleva, tai ainakin minkälaiset sen oleelliset piirteet ovat.

Koko Euroopan yhtäaikainen kuohunta, kaikkialla toimeenpantava takaisinvaltaus ja kommunististen aatteiden joka kolkkaan tunkeutuminen olisi todellakin toivottavaa. Moinen nousu helpottaisi merkittävästi vuosisatamme työtä.

Kaikki kannustaa kuitenkin uskomaan, ettei näin käyne, vaikkemme epäilekään kumouksen kohtaavan koko Eurooppaa. Jos yksikin mannermaan suurista pääkaupungeista, Pariisi, Wien, Bryssel tai Berlin, kapinoi ja kumoo hallituksensa, niin on miltei varmaa, että toiset kolmekin tekevät parin viikon päästä vallan samoin. Hyvin luultavaa on myöskin, ettei kumous ole

kovin kaukana niemimaavalloistakaan, eipä edes Lontoosta tai Pietaristakaan. Mutta saako se saman luonteen kaikkialla? Sitä sopii epäillä.

Mutta todennäköisintä on, että takaisinvaltauksia toimeenpantaneen kaikkialla suurehkoissa tai suppeissa muodoissa ja että ne, jos ne ovat pannut toimeen suurien eurooppalaisten kansojen keskuudessa, vaikuttavat toisiinkin. Mutta vallankumouksen alku tarjoaa suuria paikallisia erilaisuuksia, eikä sen kehitys tule kaikissa maissa yhtäläiseksi. Vuodesta 1789 vuoteen 1793 käyttivät ranskalaiset talonpojat neljä vuotta tehdäkseen lopun läänitysoikeuksista ja porvarit tarvitsivat saman ajan kukistaakseen kuningasvallan. Älkäämme unohtako sitä ja valmistautukaamme näkemään vallankumouksen käyttävän osan ajastaan kehitykseensä! Olkaamme valmiit siihenkin, ettei se suoriudu kaikkialla yhtä vauhdikkaasti.

Mitä tulee siihen, että vallankumous saisi kaikkien eurooppalaisten kansojen keskuudessa suoraan sosialistisen leiman, erittäinkin alussa, niin se on hyvin epäiltävää. Saamme muistaa, että Saksa elää edelleen kiinteästi keskitettynä keisarikuntana ja että sen edistyspuolueet uneksivat vuoden 1848 jakobiinitsavallasta ja ”työn järjestämisestä”, kun taas ainakin Ranskan kansa toivoo vapaata kommuunia tai suorastaan kommunistista kommuunia.

Kaikki enteet viittaavat siihen, että Saksa on pääsevä tulevaisuudessa vallankumouksessa Ranskaa pitemmälle. Kun Ranska teki seitsemännellätoista sataluvulla porvarillisen vallankumouksen, pääsi se pitemmälle kuin Englanti kuudennellätoista sataluvulla; tuhotessaan kuningasvallan tuhosi se samalla maanomistajaylhäisönkin, joka sen sijaan on yhäkin Englannissa valtavana.

Mutta jos Saksa pääseeikin pitemmälle ja tekee tehtävänsä paremmin kuin Ranska vuonna 1848, niin on kuitenkin sen ensimmäisiä kumousaskelia johtava aatepohja jokseenkin varmaan ihan sama kuin vuoden 1848 kumouksenkin, samoin kuin Venäjän vallankumousta innostava aate on sama kuin Ranskaa vuonna 1793 johtanut aate, tietenkin jossakin määrin vuosisatamme henkisen kehityksen muuntamana.

Antamatta noille arvelulle ansiotaan suurempaa arvoa, voimme tehdä seuraavan loppupäätelmän: vallankumous on oleva eri kansoissa Euroopassa eriluonteinen eikä tuotteiden yhteiskunnallistuttamisessa saavutettava taso ole kaikkialla sama.

Seuraisiko tästä, että edistyneempien kansojen olisi, kuten joskus on sanottukin, ohjailtava askeleensa jälempänä tulevien kansojen mukaan? Olisiko niiden odotettava, kunnes kommunistinen vallankumous on hedelmöitynyt muissakin sivistysmaissa? Eipä tietenkään! Se olisi tahtoenkin mahdotonta: historia ei odottele jälkeen jääneitä.

Muutoin emme luule, että vallankumous suoritetaan missään maassa yhdellä pyyhkäisyllä sosialistien uneksimaan tapaan. On hyvin luultavaa, että jos joku Ranskan viidestä, kuudesta suurkaupungista – Pariisi, Lyon, Marseille, Lille, Saint-Etienne, Bordeaux – julistaa kommuunin, niin toiset seuraavat esimerkkiä ja parvi pieniä väkirikkaita kaupunkeja tekee samoin. Tuskinpa monet kaivosalueetkaan ja osa teollisuuskeskuksista viivyttelee työnantajilleen matkapassia suodessaan ja yhdistyessään riippumattomiksi ryhmiksi.

Monet maaseutupaikat eivät kuitenkaan ole vielä noin pitkällä; ne vartoilevat viivytellen kapinoivien kommuunien äärellä ja jatkavat yksilöllisen järjestelmän alaista elämäänsä. Talonpojat

eivät ole kuitenkaan kumouksellisille vihamielisiä. Hehän eivät näe oikeudenpalvelijaa ja veronkantajaa ryöstökululla ja kun he huomaavat hyötyvänsä tilanteesta, eivät he hidastele selvittelemästä välejäan paikallisviranomaisten kanssa. Maalaisväestön kuohunnalle aina niin ominaisella innolla – huomautamme vain vuoden 1792 kiihkoisesta työstä – talonpojat tulevat muokkailemaan maitaan yhä hartaammin ja rakastamaan niitä sitä enemmän, kuta paremmin ne vapautuvat veroistaan ja hypoteekkilainoistaan.

Mitä tulee muihin maihin, tulee vallankumous niissäkin puhkeamaan. Mutta kumous muuntelee eri muodoiin, ollen toisin paikoin keskitettyä, toisin taas liittovaltaista, mutta kaikkialla enemmän tai vähemmän sosialistista, mukautumatta mihinkään erityiseen sääntöön.

VI

Mutta palatkaamme kapinoivaan kaupunkiimme ja katsokaamme, millä tavoin sen on huolehdittava asukkaistaan!

Mistä se on saapa välttämättömät elintarpeensa, jollei koko väestö ole vielä hyväksynyt kommunismia? Tämä kysymys on ratkaistava.

Ottakaamme tyyssijaksemme joku ranskalainen suurkaupunki, pääkaupunkikin, jos niin haluttaneen. Pariisi kuluttaa vuosittain miljoonia sentreneitä viljaa, 400 000 lehmää ja härkää, 300 000 vasikkaa, 400 000 sikaa ja kolmatta miljoonaa lammasta; kaupungin kuluttamaa metsänriistämäärää emme ota huomioonkaan. Sinne tarvitaan noin kahdeksan miljoonaa kiloa voita ja 200 miljoonaa munaa ja muita ruokatarpeita samoissa suhteissa.

Jauhot ja jyvät tuodaan sinne Yhdysvalloista, Venäjältä, Unkarista, Italiasta. Karjaa kuljetetaan kaupunkiin Saksasta, Italiasta, Espanjasta, jopa Romaniastakin ja Venäjältä. Maailmassa ei ole ainoatakaan maata, joka ei antaisi mausteita Pariisille.

Katsokaamme ensin, miten voitaisiin järjestää niin, että Pariisi tai joku muu suurkaupunki voitaisiin varustaa itse Ranskassa viljellyillä ja viljelijäin kernaasti kauppaamalla tuotteilla.

Kysymys ei aiheuta ”esivalta”-sosialisteille minkäänmoisia vaikeuksia. He loisivat ensin lujan, keskitetyn, kaikilla täytännötönpanovälineillä: poliiseilla, sotavoimalla ja mestauskoneilla aseistetun hallituksen. Tämän hallituksen olisi laadittava tilastollisia laskelmia kaikista Ranskan sadoista, sen olisi jaettava maa määrättyihin elintarvepiirikuntiin ja sen tulisi käskää, että sitä ja sitä elintarvetta on se ja se määrä tuotava määrätyle paikalle, määräpäivänä, määräasemalle, määrätuntina, määrätyn virkamiehen määrämaksiiniin säilytettäväksi j. n. e.

No niin, me väitämme varmoin vakaumuksin, ettei moinen ratkaisu olisi toivottava ja ettei sitä voitaisi koskaan toteuttaa. Se olisi suoranaista utopiaa.

Moisia haaveita voidaan hourailla kynä kädessä, käytännössä ne ovat mahdottomia, kuten vuonna 1793, sillä niissä ei ole otettu ollenkaan lukuun ihmisten itsenäisyystajuntaa. Yleinen kapina kuohahtaisi, yhden Vendée-sodan sijasta tulisi kolme tai neljä yleistä teurastusta, kylät kapinoisivat kaupunkeja ja koko Ranska moista järjestelmää määräämään uskaltanutta kaupunkia vastaan.

Jakobiiniset haaveilut riittäkööt! Katsokaamme, eikö ole toisiakin järjestäytymismuotoja!

Maaseudut aiheuttivat vuonna 1793 Ranskan suurkaupunkien nälänhädän ja tuhosivat koko kumouksen. On kuitenkin todistettu, ettei Ranskan viljasato ollut vuosina 1792–1793 vähentynyt, vaan kaikki viittaa sen lisääntyneenkin. Mutta kun maaseutulaiset olivat anastaneet suuren osan herrojen tiloista ja korjanneet noilta alueilta sadon, eivät ne mielineenkään myydä vehnänsä ”assignaatteihin” (rahaosoituksiin). He pitivät viljan takanaan ja odottelivat hintojen nousua sekä kultarahojen liikkeelle laskemista. Kansalliskonventin ankarimmatkaan, viljan myyntiin *pakottamista* tarkoittavat toimenpiteet eivät saaneet tästä päätöksestä urakkaa. Ja tiedetäänhän, etteivät konventin komisaarit kovinkaan kauan kursastelleet viljakauppiaita teloitellessaan ja että kansa hirtteli moisia miehiä lyhtypatsaisiin. Mutta vilja pysyi kuin pysyikin jauhoaittojen kätköissä ja kaupunkien kansa näki nälkää.

Mitä sitten tarjoiltiinkaan maanomistajille heidän raskaan raadantansa korvaukseksi?

Assignaatteja. Paperipaloja, joiden arvo aleni päivä päivältä, seteleitä, joissa tosin oli viisituhatta kirjaimin luvattua livreä, mutta jotka olivat todellisuudessa täysin arvottomia. Tuhannen livren setelillä ei saatu kenkäpariakaan ja onhan helppo oivaltaa, ettei talonpoika tahtonut vaihtaa vuoden työtään paperipalaan, jolla hän ei saanut ostetuksi edes yhtä työpuseroa.

Ja niin kauan kuin maan muokkaajalle annetaan arvottomia paperipaloja – olkootpa sitten ”assignaatteja” tai minkä muun nimisiä hyvänsä – niin kauan käy aina samoin. Elintarpeet pysyvät maalla: kaupunki ei saa niitä käsiinsä, eikä edes, vaikka turvautuisi teloitteeluun tai joukkohukuttamiseen.

Talonpojalle ei ole tarjottava paperia, vaan hänen ehdottomasti tarvitsemiaan tavaroita. Koneet, joita vailla hän nyt saa olla kipeäksi kaihokseen, kylmältä ja pahoilta säiltä suojaavat vaatteet ja puvut, kynttilänpätkää korvaavat lamput ja öljyt, lapiot, haravat ja aurat ovat sellaisia tarvetavaroita. Toisin sanoen kaikki, mitä talonpojalla ei nyt ole – ei sen tähden, ettei hän tajuaisi niiden tarpeellisuutta, vaan siksi, ettei hän voi hankkia kieltämyksistä ja rasittavasta raadannasta rikkaaseen elantoonsa moisia huikeahintaisia esineitä.

Ehättäköön kaupunki kiireisesti noita talonpojalta puuttuvia tavaroita tekemään älköönkä kyhätkö porvariniaisille koristeheilyjä! Pariisiin ompelukoneet uurastakoot morsiuskapioiden sijasta maaseudulle työ- ja pyhäpukuja, valimo ja konepaja valmistakoon maanviljelyskoneita, lapioita ja haravia älköönkä odotelko, että englantilaiset lähettäisivät niitä maksuksi viineistämme.

Kaupunki älköön laitelko maaseudulle puna- ja kirjavärisiä komisaareja käskemään, että talonpojan on tuotava elintarpeita määräpaikkaan, vaan lähettäköön talonpojan luo ystäviä ja veljiä ilmoittamaan: ”Tuokaa meille tuotteitanne ja ottakaa maksuksi puodeistamme kaikkea mielimänne tehdastavaraa.” Elintarpeita tulvii silloin kaupunkiin kaikilta tahoilta. Talonpoika pidättää itselleen vain sen, mitä hän tarvitsee elääkseen, ja lähettää ylijäämän suurkaupunkien työläisille ja hän on tapaava siellä *ensimmäisen kerran historian aikana* veljiä eikä nylkijöitä.

Sanottaneen ehkä, että tämä vaatii täydellisen käänteen teollisuuteen. Niin, luonnollisesti, mitä tulee sen eräisiin haaroihin. Mutta onhan tuhansia muitakin, joita voisi nopeasti muuttaa, niin että ne voisivat varata talonpojalle vaatteita, kelloja, huonekaluja, taloustarpeita ja yksinkertaisia koneita, joista kaupunki

kiskoo häneltä nyt huikeita hintoja. Kankurit, räätälit, suutarit, jalkinetehtailijat, rautakauppiat, puusepät ja monet muut voisivat helposti siirtyä koruvalmisteista hyödyllisiin tuotteisiin. On vain eläydyttävä tämän uudistuksen välttämättömyyden oivaltamiseen ja käsitettävä se oikeudenmukaiseksi sekä edistymiseksi, eikä enää saa uskoa sitä teoretikkojen rakasta unta, että vallankumouksen on rajoituttava ottamaan huostaansa vain teollisuuden voitot ja että tuotanto sekä kauppa muuten jäisivät meidän aikamme asteelle.

Tuossapa onkin meidän mielestämme koko kysymyksen selitys: maanviljelijälle ei ole tarjottava hänen tuotteistaan paperipaloja – olipa niissä kirjoituksia mitä hyvänsä – vaan itse esineitä, joita hän tarvitsee. Jos annamme hänelle niitä, niin elintarpeetkin tulvivat kaupunkiin. Jos emme sitä tee, saamme nälän kaikkine kumppaneineen, taantumuksen ja verilöylyn kaupunkeihimme.

VII

Sanoimme suurkaupunkien ostavan jyviä, jauhoja ja lihaa, ei vain omalta maaseudulta, vaan myös ulkomailta. Ulkomaalaiset lähettävät huomattavan vilja- ja lihamäärän lisäksi mausteitakin, kalaa ja herkkutavaroita Pariisiin.

Vallankumouksen aikana ei ole kuitenkaan otettava enää ulkomaalaisia huomioon tai ainakin vain mahdollisimman vähän. Jos Venäjän vehnää, Italian ja Unkarin viinejä virtaakin tällä haavaa läntisen Euroopan markkinoille, niin ei se suinkaan johdu siitä, että noita tavaroita lähettävillä mailla olisi niitä liiaksi tai nuo tuotteet versoisivat niissä maissa itsestään kuten voikukkaset tien ohessa. Venäläinen talonpoika raataa kuusitoista

tuntia vuorokaudessa ja näkee nälkää vuoden kolmena tai kuutena kuukautena siksi, että voisi laittaa muille maille vehnää ja suorittaa saamillaan rahoilla niin hyvin maanomistajaherransa kuin valtionkin saatavia. Venäläinen poliisi ilmestyy nykyisin heti, kun vilja on koottu, kyliin ja myös viimeisen lehmän ja työhevosen saadakseen kiskotuksi herroille veroja ja korkoja – kun talonpoika ei kauppaa vapaaehtoisesti viljaansa vientikauppiaille. Talonpoika jättää itselleen vain yhdeksän kuukauden muonan siksi, ettei hänen lehmäänsä myötäisi viidestätoista markasta. Seuraavaan satoon päästäkseen hän sotkee kolmena kuukautena, mikäli vuosi on ollut suotuista, ja kuutena, jos se on ollut huono, puun kuorta tai savikan siemeniä jauhoihinsa, sillä välin kun Lontoossa herkutellaan hänen vehnistään paistetuilla korpuilla.

Venäläinen maanviljelijä saa kyllä heti vallankumouksen tultua pidättää leipänsä itselleen ja lapsilleen. Italialaisten ja unkarilaisten talonpoikain sopii tehdä samoin ja toivokaamme, että hindulainenkin hyötyy noista hyvistä esimerkeistä; tuskinpa Amerikan maanviljelijät silloin enää voivat tyydyttää Euroopassa vallitsevaa viljanpuutetta. Me emme siis saa enää ottaa lukuun viljan ja maissin maahantuontia.

Koko porvarillinen sivistyksemme on perustettu alempien rotujen ja teollisuudessa jäljelle jääneiden maiden nylkemiseen. Vallankumouksen ensimmäinen kunnan työ on uhata tuota ”sivistystä” ja antaa noiden n. s. alempien rotujen vapautua. Tämä tavaton kunnan työ tulee tosin aiheuttamaan länsimaiden suurkaupunkeihin tuotavan viljan varman ja suurehkon vähentymisen.

Maaseudun olosuhteiden muodostumisesta on vaikeampi mitään aavistella.

Maanviljelijä on eräältä kannalta saapa ehdottomasti hyötyä vallankumouksesta. Hän saa silloin oikaista maata kohden käyristynyttä selkäänsä. Hän raataa nyt viisitoista tuntia vuorokaudessa. Mutta silloin hänen ei tarvitse työskennellä enempää kuin puolet nykyisestä työajastaan, ja siitä voi tietysti johtua, että tärkeimpien kulutustavarain, viljan ja lihan, tuotanto vähenee.

Tuotantoon on kuitenkin toisaalta tuleva lisäys heti, kun maanviljelijä näkee, ettei ole enää pakko raataa laiskurien ravitsemiseksi. Uusia maa-alueita muokataan silloin viljelykselle, ja täydellisempiä koneita tulee käytäntöön. ”Maanviljelystä ei ole harjoitettu koskaan niin voimakkaasti kuin vuonna 1792, jolloin talonpoika oli ottanut herroilta takaisin jo kauan kaihoamansa maan”, sanoo Michelet suuresta vallankumouksesta puhuessaan.

Kunhan täydellistetyt koneet ja kemialliset lannoitusaineet saadaan yhteiskunnan omiksi, niin voimaperäinen maanviljelys tulee ennen pitkää kaikille mahdolliseksi. Kaikki viittaa kuitenkin siihen, että Rankassa yhtä hyvin kuin muuallakin voi aiheutua alussa maanviljelystuotteiden vähennys.

Joka tapauksessa olisi viisainta olla valmiina niin hyvin kotimaisten kuin ulkomaistenkin elintarpeiden tuonnin pienentymiseen.

Kuinka sitten voitaneen korvata syntyvää puutetta?

Yksinkertaisesti siten, että kukin torjuu uhkaavaa tilannetta. On tarpeetonta juosta joen yli veden hakuun, kun kaikki voidaan ratkaista mutkattomammin.

Suurkaupunkien on ryhdyttävä viljelemään maata, kuten maaseutukin tekee. On palattava siihen, mitä biologia sanoo ”funktionien kaikenpuolisuudeksi”. Kun työ on jaettu, on siihen ryhdyttävä kaikin puolin: se on koko luonnon meno.

Sitä paitsi, jättäen kaiken viisaustieteilyn, johdutaan siihen olosuhteiden omasta pakostakin. Jos Pariisi huomaa, ettei sillä ole enää kahdeksan kuukauden kuluttua jyvääkään – niin Pariisi ryhtyy viljelemään viljaa.

Mistä maata? Siitä ei ole puutetta. Suurkaupunkien – ja erikoisesti Pariisin ympäristöillä ovat herrojen suuret puistot, laajat nurmikentät, nuo miljoonat hehtaarit, jotka odottavat vain kelpo työmiestä ja viljelijää, ympäröidäkseen Pariisin mitä hedelemällisin pelloin, tuottaen satoa vallan toisin kuin ruokamullaiset, mutta päivän polttamat etelävenäläiset arot.

Entä työväki? Mitä luulettekaan kahden miljoonan pariisilaisen ja pariisittaren tekävän, kun eivät enää puuhaile pukineineen eivätkä enää hauskuttele venäläisruhtinaita, romanialaisia pajareita ja Berliinin rahamaailman naikkosia?

Pariisin anarkistisen kommuunin maanviljelys on oleva toisenlaista kuin maaorjien aherrus Ardenneilla.

Koko vuosisatamme koneisto, työläisten äly ja teknillinen tieto ovat sen käytettävissä, keksijät, kemistit, kasvitieteilijät, Jardin des plantes’in professorit ja Genevillersin puutarhurit ovat sen palveluksessa, sillä on tarpeelliset työkalut koneiden lukumäärän moninkertaistuttamiseksi ja uusien koneiden koettelemiseksi ja se on vihdoinkin oivaltava pariisilaisten järjestäytymiskyvyn, iloisen luonteenlaadun ja työhalun.

Höyry, sähkö, auringon lämpö ja tuulen voima tulevat kii-reesti käytäntöön. Höyryllä käyvät kuokkimislaitteet ja kivien

poimintakoneet suorittavat nopeasti raskaat esityöt, maa muuttuu anteliaaksi, versoavaksi ja odottelee vain miehen ja varsinkin naisen kätevää vaalintaa kattautuakseen hyvin hoidettujen, kolmesti tai neljästi vuodessa uudistuvien kasvien sadolla.

Kun miehet, naiset ja lapset saavat asiantuntijan opastamina oppia kasvitarhanhoitoa ja koetella tuhansia eri viljelysmuotoja erityisillä koekentillä, kilpailla keskenään satojen suuruudesta ja ilman ylenmääräistä rasitusta jälleen koota suurkaupungeissa vajautuneet voimansa – silloin he viihtyvät ja hoitelevat maanviljelystään, joka ei ole enää orjan rehkimistä, vaan vaihtuu iloksi, juhlaksi, ihmiskunnan uudestisyntymiseksi.

”Hedelmättömiä maa-aloja ei olekaan! Maa on sellainen, jollaiseksi ihminen sen tekee!” kuuluu uusiakaisimman maanviljelyksen viimeisin sana. Maa antaa, mitä siltä mielittääinkin; on vain pyydettävä järkevästi.

Maapala, niinkin pieni kuin kaksi Seinen ja Seine-et-Oisen piirikuntaa, riittää, joskaan ei elättämään Pariisin kokoista kaupunkia, ainakin kasvattamaan kaikki ne elintarpeet, jotka Pariisista muuten puuttuisivat ja olisivat tarpeen.

Maanviljelyksen ja teollisuuden yhteistyö, sanalla sanoen ihmisen maanviljelijänä ja teollisuustyöläisenä, se on anarkistisen kommunismin ehdoton tulos, jos se vain ryhtyy vapaasti ja julkisesti takaisinvaltauksen.

Suuntautukoon se vain tuolle tielle, joka ei vie tuohon nälän vuoksi! Vaara ei piilekään siinä; se piilee mielen arkuudessa, ennakkoluuloissa, puolinaisuudessa.

Vaara on siinä, missä Dantonkin sen näki Ranskalle huudhtaessaan: ”Rohkeutta, rohkeutta ja yhäkin rohkeutta!” Ennen kaikkea älyperäistä rohkeutta, jota tahdon rohkeus ei viivyttelä seuraamaan.

6. LUKU.

ASUNTO

I

Työläisten aatteellista kehitystä tarkkaavasti seurannut lienee tullut todenneeksi, että eräässä tärkeässä kysymyksessä, asuntokysymyksessä, on tultu vallan huomaamatta täysin yksimielisiksi. Muuan asia onkin epäämätön: työläiset tulevat Ranskan suur- ja monissa pienkaupungeissakin vähin erin siihen päätelmään, etteivät asutut talot kuulukaan niille, jotka valtio tunnustaa niiden omistajiksi.

Se on ajatuksissa muovautuvaa vallankumousta, eikä kansaa saada enää uskomaan, että talojen omistusoikeus on oikeudenmukaista.

Omistaja ei ole tehnyt taloaan; nälän pakottamat ja eläkkeeseen kurjaan palkkaan täytymyksestä tyytyvät sadat työmiehet ovat rakentaneet, somistelleet ja sisustaneet tuon talon.

Omistajaksi väitetyn henkilön antamat rakennusrahat eivät olleet hänen oman työnsä tuloksia. Hän oli koonnut ne kuten yleensä rikkaudet maksamalla työmiehille vain kaksi kolmanesta tai puolet siitä, mitä näiden olisi ollut saatava.

Lopuksi – ja siinäpä silmiinpistävä vääryys onkin – johtuu talon nykyinen arvo sen omistajille tuottamista tuloista. Nämä aiheutuvat kuitenkin vain siitä, että talo on kivimuureilla ja kaasuvälillä varustetussa, toisten kanssa säännöllisessä yhteydes-

sä olevassa, teollisuuslaitosten, kaupan, tieteen ja taiteen nojalla arvokkaassa kaupungissa, siitä, että tuo kaupunki on varustettu silloin, rantalaiturein ja suurenmoisin rakennuksin, suoden asukkailleen monenmoista, maaseudulta puuttuvaa viehätystä ja mukavuutta, ja että pari-, kolmekymmentä miespolvea on ponnistellut tehdäkseen kaupungista asutuskelpoisen, terveellisen ja kauniin.

Eräiden Pariisin kaupunginosien kartanoiden arvo nousee miljoonaan, eipä siksi, että niiden muurien sisälle mahtuisi miljoonan arvosta työtä, vaan siksi, että kartanot ovat Pariisin kaupungissa, ja siksi, että työläiset, taiteilijat, ajattelijat, oppineet ja kirjailijat ovat jo vuosisatoja avustaneet kaupunkia kehittymään siksi, joksi se nyt on tullutkin: teollisuuden, kaupan, politiikan, taiteen ja tieteen keskustaksi; kartanoiden arvoon vaikuttaa sekin, että kaupungilla on menneisyytensä, että – kiitos kirjallisuudelle – sen kadut ovat yhtä tuttuja maaseudulle kuin ulkomaille ja että Pariisi on kahdeksantoista vuosisadan, koko Ranskan kansan, viisikymmenisen sukupolven työn tulos.

Kenelläpä lienee sitten, huutavaa vääryyttä tekemättä, oikeus nimittäytyä tämän alan pienimmänkään palan omistajaksi? Kenellä olisi oikeutta kaupata kenelle tahansa vähintäkään osaa tästä yhteisperinnöstä?

Työläistö on, huomautimme, tuossa kysymyksessä täysin yksimielinen. Ajatus ilmaisista asunnoista sukelsi selvästi esille Pariisin piirityksen aikana, jolloin anottiin talonomistajain vaatiman vuokrien suoraa ja selvää lakkauttamista. Se oli esillä vuoden 1871 kommuuninkin aikana, jolloin Pariisin työläinen odotti kommuunineuvoston taholta miehekästä vuokrien lakkautta-

mispäättöstä. Se tulee olemaan köyhän ensimmäisenä aatoksena tulevan vallankumouksenkin puhjetessa.

Työläisten on, olkoonpa vallankumous tai ei, saatava suojaa, kattoa päänsä päälle. Mutta tälle suojalle, niin kurja ja niin epä-terveellinen kuin se lieneekin, ilmestyy aina hääätökykyinen omistajansa. On totta, ettei omistajalla ole kumouksen aikana kaupunginpalvelijoita eikä talouskalujanne kadulle kiskovia häätömiehiä käytettävänä. Mutta kukapa tietää, eikö uusi hallitus, niin kumoukselliseksi kuin se leimautuneekin, tule tarttumaan tulevaisuudessa väkivallan töihin ja usuttamaan poliisikuntaa kimppuunne! Kuuluttihan kommuunikin vuokrien lakanneen ensi päivään huhtikuuta – mutta vain huhtikuun ensimmäiseen saakka! Sen jälkeen vuokrat olivat taas maksettavat, vaikkakin koko Pariisi oli mullin mallin, teollisuus tyrehtynyt ja vallankumouksellisilla sotilailla vain kolmenkymmenen soun tulot.

Mutta kun työläinen ei maksa kartanonomistajalle, on hänen tiedettävä, ettei hän nojaudu pelkkään vallan masentamiseen, vaan että ilmainen asunto on vahvistettu ja hyväksytty periaatteessaan niin sanoaksemme yleisellä suostumuksella ja että ilmainen asunto on kansan julkijulistama oikeus.

No niin, onko meidän odotettava tuota jokaisen rehellisen miehen oikeudentuntoa täysin vastaavaa toimenpidettä väliaikaisessa hallituksessa porvarien keralla työskentelevien sosialistien taholta? Te saisitte silloin odottaa sitä kauan – siksi, kunnes taantumus olisi taas käsissä!

Senpä vuoksi tosivallankumoukselliset kieltäytyvätkin punavöiden ja univormulakkeihin, käskijäin ja orjuuden leimoihin laittautumasta. He tahtovat olla kansan tovereita ja uurastaa kansan keralla talojen takaisinvaltaamisen toteuttamiseksi. He

ponnistavat luodakseen tuonsuuntaisen aatevirtauksen, he ahkeroivat sovelluttaakseen nuo aatteet käytäntöön ja kun aate on kypsä, on kansakin ryhtyvä talojen takaisinvaltaamiseen eikä kallistava korvaansakaan niille selittelyille, että kartanonomistajille on maksettava korvausta ja että ensin on mietittävä, mistä siihen saadaan rahat.

Sinä päivänä, jona takaisinvaltaus on toteutettu, on kuiviin imetty työmies tajuava uusien aikojen koittavan, ettei hänen tarvitse enää kumarrella köyryselkäisenä rikkaita ja mahtavia, vaan että tasa-arvoisuus on alkanut ja että vallankumous on todellisuutta eikä pelkkä tavallinen teatteritemppu.

II

Jos pakkoluovutuksen aate tulee yleiseksi, ei sen toteuttaminen tuota minkäänlaisia voittamattomia, aiheutuviksi ennusteltuja vaikeuksia.

Kalunoitujen, vapaat ministerisalkut ja Hotel de Villen huostaansa saaneiden herrain ei tietenkään tee mieli lakata kasaamasta esteitä. He tulevat puhumaan korvauksen myöntämisestä omistajille, he tuovat esiin tilastoja ja laittelevat niin pitkiä raportteja, että niitä piisaisi siihen hetkeen saakka, jona työttömyyden aiheuttaman nälän näännyttämä kansa ei näe enää mitään pelastuskeinoa, vaan menettää luottamuksensa kumoukseen, antaa taantumuksellisille vapaat kädet ja tekee vihdoin virkavaltaisten pakkoluovutuksen kaikille vastenmieliseksi.

Siinä on todellakin kari, johon kaikki voisi pirstoutua. Mutta jos kansa ei kuuntele tuota pettävää, sitä häikäisemään aiottua puhetta, jos kansa käsittää, että uusi elämä edellyttää uusia toi-

mintamuotojakin, ja jos kansa käy omintakaisesti toteuttamiseen käsiksi, niin takaisinvaltaus suoriutuu suuritta vaikeuksista.

”Mutta miten? Millä tavoin se voitaisiin toteuttaa?” kysytään. Me vastaamme, mutta vain eräällä ehdolla. Meistä on vastenmielistä hahmoitella takaisinvaltausta pikku piirteissään. Me tiedämme edeltä käsin, että inhimillinen elämä lyö laudalta kaiken sen, mitä joku mies tai ryhmä voi uskottaa tänään toisille. Elämä, senhän olemme sanoneet ennenkin, tekee kaikki paremmin ja luontevammin kuin edeltäpäin on osattu luulotellakaan.

Luonnostaessamme tapaa, jolla takaisinvaltaus ja takaisinvaltattujen omaisuuksien jakaminen *voitaisiin* hallituksen välimiehydyttä tehdä, vastaamme me siis vain niille, jotka selittävät asian aivan mahdottomaksi. Pyydämme kuitenkin saada huomauttaa, ettemme väitä voimamme määrätä sitä tai tätä järjestysmenetelmää. Tärkeintä onkin näyttää, että takaisinvaltaus *voidaan* toteuttaa kansan aloitteesta ja *ettei sitä voida* toisin tavoin toteuttaakaan.

On helppo oivaltaa, että jo ensimmäisiä takaisinvaltaushankkeita aloiteltaessa järjestäytyy joka kortteliin ja joka kadulle vapaaehtoisia kansalaisjoukkoja, jotka tarjoutuvat ottamaan selkoa kaikista vapaista huoneistoista, yhteen sulloutuneiden perheiden asunnoista, epäterveellisistä suojista ja asukkailleen liian avarista, pienten koppien tukehtuville ihmisille väljempää tilaa tarjoavista taloista. Nuo vapaaehtoiset tulevat laatimaan muutamissa päivissä täydellisen luettelon kaduista ja kortteleista, joissa kaikki nuo terveelliset ja epäterveelliset, pienet ja suuret huoneistot, turmiolliset komerot ja loistihuonekerrat ovat.

He tekevät vapaasti toisilleen selkoa luetteloistaan ja valmistavat joissakin päivissä tilaston. Valheellisia tilastoja voidaan laatia

virastoissa; tosiseikkaisen ja täsmällisen tilaston tulee alkaa yksilöstä ja nousta yksinkertaisesta monimutkaiseen.

Nuo kansalaiset eivät odottele kenenkään määräyksiä, vaan hakevat käsiinsä komeroissa majailevat toverinsa ja sanovat heille sievistelemättä: ”Toverit, tällä kertaa on tosivallankumous. Tulkaa iltapäivällä sinne ja sinne! Koko kortteli saapuu sinne ja asunnot jaetaan. Ellette ole erikoisemmin ihastuneita komeroihinne, niin voitte valita jonkun vapaina olevista viisihuoneisista asunnoista. Kaikki on selvillä, kunhan vain muutatte sinne. Aseistettu kansa tekee kyllä tilin niiden kanssa, jotka ehkä mielisivät kyyditä teidät kadulle!”

”Mutta silloinhan kaikki ihmiset haluaisivat parinkymmenen huoneen laajuisen asunnon!” huomauttaa joku.

Eihän toki. Harkitkaahan, niin näette, ettei se ole totta! Kansaa ei ole halunnut koskaan kuuta vesiämpäriin. Päinvastoin me olemme aina, kun jotakin lähimäistä kohdannutta vääryyttä on soviteltu, ihmetelleet joukkoja eläyttävää tervettä järkeä ja oikeudentuntoisuutta. Milloinka lie todettu mahdottomia vaadittun? Nähtiinkö Pariisin väestön molempien piiritysten aikoina kertaakaan kahakoivan leipäannoksiaan tai polttopuita hakiesaan? Ihmisethän jonottivat niin tyyninä, etteivät ulkomaalaiset sanomalehtikirjeenvaihtajat voineet moista koskaan kyllin ihmetellä. Ja tiedettiinhan, että viimeisimmäksi saapuneiden oli oltava koko päivä leivättä ja lämpimättä.

Yhteiskuntamme eristetyissä yksilöissä on kuitenkin runsaasti itsekkäitä vaistoja. Me tiedämme sen kyllin hyvin. Mutta me tiedämme samalla senkin, että jos asuntokysymyksen ratkaiseminen jätettäisiin jonkun viraston huostaan, niin toimenpide olisi oiva keino noiden vaistojen valveutumiseen ja kannusta-

miseen. Kaikki alhaiset vietit pulpahtaisivat silloin pinnalle. Se vaikuttaisi ehkäisevästi virastoon. Jos joku jäisi jotenkuten toista vähemmälle, aiheuttaisi se huikeaa huutoa ja jos joku sattuisi saamaan jotenkin jotakin etua, niin hetipä huudettaisiin lahjoimisesta – täysin oikeutetusti!

Mutta kun kansa on itse sopinut kaduista, kortteleista, kaupunginosista ja ottanut huolekseen hökkeleiden asukkaiden porvarillisten liian avaroihin asumuksiin siirtämiseen, niin silloin ei pikku hankaluuksista ja mitättömistä väärinkäytöksistä oltaisi milläänkään. Joukkojen hyviin vaistoihin on harvoin vedottu. Se tehtiin jonkun kerran, uppoavan aluksen pelastamisesta kysymyksen ollessa, vallankumousten aikoina – eikä turhaan kertaakaan.

Väärinkäytöksiä sattuisi sittenkin. Niitä ei voitaisi välttää. Yhteiskunnissamme on yksilöitä, joita suurikaan tapaus ei voi järkeyttää itsekkäisyyden raiteilta. Väärinkäytösten sattuminen tai sattumattomuus ei olekaan tärkeintä. Pääasia on oivaltaa, miten niitä rajoitettaisiin.

Koko historia, inhimillinen kokemus, samoin kuin sosiaalinen sielutiede todistanevat, että varmin keino on jättää asia asianomaisten itsensä huostaan. He ovatkin ainoat pätevät ratkaisemaan tuhansia pikkuseikkoja, jotka virkavaltaisessa jake-lussa täytyisi jättää huomioon ottamatta.

III

Ehdottoman yhdenmukaista asuntojen jakoa ei sitä paitsi tulisikaan tehtäväksi, mutta jollekin osalle perheistä vielä siedettäväksi sattuvat hankaluudet voitaisiin korjata hyvinkin helposti takaisinvaltaustietä kulkevassa yhteiskunnassa.

Edellyttäkäämme, että muurarit ja kivenhakkaajat, sanalla sanoen rakennustyöläiset tietävät olemassaolonsa turvatuksi. He eivät silloin pyytäisikään parempaa kuin tarttua taas tavalliseen, muutamia tunteja päivässä kestäväan työhön. He sisustaisivat isot asunnot, joiden huoltoon nyt tarvitaan tavaton palvelijaparvi, suojaksi monelle perheelle. Ja muutamien kuukausien kuluttua olisi noussut nykyisiä paljon terveellisempiä taloja. Anarkistinen kommuuni voisi sanoa niille, jotka eivät olisi saaneet kyllin suotuisia asunnoita:

”Kärsivällisyyttä toverit! Terveellisiä ja mukavia palatseja, paljon parempia kuin kaikki kapitalistien rakentamat, on nouseva vapaan kaupungin maalle. Ne annetaan niille, jotka niitä parhaiten tarvitsevat. Anarkistinen kommuuni ei rakenna taloja korkoja kootakseen. Sen kansalaisilleen tekemät talot ovat kollektiivisen hengen tuotteita. Ne ovat malleina koko ihmiskunnalle – ne kuuluvat teille!”

Jos kapinoiva kansa takaisinvaltaa talot ja julistaa vapaan asumisoikeuden, kaikkien kiinteistöjen siirtämisen yhteisomaisuudeksi ja jokaiselle perheelle terveellisen asunnon, niin vallankumous on saanut jo alunalkaen kommunistisen ja paneutunut polulle, jolta sitä ei hevin horjutella. Se on antanut yksityiselle omistusoikeudelle kuoliniskun.

Talojen takaisinvaltaaminen on itsessään siis vain koko yhteiskunnallisen vallankumouksen alkua. Sen toteuttamistapa riippuu tapausten kulusta. Me joko laadimme hyvän, lavean ladun kommunistiselle anarkismille tai jäämme kahlaaman esivaltaisen yksilöllisyyden liejuun.

Lukuisat, osittain tietopuoliset, osittain käytännölliset väitteet, joita voidaan tehdä, ovat helposti arvattavissa.

Koska kysymyksessä on erilaisuuden ehdoton säilyttäminen, niin on varmaa, että oikeudenmukaisuuden nimessä tullaan sanomaan: ”Eikö ole halpamaista, että pariisilaiset anastavat itselleen kauniit kartanot ja jättävät hökkelit talonpojille?” Älkäämme kuitenkaan antako tuon johtaa itseämme harhaan. Oikeudenmukaisuuden kiihkoiset kannattajat unohtavat heille ominaisin mielenlaaduin puolustuksessaan piilevän huutavan oikeudettomuuden. He unohtavat, että onhan Pariisissakin hökkelit, joissa joku työläinen tukehtuu vaimoineen, lapsineen ja näkee kuitenkin akkunoistaan pohatan palatsin. He unohtavat kokonaisten sukupolvien surkastuvan yhteen kasatuissa kortteleissa auringon ja ilman puutteessa ja että vallankumouksen ensimmäinen velvollisuus on juuri tuon vääryyden poistaminen.

Mutta älkäämme aikailko noissa itsekkäissä vastaväitteissä! Me tiedämme, että se todellinen erilaisuus, joka vallitsee Pariisiin ja maaseudun välillä, on sellainen, joka tasoittuu joka päivä. Maaseutukaan ei vitkastele, vaan hankkii itselleen nykyistä terveellisempiä asuntoita, kunhan talonpoika on vain lakannut olemasta tilanomistajaherran, tehtailijan, koronkiskojan ja valtion työjuttana. Olisiko vuosisatoja olemassa ollut väärinkäytös säilytettävä vain hetkellistä vääryyttä välttääkseen?

Nuo n. s. käytännölliset vastaväitteet eivät ole nekään perin päteviä.

”Kas tässä on”, tullaan sanomaan, ”mies raukka, joka on saanut säästöillään ostetuksi itselleen ja perheelleen kohtalaisen kookkaan talon. Hän viihtyy siinä niin hyvin. Mielittekö heittää hänetkin kadulle?”

Emme tietenkään! Jos hänen talonsa on parhaiksi suuri hänelle ja hänen perheelleen, niin asukoon vain siinä! Hoidel-

koon akkunansa alaista puutarhaansakin! Pistäytyvätpä poikamme, jos tarvitaan, auttamassakin siinä häntä. Mutta jos talossa on toiselle asukkaalle vuokrattu huoneisto, niin käväisee kansa tervehtimässä tuota toista ja sanoo: ”Tietänethän, toveri, ettei teidän tarvitse enää täst’edes maksaa isännällemme mitään? Asuu vain edelleen huoneistossanne, mutta älkää maksako siitä mitään! Vuokrankantajaa ei enää näy eikä kuulu. Me elämme kommuunissa!”

Ja jos jollakin talonomistajalla on hallussaan kaksikymmentä huonetta ja jos korttelissa on yhdessä ainoassa huoneessa asuva viiden lapsen äiti, niin kansa käy katsomassa, olisiko noissa kahdessakymmenessä huoneessa joitakin, joista saisi muodostetuksi äidille ja lapsille pienoisien sievoisen asunnon. Eiköhän tuo toimenpide olisi oikeudenmukaisempi kuin äidin ja pienokaisten hökkeliinsä sekä pyylevän herran palatsiinsa jättäminen? Sitä paitsi mukautuisi rikas herra piankin muutokseen, sillä kun hänellä ei olisi enää palvelijattaria huoneiden siistijöiksi, niin hänen vaimonsa olisi iloinen päästessään puolesta huoneistosta vapaaksi.

”Mutta siitähän syntyy täydellinen mullistus!” tulevat järjestyksen puolustajat huudahtamaan. ”Sittenhän majanmuutot eivät lopukaan! Silloin olisi parasta ajaa kaikki ihmiset kadulle ja heittää arpaa asunnoista!”

No niin, me olemme varmat siitä, että ellei minkäänmoisen hallitus sotkeudu asiaan ja jos koko muutos annetaan tähän tehtävään vapaaehtoisesti järjestäytyneille ryhmille, niin ei majanmuuttoa tule tapahtumaan niinkään monta kuin yhtenä ainoana vuotena aiheutuu talonomistajain ahneudesta.

Ensiksikin on suurkaupungeissa niin paljon asumattomia huoneistoja, että niitä melkein riittäisi hökkeleissä asuvien majoittamiseksi. Mitä taas tulee palatseihin ja loistohuoneistoihin, niin monet työläisperheet eivät niihin pyrkisikään: niitä ei voi ”ylläpitää”, koska silloin tarvittaisiin kokonainen lauma palvelijoita. Sellaisten huoneistojen asukkaat huomaisivat pian edullisemmaksi etsiä itselleen yksinkertaisempia asuntoja; hienot rouvat saisivat havaita, että palatseissa on hankala tulla piatta toimeen keittiön puolella. Ja vähin erin, tarvitsematta kuljettaa porvareita keihäsaattueiden keralla ullakkokomeroihin ja taas näiden asujia pankkiirien palatseihin, saa kansa, mahdollisimman vähän kiistellen ystävällisillä sopimuksilla jaetuksi kaikki käytettävissä olevat asumukset. Näemmehän maalaiskuntien jakelevan peltoja keskenään ja häiritsevän maa-alojen omistajia niin vähän, että saattaa vain ylistää näitä tervejärkisiä ja viisaita toimenpiteitä. Venäläinen kyläkunta – sen toteavat paksut pakat tutkimuksia – vaihtelee vainioiden haltijoita vähemmän kuin yksilöllinen omistusoikeus käräjänkäynteineen. Ja sittenkin mielitään meil-le luulotella, että europolaisen suurkaupungin asukkaat olisivat typerämpiä ja vähemmän järjestäytyneitä kuin Venäjän tai Intian maalaiset!

Vallankumous aiheuttaa muuten aina eräänlaisen mullistuksen arkielämään, ja ne, jotka luulevat läpäisevänsä tuon suuren muutoksen ajan niin, ettei heidän vaimojensa tarvitse siirtyä lietensä luota, saavat varmasti huomata erehtyneensä. Hallitus voidaan muuttaa niin kevyesti, ettei kunnan porvarin tarvitse kertaakaan myöhästyä päivällispöydästään, mutta sitä rikosta, jonka yhteiskunta on tehnyt kannattajiaan ja elättäjiään vastaan, ei voida niin helposti sovittaa.

Mullistus tulee, se on varmaa. Mutta on toimittava niin, ettei tämä mullistus tapahdu suotta ja että se rajoittuu mahdollisimman vähään. Ja ennen kaikkea – toistamme sen vieläkin – on käännettävä asianosaisten eikä virastojen puoleen. Siten aiheutetaan kaikille niin vähän hankaluuksia kuin suinkin.

Kansa tekee tyhmyyden toisensa jälkeen, vaaliurnien ääressä valitessaan niiden sokaistuneiden joukosta, jotka himoitsevat kunniaa päästä sitä edistämään ja lupaavat tehdä kaikki, tietää kaikki ja järjestää kaikki kuntoon. Kun kansa itse järjestää sen, mitä se tietää ja mikä koskee sitä henkilökohtaisesti, niin suorittaa se sen paremmin kuin kaikki mahdolliset ”vaalipuhujat”. Eikö sellaista sattunut Pariisin kommuunin aikoina? Ja Lontoon viime lakossa? Ja eikö samaa saada nähdä maalaiskuntien elämässä?

7. LUKU.

VAATTEET

Kun talot on otettu kaupungin yksityisomaisuudeksi ja kun elintarpeita jaetaan kullekin tarpeensa mukaan, on pakko astua taas uusi askel. Vaatekysymys on ehdottomasti otettava esille, ja ainoa mahdollinen ratkaisu on silloinkin se, että vallataan kansan nimessä kaikki vaatevaroja myyvät kaupat ja avataan niiden ovet, jotta kukin saa ottaa mitä tarvitsee. Tämä ratkaisu, vaatteiden tekeminen yhteisomaisuudeksi ja kaikkien oikeuttaminen ottamaan yleisistä myymälöistä mitä tarvitsevat tai teettämään pukunsa räätäliiikkeissä, käy välttämättömäksi heti, kun kommunistinen periaate on sovellettu taloihin ja elintarpeisiin.

Tietenkään ei tarvitse tämän vuoksi riistää kansalaisilta heidän pukujaan, kasata niitä ja heittää niistä arpaa, kuten arvostelijamme väittävät yhtä järkevästi kuin kekseliäästi. Jokainen pitääköön takkinsa – jos hänellä sellainen on; onpa lisäksi hyvin luultavaa, ettei kukaan mieli hänellä mahdollisesti olevia kymmentäkään takkia. Uusi takki on aina mieluisempi kuin porvarin pitämä, ja uusia vaatteita on niin kyllin, ettei kenenkään tarvitse turvautua käytettyihin.

Jos laatisimme luettelon suurten kaupunkien myymälöihin kasatuista vaatteista, niin saisimme arvatenkin havaita niitä olevan Pariisissa, Lyonissa, Bordeauxissa ja Marseillesissa niin runsaasti, että kommuuni voisi lahjoittaa puvun kullekin kansalai-

selle, niin miehille kuin naisille. Ja jos kaikki eivät tällöin sattuisi saamaan makunsa mukaista, niin yhteiset työverstaat täyttäisivät tuokiossa senkin puutteen. Onhan tunnettua, kuinka nopeasti räättäli- ja ompeluliikkeet nykyisin työskentelevät, kun niillä on mainioita koneita ja kaikki on niissä järjestetty työn suorittamiseksi suurina urakkoina.

”Mutta silloinhan kaikki ihmiset tahtoisivat soopeliturkin ja kaikki naiset samettipuvun!” huudahtavat vastaväittäjämme.

Me emme, rehellisesti puhuen, sitä usko. Sametti ei ole kaikkien maun mukaista, eivätkä kaikki uneksi soopeliturkeista. Vaikkapa pariisittarien annettaisiin kunkin valita pukunsa, niin moni heistäkin pitäisi vaatimatonta pukua parempana kuin kaikkia maailmannaisten eriskummaisista vaatekappaleita.

Maku vaihtelee aikojen mukana ja vallankumouksen aikana vallitsevaksi pääsevä maku lienee varmaan yksinkertainen. Yhteiskunnalla, kuten yksilölläkin, on heikkoudenhetkensä, mutta myös se aikansa, jolloin ollaan sankareita. Niin kurja kuin pikkumaisuuksiin ja typeriin henkilökohtaisiin pyyteisiin kiintynyt yhteiskuntamme lieneekin, muuttuu se kuitenkin suurien käännekohtien aikoina. Sillä on omat ylevyyden ja hurmion hetket. Vaikutusvalta siirtyy silloin nykyisiltä petkuttajilta hyvälle ja rehellisille miehille. Uhrautuvia tekoja suoritetaan, ja suuret esimerkit saavat seuraajia. Yksinpä itsekkäätkin ihmiset häpeävät takapajulle jäämistä ja kiiruhtavat joko tahtoen tai tahtomattaan yhtymään ylevämielisten ja rohkeiden riveihin.

Vuoden 1793 suuri vallankumous on täynnä tällaisia esimerkkejä. Nuo ylevät, ihmiskuntaa askeleen eteenpäin vievät teot tulevatkin esille juuri tuollaisina, yhtä hyvin yhteiskunnalle kuin yksilöllekin luonnollisen siveellisen uudestisyntymisen aikoina.

Emme tahdo liioitella sitä merkitystä, mikä näillä hurmaavilla intohimoilla tulee olemaan, eikä yhteiskuntaihanteemmekaan perustu niihin. Mutta emme liioittele, jos otaksumme, että ne auttavat meitä suoriutumaan ensimmäisistä ja samalla tukalimmista hetkistä. Emme voi luottaa siihen, että tuo uhrautuvaisuus pysyy arkielämässä; mutta saamme odottaa sitä hankkeemme alussa, ja sitähan vain pyydämmekin. Sillä juuri silloin, kun on lakaistava maa ja poistettava vuosisatojen sorrossa ja orjuudessa kasautuneet tunkiot, anarkistinen yhteiskunta tarvitsee noita veljeystunteen purkauksia. Tuonnempana, poistettuaan sorron ja siten jo luotuaan uuden, vastuunyhteyden tunteita käsittävän yhteiskunnan, se voi elää uhrauksia pyytämättäkin.

Jos vallankumous pannaan toimeen tässä huomauttamassamme hengessä, niin yksilöiden aloitehalu on löytävä laajan toiminta-alan, välttääkseen viehättymästä itsekkäille tahoille. Joka kadun varrella, joka korttelissa voi muodostua ryhmiä, jotka ottavat asiakseen toimittaa kansalle vaatteita. He tekevät luettelon kapinakaupungin vaatevaroista ja saavat osapuilleen tarkan selon siinä suhteessa tarjoutuvista apulähteistä. Kaupungin kansalaiset ottanevatkin vaatekysymyksessä yhteiseksi ohjeeksi saman, jota noudattavat elintarpeisiin nähden: ”Otetaan summakaupalla sitä, mitä on runsaasti; mutta mitä on vain rajoitettu määrä, se jaettakoon.”

Koska emme kykene lahjoittamaan kaikille kansalaisille soopeliturkkia tai kaikille naisille samettihametta, niin yhteiskunta tehnee eron ylellisen ja tarpeellisen välillä. Ja se katsoe – ainakin tilapäisesti – samettipuvut ja soopeliturkit ylellisiksi, pidättäen samalla itselleen oikeuden päättää vastedes, eikö se, mikä on tänään ylellistä, voi huomenna tulla kaikkien omaksi. Samalla

kun anarkistisen kaupungin kaikille asukkaille turvataan tarpeelliseksi katsottava, voitaisiin jättää yksityisten tehtäväksi huolehtia siitä, että tilapäisesti ylellisyystavaraksi tuomittu säilytetäisiin heikkoja ja sairaita varten ja että sitä, mikä ei kuulu kaikkien päivittäisiin tarpeisiin, olisi vähävoimaisten saatavana.

”Mutta siitähän tulee suoranainen tasoitusjärjestelmä, ihan kuin harmaa munkkikaapu!” väitetään. ”Tuolla tavoin katoavat kaikki taide-esineet, kaikki elämän kaunistus!”

Ei ollenkaan! Me nojaamme aina siihen, mitä on jo olemassa, ja kohta saamme näyttää, kuinka anarkistinen yhteiskunta voi tyydyttää kansalaistensa taiteellisintakin makua, vaikkei sitä varten sallita kerätä miljooniin nousevia rikkauksia.

8. LUKU.

TOIMENPITEITÄ

I

Jos joku yhteiskunta, kaupunki tai maa-alue, tahtoo taata kaikille asukkailleen välttämättömät tarpeet – ja pian saamme nähdä, kuinka välttämättömien tarpeiden käsite voidaan laajentaa ylellisyyteen saakka – on sen pakko ottaa haltuunsa kaikki, mitä tarvitaan tuotantoon, s. o. maa, koneet, työpajat, kulkuneuvot j. n. e. Silloin ei voi jättää pakkoluovuttamatta yksityisten hallussa olevia pääomia, jotka luovutetaan takaisin yhteiskunnalle.

Siihen, mistä porvarillista yhteiskuntaa on moitittava, ei kuulu ainoastaan se, että kapitalisti, kuten sanottu, anastaa itselleen suuren osan teollisuus- ja kauppaliikkeen tuottamasta voitosta, saaden siten elää joutilaana, vaan tärkein syyte on se, että koko tuotanto on saanut väärän suunnan, koska se ei voi hankkia kaikille hyvinvointia. Siinä onkin sen hylkäystuomio.

Kaupustelevan tuotannon on mahdotonta hyödyttää kaikkia. Jos tätä tavoiteltaisiin, olisi se samaa kuin pyytää kapitalistia luopumaan taipumuksistaan ja suorittamaan jotakin, mitä hän *ei voi* täyttää, ellei lakkaa olemasta se, mikä hän on, rikastumaan pyrkivä yksityinen liikemies. Jokaisen työnantajan henkilökohdaiselle edulle perustuva kapitalistinen järjestelmä on toimittanut yhteiskunnalle kaikki, mitä siltä on voitu toivoa: se on lisännyt työläisten tuotantokykyä. Kapitalisti on käyttänyt höyryvoimasta teollisuuteen johtunutta kumousta, kemian ja mekaniikan nopeaa kehitystä ja vuosisadan keksinnöiltä omaksi eduk-

seen lisäämällä inhimillisen työn tuottamia tuloja, ja siinä hän onkin onnistunut melkoisesti. Mutta toisen toimen antaminen hänelle olisi sulaa hullutusta. Jos tahdottaisiin esimerkiksi, että hän käyttäisi tätä työn suurempaa ylijäämää koko yhteiskunnan eduksi, olisi se hänestä hyväntekeväisyyden ja ihmisrakkauden pyytämistä, eikä kapitalistinen liike voi perustua hyväntekeväisyyteen.

Yhteiskunnan tehtävänä on nyt ulottaa tuo vain muutamiin teollisuuden haaroihin rajoitettu tuottavuus kaikille aloille ja käyttää sitä kaikkien hyväksi. Mutta yhteiskunnan on ilmeisesti, kaikkien hyvinvoinnin taatakseen, otettava taas kaikki tuotantovälineet haltuunsa.

Kansantaloustieteilijät viitannevat varmaankin – viittaileminen on heidän mielihaluaan – joittenkin nuorten, voimakkaiden ja taitavien, erinäisillä teollisuuden aloilla työskentelevien suhteelliseen hyvinvointiin. Nuo harvat asetetaan aina ylvästelyn eteemme. Mutta onko tuonkaan – eräiden etuoikeutettujen – hyvinvoinnin pysyväisyys heille taattu? Sairaus, luottamuksen puute tai heidän herrojensa ahneus voi heittää nuo erikoisoikeudet jo huomenna kadulle, ja he saavat silloin sovittaa äskeisen hyvinvointikautensa kuukausien ja vuosikausien kurjuudella. Olemmehan nähneet, kuinka suuri joukko teollisuusliikkeitä, tilapäisyrytyksistä puhumattakaan, on kutomo-, rauta-, sokeeri- y. m. aloilla toinen toisensa jälkeen joutunut ahdinkoon tai mennyt nurin, kun syynä on ollut kapitalistien itse aiheuttama keinottelu, kova kilpailu tai työn luonnollinen siirtyminen toisaalle. Kaikki huomattavat kutomo- ja konealan tehtaات ovat hiljattain kokeneet tuollaisen pulan; mitä sitten sanommekaan sellaisista liikkeistä, joiden tunnuksena on ajoittainen työnsulku?

Mitä sanomme lisäksi eräiden työväenluokkien ostaman suhteellisen hyvinvoinnin hinnasta? Sillä saadaanhan tuo hyvinvointi ilmeisesti maanviljelyksen perikadolla, talonpojan häpeällisellä nylkemisellä ja suurten joukkojen puutteella. Ja kuinka monta miljoonaa inhimillisiä olennoita elääkään noihin muuttamiin työläisiin verrattuina kädestä suuhun, varmatta palkatta valmiina siirtymään sinne, missä heitä satutaan tarvitsemaan, ja kuinka moni talonpoika saa raataa keskinkertaisin palkoin neljätoista tuntia päivässä! Pääoma vähentää maaseudun väestöä, nylkee siirtomaita ja teollisuudessa kauimmas takapajulle jääneitä maita ja tuomitsee työläisten suunnattoman enemmistön jäämään teknillisesti kehittymättömiksi ja omallakin ammattialalla vain keskinkertaisiksi.

Eikä tämä ole tilapäistä, se on *välttämätöntä* kapitalistisessa järjestelmässä. Jos talonpoika mieli meidän päivinäimme maksaa joillekin työläisjoukoille hyvää palkkaa, niin hänen on oltava yhteiskunnan kuormajuhtana, maaseutu on hyljättävä kaupungin vuoksi ja pienammattien täytyy ahtautua sinne tänne suurkaupunkien likaisiin esikaupunkeihin ja valmistaa siellä miltei ilmaiseksi kaikenlaista pikkutavaraa, joka tekee suurten tehtaiden tuotteet huonosti palkatuille ostajille kauppakelpoisiksi; räättälin on tyydyttävä nälkäpalkkaan, jotta huono puku sopisi pieneläjien ostettaviksi! Idän takapajulla olevia maita on nyljettävä siksi, että joku työmies jaksaisi verrattain hyvin joillakin edullisilla teollisuuden aloilla kapitalistisessa järjestelmässä.

Nykyisen järjestelmän kierous ei ole siis siinä, että tuotannon ”lisäarvo” joutuu kapitalistille – kuten Rodbertus ja Marx ovat väittäneet ja siten rajoittaneet sosialistista käsitystä ja kapitalistijärjestelmää koskevia näkökohtia. Lisäarvo on itsessään vain

syvempien syiden seuraus. Vika on siinä, että mitään lisäarvoa voi olla olemassa yksinkertaisen, joka sukupolvelta käyttämättä jääneen ylijäämän sijasta. Sillä lisäarvon saavuttamiseksi täytyy miesten, naisten ja lasten nälän pakottamina myydä työvoimansa saaden korvaukseksi vain pienen osan siitä, mitä he tuottavat, ja varsinkin siitä, mitä heidän työnsä voisi tuottaa.

Tämä epäkohta pysyy kuitenkin niin kauan kuin tuotannon on oltava vain ani harvojen omana. Niin kauan kuin ihmisen on pakko maksaa kapitalisteille veroa saadakseen oikeuden viljellä maata tai panna jonkin koneen käyntiin ja omistaja saa valmistaa sitä, mikä lupaa hänelle suurinta voittoa, vaikka pitäisi valmistaa niin runsaasti kuin suinkin hyödyllisiä tavaroita, niin kauan voidaan vain pienelle ihmismäärälle taata ajoittaista hyvinvointia ja ostaa se joka kerta sillä hinnalla, että suuri osa yhteiskuntaa kärsii hätää. Ei riitä suinkaan se, että tasan jaetaan teollisuuden tuottama ylijäämä, jos samalla on nyljettävä tuhansia toisia työläisiä. Tässä on tarpeen, että *mahdollisimman vähän hukaten inhimillistä voimaa valmistetaan mahdollisimman paljon sitä, mikä on kaikkien hyvinvoinnille hyödyllistä.*

Tämä kanta ei voi olla kenenkään yksityisen liikemiehen lähtökohtana. Ja siksi pä yhteiskunnan onkin, ottaessaan tämän mielipiteen ihanteekseen, pakko vallata takaisin kaikki, mikä auttaa rikkauksia tuottaen hankkimaan hyvinvointia. Sen on otettava huostaansa maat, tehtaot, kaivokset, kulkuneuvot y. m. ja sen ohessa tutkittava, mitä sen täytyy valmistaa kaikkien eduksi ja mihin toimenpiteisiin tämän tuotannon vuoksi on ryhdyttävä.

II

Montako tuntia miehen on päivässä työskenneltävä turvatakseen perheelleen runsaan ravinnon, mukavan asunnon ja tarpeelliset vaatteet? Sosialistit ovat usein pohtineet tätä kysymystä ja myöntävät tavallisesti nelisen, viitisen tunnin työn riittävän – sillä edellytyksellä tietenkin, että kaikki tekevät työtä. Benjamin Franklinin mielestä 17. vuosisadan lopulla oli viidessä tunnissa kylliksi, ja jos mukavuusvaatimukset lienevätkin siitä lähtien suureneet, niin onpa tuotantokykykin lisääntynyt, vieläpä paljoa nopeammin.

Käsitellessämme tuonnempana maanviljelystä saamme nähdä, mitä kaikkea maa voi antaa ihmiselle, joka viljelee sitä viisaasti eikä heitä – kuten nykyisin usein sattuu – siementä umpimähkään huonosti muokattuun maahan. Läntisen Amerikan suurilla tiloilla, joiden hallussa on toisinaan useita kymmeniä neliöpenikulmia (Engl. mitan mukaan), mutta joiden maaperä on laihempaa kuin sivistysmaiden hoidettu viljelysala, saadaan vain kahdestatoista kahdeksaantoista hehtolitran hehtaarilta, toisin sanoen puolet siitä, mitä maa antaa Euroopassa ja Amerikan itävaltioissa. Koneiden avulla, joilla kaksi miestä kyntää kaksi ja puoli hehtaaria päivässä voi sata miestä vuodessa tuottaa kaikki, mitä tarvitaan leivän saamiseksi 19 tuhannelle ihmiselle vuodessa.

Riittäisi siis, jos mies samoissa oloissa raataisi oman vuotuisen leipätarpeensa tyydyttämiseksi kolmekymmentä tuntia eli kuusi viisituntista puolityöpäivää ja viisihenkisen perheen varustamiseksi leivällä kolmekymmentä sellaista päivätötä.

Nykyisen käytännön antamista tuloksista voimme todeta senkin, että jos olisi tilaisuutta voimaperäiseen viljelykseen, niin vähemmänkin kuin kuusikymmentä puolipäivätötä riittäisi toi-

mittamaan leipää, lihaa, vihanneksia, jopa ylellisiä hedelmiäkin kokonaiselle perheelle.

Ottaessamme selvän siitäkin, missä määrin meidän aikoinamme suuriin kaupunkiin rakennettavat työläisasunnot vaativat työtä, voimme vakuuttaa, että englantilaisessa kaupungissa voidaan rakentaa noin 250 punnan hintainen työväen asunnon tapainen talo 1400–1800 viisituntisena työpäivänä. Ja kun sellainen rakennus kestää ainakin viisikymmentä vuotta, huomaamme, että 28–36 puolipäivätyöllä vuodessa voidaan perheelle hankkia terveellinen, jopa siro ja kaikilla tarpeellisilla mukavuuksilla varustettu asunto, sen sijaan että työmies nyt maksaa samanlaisesta vuokra-asunnosta isännälleen vuosittain 75–100 työpäivää.

Suotaneen huomauttaa, että nämä numerot esittävät korkeinta hintaa, minkä asunto nykyään tulee Englannissa maksamaan yhteiskuntamme puutteellisen järjestelmän vallitessa. Belgiassa on rakennettu työväen asunnoita paljoo huokeammalla. Kun kaikki otetaan lukuun, voidaan vakuuttaa, että nelisenkymmentä työpäivää vuodessa riittää hyvin järjestetyssä yhteiskunnassa hankkimaan täysin mukavan asunnon.

Sitten on jäljellä kysymys vaatteista. Tässä kohden on melkein mahdotonta esittää tarkkaa hinta-arviota, koska vaatetavarasta hyöttyy ja samalla sen hintoja nostaa lauma välikäsiä, joiden voittoa on vaikea määritellä.

Jos esimerkiksi on puhe verasta ja lasketaan yhteen kaikki maanomistajan, lampaiden isännän, villakauppiiaan, kaikkien asiamiesten, vieläpä rautatieyhtiönkin, kehrääjien, kutojien, kauppiaiden, kauppa-apulaisten ja välittäjien aiheuttamat hinnankorotukset, niin voidaan osaksi kuvitella, mitä kaikkea kustakin vaatepalasta maksetaan kapitalistilaumalle. Siksipä onkin

mahdotonta määrätä, monenko työpäivän arvoinen on jokin pariisilaisesta suurmyymälästä ostettu sadan frangin hintainen päällystakki.

Varmaa vain on, että nykyisillä koneillamme voidaan valmistaa miltei uskomattomia määriä kangasta nopeasti ja halvalla.

Muutamat esimerkit riittävät sitä valaisemaan. Yhdysvaltain 751 puuvillatehtaassa, kehräämössä ja kutomossa valmistaa 175 000 työläistä 1 939 400 000 metriä pumpulikangasta ja sen lisäksi suunnattoman määrän pumpulilankaa. Laskien vuodessa 300 työpäivää, merkitsee se keskimäärin 11 000 metriä kangasta työläistä kohden, toisin sanoen, työmies valmistaa vähemmässä kuin kymmenessä tunnissa neljäkymmentä metriä pumpulikangasta. Jos otaksutaan perheen käyttävän 200 metriä vuodessa – mikä on paljon – vastaisi se viittäkymmentä työtuntia, toisin sanoen: *kymmentä viiden tunnin puolityöpäivää*. Ja lisäksi saataisiin pumpulilankaakin, s. o. rihmaa ompelemiseen ja lankaa pumpulinsekaiseen villakankaaseen.

Mitä tulee yksinomaan kutomoteollisuuteen, näyttää Yhdysvaltain tilasto, että kun työmies, tehden työtä 13, jopa 14 tuntia päivässä, vuonna 1870 valmisti 9 500 metriä valkoista pumpulikangasta vuodessa, hän kolmetoista vuotta myöhemmin kutoi 27 000 metriä, vaikkakin työskenteli vain 55 tuntia viikossa. Yksinpä kuvallisiakin pumpulikankaita, kutominen ja painaminen siihen luettuna, saatiin 2 669 työtunnissa vuodessa 29 150 metriä eli noin 11 metriä tunnissa. Kahdensadan metrin valkoisen ja kuvallisen pumpulikankaan hankkimiseen riittäisi siis vähemmän kuin 20 tunnin työ vuodessa.

Tämän yhteydessä on huomautettava, että raaka-aine tulee näihin tehtaisiin miltei sellaisena kuin se on viljelysmailta kor-

jattu ja että sen moninaiset vaiheet ja lopullinen muuttuminen valmiiksi kankaaksi sisältyvät noihin 20 tuntiin. Mutta jos tämä 200 metrin määrä ostetaan puodista, saa hyväpalkkainen työmies maksaa siitä *alimman arvion* mukaan 10–15 kymmenen tunnin työpäivää, s. o. 100–150 työtuntia. Ja englantilainen talonpoika saisi uurastaa tällaista ylellisyyttä hankkiakseen kokonaisen kuukauden, kenties enemmänkin.

Tämä esimerkki näyttää jo, että viidelläkymmenellä puolipäivätyöllä vuosittain voitaisiin hyvin järjestetyssä yhteiskunnassa pukeutua paremmin kuin vaatimaton keskiluokka nykyään pukeutuu.

Kaikella tällä olemme tulleet siihen, että kuusikymmentä viisituntista puolipäivätyöllä tarvitaan hankkimaan meille maan antimia, neljäkymmentä asuntoa varten ja viisikymmentä vaateteisiin, mikä vastaa yhteensä vain puolta vuotta, koska pyhäpäivät vähentäen vuodessa on 300 työpäivää.

Jäljelle jää vielä sata viisikymmentä puolityöpäivää, jotka voitaisiin käyttää muiden elämäntarpeiden, viinin, sokerin, kahvin tai teen, huonekalujen, kuljetuksen j. n. e. hankkimiseen.

On ilmeistä, että nämä laskelmat ovat tehdyt pyörein luvuin, mutta ne voidaan varmentaa toisellakin tavalla. Jos otamme n. s. sivistysmaissa lukuun ne, jotka eivät tuota mitään, ne, jotka työskentelevät vahingollisilla, häviöön tuomituilla teollisuuden aloilla, ja vihdoin ne, jotka ovat tarpeettomina välikäsinä, niin saamme havaita, että varsinaisten tuottajien lukumäärä voitaisiin jotta maassa lisätä kaksinkertaiseksi. Ja jos kaksikymmentä henkeä olisi kymmenen sijasta valmistamassa välttämättömiä tarpeita ja jos yhteiskunta pitäisi huolta ihmisvoiman säästämisestä, niin ei noiden kahdenkymmenen tarvitsisi työskennellä enempää kuin viisi tuntia päivässä tuotannon pienentymättä. Tällöin riittäisi,

että lopetettaisiin se ihmisvoimien tuhlaus, jota rikkaat perheet harjoittavat lukuisine tarpeettomine palvelijoineen, sekä hallinnollinen ylellisyys, kun melkein joka kymmentä asukasta kohden on virkamies, ja käytettäisiin nuo voimat kansan tuotteliaisuuden lisäämiseksi, jolloin työtunnit voitaisiin rajoittaa neljään, vieläpä kolmeenkin – edellyttäen tyytyvämmä siihen, mitä nykyään valmistetaan.

Kaikkien tässä käsittelemiemme seikkojen perusteella voimme esittää seuraavan johtopäätöksen.

Kuvitelkaamme jokin yhteiskunta, jossa muutama miljoona asukasta ahertaa maanviljelyksen ja monilla teollisuuden aloilla – esimerkiksi Pariisi ynnä Seine-et-Oisen piirikunta. Ajatelkaamme, että tässä yhteiskunnassa jokainen lapsi oppii työskentelemään yhtä hyvin käsin kuin aivoillaankin! Otaksukaamme lopuksi, että kaikki täysikasvuiset yhteiskunnan jäsenet, lapsiaan hoitelevia äitejä lukuun ottamatta, sitoutuvat tekemään työtä viisi tuntia päivässä kahdenkymmenen tai kahdenkolmatta vuoden vanhasta viidenviidettä tai viidenkymmenen vanhaksi saakka ja että he kukin tekevät työtä jollakin tarpeellisiksi havaituista inhimillisen työn aloista, saaden itse valita työnsä laadun. Sellainen yhteiskunta voisi taata kaikille jäsenilleen korvaukseksi hyvinvoinnin – nykyisen keskiluokkamme nauttimaan elämää paljon paremman hyvinvoinnin. – Ja jokainen tämän yhteiskunnan työläinen voisi sitä paitsi käyttää vähintään viisi tuntia päivässä tieteeseen ja taiteeseen tai yksilöllisiin harrastuksiin, jotka eivät kuulu *tarpeellisten* luokkaan, mutta kuitenkin myöhemmin, ihmisen tuotantokyvyn kartuttua, arvatenkin tullaan lukemaan niiden joukkoon, eikä niitä silloin enää pidetäkään ylellisinä tai saavuttamattomina.

9. LUKU.

YLELLISYYSTARVE

I

Ihminen ei kuitenkaan elä vain syödäkseen, juodakseen ja asuntoa hankkiakseen. Heti aineellisten tarpeiden saatua tyydytyksensä esiintyy muita tarpeita, joita voi yleensä sanoa taiteelliseksi. Näitä on perin moninaisia, kunkin yksilöllisen luonteen mukaan, ja kuta valistuneempi jokin yhteiskunta on, sitä kehittyneempi siinä on yksilöllisyys, sitä vaihtelevampia ovat eri toivomukset.

Miesten ja naisten nähdään meidänkin aikoinamme kieltäytyvän jostakin tarpeellisesta ostaakseen itselleen jonkin pikkukapineen, kustantaakseen itselleen jonkin huvin, hankkiakseen henkistä tai aineellista nautintoa. Joku kristitty tai lihankurittaja voi leimata tuollaisen mieliteon ylellisyydeksi, mutta juuri nuo pikku seikat hälventävät todellisuudessa olemassaolon yksitoikkoisuutta ja tekevät elämän miellyttäväksi. Kannattaisikohan elääkään ainaisissa häypymättömissä huolissa, ellei voisi kertaakaan saada arkiseen elämäänsä oman yksilöllisen makunsa mukaista iloa?

Jos toivomme yhteiskunnallista vallankumousta, niin syynä siihen on ennen kaikkea halu taata kaikille leipää ja kehittää paremmaksi tätä kurjaa yhteiskuntaa, jossa joka päivä näemme voimakkaita työläisiä toimettomina, kun eivät ole tavanneet herraa, joka suvaitsisi nylkeä heitä; naisia ja lapsia harhailemassa yössä ilman kattoa päänsä päällä; kokonaisia perheitä syömässä

vain kuivaa leipää; miehiä, naisia ja lapsia sortumassa hoidon jopa ravinnonkin puutteeseen. Me teemme vallankumouksen juuri tämän kaiken pahan poistaaksemme.

Mutta vallankumoukselta odotamme muutakin. Me näemme eläkkeeseen raskaasti raatavan työmiehen saatetuksi siihen tilaan, ettei hän opi koskaan tuntemaan näitä ylempiä nautinnoita – inhimillisen saavutuksen huippuja –, joita tiede ja erikoisemmin juuri tieteellinen keksintö samoin kuin taide ja erikoisemmin juuri taiteellinen luomistyö lahjoittaa. Vallankumouksen on turvattava kaikille jokapäiväinen leipä ja taattava heille siten nuo nautinnot sekä suotava heille vapautta ja mahdollisuutta kehittää henkisiä kykyjään. Vapaus raatamisesta, kun on saatu leipää, on lopullinen päämäärä.

Ylellisyys on totta puhuen rikos meidän päivinämme, jolloin sadoilta tuhansilta puuttuu leipää, lämmintä, vaatteita ja kotia; sen tyydyttäminen riistää työläisen lapselta leivän! Mutta sellaisessa yhteiskunnassa, jossa jokaisella on riittävä ravinto ja suoja, yltyy nykyisin ylellisyydeksi nimittämämme tarve vielä entistä kiihkeämmäksi. Ja kun kaikki ihmiset eivät voi eivät saakaan olla samanlaisia – maun ja tarpeiden erilaisuus on ihmiskunnan edistyksen parhaana takeena –, niin on aina oleva ja toivottavaa onkin, että aina olisi miehiä ja naisia, joiden halut ulottuvat jollakin erikoisalalla keskimäärää pitemmälle.

Kaikki ihmiset eivät voi tarvita tähtitieteellistä kaukoputkea, sillä – opetuksen yleistyessäkin – tulee olemaan sellaisiakin ihmisiä, joille mikroskooppiset opinnot ovat tähtitarhojen tutkimista mieluisimmat. Jotkut rakastavat veistoksia, toiset mestarien tauluja; joku ei tunne sen hartaampaa halua kuin saada omaksensa erinomaisen pianon, kun taas toinen tyytyy pelk-

kään huuliharppuun. Talonpoika somistaa huoneensa öljyväripainoksella, ja kun hänen makunsa kehittyi, suosii hän kaunista kaiverrusta.

Se, jolla on kauneusaistia, ei voi nykyään tyydyttää kaihoaan, ellei ole sattunut saamaan suurta perintöä taikka kovan työn perästä ole hankkinut itselleen henkistä pääomaa, joka suo hänelle tilaisuuden antautua jollekin n. s. ”vapaista ammasteista”. Kuitenkin hän yhä *toivoo* saavansa joskus ja jossakin määrin tyydyttää kaipuutaan ja siksi hän moittii ihanteellista kommunistista yhteiskuntaa siitä, että tällä on päämääränään vain yksilöittensä aineellinen elämä: ”Te voinette hankkia kaikille leipää”, sanoo hän, ”mutta teidän kommuunikaupoissanne ei ole kauniita tauluja, optillisia koneita, siroja huonekaluja, taiteellisia koruja, – sanalla sanoen ihmisten äärettömän moninaista makua tyydyttäviä tuhansia esineitä. Te ehkäisette kaikki mahdollisuudet hankkia sitä, mikä on jotakin toista kuin kommuuninne kaikille antama leipä, liha ja se harmaa palttina, johon kaikki arvoisat naiskansalaisenne tulevat olemaan puettuja.”

Tämä muistutus kohdistetaan kaikkiin kommunistisiin järjestelmiin – muistutus, jonka oikeutusta nuoret, amerikalaisiin erämaihin lähteneet yhdyskunnat eivät ole koskaan käsittäneet. Ne luulivat, että jos yhdyskunta voi hankkia jäsenilleen kylliksi kangasta puvuiksi ja konserttialin, jossa ”veljet” voivat rämpyttää jotakin soittokappaletta tai esittää väliin näytelmäkappaleen, niin kaikki oli kunnossa. He unohtivat, että taideaistia on olemassa yhtä hyvin talonpojassa kuin porvarissakin ja että vaikka tämän tarpeen muodot muuntelevat sivistyksen mukaan, niin perusta on kuitenkin aina sama. Ja perin vähän auttoi se, että yhdyskunta takasi leivän, karsi kasvatuksesta kaiken yksilöllisyyt-

tä kehittävän ja määräsi raamatun yksinomaiseksi lukemistoksi; yksilöllinen maku pääsi sittenkin vallalle, samalla kun yleinen tyytymättömyys, alettiin riidellä siitä, hankittaisiinko yhdyskunnalle piano vaiko jokin tieteellinen kone, ja kaikki edistysmahdollisuudet ehtyivät: yhteiskunta ei voinut elää muutoin kuin kuolettaen kaiken persoonallisuuden, taiteellisen pyrinnön kaiken kehityksen.

Onko anarkistinenkin kommuuni joutuva samalle uralle?

Ilmeisesti ei, edellyttäen näet sen oivaltavat ja kokevan tyydyttää kaikkia ihmishengen ilmauksia, samalla kun se takaa myös kaiken aineellisessa elämässä tarpeellisen tuotannon.

II

Tunnustamme suoraan, että meidän on, ympärillämme olevaa puutteen ja kärsimyksen pohjattomuutta pohtiessamme ja kaduilla kuljeksivien, työtä etsivien työläisten sydäntäsärkeviä huutoja kuullessamme, vastenmielistä käsitellä kysymystä: mitä on kyllin ravitussa yhteiskunnassa tehtävä hienoa posliinimaljakkoa tai samettipukua haluavan henkilön tyydyttämiseksi?

Vastauksen sijasta tekee mieleemme sano: Turvatkaamme ensin leipä! Sittenpä nähdään, kuinka selvittää posliinista ja sametista!

Mutta kun meidän on myönnettävä, että ihmisellä on leivän ohella muitakin tarpeita, ja kun anarkismin voima on juuri siinä, että se käsittää *kaikki* inhimilliset kyvyt ja kaikki halut eikä laiminlyö ainoatakaan, niin selitämme lyhyesti, millä tavoin ihmisten älyllisten ja taiteellisten tarpeiden tyydyttäminen voitaisiin järjestää.

Olemme jo maininneet, että jos uurastaisi 45–50:n vanhaksi saakka neljä tai viisi tuntia päivässä, voisi tuottaa helposti *kaikki*, mitä yhteiskunnan hyvinvoinnin takeeksi tarvitaan.

Mutta työhön tottuneen ja koneen ääreen kahlitun miehen työpäivä ei olekaan vain viisituntinen; se on kymmenen tuntia päivässä kolmena satana päivänä vuodessa koko hänen elämänsä ajan. Sitten pilaantuu terveys ja heikkenee äly. Mikäli askareita voidaan vaihdella ja ennen kaikkea mikäli ruumiillista ja henkistä työtä sopii vuorotellen harjoittaa, sikäli voidaan kylläkin työskennellä kymmenen tai kaksitoista tuntia päivässä väsymättä, jopa hyvillä mielin. Kun ihminen on elantonsa vuoksi tehnyt neljä tai viisi tuntia ruumiillista työtä, jää hänelle siis vielä viisi tai kuusi tuntia, jotka hän koettaa käyttää mieleisellään tavalla. Ja nämä viisi, kuusi tuntia päivässä suovatkin hänelle täyden mahdollisuuden hankkia yhdessä toisten kanssa kaikkea, mitä hänen mielensä tekee lisäyksenä siihen tarpeelliseen, mikä on kaikille taattu.

Hänen on ensin tehtävä joko pellolla tai tehtaassa se työ, jonka hän on yleisen tuotannon osuudeksi velvollinen yhteiskunnalle suorittamaan. Käyttäköön hän sitten toisen puolen päiväänsä, viikkoakaan tai vuottaan taiteellisten tai tieteellisten harrastustensa tyydyttämiseen taikka oikkuihinsa.

Tuhansia yhtymiä syntyy vastaamaan kaikkia makusuuntia ja päähänpistoja.

Toiset esimerkiksi omistavat vapaat hetkensä kirjallisuudelle. He siis muodostavat ryhmiä, kuten kirjailijat, säveltäjät, kirjainpainajat, kaivertajat, piirustajat, kaikki pyrkien samaan päämäärään: rakkaita aatteitaan levittämään.

Nykyaikana kirjailija tietää saavansa jättää kolmen, neljän markan päiväpalkasta kirjojensa painamisen eräälle työjuhdale, kirjaltajalle. Jos latoja saa lyijymyrkytyksen tai jos painokoneetta hoiteleva lapsi kuolee verenvähyyteen, niin onhan toisia raukkoja heidän tilalleen.

Niin kauan kuin kirjailija pitää työpuseroa ja ruumiillista työtä huonommuutena, hämmästyy hän nähdessään, kuinka joku toinen kirjailija itse latoo omaa teostaan, sillä eikö tuolla kirjailijalla enää ole tilaisuutta mennä voimistelusaliiin tai pelata dominoa, jos kaipaa virkistystä? Mutta kun ruumiilliseen työhön liittynyt häpeä on hälvennyt, kun kaikkien on käytettävä käsi- varsiaan, kun ei enää ole ketään, jonka niskaan työn voisi jättää, silloin on kirjailijain, kuten heidän ihailjoittensakin kiireesti opeteltava pitelemään latomahakaa; he – kaikki tuolle painettavalle teokselle arvoa antavat – saavat ilokseen yhtyä latomaan sitä ja nähdä sen ilmestyvän neitseellisessä puhtaudessaan rotationikoneesta. Nuo kelpo koneet, joita lapset hoitelevat aamusta iltaan ja jotka ovat heille kidutuslaitteita, muuttuvat silloin ilonlähteeksi niille, jotka käyttävät niitä mielikirjailijansa ajatusten julkaisemiseksi.

Kärsiikö kirjallisuus tällaisesta muutoksesta? Eikö runoilija pysy yhtä suurena runoilijana, vaikka tekeekin ulkotyötä tai omin käsin monistaa teostaan? Menettäkö romaanikirjailija ihmissielun tuntemusta työskennellessään metsässä tai tehtaassa, tienraivauksessa tai rautatien rakentamisessa toisen ihmisen vieressä? Voiko näihin kysymyksiin olla muuta kuin yksi vastaus?

Joku teos ei tulle olemaan niin laaja kuin ennen, mutta harvemmillä sivuilla tullaankin sanomaan enemmän. Makulatuuria ehkä vähenee, mutta painettua sanaa luetaan runsaammin ja

sille annetaan suurempi arvo. Kirja tulee vetoamaan taajempaan, kypsyneempään ja arvostelukykyisempään lukijakuntaan.

Muuten on Gutenbergin ajoista vain niukasti paranneltu kirjapainotaito vielä kehdoissaan. Kuluuhan kymmenessä minuutissa kyhätyn käsikirjoituksen latomiseen irtokirjaimilla vielä kaksi tuntia; ajatusten monistamiseksi tarvitaan nopeampia menetelmiä, jollaisia varmasti keksitäänkin.

III

Onkohan unta ajatella yhteiskuntaa, jossa jokaisen ollessa tuottajana, kaikkien saatua tieteen ja taiteen viljelemiseen valmistavaa kasvatusta ja kaikkien joutaessa niitä viljelemäänkin, voidaan yhtyä julkaisemaan mieleisiä teoksia, niin että kukin yhtymän jäsen tekee osuutensa ruumiillista työtä?

Tieteellisiä, kirjallisia ja muita seuroja on jo nyt tuhansia. Nämä seurat ovat vain vapaaehtoisia, jotakin määrättyä tiedonhaaraa harrastavia ja teoksiaan julkaisemaan liittyneitä ryhmiä. Niiden aikakauskirjoihin kirjoittaville tiedemiehille ei makseta palkkaa, eikä niitä julkaisuja myydä; niitä lähetetään ilmaiseksi toisille seuroille, jotka harrastavat samaa alaa. Seuran joku jäsen julkaisee aikakauskirjassa esim. sivun kokoisen selostuksen havainnostaan; toinen voi laatia monivuotisten tutkimusten tulokseksi laajan teoksen, kun taas toiset tyytyvät käyttämään aikakauskirjaa vain uusien tutkimusten lähtökohtana. Se on todellakin kirjailijain ja lukijain yhteistyötä sellaisten teosten julkaisemiseksi, jotka ovat heille kaikille mielenkiintoisia.

Onhan totta, että tieteellinen seura, kuten yksityinenkin kirjailija, kääntyy kirjapainon puoleen, joka palkkaa työväkeä painatustyötä suorittamaan. Tieteellisiin seuroihin kuuluvat ihmi-

set halveksivat vielä nykyään ruumiillista työtä, jota tehdäänkin perin kurjissa oloissa; mutta kaikille jäsenilleen laajaa filosofista ja tieteellistä sivistystä suova yhteiskunta oivaltaa kyllä järjestää ruumiillisen työn niin, että se on ihmiskunnan ylpeytenä. Tieteelliset seurat muuttuvat silloin tutkijain, tieteenharrastajain ja työläisten, kaikkien jotakin ammattia osaavien ja tiedettä suosivien yhtymiksi.

Jos he harrastavat esimerkiksi geologiaa, ovat he kukin osallisia maakerrosten tutkimisessa; ryhmän kukin jäsen suorittaa osuutensa tässä työssä. Kymmenen tuhatta tutkijaa sadan sijasta saa aikaan yhdessä vuodessa enemmän kuin mitä nykyään tehdään kahdessakymmenessä. Ja kun on julkaistava eri töiden tuloksia, on kymmenen tuhatta miestä ja naista valmiina laatimaan karttoja, piirustuksia, kirjoittamaan tekstiä ja painamaan kirjoja. He uhraavat siihen ilomielin vapaa-aikansa, kesällä tutkimusretkiin, talvella sisätöitä tehden. Ja kun heidän teoksensa ilmestyy, ei sitä lue vain sata ihmistä, vaan kymmenen tuhatta, jotka ovat yhteistyöstä innostuneet.

Kehityksen oma kulku viittaakin jo tälle suunnalle.

Kun Englanti mieli saada täydellisen omakielisen sanakirjan, niin se ei odotellut jonkun tähän työhön elämänsä auliisti uhraavan Littrén syntymistä. Se vetosi vapaaehtoisiin, ja tuhat henkilöä ilmoittautui palkkiotta tutkimaan kirjastoja, tekemään muistiinpanoja ja valmistamaan muutamassa vuodessa teoksen, jota yksi mies ei olisi saanut koko elinaikanaan valmiiksi. Sama pyrintö ilmenee kaikilla henkisen työn aloilla, ja huonostipa tunnettaisiin ihmiskuntaa, jos ei oivallettaisi, että tulevaisuus tulee esille näissä yhteistyön kokeissa yksilöllisen työn sijasta.

Jotta mainittu teos olisi ollut varsinaista yhteistyötä, olisi ollut tarpeen, että suuri joukko vapaaehtoisia, kirjailijoita, kirjaltajia ja korjauslukijoita olisi ahertanut yhdessä; tällainen edistysaskel onkin jo astuttu sosialistisen sanomalehdistön alalla, joka on antanut esimerkin yhdistetystä ajatus- ja ruumiillisesta työstä. Joskus nähdään kirjoitelman kyhääjä itse sitä latomassa jollekin sosialistiselle lehdelle. Sellaiset kokeet ovat vielä vain harvinaisia, mutta ne osoittavat, mihin suuntaan kehitys on kulkeva.

Tämä on vapauden tie. Kun jollakulla on tulevaisuudessa jotakin hyödyllistä, jotakin omaa vuosisataansa edeltävää ilmaista, ei hänen tarvitse hakea kustantajaa, joka suvaitsi siihen kiinnittää pääomaansa. Hän tiedustelee ammattitaitoisia ja uuden teoksen arvon oivaltavia auttajia, ja yhdessä he julkaisevat teoksen tai sanomalehden.

Kirjallisuus ja sanomalehdet eivät silloin enää ole keinoja, joilla hankitaan rahaa ja eletään toisten kustannuksella. Lieneekö ainoatakaan kirjallisuuden ja sanomalehdistön tuntijaa, joka ei lämpimästi toivoisi ajan koittavan, jolloin kirjallisuus voisi vihdoinkin vapautua entisistä suojelijoistaan ja nykyisistä riistäjistään ja siitä laumasta, joka – harvoin poikkeuksin – maksaa siitä sitä paremmin, kuta joutavampaa se on ja kuta näppärämmin se noudattaa enemmistön huonoa makua?

Kaunokirjallisuus ja tiede eivät saa ihmiskunnan kehityksessä oikeaa asemaansa ennen sitä päivää, jona ne rahaorjuudesta vapaina ovat yksinomaan niiden viljeltävinä, jotka niitä rakastavat, ja niitä varten, jotka niitä rakastavat.

IV

Kirjallisuuden, tieteen ja taiteen tulee olla vapaiden ihmisten viljeltävänä. Vain tällä ehdolla ne voivat vapautua valtion ja pääoman ikeestä ja tukahuttavasta poroporvarillisesta keskinkertaisuudesta.

Mitä keinoja tiedemiehillä nykyään on suorittaakseen niitä tutkimuksia, joita hän harrastaa? Ajatelkaapa valtioapua, jota voidaan myöntää vain yhdelle sadasta ja jota ei saa, ellei juhlaallisesti sitoudu vaeltamaan vanhoilla raiteilla! Muistakaamme, kuinka Ranskan tiedeakatemia hylkäsi Darwinin, kuinka Pietarin akatemia työnsi luotaan Mendelejevin ja kuinka Lontoon kuninkaallinen seurue kieltäytyi julkaisemasta ”tieteellisesti arvottomina” Joulun muistelmateoksia, joihin sisältyi lämpöä vastaavan mekaanisen arvon määrittely.

Siksipä kaikki huomattavat tieteelliset tutkimukset ja käänteentekevät keksinnöt onkin tehty akatemioiden ja yliopistojen ulkopuolella. Ja tällöin ovat tieteen edistäjinä olleet jo Darwinin ja Lyellin tapaiset taloudellisesti turvatut ja siis itsenäiset henkilöt tai sellaiset, jotka turmelivat terveytensä köyhyydessä, jopa usein kurjuudessakin työskennellen ja ilman laboratoriota aikaa tuhlaten, voimatta hankkia tutkimustensa jatkamiseen tarvittavia koneita ja kirjoja, mutta jotka sittenkin ponnistelivat, jopa monesti sortuivat, ennen kuin näkivät päämäärän olevan likeläkään. Sellaisia on suuri joukko.

Valtion antaman avustuksen järjestelmä on muutenkin niin huono, että tiede on kaikkina aikoina kokenut päästä siitä erilleen. Siksi onkin Euroopassa ja Amerikassa vapaaehtoisten perustamia ja kannattamia tieteellisiä seuroja tuhansittain. Toiset näistä ovat edistyneet niin suunnattomasti, etteivät kaikkien valtion ylläpitämien seurojen varat ja pankkiirien rikkauDET riittäisi

ostamaan niiden aarteita. Yksikään valtion laitos ei vedä rikkauksessa vertoja Lontoon Zoologiselle seuralle, jota kannatetaan pelkin vapaaehtoisin avustuksin.

Tämä seura ei osta tuhansia eläimiä, joita on sen puutarhoissa. Toiset seurat ja kokoelmat lähettävät niitä sille kaikkialta maailmasta. Jonakin päivänä voi sille Bombayn Eläintieteelliseltä seuralta lahjaksi saapua norsu, toisena taas egyptiläisten luonnontutkijain lahjoittama sarvikuono tai virtahepo. Ja näitä upeita lahjoja tulee kaikilta maailman äärieltä joka päivä; sinne saadaan lintuja, matelijoita, hyönteiskokoelmia y. m. Lähetyksissä voi olla sellaisiakin eläimiä, joita ei ostettaisi kaikella maailman kullalla: niinpä joku matkailija, joka on henkensä kaupalla saanut kiinni jonkin eläimen ja siihen kiintynyt kuin pikku lapseen, tahtoo lahjoittaa sen seuralle tietäen, että siellä pidetään siitä hyvää huolta. Lukemattomien katselijoiden suorittamat pääsymaksut riittävät tämän tavattoman eläinkokoelman ylläpitoon.

Ainoa puutteellisuus Lontoon Zoologisessa seurassa ja muissakin samanlaisissa on se, ettei jäsenmaksua voi suorittaa työllä; ettei vartijoita ja lukuisia suuren laitoksen virkailijoita tunnusteta seuran jäseniksi, kun taas monella ei ole muuta aihetta jäseniksi kuin saada merkitä käyntikorttiinsa salaperäiset kirjaimet F. Z. S. (Zoologisen seuran jäsen). Seurasta puuttuu sanalla sanoen täydellisempää yhteistyötä.

Keksijöistä voidaan yleensä sanoa samaa kuin tiedemiehistä. Kukapa ei tietäisi, mitä kärsimyksiä melkein kaikki suuret keksinnöt ovat maksaneet! Valvotuita öitä, perheen köyhyyttä ja kurjuutta, työkaluston ja kokeihin tarvittavain raaka-aineiden puutetta – sitä ovat miltei kaikki ne saaneet kokea, jotka ovat

rikastuttaneet teollisuutta sellaisilla keksinnöillä, että sivistyksemme voi niistä hyvällä syyllä ylpeillä.

Mitä on siis tehtävä näistä kaikkien mielestä nurjista olosuhteista päästäksemme? On kokeiltu patenteilla ja tiedetäänhän, mihin se on vienyt. Keksijä myy patenttinsa jostakin pikkusummasta, ja se, joka on vain lainannut pääomaa, pistää keksinnöistä koituvat, usein suunnattomat voitot taskuunsa. Lisäksi patenttioikeus eristää keksijän. Se pakottaa hänet salaamaan monesti keskeneräisiksi jäävät keksintönsä, vaikka juuri herätys toisista aivoista, jotka ovat vähemmän kiintyneet keksinnön ytimeen, toisinaan voisi sen hedelmöittää ja tehdä käytännölliseksi. Patentista, samoin kuin muustakaan valtion valvonnasta, ei tule muuta kuin jarrutusta teollisuuden edistymiselle.

Patentti on teoreettisesti huutava vääräys – ajatuksellehan ei voida ottaa patenttia – ja käytännöllisesti pahimpana esteenä teollisuuden nopealle kehitykselle.

Keksintöhengen kannustamiseksi on ennen kaikkea herätettävä ajatusta, rohkaistava käsitystä, jota koko kasvatuksemme veltostuttaa; runsaasti levitetty tieteellinen opetus lisää satakertaisesti tutkijain lukua, ja varmaa onkin, että ihmiskunta on edistytävä, sillä juuri innostus tai toivo tehdä hyvää on kannustanut kaikkia suuria keksijöitä.

Vain yhteiskunnallinen vallankumous voi antaa ajatukselle tämän lennokkuuden, tämän rohkeuden, tämän tiedon ja tämän varmuuden, että toimitaan kaikkien hyväksi.

Silloin saadaan nähdä kaikille tutkijoille avautuvan suuria laitoksia, joihin on hankittu moottorivoimaa ja kaikenlaisia välineitä – suunnattoman laajoja teollisuuslaboratorioita, joissa ihmiset, yhteiskunnalle suoritettavan velvollisuutensa täytettyään,

saavat toteuttaa unelmiaan, konepalatseja, missä he saavat viettää viisi, kuusi vapaata tuntiaan, tehdä kokeitaan, tavata jollakin toisella teollisuuden alalla taitavia ja sinne jotakin vaikeaa tehtävää tutkimaan tulleita tovereita, jolloin he voivat auttaa ja rohkaista toisiaan sekä päästä yhdessä pohtien ja vuorovaikutuksessa ollen toivottuun tulokseen. Vieläkin kerran: se ei ole pelkkä unelma! Se on jo, ainakin tekniikan alalla, osittain toteutettu Pietarin Solanoi Gorodokissa. Tämä on työvälillä hyvin varustettu tehdas ja kaikille avoinna; ilmaiseksi saadaan käyttövoimaa ja työkaluja, vain puu-aineesta ja metallista on suoritettava ostohinta. Mutta työläiset tulevat sinne valitettavasti vasta illalla, kymmentuntisen verastyön uuvuttamina. Ja he salaavat tarkoin kaikilta keksintönsä, heitä kun kahlehtivat patentit ja kapitalismi, nykyisen yhteiskunnan kirous, henkisen ja siveellisen kehityksen kompastuskivi.

V

Entä taide? Taiteen rappeutumista kuullaan kaikkialla valiteltavan. Me olemmekin totta puhuen vieraantuneet kauas renessanssin suurista mestareista. Taiteen tekniikka on nykyisin edistynyt aimo askelin, tuhannet ihmiset, joilla on jonkun verran kykyä, viljelevät kaikkia taiteen aloja, mutta itse taide näyttää vain häipyvän sivistyneestä maailmasta. Tekniikka kehittyi, mutta innostus vierailee yhä harvemmin taiteilijan työhuoneessa.

Mistäpä se sinne tulisikaan? Vain suuri aate voi innostuttaa taidetta. *Taide* on meidän ihanteemme mukaan samaa kuin luomistyö, sen on kohdistettava katseensa eteenpäin. Ammattitaiteilijat pysyvät kuitenkin – muutamien harvinaisin, hyvin har-

vinaisin poikkeuksin – liian porvarillisina uusia näköaloja vai-
nutakseen.

Tuo innostus ei voikaan viritä kirjoista: se on saatava elämältä
itseltään, eikä nykyinen yhteiskunta voi sitä antaa.

Rafael ja Murillo maalasivat taulujaan sellaisena aikana, jol-
loin uusien ihanteiden etsintä vielä voitiin yhdistää vanhoihin
uskonnollisiin peruihin. He kaunistelivat maalauksillaan suuria
kirkkoja, jotka itsekin edustivat monien sukupolvien hurskaita
töitä. Salaperäisen näköinen, valtava tuomiokirkko liittyi kau-
pungin omaan elämään ja voi innostuttaa maalaria. Hän uurasti
kansallisen muistomerkin hyväksi, hän puhui kansalaisilleen ja
sai heiltä vastalahjaksi innostusta. Hän vetosi kansanjoukkoon
samassa hengessä kuin kirkonholvikin, pilarit, maalatut akkunat,
kuvapatsaat ja koristeiset ovet. Meidän päivinämme on maalarin
kaihoama korkein kunnia nähdä taulunsa kullatuissa puitteissa
museon – eräänlaisen muinaisesinemyymälän – seinällä, jotta
hänet huomattaisiin, aivan samoin kuin Murillon Taivaaseen-
astuminen nähdään Pradossa Velasquezin maalaaman kerjäläisen
ja Filip II:n koirien vieressä. Velasquez ja Murillo parat! Kreik-
kalaiset veistosraukat, jotka *elivät* kaupunkiansa akropoliissa ja
nyt tukehtuvat Louvren punaisten koristeverhojen keskellä!

Kun joku kreikkalainen kuvanveistäjä muovaili taltallaan
marmorina, koki hän esittää kaupunkinsa sielua ja sydäntä. Kaik-
kien sen intohimojen, kaikkien kunniakkaiden perujen tuli elää
uudestaan tuossa teoksessa. Mutta nyt ei kaupungin yhtenäisyyt-
tä olekaan enää olemassa. Ajatustenkaan yhteyttä ei ole enää.
Kaupunki on vain satunnaisesti kokoon haalittu joukko ihmisiä,
jotka eivät tunne toisiaan ja joilla ei ole muuta yleistä harras-
tusta kuin rikastua toistensa kustannuksella; eikä isänmaata ole

enää – Mikäpä yhteinen isänmaa voisikaan olla kansainvälisellä pankkiirilla ja lumpunkerääjällä?

Vasta silloin, kun joku kaupunki, alue, kansakunta tai ryhmä kansakuntia on palauttanut yhteiskunnallisen elämänsä yhtenäisyyden, voi taidekin saada innostuksensa yhteisöä edustavista ihanteista. Arkkitehti suunnittelee silloin kaupungin muistomerkillisen rakennuksen, eikä tämä enää ole temppeleitä, vankiloita tai linnakkaakaan. Silloin maalarit, kuvanveistäjät, puunleikkaajat ja koristetaiteilijat tietävät, minne heidän sopii sijoittaa kankaitaan, veistoksiaan, koristeitaan ja kaikki ammentavat luomisvoimaa samasta lähteestä, kaikki rientävät yhdessä kunniakkaasti kohti tulevaisuutta.

Mutta siihen saakka taide voi vain kituutella.

Nykyaikaisten maalarien parhaimpia tauluja ovat ne, jotka kuvaavat luontoa, kylää, laaksoa, merta vaaroinen, vuotta koemuksineen. Mutta kuinka maalari voi kuvata maatyön runollisuutta, jos hän on vain katsellut ja ajatellut eikä konsanaan sitä itse koetellut, jos hän on selvillä siitä vain sen verran kuin muuttolintu niistä maista, joiden ylitse matkansa varrella liihoittelee, jos hän ei ole uhkean nuoruutensa koko voimalla astellut aamunkoitosta saakka auran kurjessa eikä maistanut riemua niittää levein viikatevedoin voimakkaiden miesten vierellä heinää ja kilpailla neitosten keralla? Rakkaus *maahan* ja maan antimisiin ei synny siveltimellä harjoitellen; se herää vain maata palvellessa, ja kuinka sitä voisi maalauksessa esittää, ellei sitä rakasta? Siinäpä onkin syy, miksi parhaimpien maalarien kaikki tältä aihealalta luomat teokset ovat vielä niin vajavaisia, vieläpä usein epätosia, miltei aina liian tunteellisia. Puuttuu *voimaa*.

Täytyy olla työstä kotiin palatessaan nähnyt auringon laskevan. On täytynyt olla rahvaan parissa säilyttääkseen silmässään auringonlaskun komeuden. On täytynyt olla kaikkina vuorokauden hetkinä kalastajan keralla ulapalla, kalastaa itse, kampailla kuohujen kanssa, uhmata myrskyä ja kovan raadannan jälkeen tuntea riemua nostaessaan painavaa verkkoa tai pettyneenä, tyhjin kourin, palata kotiin voidakseen kuvailla kalastamisen runollisuutta. Täytyy työskennellä rautatehtaassa, kokea väsymystä ja vaivaa, mutta samalla luomistyön tuottamaa iloaikin, masentaa metallia ahjon leiskuvassa hohteessa, täytyy tuntea koneen elävän oivaltaakseen miehen voimaa ja esittääkseen sitä taideteoksessa. Täytyy toisin sanoen eläytyä kansan tunnelmiin kyetäkseen niitä kuvaamaan.

Entisaikojen suurten taiteilijain tapaan ei myöskään vastaisten, kansan elämää eläneiden taiteilijain teoksia tarjota kaupaksi. Ne tulevat olemaan olennaisia osia siitä elävästä kokonaisuudesta, joka ei olisi täydellinen ilman niitä, kuten nekin kaipaavat tätä kokonaisuutta. Ihmiset käyvät silloin taiteilijain omassa kaupungissa ihailemassa hänen teostaan, ja henkevä ja tyyni kauneus on ulottava hyväatekevää vaikutustaan sydämiin ja mieliin.

Taiteen on kehittyäkseen liityttävä tuhansin väliastein teollisuuteen, jotta ne niin sanoaksemme sekoittuvat toisiinsa, kuten Ruskin ja suuri sosialistinen runoilija Morris ovat niin usein selittäneet. Kaikella ihmisistä ympäröivällä, kodilla, kaduilla, julkisilla rakennuksilla, on oleva puhdas, taiteellinen muoto.

Tämä voidaan kuitenkin toteuttaa vain sellaisessa yhteiskunnassa, jossa kaikilla on hyvinvointi ja vapaita hetkiä. Vain silloin perustetaan taideyhdistyksiä, joissa jokainen saa koettaa kyykyään, sillä taide ei voi elää ilman monia, suorastaan ammatti-

maisista ja teknillisistä lisätöitä. Nämä taideyhtymät ottavat kaunistukseen jäsentensä koteja, kuten eräät vapaaehtoiset Edinburgiin suuren köyhäinkodin kattoja ja seiniä somistelleet nuoret taidemaalarit tekivät.

Täysin persoonallisen tunteensa mukaisen teoksen luonut maalari tai kuvanveistäjä on lahjoittava sen rakastamalleen naiselle tai jollekin ystävälleen. Olisiko tuo rakkaudella tehty työ nykyisin pankkiirien ja porvarillisten turhamielisyyttä tyydyttäviä teoksia huonompi, koska nämä ovat maksaneet suuria summia?

Samoin on käypä kaikkien muidenkin, ihmisen välttämättömiin tarpeisiin kuulumattomiin nautintojen. Ken mielii saada itselleen pianon, hän liittyy soitinseppojen seuraan. Uhraten tämän yhtymän hyväksi osan vapaista puolipäivistään hän saa pian sen, mitä on haaveillut. Jos hän on ihastunut tähtitieteellisiin opintoihin, liittyy hän tähtitieteelliseen seuraan, sen tähtitieteilijöihin, havaintojen tekijöihin, matemaatikoihin, oppineisiin ja asianharrastajiin, saaden toivomansa kaukoputken, kunhan vain on osallisena yhteisessä yrityksessä, sillä tähtitorniin tarvitaan varsinkin raakaa raatamista: muuraus-, puusepän-, perustamis- ja mekaanista työtä – taitavimman antaessa hienolle koneelle viimeisen voitelun.

Sanalla sanoen: viisi, kuusi, kullekin ihmiselle yleisen tarpeellisen tuotannon hyväksi käytettyjen muutamien hetkien ylitse jääpää ja kunkin vapaasti vietettävää tuntia riittää täydelleen tyydyttämään mitä vaihtelevimpia yllisyystarpeita. Tuhannet seurukset ottavat niitä hankkiakseen. Se, mikä nykyisin on vain suhdattoman pienen parven etuoikeutena, tulee kaikkien saatavuttavaksi. Kun yllisyys ei ole enää porvarillisten typeränä ja räikeänä omaisuutena, muuttuu se taiteelliseksi ilonaiheeksi.

Kaikki tulevat tällä tavoin entistä onnellisemmiksi. Jokainen on kollektiivisesta, kaivatun päämäärän saavuttamiseksi mielellään suoritetusta työstä saapa kannustusta, elämää sulostuttavaa välttämätöntä virkistystä.

Uurastaen repimään rajoittavia aitoja herrojen ja orjien välillä me työskentelemme molempien koko ihmiskunnan onneksi.

10. LUKU.

MIELUINEN TYÖ

I

Kun sosialistit vakuuttavat pääomien vallasta vapautetun yhteiskunnan voivan tehdä työn mieluiseksi ja poistaa kaikki vastenmieliset ja epäterveelliset askareet, niin heille nauretaan. Ja kuitenkin voidaan jo nyt nähdä tämän tapaista merkillistä edistystä, ja työnantajat voivat kaikkialla, missä näitä tuloksia on saatu, vain onnitella itseään näin saavutetusta voimansäästöstä.

On ilmeistä, että tehdas voitaisiin tehdä yhtä terveelliseksi ja miellyttäväksi kuin tieteellinen laboratorio. Ja yhtä ilmeistä on sekin, että sellaisesta toimenpiteestä olisi etua. Työmies on tilavassa ja hyvin tuulettetussa tehtaassa työkykyisempi, ja ruumiillisen työn sekä ajan säästämistä tuottavat pikku parannukset saadaan siellä helposti toteutetuiksi. Ja jos useimmat tehtaas pyyvät yhäkin kaikista tuntemistamme paikoista likaisimpina ja epäterveellisimpinä, niin johtuu se siitä, ettei työmies merkitse näiden tehtaiden järjestelyssä niin mitään ja että mielettömin ihmisvoiman tuhlaus on näiden tehtaiden ilmeisin piirre.

Mutta nytkin tapaa harvinaisuuksina niin oivallisesti järjestettyjä tehtaita, että niissä tekisi riemukseen työtä – ellei työpäivä olisi neljää tai viittä tuntia pitempi ja jos jokaisella olisi tilaisuus saada mieleistään vaihtelua.

Niinpä on esim. muuan suuri – valitettavasti sotatarpeita valmistava – tehdas Englannin sisämaassa. Sen terveydellinen ja älykäs järjestely ei jätä muistutuksille sijaa. Sen hallussa on kahdenkymmenen hehtaarin alue, josta kuusi hehtaaria on katettu lasilla. Tulenkestävistä tiilistä tehty pohja on yhtä puhdas kuin kaivostyöläisen pienen kodin lattia, ja mieslukuisalla työläisparvella on ainoana askareena pitää lasikattoa huolellisen puhtaana. Tehtaassa taotaan parinkymmenenkin tonnin painoisia rautaharkkoja, ja jos seistään kolmeakymmentä askelta kauempana jättiläismäisestä uunista, jonka liekillä on yli tuhannen asteen kuumuus, niin ei aavistetakaan lieden läheisyyttä ennenkuin se aukenee ja syöksee kidastaan teräshirviön. Ja tätä hirviötä käsittelee vain kolme tai neljä miestä, avaten milloin sieltä, milloin täältä jonkin tulpan, joka panee putkien vesipainolla toimivan mahtavan nostoraanan käyntiin.

Tehtaaseen astuessaan odottaisi kuulevansa huumaavia vasaraniskuja, mutta huomaakin, ettei tehtaassa tällaista jättivasaraa olekaan: hydraulinen paine takoo mahtavat sadan tonnin tykit ja valtamerilaivojen akselit, eikä työmiehen tarvitse muuta kuin kiertää jotakin nastaa ja rautamöhkäle, kuinka paksu lieneekin, litistyy tasaisesti ja halkeamitta.

Siellä käydessäni odotin kuulevani myös helvetillistä kitinää ja sainkin nähdä koneita, jotka paloittelevat kymmenmetrisiä teräshirsiä sen suuremmatta melutta kuin juustoa leikattaessa. Ja kun ilmaisin oudosteluni opastaja-insinöörille, niin hän huomautti:

”Se on vain säästöä. Tuota terästä höyläävää konetta olemme käyttäneet ja neljäkymmentäkaksi vuotta. Se ei olisi kestänyt kymmentäkään vuotta, jos sen eri osat liittyisivät huonosti toi-

siinsa ja hankaisivat vastakkain kitisten ja vinkuen joka höylänvetäisyllä!

Masuunit! Jos kuumuus saisi käyttämättä tulvata tulipesästä, olisi se tuhlausta. Miksi paistaisimme valajia, kun säteilemällä menetetty kuumuus on monen hiilitonnin arvoinen!

Ne vasarat, jotka tärisyttivät taloja monen kilometrin alalla, olivat vain tuhlausta! Painamalla on parempi takoa kuin lyömällä. Se tulee helpommaksikin, ja siinä menee vähemmän hukkaan.

Jokaisen työhuoneen tilavuus, valoisuus, siisteys, kaikki on vain taloudellisia kysymyksiä. Työ sujuu paremmin, jos nähdään hyvin eikä tuupita toisia kyynärpäin.”

”Se on totta”, lisäsi hän. ”Meillä oli ennen tänne tuloamme tavattoman ahdasta. Tehdastontit ovat suurien kaupunkien lähellä kauhean kalliita, ja niiden omistajat ovat niin ahneita!”

Samoin on laita kaivoksissakin. Olkoonpa, että olemme niihin tutustuneet vain Zolan ja sanomalehtien avulla, mutta tiedämme ainakin, millaisia kaivokset nykyään ovat. Tulevaisuuden kaivos tulee kuitenkin olemaan yhtä mainiosti tuuletettu ja sen lämpö määrä yhtä hyvin järjestetty kuin jonkun kirjaston, eikä siellä ole enää hevosia, joiden täytyy kuolla maan alle. Kuljetus tapahtuu siellä automaattisen kaapelin avulla, joka pannaan käyntiin kaivosaukon suulla. Ilmanvaihtolaitteet ovat alinomaa toimessa eikä siellä tule sattumaan räjähdyksiä. Sellainen kaivos ei ole unelma. Niitä näkee jo Englannissa, ja olenpa itsekkin käynyt sellaisessa. Mainiot järjestelyt olivat siinäkin pelkästään taloudellinen asia. Vaikka puheena oleva kaivos on 430 metrin syvyinen, saa 200 työläistä siitä tuhat tonnia kivihiihtä päivittäin ihmisilmoille, siis viisi tonnia päivässä joka työläistä kohden,

kun sitä vastoin Englannin 2000 kaivoksen vuotuinen keskimäärä viime vuosisadan lopulla, jolloin siellä kävin, oli työläistä kohden tuskin 300 tonnia.

Me voisimme tarvittaessa esittää moisia esimerkkejä monin verroin runsaamminkin ja näyttää, ettei Fourierin unelma ai-neelliseen järjestelyyn nähden ollutkaan haavetta.

Mutta sosialistinen sanomalehdistö on käsitellyt tätä kaikkea jo kyllin usein ja siitä on jo olemassa vakaantunut mielipide. Tehdas, verstaas ja kaivos voi olla yhtä terveellinen, yhtä upea kuin nykyisten yliopistojen parhain laboratorio, ja kuta paremmin ne ovat järjestellyt, sitä tuotteliaammaksi käy inhimillinen työ.

Voitaneenko siis epäillä, ettei työ tuollaisissa yhteiskunnissa, jossa ”kädet” eivät ole pakotetut kauppaamaan itseään mihin hintaan hyvänsä, olisi huvia, viihdykettä? Vastenmieliset tehtävät häviävät, sillä onhan ilmeistä, että nämä epäterveelliset olot ovat koko yhteiskunnalle vahingollisia. Orjat alistukoot niihin, mutta vapaa ihminen on luova uusia ehtoja, ja hänen työnsä on oleva miellyttävää ja paljon tuottavampaa. Se, mikä tänään on poikkeuksellista, on jo huomenna sääntönä.

Samoin käy niiden kotoisten askareiden, jotka nykyinen yhteiskunta lykkää ihmiskunnan kuormajuhdan – naisen – har-tioille.

II

Vallankumouksen uudestisyntyttämä yhteiskunta on oivaltava poistaa kotoisen orjuuden – orjuuden viimeisimmän ja vanhim-pana kenties sitkeimmän muodon. Mutta tällöin ei turvauduta ”falansterien” kannattajien haaveilemiin keinoihin eikä auktoriteettisten kommunistienkaan kuvittelemaan menettelytapaan.

Falansteri on miljoonille ihmisolennoille vastenmielinen. Hiljaisinkin ihminen tuntee tarvetta tavata lähimmäisiään yhteistä työtä varten, joka muuttuu sitä viehättävämmäksi, kun paremmin hän tuntee olevansa valtavan kokonaisuuden osana. Mutta samoin ei ole laita, kun on kysymys lepoon ja tuttavalliseen seurusteluun aiotuista vapaahetkistä. Falansteri, yhtä vähän kuin familisteriaan, ei ole ottanut tätä lukuun tai kokee sitä tarvetta korvata keinotekoisilla ryhmittymisillä.

Falansteri, joka itse asiassa on vain jättiläismäinen hotelli, voi miellyttää jotakuta, jopa kaikkiakin erinäisinä elinvuosina, mutta suuri enemmistö pitää kuitenkin parempana perhe-elämää (nimittäin tulevaisuuden perhe-elämää). Se suosii yksityisasuntoa, ja anglosaksit menevät niinkin pitkälle, että pitävät pientä, 6 tai 8 huoneen taloa, jossa perhe tai ryhmä ystäviä voi asua erossa muista, yhäkin kaikkein edullisimpana.

Falansterilla voi joskus olla oikeutuksensa, mutta yleiseksi säännöksi tulleen sitä vihattaisiin. Seurassa vietettyjen hetkien kanssa vaihdellen on eristäytyminen ihmiselle luontaista. Vanhikaelämän pahimpia vaivoja onkin juuri senvuoksi mahdottoisuus saada olla yksinään, samalla kun koppiin eristäminen on kidutusta, koska siitä puuttuvat seurassa vietetyt hetket.

Mitä tulee väliin esitettyihin falansterin taloudellisiin etuihin, niin se on vain pikkumaista säästelemistä. Suurinta ja ainoaa järkevää taloudellista säästöä on tehdä elämä kaikille mieluiseksi, koska elämänsä tyytyväinen ihminen tuottaa niin paljon enemmän kuin ympäristöään inhoava.¹

1. Näyttääpä siltä ”Nuoren Icarian” kommunistit olisivat oivaltaneet, että työn ulkopuolelta pitää saada vapaasti seurustella. Yhteisateriat ovat aina olleet uskonnollisten kommunistien ihanteena; osoittivathan ensimmäiset kristityt juuri yhteisaterioillaan olevansa kristinuskon kannattajia. Ehtoollinen on vielä jätteenä tästä tavasta. Nuoret icarialaiset olisivat poikenneet tästä uskon-

Toisista sosialisteista falansteri on vastenmielinen. Mutta kun heiltä tiedustetaan, millä tavoin he haluavat järjestää kotiaskareita, vastaavat he: ”Kukin suorittakoon omat askareensa. Minun vaimoni tulee taloudessa helposti toimeen, tehköt porvarien rouvat samoin.” Ja jos puhujana on jokin sosialismia hännystelevä hienostoherra, sanoo hän puolisolleen: ”Eikö totta, ystäväiseni, voisit kai olla sosialistisessa yhteiskunnassa mainiosti ilman palvelijataria? Sinähän tekisit samoin kuin kelpo ystävämme Paavon tai Jussi-suutarin muija!”

Siihen vaimo happamin hymyin:

”Tietenkin, ystävänäni” – samalla kuin itsekseen iloitsee, ettei vielä piankaan olla niin pitkällä. Palvelijatar tai vaimo, aina kuitenkin joku nainen – siinä taloustoimista vapaaksi pyrkivän miehen toive.

Mutta nainenkin vaatii – vihdoinkin – osuuttaan ihmiskunnan vapautuksessa. Hän ei halua enää olla kodin kuormajuhtana. Siinä kyllin, että hänen on uhrattava monet vuodet elämästään lastensa kasvattamiseen. Hän ei tahdo enää olla kodin keittäjäntärenä, parsijattarena ja siivoojattarena. Tämän vapaustaistelun etunenässä astuneet amerikattaret ovatkin päässeet jo niin pitkälle, että Yhdysvalloissa vallan yleisesti valitellaan talousaskareihin auliiden naisten puutetta. Rouva pitää enemmän taiteesta, politiikasta, kirjallisuudesta tai pelipöydästä; mitä tulee työläistyttöihin, niin heissä on vain vähän niitä, jotka suostuvat palvelusorjuuteen, ja niin ollen on Yhdysvalloissa vaikea saada palvelijoita.

nollisesta perinnäistavasta. He söivät yhdessä samassa salissa, mutta erityisten pikku pöytien ääressä, ja kukin sai valita mielin määrin paikkansa. Anaman kommunisteilla on kullakin oma talonsa ja he aterioivat kukin kotonaan, hakien kuitenkin mielin määrin elintarpeensa kommuunin kaupoista.

Elämä laatii siis itse ratkaisun, joka onkin perin mutkaton. Koneet ottavat suorittaakseen kolme neljättä osaa talousaskareista.

Jos teillä on tapana kiilloittaa kenkiänne, niin tietänette, kuinka naurettavaa tuollainen työ on. Onko mitään typerämpää kuin edestakaisin hipaista harjalla pari-, kolmekymmentä kertaa? Kymmenennen osan Euroopan väestöstä on kuitenkin myytävä itsensä kurjan vuoteen ja riittämättömän ravinnon palkkiosta tuohon tylsyttävään työhön. Ja nainen saa toden totta pitää itseään orjana, kun miljoonien hänen sukupuoleensa kuuluvien täytyy yhä ahertaa aamuisin moisessa työssä.

Mutta partureilla on jo käytettävinnään koneita, joilla he harjaavat ja silittelevät päitä. Eikö tuota samaa menettelytapaa voitaisi helposti soveltaa kenkienkin kiilloittamiseen? – Niin onkin tehty. Kenkien harjaamiskone on suurissa amerikalaisissa ja eurooppalaisissa hotelleissa yleisesti käytännössä. Sitä on alettu käyttää jo hotellien ulkopuolellakin. Suurissa englantilaisissa, eri osastoihin jaetuissa kouluissa, joissa kukin osasto on 50 à 200 koulupojan täyshoitolana, on huomattu edullisemmaksi joka aamu jättää koululaisten tuhat kenkäparia yhdelle ainoalle laitokselle koneellisesti harjattaviksi.

Entä astioiden pesu? Lieneekö ainoaakaan perheenemäntää, joka ei inhoisi tuota puuhaa, joka on pitkällistä ja siivotonta, jota suoritetaan useimmiten käsin, vain siksi, ettei orjallisista talousaskareista ole välitetty. Amerikassa on keksitty siihenkin parannus. Siellä on jo monia kaupunkeja, joiden taloihin tulee lämmintä vettä, samoin kuin Euroopassa kylmää. Ratkaisu olikin siten sangen helppo, ja muuan nainen, rouva Cochrane, onkin sen suorittanut. Hänen koneensa pesee ja kuivaa vajaassa

kolmessa minuutissa kaksitoista tusinaa lautasia tai vateja. Eräs Illinoisin tehdas valmistaa näitä koneita niin halvalla, että keskiluokankin perhe voi sellaisen ostaa. Ja miksi eivät pienet perheet voisi lähettää astioitaan pesulaitokseen samoin kuin voidaan harjattaa kengät kodin ulkopuolella? Onpa hyvin luultavaakin, että nuo molemmat työt – kenkien kiilloitus ja astiain pesu – voidaan vastedes suorittaa samassa laitoksessa.

Veitsien hiomista ja kiilloitusta, pyykinpesua ja märkien vaatteiden pusertamista, niin että iho sierettyy ja nahka melkein lähtee, lattioiden lakaisua, pölypilviä tupruttavia mattojen puistelemista ja suuria vaivoin taas pölyn poistamista sieltä, minne se ajautuu, kaikkea tuota suoritetaan yhä vielä ja vain siksi, että nainen on edelleenkin orjana. Tuo kaikki alkaa kuitenkin jo hävitä, kun koneet tekevät sen paljon paremmin, ja monenmoisia koneita otetaankin taloudessa käytäntöön heti, kun käyttövoimaa saadaan johdetuksi koteihin, niin että kotikoneet voivat toimia vähintäkään lihasvoimaa käyttämättä.

Sellaiset koneet ovat helppohintaisia, ja jos vielä nyt maksamme niistä runsaasti, johtuu se siitä, etteivät ne ole vielä yleisesti käytännössä, ja varsinkin siitä, että maalla, raaka-aineella, valmistuksella, myynnillä, patenteilla j. n. e. keinottelevat ja ylellisesti eleskelevät herrat kiskovat joka koneesta suunnattoman veron.

Kodissa olevat pienet koneet eivät ole kuitenkaan talousaskareista vapautumisen viimeisenä sanana. Talous astuu esille nykyisestä eristetystä asemastaan ja liittyy toisiin talouksiin suorittaakseen yhdessä nykyisin kunkin itsekseen toimittamia askeleita.

Tulevaisuudessa ei käykään niin, että joka kodissa on kenkien kiilloituskone, astiain pesukone, kolmas kone vaatteiden pesemistä varten j. n. e. Tulevaisuuteen päinvastoin kuuluu yhteinen, koko korttelin kaikkiin huoneisiin kuumuutta johtava kone, niin ettei kenenkään tarvitse virittää pesään tulta. Tämä onkin jo joissakin amerikalaisissa kaupungeissa toteutettu. Suuri keskuspesä lähettää kuumentamaansa vettä torvissa joka taloon, joka huoneeseenkin, ja lämpömäärän ohjaukseksi tarvitsee vain vääntää hanaa. Mutta jos teitä miellyttäneeksi lisäksi saada syyttää keskuskaasusäiliöstä tulevan erityisen lämmityskaasun. Suuritoinen savutorvien ja tulipesien puhdistaminen ja tulien hoiteleminen – naiset tietävät, kuinka paljon aikaa se vie – lähentelee jo loppuaan.

Kynttilä, lamppu, vieläpä kaasukin valaistusaineena ovat jo eläneet aikansa. Lukemattomissa kaupungeissa ja kylissäkin riittää pelkkä nappulan painaminen valon virittämiseen, ja yleensä riippuu vain taloudellisesta älystä, hankkiiko joku itselleen sähkövalaistuksen vai käyttää entistä tapaa.

Onpa herätetty – edelleenkin Amerikassa – sellainenkin ajatus, että perustettaisiin yhtiöitä, jotka miltei tyyten poistaisivat talousaskareet. Pitäisi vain muodostaa joka kortteliin yhtiön haaraliike. Vaunut saapuisivat joka asunnosta hakemaan kiilloitettavia kenkiä, pestäviä lautasia ja vaatteita, (suorittamisen arvoisia) korjattavia esineitä, puhdistettavia mattoja, ja seuraavana aamuna tuotaisiin kaikki takaisin puhdistettuna ja korjattuna. Pariisen tuntia sen jälkeen olisivat höyryävä kahvinne ja parhaiksi keitetyt kananmunat pöydällänne.

Parikymmentä miljoonaa amerikkalaista ja sama määrä englantilaisia syönee kello kahdentoista ja kahden välillä häränli-

haa tai lammaspaiastia, keitettyä kinkkua, keitettyjä perunia ja joitakin vihanneksia. Ja alimmankin laskelman mukaan hehkuu silloin ainakin kahdeksan miljoonaa liettä parin, kolmen tunnin aikana noita lihoja paistaen ja vihanneksia kiehutellen. Kahdeksan miljoonaa naista kuluttaa silloin aikaansa enintään kymmenen eri ruokalajia käsittävää ateriaa valmistellen.

”Viisikymmentä tulta”, kirjoitti tuonnottain muuan amerikkatar, ”kun yksi ainoakin riittäisi!” Aterioikaa kotonanne, oman perheenne ja lastenne keralla, jos haluatte, mutta miksi, Heran nimessä, viidenkymmenen naisen on kulutettava koko aamunsa joidenkin kahvikupillisten ja vaatimattoman aamiaisen valmistamisessa? Miksi viidenkymmenen lieden on leimuttava, kun pari henkeä ja yksikin liesi riittäisi keittämään kaikkia noita lihapaloja ja vihanneksia? Valitkaa, jos olette nirso, itse häränlihanne ja lammaspaiastinne! Ja jos haluatte oman makunne mukaan! Mutta pitääkö vain yksi keittiö, ja siinä vain yksi tuli, ja järjestäkää koko asia niin kauniisti kuin osaatte.

Miksi naisen työtä ei ole koskaan laskettu minkään arvoiseksi, minkätähden on joka perheessä äidin ja usein kolmen, neljän palvelijattarenkin pakko kuluttaa aikaansa keittiöaskareihin? Siksi, että ne, jotka mielivät vapauttaa ihmiskunnan, eivät ole ottaneet vapautusunelmiinsa naista, ja siksi, että he pitävät omilta harteiltaan työjuhdan – naisen – niskoille heittämiään ”kyökkipuuhia” omalle miehekkäälle arvolleen alentavina.

Naisen vapauttaminen ei merkitse vain sitä, että yliopistojen, tuomioistuinten ja parlamenttien ovat avataan hänelle, sillä vapautettu nainen heittää aina talousaskareensa toisen naisen huoleksi. Naisen vapauttaminen on samaa kuin vapauttaa hänet keittiön ja pesutuvan tylysyttävästä työstä ja järjestää asia niin,

että nainen saa imettää ja kasvattaa lapsiaan, jos niin haluaa, ja että hänelle jää riittävästi aikaa ottaakseen osaa myös yhteiskunnalliseen elämään.

Näin tullaankin tekemään; kuten olemme sanoneet, se on jo alulla. Huomatkaamme, ettei hivelevä vapaus-, tasa-arvoisuus- ja kaikkisyhteisyys-puheita pitävä ja sittenkin kotoista orjuutta säilyttävä vallankumous olekaan kumousta! Niin kauan kuin puolet ihmiskuntaa on kytketty keittiölieden orjuuteen, voisi sen olla vielä joskus pakko nousta kapinoimaan toista puoliskoa vastaan.

II. LUKU.

VAPAA SOPIMUS

I

Perityt ennakkoluulot sekä aivan väärä kasvatustapa ja opetus ovat totuttaneet meidät näkemään kaikkialla vain hallituksia, lainlaadintaa ja viranomaisia. Siksi luulottelemmekin, että ihmiset repisivät toisensa villipetojen tavoin palasiksi heti, kun poliisit eivät pitäisi enää meitä silmällä, ja että kaikki menisi mullin mallin, jos esivalta tuhottaisiin vapaaehtoisesti ja lain välimiehydyttä ryhmittyneiden ihmisten lähellä, joiden on onnistunut suorittaa verrattomasti parempia asioita kuin mitä hallituksen holhous saa aikaan.

Jos luette jotakin päivälehteä, niin sen sivut ovat omistettut kauttaaltaan hallitustoimille ja poliittiselle keinottelulle. Jos joku toisen maailman olento lukisi sitä, luulisi hän, ettei Euroopassa tehdä ilman jonkun herran käskyä suorastaan mitään, paitsi ehkä pörssissä. Koettakaapa etsiä siitä jotakin, mikä koskettelisi ilman ministerien määräyksiä syntyviä, kasvavia ja kehittyviä laitoksia! Ette löydä sellaista tai ette ainakaan paljon! Jos lehdessä onkin ”Sekalaisten uutisten” otsake, on se siinä vain siksi, että noilla uutisilla on jotakin yhteyttä poliisin kanssa. Perhedraamoista ja mellastuksista ei lehdessä hiiskuttaisi sanaakaan, elleivät poliiskonstaapelit olisi niissä esiintyneet.

Kolmesataa viisikymmentä miljoonaa eurooppalaista rakastaa tai vihaa toisiaan, raataa tai elelee koroillaan, mutta heidän elämänsä – ellei kirjallisuutta, teatteria ja urheilua oteta lukuun – olisi sanomalehdille tuntematon, elleivät hallitukset siihen tavalla tai toisella sekaantuisi.

Samoin on laita historiainkin. Me tunnemme jonkun kuninkaan tai parlamentin elämän pienimmätkin piirteet; meille on talletettu hyvät ja huonot lavertelulaitoksessa pidetyt puheet, ”joilla ei ole ollut koskaan pienintäkään vaikutusta siihen, kuinka joku sen jäsen on äänestänyt”, kuten eräs vanha parlamenttimies lausui. Kuninkaiden matkat, poliitikkojen hyvät ja huonot mielialat, heidän leikinlaskunsa ja juonittelunsa, kaikki säilytetään tunnontarkasti jälkimaailmalle. Mutta meidän on perin työlästä saada selville keskiaikaisen kaupungin elämää, tutustua hansakaupunkien lukuisten kauppasuhteiden koneistoon tai tietää, kuinka Rouenin kaupunki rakensi tuomiokirkkonsa. Koko ikänsä tuollaisen tutkimiseen uhranneen tiedemiehen teokset jäävät unhoon, kun sen sijaan ”parlamenttien historioita”, s.o. yhteiskuntaa vain yksipuolisesti kuvaavina vääriä historioita on tukuttain, kaupitellaan ja opetetaan kouluissa.

Täten emme huomaa sitä tavattoman runsasta työtä, jonka ihmisten vapaaehtoinen yhtyminen saa päivittäin aikaan ja joka on vuosisatamme pääasiallinen työ.

Siksi tahdommekin ottaa puheeksi tärkeimpiä tällaisia ilmiöitä ja näyttää, kuinka ihmiset heti, kun heidän harrastuksensa eivät ole suoraan vastakkaisia, sopivat keskenään ja toimittavat mainiosti hyvinkin mutkikkaita asioita.

Tällaisia tosiasioita on ilmeisestikin nykyisessä yksityisomistusoikeuteen, s. o. riistämiseen, ja ahdasmieliseen, siis typerään

yksilöllisyyteen perustuvassa yhteiskunnassa vain vähän; sopimus ei ole aina täysin vapaa ja toimii väliin mitätöntä, ellei valan hyljättävääkin tarkoitusta varten.

Mutta meidän ei tulekaan etsiä sokeasti seurattavia esimerkkejä, eikä nykyinen yhteiskunta voisikaan sellaisia meille tarjota. Tahdomme vain näyttää, että elämässämme yleensä on esivaltaisesta individualismista huolimatta paljon sellaista, missä toimitaan vapaan sopimuksen nojalla, ja että ilman hallitusta onkin helpompi tulla toimeen kuin luulottelemmekaan.

Olemme jo viitanneet väitteemme tueksi rautateihin ja paa-
laamme niihin vieläkin.

Kuten tunnettaneen, on Euroopassa noin 300 tuhannen kilometrin laajuinen rautatieverkko ja nykyisin voidaan sitä käyttäen matkustaa pikajunassa pysähtymättä ja vaunua vaihtamatta pohjoisesta etelään ja idästä länteen, Madridista Pietariin ja Calaisista Konstantinopoliin. Ja vieläkin enemmän: jollekin asemalle jätetty paketti tulee perille, minne määrätään, Turkkiin ja Keski-Asiaan, muutta muodollisuuksitta kuin että lähettäjä on kirjoittanut paperilipulle osoitteen.

Tämä tulos olisi voitu saada aikaan kahdella tavalla. Joku Napoleon, Bismarck tai muu valtaherra olisi voinut valloittaa Euroopan ja piirtää Pariisista, Berliinistä tai Roomasta lähtien kartalle rautateiden suunnat ja määrätä junien kulkuvuorot. Venäjän tsaari Nikolai I haaveili sellaista valtaa. Kun hänelle esitettiin ehdotus Moskovan ja Pietarin välille suunnitellusta rautatiestä, otti hän viivoittimen ja vetäisi Venäjän kartalle molempien pääkaupunkien välille suoran viivan ja sanoi: ”Tuossa on linja!” Ja linja tehtiinkin supisuora, kuilut täytettiin ja huimaavia siltoja rakennettiin, jotka täytyi muutamien vuosien päästä hyljätä.

Kaikki tuo maksoi keskimäärin pari kolme miljoonaa kilometriltä.

Se on muuan menettelytapa, mutta onneksi on toimittu toisin. Rautatiet on rakennettu pala palalta, nämä on yhdistetty ja sadat noiden palojen omistajayhtiöt ovat koettaneet sopia junien tulo- ja menoajoista, niin että vaunut vierivät kiskoillaan uudelleen lastaamatta tavaroita toiselta rautatieverkolta toiselle.

Tämä kaikki saadaan aikaan vapain sopimuksin, kirjeitä ja ehdotuksia vaihtaen sekä kongressissa, joihin edustajat tulevat tuumiskelemaan – eivätkä laatimaan lakia – jostakin erikoisasiasta. Kongressin päätyttyä he palaavat kotiinsa, ei lait taskussaan, vaan tuoden sopimussuunnitelman hyväksyttäväksi tai hyljättäväksi.

Erimielisyyksiä oli tietenkin tasoitettava. Joukossa oli itsepäisiä, jotka eivät huolineet toisten mielipiteistä. Yhteinen etu sovitti kaikki kuitenkin lopuksi, niin että yksimielisyyteen päästiin kutsumatta armeijoita vastahakoisten kimppuun.

Tämä suunnaton, yhteen liitetty rautatieverkko ja sen aiheuttama tavaton liikenne ovat yhdeksänentoista vuosisadan huomattavin piirre, ja se on tuloksena vapaasta sopimuksesta. Jos joku olisi ennustanut sitä kahdeksankymmentä vuotta sitten, olisivat esi-isämme pitäneet häntä pätkähulluna ja huudahtaneet: ”Noiden sadan osakeyhtiönne osakkaita ette koskaan saa järkiinsä! Se on utopia, pelkkää satua. Tarmokkaan päämiehen ohjaama keskushallitus voi yksin panna sen toimeen.”

Ja tämän järjestelmän mielenkiintoisin puoli on se, ettei eurooppalaisilla rautateilla ole mitään keskushallitusta! Ei rautatiedministeriä, diktaattoria, eikä edes mannermaa-parlamenttia tai mitään johtokuntaa. Kaikki suoritetaan vapailla sopimuksilla.

Niinpä kysymme valtion kannattajilta ja niiltä, jotka väittävät, ettei ilman keskushallitusta – vaikkapa vain yhdysliikenteen järjestämiseksi – tulla toimeen:

Kuinka sitten Euroopan rautatiet tulevat toimeen? Miten ne saavat kuljetetuksi miljoonia matkustajia ja tavaravuoria kokonaisen maanosan halki? Jos rautateitä omistavat yhtiöt voivat sopia keskenään, niin miksi eivät rautateitä pakkoluovuttavat työläisetkin voisi tehdä samoin? Ja jos Pietarin – Warsowan ja Pariisin – Belfortin yhtiöt voivat toimia ilman yhteistä komentajaa, niin minkä vuoksi tarvittaisiin vapaista työläisryhmistä muodostuneiden yhteiskuntien helmassa hallituksia?

II

Yrittäessämme näyttää esimerkeillä, ottaen näitä nykyisessä yhteiskunnassa vallitsevasta tasa-arvon puutteesta huolimatta omaltakin ajaltamme, kuinka ihmiset, mikäli heidän harrastuksensa eivät ole aivan vastakkaisia, voivat tulla ilman viranomaisten välitystä varsin hyvin toimeen, emme ole kuitenkaan mahdollisesti tehtävistä vastaväitteistä tietämättömiä.

Näillä esimerkeillä voi olla puutteelliset puolensa, sillä mahdollontahan on mainita ainoatakaan järjestöä, joka olisi vapaa siitä viasta, että väkevämpi nylkee heikompaa, rikkaampi köyhää. Valtion kannattajat eivät jättäneekään vetoamatta tavanmukaiseen viisasteluunsa:

”Näettehän, että valtion välimiehyys on nylkemisen lopettamiseksi välttämätön!”

Mutta he unohtavat historian opetukset eivätkä sano meille, missä määrin valtio itse on pahentanut tätä asiain tilaa, kun se loi köyhälistön ja jätti sen nylkijäin käsiin. He unohtavat sanoa

meille senkin, onko kiskomisen lopettaminen mahdollista niin kauan kuin sen ensimmäiset syyt – yksityinen pääoma ja valtion kahdelta kolmannelta osalta keinotekoisesti luoma kurjuus – ovat vielä voimassa.

Rautatieyhtiöiden välisestä täydellisestä yhteisymmärryksestä tultaneen sanomaan: ”Ettekö näe, kuinka rautatieyhtiöt sortavat ja kuinka huonosti he kohtelevat palveluskuntaansa ja matkustajia? Valtion on ehdottomasti ryhdyttävä suojelemaan palkkalaisia ja yleisöä!”

Mutta emmekö ole jo moneen kertaan sanoneet ja toistaneet, että näitä epäkohtia jatkuu niin kauan kuin kapitalisteja on olemassa? Juuri valtio – tuo väitetty hyväntekijä – on antanut yhtiöille niillä nyt olevan pelottavan vallan. Eikö se ole suonut niille myönnytyksiä ja vakuuksia? Eikö se ole lähettänyt sotaväkeään lakkoilevien rautatietyöläisten kimppuun? Ja eikö se ole – senhän voi todeta vieläkin Venäjällä – laajentanut etuoikeuksia niin pitkälle, etteivät sanomalehdet saaneet hiiskahtaakaan rautatieonnettomuuksista, jottei vain valtion takaama osakearvo alenisi? Eikä se ole suosinut sitä yksinoikeutta, joka voiteli Vanderbiltit ja Poljakovit, P. L. M. ja Sankt Gotthard-radan johtajat ”aikamme kuninkaiksi”?

Me emme siis käytä rautatieyhtiöiden hiljaista sopimusta esimerkinämme siksi, että se olisi jokin taloudellisen hoidon taikka teknillisen järjestelyn ihanne. Tahdomme vain näyttää, että jos kapitalistit, ilman muuta päämäärää kuin toisten kustannuksella rikastumista, pystyvät ilman kansainvälistä virastoa menestyttyen käyttämään rautateitä, niin voisivat työläisyhteiskunnatkin samoin tehdä sen – eurooppalaisille rautateille ministeriä nimitämättä – vallan yhtä hyvin, jopa paremminkin.

Toinen, vakavammalta näyttävä vastaväite voitaisiin myös tehdä. Saatettaisiin sanoa, ettei mainitsemamme sopimus olekaan täysin vapaa, vaan että suuret yhtiöt laativat pienemmille lakeja. Voitaisiin mainita jokin varakas yhtiö, joka pakottaa Berliinistä Baseliin menevät matkustajat kulkemaan Leipzigin sijasta Kölnin ja Frankfurtin kautta; toisia, jotka vievät rahtitavaran – suuria osakkeenomistajia hyödyttäen – parinkin sadan kilometrin pituisia kiertoteitä ja siten nujertavat pienempiä. Matkustajien ja tavaroiden täytyy Yhdysvalloissa useinkin kulkea uskomattomia mutkateitä vain siksi, että dollarit kiertyisivät jonkin Vanderbiltin taskuihin.

Vastauksemme on sama. Niin kauan kuin kapitalisteja on olemassa, sortaa suuri pääoma alati pienempää. Mutta sorto ei johdu pelkästään pääomasta. Suuret yhtiöt sortavat pienempiä etusijassa sen nojalla, että valtio niitä avustaa suoden niille monopolin, yksinoikeuden.

Marx on näyttänyt perin selvästi, kuinka Englannin lain-säädäntö on pannut parastaan nujertaakseen pienteollisuuden, saattaakseen talonpojan kurjuuteen ja jättääkseen nälkiintyneet, vaikkapa minkälaisesta palkasta raatavat ihmislaumat suurteollisuuden harjoittajien käsiin. Samoin on laita rautateitäkin koskevassa lainlaadinnassa. Strategiset linjat, valtion avustamat linjat ja kansainvälisen postin kuljetusoikeuden saaneet yhtiöt, kaikki on pantu toimeen suurien raharuhtinaiden vuoksi. Kun Rothschild – Euroopan kaikkien valtioiden saamamies – panee rahansa tähän tai tuohon rautatiehen, niin hänen uskolliset alamaisensa, ministerit, järjestävät hekin kaikki niin, että hän voisi ansaita yhä enemmän.

Yhdysvalloissa – tässä kansanvallassa, jota esivallan puoltajat esittävät meille ihanteena – on mitä häpeämättömin puijaus päässyt kaikkeen, mikä vain koskee rautatietä. Jos jokin yhtiö alennetuin tariffein nujertaa kilpailijansa, ottaa se menetyksensä takaisin niillä linjoilla, joilla valtio antaa sille maan ilmaiseksi. Amerikkalaisesta viljakaupasta joku aika sitten julkaistut asiakirjat ovat todenneet, missä määrin valtio auttaa väkevää sortamaan heikkoa.

Siellä on kootun pääoman valta myös paisunut kymmen-, jopa satakertaiseksi valtion avulla. Ja kun näemme rautatiesyndikaattien, jotka myös ovat vapaan sopimuksen tuloksia, joskus suojelevan pieniä yhtiöitään suuria yhtiöitä vastaan, voimme vain ihmetellä vapaan sopimuksen sisäistä voimaa, niin kaikkivoipa kuin suuri valtion avustama pääoma onkin.

Pienet yhtiöt elävät todellakin valtion puolueellisuudesta huolimatta, ja jos emme näekään Ranskassa – keskityksen maassa – kuin viisi tai kuusi suuryhtiötä, niin laskemme niitä Isossa Britanniassa toista sataa. Nämä sopivat mainiosti keskenään ja ovat nopeaan matkustaja- ja tavaraliikenteeseensä nähden paremmin järjestetyt kuin saksalaiset ja ranskalaiset rautatiet.

Kysymyksen painavin puoli ei muuten olekaan tässä. Suuri, valtion suosima pääoma voi aina, *jos se katsoo sen edulliseksi*, nujertaa pienen. Mutta tässä kiinnittää mieltämme se, että Euroopan rautateitä omistavien yhtiöiden välinen sopimus on *vahvistettu suoraan, ilman välitystä jonkin keskushallituksen puolelta*, joka laatisi lakeja eri yhtiöille; sitä on ylläpidetty kongresseihin kokoontuvien edustajien avulla, jotka ovat keskustelleet ja siten päämiehilleen esittäneet ehdotuksia, ei lakeja. Tämä on uusi periaate, joka poikkeaa yksinvaltaisten tai tasavaltaisten, parla-

mentaaristen tai muunlaisten valtioiden hallitustavoista. Se on uutuus, joka vasta hapuillen pyrkii Euroopan oloihin, mutta jolla on varma tulevaisuutensa.

III

Kuinka monesti olemmekaan lukeneet valtiotaloustieteilijöiden kirjoitelmista tämäntapaisia huudahduksia: ”Ja kukahan ottaisi tulevassa yhteiskunnassa hoitaakseen kanavaliikennettä? Jos joidenkin anarkistien ’kaverienne’ päähän pälkähtäisi ankkuroida aluksensa poikittain kanavaan ja sulkea tie tuhansilta aluksilta – niin kuka ottaisi saattaakseen heidät järkiinsä?”

Myöntäkäämme, että tuo olettamus on hieman eriskummallinen. Siihen voitaisiin jatkaa: ”Ja entä jos esimerkiksi jokin kommuuni tai ryhmä tahtois viedä aluksensa ensiksi kanavasta ja sulkisi sen rahdatakseen kenties kiviä ja estäen siten viljalastia määräraikkaansa saapumasta? Kuka muu kuin hallitus määräisi silloin alusten kulkuvuoron?”

Mutta todellinen elämä on näyttänyt, että tällaisissa tapauksissa, yhtä hyvin kuin muissakin, voidaan suoriutua ilman hallitusta. Vapaa sopimus, vapaa järjestely voi korvata tuon kalliin ja haitallisen koneiston ja toimittaa asiat paljoo paremmin.

Hollantilaiset kanavat, kuten tiedetään, vastaavat siellä valtaiteitä. Tunnettua on myös, kuinka suuri liikenne niillä on. Se, mitä meillä kuljetetaan maan- ja rautateitse, kuljetetaan Hollannissa näitä kanavia pitkin. Siellä voitaisiin todellakin tapella siitä, mikä alus milloinkin saa mennä ennen muita. Siellä sopisi hallituksen ruveta liikenteen järjestäjäksi!

Eipä niinkään! Hollantilaiset ovat käytännöllisempiä: he ovat jo kauan sitten järjestäneet asian siten, että on perustettu lai-

vurien yhdistyksiä. Nämä ovat vapaita, laivaliikenteen omasta tarpeesta syntyneitä. Alusten kulkeminen tapahtui siinä järjestyksessä kuin oli kirjaan merkitty; kukin pääsi vuorollaan. Kukaan ei saanut rientää toisten edelle, ensimmäiseksi, ellei mielinyt tulla yhdistyksestä erotetuksi. Yksikään ei saanut viipyä laiturin ääressä määröpäiviä kauemmin, ja jos sillä ajalla ei ollut tavarain lastausta, oli se kunkin oma asia, hän sai lähteä tyhjin aluksin ja antaa tilaa vastatulleille. Tungos vältettiin, vieläpä omistajain kilpailun – yksityisen omistusoikeuden tuloksen – ollessa entisellään. Jos tämä kilpailu olisi poissa, niin sopimus kävisi vielä ystävällisemmäksi.

On itsestään selvää, että kukin aluksen omistaja sai kuulua tai olla kuulumatta tähän liittoon. Se oli hänen asiansa, mutta useimmat pitivät parhaana liittyä jäseneksi. Nämä liitot suovat muuten niin suuria etuja, että niitä on levinnyt Rheinille, Weserille, Oderille, jopa Berliiniin asti. Alusten omistajat eivät odotelleet, kunnes suuren Bismarckin olisi onnistunut liittää Hollanti Saksaan ja nimittää jokin ”Ober-Haupt-Stadt-Canal-Navigations-Rath”, jolla olisi ollut yhtä pitkälti kalunoita kuin nimeäkin. He uskoivat edullisemmaksi pysytellä kansainvälisenä. Lisäksi on joukko Saksan, Skandinaavian, jopa Venäjänkin satamien välisiä purjelaivoja liittynyt näihin yhteisöihin Itämeren liikenteen järjestämiseksi ja saadakseen jonkinlaista yhdenmukaisuutta laivojen risteileville reiteille. Nämä yhdistykset on muodostettu vapaasti, niiden jäsenet ovat vapaaehtoisia, eikä niillä ole mitään tekemistä hallitusten kanssa.

On mahdollista, jopa perin luultavaakin, että juuri pääoma tässäkin sortaa pienempää. Voi sattua niinkin, että monopoli-asemaan pääsy tulee tämän yhteisön pyrkimykseksi – varsin-

kin valtion kallisarvoisen huolenpidon suoja, kun se ei voi olla sekaantumatta liiton asioihin. – Mutta älkäämme unohtako näiden yhteisöjen edustavan sellaista yhteenliittymistä, jonka jäsenillä on vain henkilökohtaisia harrastuksia ja jos jokaisen laivanisännän olisi tuotannon, kulutuksen ja kaupan yhteiskunnallistuttamisen vuoksi pakko olla yhtäaikaan satojen muiden hänen eduilleen tarpeellisten yhdistysten jäsenenä, niin asian laita olisi toisin. Laivanomistajain ryhmä olisi mahtava merellä, mutta heikko maalla ja luopuisi vaatimuksistaan voidakseen sopia rautateiden, tehtaiden ja kaikkien muiden ryhmien kanssa.

Joka tapauksessa ja tulevaisuudesta puhumatta näemme tässä taas riippumattoman yhtymän, joka on tullut toimeen ilman hallitusta. Siirtykäämme muihin esimerkkeihin.

Puhuessamme nyt laivoista tahdomme mainita erään yhdeksänentoista vuosisadan kauneimmista järjestöistä, sellaisen, josta voimme hyvällä syyllä ylpeillä. Se on englantilainen haaksirikkoisten pelastamisyhdistys (*Lifeboat Association*).

Kuten tunnettua, haaksirikkoutuu Englannin rannikoilla vuosittain toista tuhatta alusta. Hyvä laiva pelkää merellä harvoin myrskyä. Mutta rannikoilla vaanivat vaarat: hyökylaineet murskaavat aluksen perävantaan, tuulenpuuskat vievät mastot ja purjeet, merivirroissa ei voida alusta ohjata, ja laiva rikkoutuu kareihin ja vedenalaisiin luotoihin.

Ennen muinoin, kun rannikkoväestö viritteli rantatulia, houkutteli niillä purjehtijoita karille ja ryösti sitten tapansa mukaan laivan lastin, koetettiin kuitenkin aina pelastaa miehistö. Kun nähtiin jonkin laivan olevan vaarassa, lähtivät rannikon miehet pikku veneillään haaksirikkoutuneiden avuksi, usein oman henkensä uhallakin. Jokaisella majalla meren rannalla on omat

tarinansa sankaritöistä, joita miehet ja naiset ovat suorittaneet hukkumaisillaan olevan laivan miehistöä pelastaessaan.

Valtio ja tiedemiehet ovat todella tehneet jotakin näiden onnettomuuksien lukua supistaakseen. Majakat, merkinannot, kartat ja ilmatieteelliset tiedonannot ovat suuresti vähentäneet tapaturmia. Vuosittain on kuitenkin yhä pelastettava tuhatkunta laivaa ja useita tuhansia ihmisiä.

Eräät jalomieliset miehet ovat ryhtyneet tähän toimeen. Ollen itsekkin kelpo merimiehiä he keksivät palastusvenheen, joka voi uhmata myrskyä kaatumatta ja uppoamatta. He koettivat sitten innostaa yleisöä yritykseen, hankkimaan vaadittavia varoja, rakennuttamaan venheitä ja sijoittamaan niitä kaikkialle rannikoille, missä niistä voi olla apua.

Kun nämä miehet eivät olleet jakobiineja, eivät he kääntyneet hallituksen puoleen. He olivat oivaltaneet tarvitsevansa hankkeensa menestymiseksi merimiesten apua, intoa, paikallistuntemusta – ja ennen kaikkea näiden uhrautuvaa harrastusta. Ja saadakseen tällaisia, ensi merkinannosta yösydännä aaltojen telmeeseen antautuvia, pimeän tai tyrskyjen tyrmistämättömiä miehiä, jotka kamppailevat ennen onnettomuuden kohtaamaan alukseen pääsemistään viisi, kuusi tai kymmenenkin tuntia kuojuja vastaan, miehiä, jotka ovat valmiita uhraamaan toisten pelastamiseksi oman henkensä, he käsittivät, että siihen vaadittiin kaikkisyhteisyyden tunnetta, jota ei osteta kalunoilla.

Siitä sukeutui siis täysin vapaa liike, vapaasta sopimuksesta ja yksilöllisestä aloitteesta virinnyt hanke. Satoja, pitkin rannikkoa olevia eri ryhmiä yhtyi. Niiden muodostajilla oli tervettä älyä pysyä herroiksi pyrkimättä: he hankkivat oppinsa kalastajien majoista. Muuan loordi lähetti 25 000 frangia pelastusven-

heen rakentamiseksi johonkin rantakylään; tarjous otettiin vastaan, mutta kalastajien ja merimiesten annettiin määrätä, minne venhe sijoitettaisiin.

Uusien venheiden piirustuksia ei teetetty amiraliiteettivirastossa. ”Koska on tärkeätä” – luumme Liiton vuosikertomuksessa –, ”että pelastajat täydellisesti luottavat käyttämäänsä venheeseen, on komitea koettanut ennen kaikkea antaa venheille pelastajien toivoman muodon ja taklauksen”. Parannuksia tehdäänkin joka vuosi.

Kaikki ovat kauttaaltaan komiteoiksi ja paikallisryhmiksi liittyneitä vapaaehtoisia. Kaikki tehdään molemmin puolin auttaen ja yhteisin sopimuksin! Mokomia anarkisteja, jotka eivät ano avustusta veronmaksajilta ja joille vuosittain tulee lahjaksi vapaaehtoisia avustuksia miljoonan frangin verran!

Esitämme muutamia toiminnan tuloksia.

Vuonna 1891 oli tällä liitolla 293 pelastusvenhettä. Samana vuotena pelastettiin 601 haaksirikkoista merimiestä ja 33 laivaa; yhdistyksen perustamisesta tähän saakka on pelastettu 32 671 ihmistä.

Vuonna 1886 oli kolme pelastusvenhettä miehistöineen hukunut tyrskyihin, ja silloin ilmoitautui sadoittain uusia vapaaehtoisia, jotka muodostivat paikallisryhmiä. Tämän vuoksi rakennettiin vielä parikymmentä lisävenhettä.

Huomauttakaaamme sivumennen, että Liitto lähettää vuosittain kalastajille ilmapuntareita kolme kertaa halvemmalla kuin niitä saa muuten ostaa. Se edistää ilmatieteellisiä havaintoja ja toimittaa haluaville oppineiden ennustamia tietoja äkillisistä ilmanmuutoksista.

Toistamme vielä, etteivät nuo sadat pikkukomiteat ja paikallisryhmät ole muodostetut virkavaltaisesti, vaan ne ovat syntyneet vapaaehtoisista, asiaan innostuneista pelastajista ja muista ihmisistä. Keskuskomitea, oikeammin vain kirjeenvaihdon keskusta, ei turvaudu mihinkään pakkoon.

Kun jossakin piirissä äänestetään harjoituksesta tai paikallisen veron määräämisestä, eivät komiteat ota sellaisinaan osaa neuvotteluihin – jollaista häveliäisyyttä kunnallisneuvoston jäsenet valitettavasti eivät noudata. – Mutta toisaalta nuo kelpo miehet eivät salli sitäkään, että henkilöt, jotka eivät ole koskaan uhmanneet myrskyä, laativat heille laivojen pelastamistapojen lakeja. He rientävät ensi onnettomuusviestin saatuaan paikalle, yhtyvät ja lähtevät merille. Kalunia heillä ei ole, mutta kylläkin hyvää tahtoa.

Tarkastakaamme toista samantapaista yhdistymistä, Punaista ristiä! Nimi on toisarvoinen, mutta katsokaamme, mitä itse yhdistys on!

Ajatelkaapa, että joku olisi sanonut viisikymmentä vuotta sitten: ”Niin taitavasti kuin valtio tapattaakin päivässä kaksikymmentä tuhatta ja haavoituttaa viisikymmentä tuhatta miestä, ei se kuitenkaan osaa toimittaa apua omille uhreilleen. Senvuoksi on välttämätöntä – niin kauan kuin sotia on olemassa –, että yksityisaloite ryhtyy asiaan ja että hyväntahtoiset ihmiset järjestäytyvät, liittyvät kansainvälisesti tätä inhimillisyytyötä varten.”

Minkähän ivan ryöpyn moinen puhuja olisi saanut silmilleen! Hänet olisi ensin leimattu utopistiksi, ja jos hänelle olisi lopuksi viitsitty jotakin vastata, olisi kai sanottu:

”Vapaaehtoisia puuttuu eniten juuri sieltä, missä heitä parhaimmin tarvittaisiin. Vapaaehtoiset sairaalanne keskitetään

turvalliseen paikkaan, mutta ambulansseilta tulee puuttumaan kaikki. Kansalliset vihamielisyydet jättävät sotilasparat kuolemaan ilman sairaanhoitoa”. Kaikilla mielipiteensä ilmaisijoilla olisi ollut vain masentavia sanoja. Kukapa meistä ei lienee kuulut sellaisia puheita!

Mutta nyt tiedämme, kuinka on asian laita! Punaisen ristin yhdistyksiä on syntynyt vapaaehtoisesti kaikkiiin maihin, tuhansiin eri paikkoihin, ja kun vuoden 1870–1871 sota syttyi, ryhtyivät vapaaehtoiset työhönsä. Miehet ja naiset tarjosivat apuaan. Sairashuoneita ja kenttäsairaaloita järjestettiin tuhansittain; ambulansseja, elintarpeita, liinavaatteita, lääkkeitä ja haavoittuneita kuljettavia junia pantiin liikkeelle. Englantilaiset yhdistykset laittoivat kokonaisia elintarve-, vaate-, työväline-, siemenvilja-, vetojuhta-, jopa höyryaura-lähetyksiä apumiehineen sodan tuhoamien maiden maanviljelystä avustamaan. Lukekaahan Gustav Moynierin *Punaista ristiä* ja te hämmästyttäne suoritetun työn valtavuutta!

Ennustajat, jotka ovat alati valmiit väittämään, ettei muilla ihmisillä ole rohkeutta, järkeä ja älyä, ja uskovat olevansa ainoat, jotka pystyvät hallitsemaan maailmaa vitsalla, eivät ole nähneet yhdenkään ennustuksensa toteutuvan.

Punaisen ristin vapaaehtoisten uhrautuvaisuus on kaiken kiitoksen yläpuolella. He pyysivät vain päästä vaarallisimmille paikoille, ja kun valtion palkkaamat lääkärit pakoilivat esikuntineen preussilaisten lähestyessä, työskentelivät Punaisen ristin vapaaehtoiset kuulasateessakin, sietivät bismarckilaisten ja napoleonilaisten upseerien raakuuksia ja hoivasivat kaikkia haavoittuneita kansallisuuteen katsomatta yhtäläisesti. Hollantilaiset ja italialaiset, ruotsalaiset ja belgialaiset, yksinpä kiinalaiset ja

japanilaisetkin tulivat keskenään mainiosti toimeen. He sijoittelivat sairashuoneitaan ja kenttäsairaaloitaan tilanteiden mukaan ja kilpailivat ennen kaikkea siitä, kenellä heistä olisi terveyshoidollisesti parhaimmin järjestetty sairaala. Kuinka monet ranskalaiset yhäkin muistelevat kiitollisina sitä hellää hoitoa, jota saivat joltakin hollantilaiselta tai saksalaiselta Punaisen ristin ambulanssin vapaaehtoiselta sairaanhoitajattarelta!

Mutta mitäpä tämä merkitsisi esivallan ihailijain mielestä! Valtion palkkaama rykmentinlääkäri on hänen ihanteensa. Pois Punaiset ristit terveyshoidollisine sairaaloineen, jolleivät hoitajat ole vakituisesti palkattuja!

Näemme tässä siis äskettäin muodostuneen ja tällä haavaa satoja tuhansia vapaaehtoisia käsittävän järjestön, jolla on ambulanssivaunuja, sairaaloita ja rautatiejunia, joka kehittää uusia haavain hoitotapoja ja joka on syntynyt pelkästään eräiden uljaiden ihmisten aloitteesta.

Sanottaneen ehkä, että onhan valtioillakin tässä järjestössä osuutensa. – Niin, valtiot ovat halunneet sitä omiin nimiinsä. Johtokuntien puheenjohtajina on henkilöitä, joita lakeijat sanovat oikeiksi prinsseiksi. Kuninkaat ja kuningattaret rupeavat kansallisten komiteain suojelijoiksi. Järjestön menestys ei kuitenkaan johdu näiden suosiosta, vaan joka maan monista paikalliskomiteoista, yksityisten toimeliaisuudesta ja jokaisen sodan uhreille lievennystä hankkivien ponnistuksista. Ja tämä uhrautuvaisuus voisi olla vielä suurempi, elleivät valtiot sotkeutuisi asiaan!

Ainakaan eivät englantilaiset, japanilaiset, ruotsalaiset ja kii-nalaiset ehättäneet vuonna 1871 minkään kansainvälisen hallituskomitean käskystä avustamaan haavoittuneita. Sairaaloita ei

perustettu vallatuille alueille eikä ambulanssivaunuja viety taistelutantereelle kansainvälisen ministeristön määräyksestä. He eivät käyneet määräpaikoilleen päästyään – kuten jakobiinit olivat ennustelleet – tukkanuottasille, vaan viivyttelämättä työhönsä kansallisuuksien välillä eroa tekemättä.

Voimme surkutella, että niin suuria voimia on uhrattava pahan asian palvelukseen, ja kummastelemme runoilijan lapsen lailla: ”Miksi heitä haavoitetaan, kun sitten täytyy parantaa?” Koettaessamme kukistaa pääoman voimaa ja porvarillisten valtaa työskentelemme tämän teurastamisen lopettamiseksi ja kernaimmin näkisimme, että Punaisen ristin jäsenet koettaisivat parhaansa mukaan (yhdessä meidän kanssamme) lopettaa sodat; mutta meidän oli mainittava tämä suunnaton järjestö vapaasta sopimuksesta ja avunannosta heruvien hedelmällisten tulosten lisätodisteena.

Jos tahtoisimme koota yhä lisää esimerkkejä siitä taidosta, kuinka ihmisiä tuhotaan, emme voisi koskaan lopettaa. Riittääköön vain se, että mainitsimme ne lukuisat yhdistykset, joita Saksan armeija saa ensi kädessä kiittää voimastaan, sillä tämä ei johdu, kuten tavallisesti luullaan, pelkästä kurinpidosta. Tarkoitetaan niitä yhdistyksiä, joiden tarkoituksena on sotilaallisen taidon kehittäminen.

Saksalaisen sotilasliiton (Kriegerbund) eräässä kongressissa oli edustajia 2 452 yhdistyksestä, joiden yhteinen jäsenluku oli 151 712 henkeä. Mutta lisäksi on ampumaseuroja, sotilaallisia ja strategisia urheiluseuroja, topograafisten tutkimusten seuroja, ja kaikki nämä ovat työpajoja, joissa – eikä sotakouluissa – saksalaisten armeijan teknillistä taitoa kehitetään. See on kaikenlaisten eri seurojen mahtava verkko, joka yhdistää sotilaita ja

siviilihenkilöitä, maantieteilijöitä ja voimistelijoita, metsästäjiä ja tekniikoita. Nämä seurat syntyvät itsestään, järjestäytyvät, liitoutuvat, keskustelevat ja lähtevät maaseudulle havaintomatkoilulle. Nämä vapaaehtoiset ja riippumattomat järjestöt juuri luovatkin Saksan armeijan todellisen voiman.

Niiden päämäärä on hyljättävä. Se tarkoittaa keisarikunnan säilyttämistä. Meille on tärkeintä todeta, että vaikka sotilaallinen järjestely on ”valtion suuri tehtävä”, menestys tälläkin alalla on sitä varmempi, kuta enemmän se luovutetaan ryhmien ja yksityisten riippumattomien aloitteiden vapaalle keskinäiselle sopimukselle.

Sotaakin koskevassa asiassa vedotaan siis vapaisiin sopimuksiin, ja väitettämme yhä lisää todistaaksemme sopinee mainita Sveitsin vapaaehtoinen topograafikunta, joka tutkii vuorten solia, Ranskan ilmailijain yhdistys, Englannin kolme sataa tuhatta vapaaehtoista, Englannin kansallinen tykistöyhdistys ja parhailaan perustettavana oleva yhdistys Englannin rannikoiden suojelemiseksi samoin kuin polkupyöräilijäinliitto ja uudet yksityisten moottorivaunujen ja höyrypursien järjestöt.

Valtio luopuu kaikkialla etuoikeuksistaan ja jättää pyhimmätkin puuhansa yksityisten käsiin. Kaikkialla vapaa järjestö tunkeutuu sen alueelle. Kaikki mainitsemamme tosiseikat suovat kuitenkin tuskin aavistustakaan siitä, mitä vapaa sopimus on antava meille tulevaisuudessa, kun valtiota ei enää ole olemassakaan.

12. LUKU.

VASTAVÄITTEITÄ

I

Tarkastakaamme nyt tähdellisimpiä, kommunismia vastaan tehtyjä väitteitä! Suurin osa niistä aiheutuu ilmeisesti vain väärinkäsityksistä, mutta muutamista johtuu tärkeitä kysymyksiä, jotka ansaitsevat huomiotamme.

Meidän ei tarvitse torjua esivaltaista kommunismia vastaan kohdistettuja väitteitä, koska yhdyimme niihin itsekkin. Sivistyneet kansat ovat niin paljon kärsineet kamppailusta, jonka olisi päätyttävä yksityisen vapautukseen, ettei entisyyttä voida tyhjäksi tehdä ja sietää hallitusta, joka sotkeutuu kansalaisen elämän pienimpiinkin yksityiskohtiin, vaikka sillä ei muka ole muuta päämäärää kuin yhteishyvä. Jos joskus syntyisi jokin auktoriteettis-kommunistinen yhteiskunta, ei se pysyisi pystyssä, koska yleinen tyytymättömyys sen pian nujertaisi taikka se olisi järjestettävä uudelleen vapauden periaatteiden pohjalle.

Meidän käsiteltävänä on kommunistis-anarkistinen yhteiskunta, joka tunnustaa yksilön täydellisen vapauden eikä salli mitään auktoriteettia tai pakota ihmistä voimakeinoin työhön. Rajoittuen tässä kysymyksen taloudelliseen puoleen tahdomme tarkastella, onko tällä yhteiskunnalla, johon kuuluu sellaisia ihmisiä kuin nykyään ollaan – ei parempia eikä huonompia, ei

ahkerampia eikä laiskempia – onko sillä onnellisen kehityksen edellytyksiä.

Tiedämme kyllä, mikä vastaväite heti tehdään. ”Jos jokaisen toimeentulo on turvattu, niin kukaan ei teekään työtä. Kaikki lykkäävät pakottomat tehtävänsä toisten niskoille.” Meidän on aluksi huomautettava siitä tavattomasta kevytmielisyudesta, jolla tämä ennakkoväite tehdään käsittämättä, että kysymys rajoittuu todellisuudessa sen selvittämiseen, saadaanko yhtäältä todellakin palkkatyöllä luvattuja tuloksia ja eikö vapaaehtoinen työ toisaalta ole jo nyt palkoilla yllytettyä työtä tuottoisampaa. Tämä kysymys vaatisi perinpohjaista tutkimusta. Mutta kun täsmällisissä tieteissä ei esitetä ilman vakavia tutkimuksia, huolellisesti koottuja ja eriteltyjä tosiseikkoja mitään mielipidettä paljoa vähempiarvoisista ja vähemmän sekavista asioista, uskaltaakaan sitä vastoin tässä kohden lausua tuomio ilman vetoamisoi-keutta, tyytyen joihinkin yksityistapauksiin, esimerkiksi siihen, ettei joku Amerikan kommunistiyhdyskunta ole menestynyt. Tällöin menetellään kuin asianajaja, joka ei näe vastapuolensa edustajassa muuta kuin pelkkää kiusaa, puhetaidollisen kampaailun osakkaan, ja joka saatuaan annetuksi hienon letkauksen, ei enää viitsi muulla tapaa puolustaa asiansa oikeutta. Siksipä ei edistyäkään tämän kaiken poliittisen kansantalouden perussyyn tutkiminen – tutkimus siitä, kuinka yhteiskunnalle saadaan vähimmällä ihmisvoiman menetyksellä suurin määrä hyödyllisiä tuotteita. Tyydytään vain märehtimään tavallisia lauseparsia tai olemaan meidän väitteistämme tietämättömiä.

Tämän ajattelemattomuuden tekee yhäkin silmäänpistävämäksi se, että kapitalistisessakin talouspolitiikassa jo nyt tava-taan muutamia kirjailijoita, jotka alkavat asiain pakosta epäillä

tieteensä perustajien selviötä, jonka mukaan nälän uhka paraiten kannustaisi tuottavaan työhön. He alkavat älytä, että tuotannossa on eräänlainen kollektiivinen, meidän aikoihimme asti liiaksi väheksitty vaikutte, joka voisi tulla henkilökohtaista voittoa tärkeämmäksi. Palkkatyön huonompi laatu, maanviljelyksessä ja nykyaikaisessa teollisuudessa esille tuleva pelottava ihmisvoiman tuhlaus, vain nauttivien ja nyt toisten harteille työtä sysäävien jatkuva lisääntyminen, yhä enemmän esiintyvä todellisen innostuksen puute tuotannossa – kaikki tuo alkaa huolettaa ”klassillisenkin” koulukunnan kansantalousmiehiä. Osa heistä pelkää joutuneensa väärälle tolalle pakinoidessaan kuvittelusta, huvikseen rumentamastaan ja vain voiton sekä palkan himon lumoamaksi luullusta olennosta. Tämä kerettiläisyys tunkeutuu jo yliopistoihinkin; siitä uskalletaan jo puhua kansantalouden oikeauskoisissa kirjoitelmissa.

Se ei estä kuitenkaan suurta joukkoa sosialistisia uudistajia jäämästä yksilöllisen palkkauksen kannattajiksi ja palkkausjärjestelmän vanhan linnan puolustajiksi – silloinkin, kun sen entiset puolustajat luovuttavat sen kivi kiveltä hyökkääjille.

Pelätään siis, ettei joukko tee työtä, ellei sitä pakoteta.

Mutta eikö noita epäilyksiä ole jo kuultu eläissämme pari kertaa ennenkin, ensin Yhdysvaltain orjuuden puolustajien taholta ennen neekerien vapautusta ja sitten venäläisten aatelismiesten taholta ennen maaorjuuden poistamista? – ”Neekeri ei raataisi ruoskatta”, sanoivat orjuuden puoltajat. ”Jollei herra pitäisi maaorjaa silmällä, jättäisi maaorja pellon muokkaamatta”, arvelivat venäläiset pajarit. Samaa virttä kuultiin 1789, samoin keskiajalla, se on vanha kuin maailma, ja sitä kuulemme toistettavan joka kerta, kun pitäisi korjata jokin ihmiskunnan tekemä vääryys.

Ja joka kerta ilmestyy todellisuus kumoamaan sen perin pohjin. Vuonna 1792 vapautettu talonpoika työskenteli niin tarmokkaasti, etteivät hänen esi-isänsä vetäneet hänelle vertaa, ja vapautettu neekeri raataa esi-isiään paremmin; ja kun venäläinen talonpoika oli viettänyt vapautumisensa kuherruskuukauden pitämällä pyhää niin hyvin perjantaina kuin sunnuntainakin, ryhtyi hän taas aherrukseensa sitä hartaammin, kuta täydellisempi hänen vapautumisensa oli. Siellä, missä häneltä ei puutu maata, tekee hän työtä hurjasti – sanalla sanoen.

Orjuuden puolustajain veisaamalla virrellä voinee olla jotakin arvoa orjain omistajalle. Mitä orjiin itseensä tulee, tietävät he, minkä arvoinen tuo virsi on; he tietävät myös, mitä varten se on keksitty.

Kutka muut, paitsi kansantaloustieteilijät, opettivat meille, että palkkatyöläinen tekee työnsä usein jokseenkin kylmäkiskoisesti, mutta että vain se ihminen, joka huomaa hyvinvointinsa suurenevan ponnistustensa mukaan, voi tehdä voimaperäistä ja tuottoisaa työtä? Kaikki yksityisomaisuuden kunniaksi viritetyt ylistysvirret supistuvat tähän selviöön.

Sillä – omiutuista kylläkin – kun omaisuuden hyviätöitä ylistävät kansantalousmiehet näyttävät meille, kuinka muokkaamaton maapala, suo tai kivinen keto saadaan omintakeisen talonpojan hikihelmillä runsaita satoja antavaksi, eivät he silti saa väitettään todistetuksi yksityisomaisuuden eduksi. Myöntäessään, että työtarpeiden omistaminen – mikä onkin totta – on ainoana takeena siitä, ettei työmme hedelmiä ryöstetä meiltä, – todistavat he vain, että ihminen todella tuottaa enimmin saadessaan täysin vapaasti raataa, voidessaan osittain valita eri puuhiaan, olleessaan ilman häiritsevää kaitsijaa ja huomatessaan lisäksi, et-

tä hänen työnsä tuottaa jotakin etua sekä hänelle itselleen että hänen laillaan raataville, mutta perin vähän laiskottelijoille. Siinä kaikki, mitä heidän todisteistaan voidaan johtaa, ja sitä me itsekin väitämme.

Mitä tulee työtärpeiden omistamiseen, mainitsevat taloustieteilijät sen vain välillisesti voidakseen vakuuttaa, ettei maamieheltä kukaan riistä hänen tuotantoansa ja hänen tekemiensä parannusten tulosta. Ja eiköhän kansantaloustieteilijäin olisi, perustellakseen kaiken muun *omistamisen* vastakohtaksi *yksityistä* omistusoikeutta, todistettava meille, ettei maa ole koskaan esim. kunnallisomaisuutena tuottanut niin runsaita satoja kuin yksityisten omana? Niin ei ole kuitenkaan voitu tehdä. Päinvastoin on havaittu, että vastakohta on totta.

Ottakaapa esimerkiksi jokin Vaudin kanttoonin kunta siihen aikaan talvella, jolloin kylän kaikki miehet lähtevät töihin yhteisesti omistamaansa metsään. Juuri näiden työjuhlien päivänä nähdään suurinta intoa ja ihmisvoiman esiintymistä. Mitään palkkatyötä, mitään yksityisen omistajan ponnistusta ei voitaisi siihen verrata.

Tai ottakaa esimerkiksi jokin venäläinen kylä, jonka asukkaat leikkaavat heinää kunnan omistamalla tai vuokraamalla niityllä; silloin saatte nähdä, mitä ihmiset voivat saada yhdessä aikaan yhteiseksi eduksi. Toverit kilpailevat, kuka viikatteella piirtäisi laajimman kaaren; heidän jäljissään naiset ehtivät töin tuskin haravoida kaadettua heinää. Tämäkin on työn juhlaa, jolloin sata henkeä yhdessä suorittaa muutamassa tunnissa työn, jossa he erikseen puuhaten olisivat viipyneet muutamia päiviä. Kuinka surkeana tämän vastakohtana on eristetyn tilanomistajan työ!

Esimerkkejä voitaisiin esittää kymmenittäin Amerikan tienraivaajista, Sveitsin, Saksan ja Venäjän ynnä eräistä Ranskan kyllistä; samoin Venäjän muurarien, kirvesmiesten, venemiesten, kalastajien y. m. työkunnista, jotka ottavat jonkin työn urakalle jakaakseen sitten yliteisesti saadun voiton tai palkan. Voitaisiin mainita myös paimentolaisheimojen yhteiset metsästysretket ja tavaton joukko mainiosti menestyneitä kollektiivisia yrityksiä. Ja kaikkialla voidaan todeta yhteistyön kiistämätön etevämyys palkkatyön tai yksityisomistajan työn rinnalla.

Hyvinvointi, s. o. ruumiillisten, henkisten ja siveellisten tarpeiden tyydyttäminen, on aina ollut voimakkaimpana työhön kannustajana. Ja kun päiväpalkkalainen tuskin voi valmistaa ihan välttämättömintä, näkee vapaa työläinen hyvinvoinnin ja yllellisyyden versoavan suhteellisesti ponnistustensa mukaan ja käyttää verrattomasti enemmän tarmoa ja älyä, saaden myös ensiluokkaisia tuotteita ja näitä paljoa runsaammin. Edellinen tuntee olevansa tuomittu kurjuuteen, jälkimäisellä on tulevaisuuden toivo.

Koko salaisuus onkin siinä. Hyvinvointia ja kaikille elämän moninaista nautinnon mahdollisuutta tähtäävän yhteiskunnan on saatava aikaan vapaaehtoinen työ, joka on paljon etevämpi ja tuottavampi kuin orjuuden, maaorjuuden ja palkkatyön pampun alainen tuotanto.

II

Ken hyvänsä nykyään voi kuormittaa olemassaoloon välttämättömän työn toisten niskoille, rientääkin sen tekemään ja yleensä luullaan, että niin tulee vastakin olemaan laita.

Mutta toimeentuloa varten välttämätön työ on etupäässä ruumiillista. Taiteilijana tai tieteilijänä oleminen ei auta sinänsä, eikä ainoakaan meistä tule toimeen ilman ruumiillisella työllä saatuja valmisteita: leipää, vaatteita, teitä, laivoja, valaistusta, lämpöä j. n. e. Ja edelleen: niin taiteellisia tai hienon metafyyllisiä kuin nautintomme lienevätkin, perustuu kuitenkin joka ainoa niistä ruumiilliseen työhön. Ja juuri tästä työstä – elämän perustasta – kaikki koettavat vapautua.

Käsitämme sen täydellisesti. Niin täytyykin olla asian laita nykyään.

Ruumiillisen työn tekeminen on näet nykyään samaa kuin sulkeutua päivittäin kymmeneksi tai kahdeksitoista tunniksi epäterveelliseen työpajan ja kahliutua pariaksi, kolmeksi kymmeneksi vuodeksi, ehkä koko eliniäksi samaan työhön.

Se on samaa kuin tuomita itsensä kurjaan palkkaan, epätietoisuuteen huomispäivästä, työnpuutteeseen, hyvin usein kurjuuteenkin ja sitten kuolemaan raadettuaan neljäkymmentä vuotta kaikkien muiden, vaan ei oman itsensä ja lastensa ruokkimiseksi, vaatettamiseksi, hauskuttamiseksi ja opettamiseksi.

Se on samaa kuin kantaa toisten silmissä koko elinikänsä alemmuuden leimaa ja olla itse tietoinen tästä alemmuudestaan, sillä – mitä kelpo herrat haastanevatkin – ruumiillisen työn tekijää pidetään arvoltaan ajatustyöläistä alempana, ja kymmenen tuntia työpajassa raatavalla on tuskin aikaa ja vielä vähemmän varoja hankkia itselleen tieteen ja taiteen yleviä nautintoita tai valmistua niitä tajuamaan; hän saa tyytyä niihin muruihin, jotka parempiosaisten pöydältä putoavat.

Käsitämme siis, että ruumiillista työtä pidetään näillä perusteilla kohtalon kirouksena.

Ymmärrämme, että jokaisella on vain yksi unelma: päästä itse tai päästää lapsensa näistä nurjista elämänehdoista ja luoda itselleen ”riippumaton” asema. Ja mitä se merkitsee? Toisten työllä elämistä.

Näin tulee olemaan laita niin kauan kuin on olemassa käsin raatava luokka ja toinen ”ajatuksilla askarteleva” – mustat kädet ja valkeat.

Mitä mielenkiintoa moinen tylsyttävä työ voisikaan tarjota työläiselle, joka tietää edeltä käsin kohtalonsa, että hänen on elettävä kehdosta hautaan osattomissa oloissa, köyhyydessä ja huomispäivästä huolehtien? Nähdessämme valtavan, joka aamu uudelleen ikävät askareensa aloittavan ihmisenemmistön, ihmettellemme tuon lauman sitkeyttä, uupumattomuutta, tottumusta, joka panee heidät käskyä sokeasti seuraavan koneen tavoin viettämään viheliäistä elämäänsä, toivomatta huomiselta mitään, näkemättä heikointakaan sarastusta siitä, että itse tai ainakin lapset voisivat joskus olla osana siinä ihmiskunnassa, joka on vihdoinkin rikastuva vapaan luonnon kaikista aarteista, kaikista tiedon, tieteellisen ja taiteellisen luomistyön nautinnoista, jotka nykyisin ovat vain joidenkin harvojen etuoikeutena.

Juuri tätä ajatus- ja ruumiillisen työn välistä eroa poistaaksemme me tahdomme lopettaa yhteiskunnallisella vallankumouksella palkkatyöhönkin. Silloin ei työtä enää pidetä kohtalon kirouksena; se muuttuu siksi, mitä sen pitäisikin olla: ihmisen *kaikkien* kykyjen vapaata harjoittamista.

Muuten olisi jo aika lähemmin tarkastella tuota tarua, jonka mukaan palkkatyön pampun alaisena saadaan parempaa työtä.

Silloin riittää pistäytyä jossakin – ei sinne ja tänne poikkeuksina sirotelluissa mallitehtaissa ja -verstaissa – vaan tavallisissa

tehtaissa tajutakseen nykyiselle teollisuudelle ominaista ihmisvoiman tavatonta tuhlausta. Jokaista, enemmän tai vähemmän järkiperaisesti järjestettyä tehdasta kohti on satakunta, ehkäpä enemmänkin sellaisia, jotka tuhlaavat ihmistyötä, kallista voimaa, ilman muuta varsinaista syytä kuin mahdollisesti hankkiakseen työnantajalle päivittäin muutamia satoja markkoja enemmän.

Siellä näette 20–25-vuotiaiden nuorukaisten istuvan päiväkaudet penkillä painunein rinnoin, kuumeisesti liikutellen päitään ja vartaloitaan ja solmien kiireisesti kuin silmänkääntäjä mitätömiä pitsikangaspuista jäljelle jääneitä pumpulilangan pätkiä. Millaisia perillisiä nuo vapisevat ja verettömät olennot jättävätkään isänmaalleen! Mutta ”he vievät niin vähän tilaa tehtaassa ja tuottavat minulle kukin viisikymmentä penniä päivässä”, selittänee työnantaja.

Eräässä Lontoon suurimpia tehtaita näimme tyttöjä, jotka olivat tulleet kaljupäiksi seitsemäntoista-vuotiaina, kun olivat pääläellaan kantaneet tulitikuilla lastattuja tarjottimia salista toiseen, vaikka kaikkein yksinkertaisin kone olisi voinut siirtää tikut eri pöydillä. Mutta ”se maksaa niin vähän, naisillahan ei ole mitään erikoisalaa! Miksi hankkisimme koneen? Kun nuo neitokset eivät enää voi jatkaa työtään, on heidän paikkansa helposti täytetty, onhan kaduilla naisia kylliksi!”

Jonkun upean talon portailla voitte jäätävän kylmänä yönä tavata paljasjalkaisen lapsen nukkumassa, sanomalehtiä sylissä. Lasten työ tulee niin halvaksi, että pientä poikaa sopii käyttää myymään illalla markan arvosta lehtiä, ja siitä hän itse saa kymmenen tai viidentoista pennin ansion. Voitte myös nähdä kookkaan, voimakkaan miehen harhailevan täysin toimetonna:

hän joutunut työnsulun vuoksi useaksi kuukaudeksi työttömäksi, ja sillä välin hänen tyttärensä näännyy tehtaassa kankaiden kiilloittamisen kuumissa höyryissä ja hänen poikansa täyttelee käsin kiiltomusterasioita tai odottelee tuntimäärin jossakin kadunkulmassa, että ohikulkija antaisi hänelle muutaman pennin ansiota jollakin tilapäisellä tehtävällä.

Näin on laita kaikkialla, San Franciskosta Moskovaan, Neapelistä Tukholmaan saakka. Ihmistarmon tuhlaus on teollisuutemme vallitsevin ja huomattavin piirre – kaupasta puhumattakaan, jossa tuhlaus on vielä huimaavaampi.

Mikä surullinen iva onkaan siinä, että palkkajärjestelmän avulla tapahtuvaa työvoimien tuhlausta käsittelevä tiede on nimeltä *kansantalous!*

Mutta sekään ei vielä riitä. Jos keskustellette hyvin järjestetyn tehtaan johtajan kanssa, selittää hän teille lapsekkaasti, että nykyään on vaikea saada taitavaa, tukevaa, tarmokasta ja työhön innostunutta työmiestä. – ”Jos joka maanantaina työhön pyrkivien parin-, kolmenkymmenen joukossa olisi yksikin sellainen, saisi hän olla varma työhön pääsemisestään, vaikka silloin muuten vähentäisimme työvoimaa”, sanoo johtaja. ”Sellaisen miehen tuntee ensi katsannolla ja hänet otetaan aina työhön, vaikka meidän olisi erotettava seuraavana aamuna joku toinen vanhempi, mutta vähemmän tarmokas työläinen.” Ja hän, erotettu, ja ne, jotka huomenna erotetaan, lisäävät pääoman valtavaa varaväkeä, työttömiä, joita ei kutsuta muuten kuin kiireisimpänä aikana tai lakkolaisten masentamiseksi kangaspuiden ja höyläpenkin ääreen. Parhaimmista tehtaista ulos potkittu, keskinkertainen työläinen liittyy myös pelottavaan vanhojen tai ala-arvoisten työläisten laumaan, joka kiertelee lakkaamatta toisluokkaisissa

tehtaissa – niissä, jotka voivat nipin napin peittää menonsa ja pysyvät pystyssä ostajiaan ja varsinkin kaukaisten maiden kauppatuttavia petkuttavilla kujeilla ja keinotteluilla.

Ja jos keskustellette työläisen itsensä kanssa, niin saatte tietää työpaikoissa olevan sääntönä, ettei työläinen tee koskaan kaikkea, mitä ennättäisi. Onneton se työläinen, joka ei noudata englantilaisessa tehtaassa tätä työhön päästessään tovereiltaan saamaansa neuvoa!

Työläiset tietävät näet, että jos he myöntyisivät jalomielisyyden puuskassa joitakin kiireellisiä tilauksia jouduttaakseen, niin tämä jännitetty aherrus tulisi vastedes olemaan palkan arvioimisen mittapuuna. Siksi yhdessä tehtaassa kymmenestä työläiset pitävät parempana olla tekemättä kaikkea sitä, mitä voisivat. Erinäisillä teollisuusaloilla rajoitetaan taas tuotantoa korkeiden hintojen säilyttämiseksi, ja väliin otetaan yhteiseksi tunnussanaksi: ”Huonosta palkasta huonoa työtä!”

Palkkatyö on orjan työtä; hän ei voi, hän ei saa tehdä voitaansa. Ja nyt on jo aika lopettaa se taru, että muka palkka on paras yllyke tuottavaan työhön. Jos teollisuus tuottaakin meidän aikoinamme sata kertaa enemmän kuin esi-isiemme eläessä, jottuu se fyysillisten ja kemiallisten tieteitten viime vuosisadan lopulla virinneestä nopeasta kehityksestä, mutta ei kapitalistisesta palkkatyöjärjestelmästä, vaan siitä *huolimattakin*.

III

Asiaa vakavasti harkinneet eivät suinkaan epää kommunismin etuja – sillä ehdolla, että se on täysin vapaa s. o. anarkistinen. He myöntävät, että rahalla maksettu työ, vaikkapa maksu naamioitaisiin ”työlippujen” muotoon valtion johtamissa työläisjärjes-

töissä, säilyttäisi palkkatyön ja sen epäkohtien tuntomerkit. He käsittävät, että koko järjestelmä pian kärsisi siitä, vieläpä vaikka yhteiskunta ottaisi tuotantovälineet haltuunsa. Ja he tunnustavat, että perustuen kaikinpuoliselle, kaikkien lasten osaksi tulevalle kasvatukselle, valistuneiden yhteiskuntien uuraille tottumuksille, vapaalle työnlaadun vaalille ja vaihtelulle sekä toisten yhdenarvoisten kaikkien hyvinvoinniksi tekemän työn viehätökselle kommunistisessa yhteiskunnassa ei olisi puutetta ihmisistä, jotka pian kaksin- ja kymmenkertaisesti lisääisivät maan hedelmällisyyttä ja antaisivat teollisuudelle uutta virikettä.

Vastustajamme myöntävät tämän, ”mutta”, huomauttavat ne, ”vaara vaanii sen laiskottelijavähemmistön taholta, joka ei tahdo, mainioista ja työtä mieluiseksi tekevistä ehdoista huolimatta, työskennellä tai ei työskentele säännöllisesti. Nälän pelko pakottaa nyt vastahakoisimmankin tekemään työtä toisten mukana. Ken ei saavu määräaikana, menettää pian paikkansa. Mutta yksikin ”musta” lammas voi pilata koko lauman, ja pari, kolme huolimatonta tai uppiniskaista työläistä voi turmelaa kaikki muutkin ja aiheuttaa työpaikalla sitä epäjärjestystä ja niskoittelua, joka ehkäisee työnteon, niin että lopuksi täytyisi palata pakkojärjestelmään, joka ajaisi nuo kiusanhenget takaisin riviin. Ja eikö tehdystä työstä maksettava palkka ole ainoa järjestelmä, jossa tuollainen pakko kävisi työläisen itsenäisyyttä loukkaamatta päinsä? Jokainen muu keino edellyttäisi jonkin arvovallan väliintuloa, mikä pian muuttuisi vapaalle ihmiselle vastenmieliseksi.”

Näin luulemme tuon väitteen kaikessa koreudessaan kuuluvan.

Aluksi huomaamme, että se kuuluu niihin väitteisiin, joilla puolustetaan valtiota, rikoslakia, tuomaria ja vanginvartijaa.

”Koska on ihmisiä – pieni vähemmistö –, jotka eivät alistu yhteiskunnallisiin tapoihin”, arvelevat esivallan puolustajat, ”täytyy säilyttää valtio, niin kalliiksi kuin se koituukin, virastot, tuomioistuimet ja vankilat, vaikka nuo laitokset itse tulevat kaikenmoisen uuden pahuuden lähteiksi.”

Siksi voimmekin rajoittaa vastauksessamme jo moneen kertaan esivallasta yleensä puhuessamme uudistamaamme huomautukseen: ”Te turvaudutte mahdollista pahaa karttaaksenne keinoon, joka on itsessään vielä suurempi paha ja tuottaa juuri niitä epäkohtia, joita tahdotte poistaa. Älkää näet unohtako, että juuri palkkatyö – mahdottomuus elää muutoin kuin työvoimaansa kaupiten – on luonut nykyisen kapitalistijärjestelmän, jonka puutteita alatte havaita.”

Muuten tämä tapa väitellä on vain nykyisen järjestelmän epäkohtien viisastelevaa puolustelua. Palkkajärjestelmää ei ole perustettu poistamaan kommunismin vikoja; sen, kuten valtion ja omistusoikeudenkin, alkuperä on aivan toisaalla. Se on syntynyt väkipakolla juurrutetusta orjuudesta ja maaorjuudesta, joista se on vain uudenaikainen muunnos. Siksi ei palkkajärjestelmän puolustelulla olekaan suurempaa arvoa kuin niillä väitteillä, joilla koetetaan tukea yksityistä omistusoikeutta ja valtiota.

Sittenkin tahdomme tutkiskella tätä väitettä ja katsoa, onko siinä mitään perää.

Eikö ensinnäkin ole ilmeistä, että jos vapaa työn periaatteelle perustettua yhteiskuntaa uhkaisi vaara laiskottelijain taholta, yhteiskunta voisi puolustautua antautumatta esivaltaiseksi järjestöksi tai palaamatta palkkatyöhön?

Kuvitellaanpa, että ryhmä vapaaehtoisia on yhtynyt toteuttamaan jotakin erityistä hanketta ja että kaikki muut, paitsi yksi,

usein työstä poissa oleva, kilpailevat innostuneina yrityksensä menestykseksi. Olisiko ryhmä tuon yhden vuoksi hajoitettava, vai onko valittava sakkoja määräilevä esimies ja laadittava rikoslaki? On selvää, ettei kumpaakaan tapaa käytettäisi, vaan sanottaisiin jonakin päivänä toverille, joka haittaisi hankkeen menestystä: ”Kuuleppa, meistä olisi mieluista työskennellä kansasi, mutta kun niin usein pysyttelet poissa ja hutiloit työssäsi, niin meidän on erottava. Mene ja hanki itsellesi toisia, leväperäisyyteesi mukautuvia tovereita!”

Tämä keino on niin luonnollinen, että sitä jo nyt käytetään kaikkialla, eri teollisuusaloilla, kaikenmoisten sakko-, palkanpidättämis-, silmälläpito- y.m. järjestelmien kilpailijana. Työläinen tulkoon kuinka täsmällisesti tahansa työhön, mutta jos hän tekee työnsä huonosti, häiritsee huolimattomuudellaan tai muilla virheillään tovereitaan, jos hän on riitaisia, tulee siitä loppu: hänen on poistuttava työpaikalta.

Esivallan puoltajat väittävät, että kaikkivaltias työnantaja ja hänen tarkastajansa pitävät tehtaassa yllä työn täsmällisyyttä ja kelvollisuutta. Todellisuudessa on asian laita niin, että vähänkin monimutkaisessa työssä, jossa tuotteet käyvät ennen valmistamistaan monissa käsissä, tehdas itse, sen työläisjoukko, valvoo täysikelpoisuutta. Senpä vuoksi parhaissa englantilaisissa yksityistehtaissa onkin vain vähän kaitsijoita, ainakin paljon vähemmän kuin ranskalaisissa ja myös vähemmän kuin englantilaisissa valtionehtaissa.

Tässä on samoin laita kuin yhteiskunnassa säilytetään julkista siveellisyyttä ainakin tietyssä määrässä. Väitetään, että tästä hyvästä on kiitettävä santarmeja, tuomareita ja poliisikonstaapelei-

ta, mutta todellisuudessa se pysyy voimassa näistä *huolimattakin*. ”Monta lakia, monta rikosta”, sanoo vanha puheenparsi.

Näin ei ole laita ainoastaan teollisuustyöpaikoissa; samoin menetellään kaikkialla joka päivä, ja niin laajassa määrässä, että täytyy olla kirjatoukka, ellei sitä vielä tietäisi.

Kun toisten yhtiöiden kanssa liittoutunut rautatieyhtiö ei täytä sitoumuksiaan, kun sen junat myöhästyvät tai se sallii rahtitavaran turmeltua asemilla, uhkaavat toiset yhtiöt purkaa sitoumuksensa, ja sellainen uhkaus tavallisesti riittääkin.

Yleensä luullaan, ainakin opetetaan valtion hyväksymissä kouluissa, että liikemiehet täyttävät sitoumuksensa pelkästään oikeudenkäynnin pelosta, mutta se ei ole totta. Yhdeksän kertaa kymmenestä käy niin, ettei sitoumuksensa rikkonutta kauppiasta haasteta oikeuteen. Siellä, missä kauppa on hyvin vilkas – kuten Lontoossa – on jo se tosiseikka, että velkoja pakotetaan käräjöimään, omiaan estämään useimmat kauppiaat ryhtymästä mihinkään asioihin sellaisen miehen kanssa, joka on saattanut yhden heistä kääntymään tuomarin puoleen.

Mutta miksi siis sitä, mitä voidaan meidän aikoinamme tehdä tehdastoverien, liikemiesten ja rautatieyhtiöiden kesken, ei saataisi toimeen vapaaehtoiselle työlle perustetussa yhteiskunnassa?

Olettakaamme, että jokin yhdistys tekisi kunkin jäsenensä kanssa seuraavan sopimuksen: ”Me sitoudumme turvaamaan teille talojemme, puotiemme, katujemme, kulkuneuvojemme, koulujemme, kokoelmiemme y. m. käyttöoikeuden sillä ehdolla, että te käytätte kahdenkymmenen vanhasta neljäkymmenen viiden tai viiden kymmenen vanhaksi neljä tai viisi tuntia päivässä toimeentulolle tarpeelliseksi tunnustettuun työhön. Va-

litkaa itse, mihin ryhmään mielitte liittyä, tai muodostakaa uusi ryhmä, edellyttäen, että se valmistaa sitä, mikä on tarpeellista. Ja liittykää käyttämään muu osa päiväänne kenen kanssa haluatte, huveja, taidetta, tiedettä tai muuta mieleistänne harrastamaan!

”Me tahdomme teiltä vuosittain vain tuhat kaksisataa tai tuhat viisisataa työtuntia elintarpeita, vaatteita, asuntoita tuottavassa tai yleisen terveydenhoidon, liikenteen y. m. aloilla toimivassa ryhmässä – taataksemme teille vapaan käyttöoikeuden kaikkeen, mitä nämä ryhmät tuottavat tai ovat tuottaneet. Mutta jos ainoakaan liittomme tuhansista ryhmistä ei tahtoisi ottaa teitä joukkoonsa – olkoonpa syy mikä hyvänsä –, jos olette täysin kyvytön mitään hyödyllistä tekemään tai jos kieltäydyste siihen ryhtymästä, niin eläkää erakon tai raihnaisen tavalla! Me olemme kyllin rikkaita, jotta voimme teille antaa mitä elääksenne tarvitsette, vieläpä iloitsimme siitä, että voimme teitä avustaa. Te olette ihminen ja teillä on siis oikeus elää. Mutta jos mielitte elää erikoisilla ehdoilla ja pysyttelette meistä erillänne, niin on enemmän kuin luultavaa, että joudutte siitä kärsimään jokapäiväisessä seurustelussanne toisen kansalaisten kanssa. Teitä tullaan pitämään porvarillisen yhteiskunnan kummituksena, elleivät toverinne huomaa teitä neroksi ja kiirehdi vapauttamaan teitä kaikista siveellisistä velvollisuuksistanne yhteiskuntaa kohtaan ja itse tee teidän puolestanne elämiseen tarpeellista työtä.

Ja ellei tämä teitä miellytä, niin menkää hakemaan maailmalta toisia olosuhteita! Tai hankkikaa itsellenne henkiheimolaisia ja järjestäkää asianne niiden kanssa toisille periaatteille! Me pidämme omiamme parempina.”

Näin voitaisiin menetellä kommunistisessa yhteiskunnassa, jotta laiskottelijoista päästäisiin eroon, jos heitä ilmaantuisi liian paljon.

IV

Epäilemme kuitenkin suuresti, että sellaista mahdollisuutta tarvitsisi pelätä yksilön täydelliselle vapaudelle perustetussa yhteiskunnassa.

Todellinen laiskottelija on – yksityisomistusoikeuden lahjoittamasta laiskotteluoikeudesta huolimatta – suhteellisen harvinaisen, ellei hän ole sairas.

Työläiset sanovat hyvin usein porvareita laiskoiksi. Sellaisia on todella olemassa, mutta hekin vain poikkeuksina. Päinvastoin voidaan olla varmat siitä, että joka teollisuusyrityksessä on hyvin työteliäitäkin porvareita. Tosin porvariluokan suuri enemmistö etuilee erikoisasemallaan ja valitsee helpoimpia töitä, työskentelee edullisemmissä terveydellisissä taloissa ja nauttii parempaa ruokaa, puhtaampaa ilmaa j. n. e., niin että heidän ei tarvitse liiaksi rasittua. Mutta juuri tätä samaa etua vaadimme poikkeuksetta kaikille työtä tekeville.

Sanottakoon sekin, että vaikka rikkaat puuhailevat usein erikoisasemansa nojalla ihan hyödyttömässä hankkeissa, sellaisissakin, jotka ovat ihmiskunnalle haitallisia, niin ministerit, virastojen päälliköt, kauppiat, tehtaanjohtajat, pankkiirit ja monet muut ahertavat useita tunteja päivässä mielestään enemmän tai vähemmän ikävässä työssä, ja kaikki pitävät vapaahetkiään tuota pakkotyötä parempina. Mutta porvarilliset ovat juuri suuren tarmonsensa avulla silloinkin, kun tekevät vahinkoa (joko tietäen tai tietämättään), ja puolustaen erikoisetujaan saaneet nujerretuksi

maaomistaja-aatelin ja yhä vieläkin hallitsevat kansan enemmistöä. Jos he olisivat laiskoja, olisivat he jo ammoin lakanneet olemasta, häipyneet samoin kuin ylimystö.

He voisivat hyvin täyttää tehtävänsä yhteiskunnassa, joka pyytäisi heiltä päivittäin vain neljän, viiden tunnin tarpeellista, mieluista ja terveellistä työtä, eivätkä varmaankaan sallisi meidän aikojemme kataloiden työehtojen sellaisinaan toistua. Jos jokin Pasteur viipyisi edes viitisenkään tuntia Pariisiin likaviemäreissä, niin saisi olla varma siitä, että hän pian keksisi jonkin keinon tehdäkseni nuo viemärit yhtä terveellisiksi kuin oman bakteriologisen laboratorionsa.

Mitä tulee työläisenemmistön laiskotteluhaluun, on se vain poroporvarillisten kansatalousmiesten ja ihmisystävään lorua.

Kysäiskää joltakin älykkäältä teollisuudenharjoittajalta, niin luulette, että jos työläisten mieleen juolahtaa olla laiskoina, silloin ei jää muuta neuvoksi kuin sulkea tehtaat, sillä mikään ankaruustoimenpide, mikään urkkijärjestelmä ei mahtaisi heille niin mitään. Ei tarvitse muuta kuin muistella sitä kauhua, jota englantilaiset teollisuudenharjoittajat v. 1887 tunsivat, kun jotkut agitaattorit alkoivat saarnailla: ”Huonosta palkasta huonoa työtä! Raatakaa hiljakseen, älkää rasittako itseänne ja tuhlatkaa niin paljon kuin voitte!” – ”Työmiestä turmellaan, teollisuus tahdotaan tappa!” kiljuivat nekin, jotka olivat ennen pauhanneet työmiehen höllistä siveyskäsitteistä ja hänen tuotteittensa huonoudesta. Mutta jos työläinen, kuten kuvitellaan, olisi laiskuri, jota on alinomaa uhattava hädöllä, niin mitä silloin kannattaa puhua turmelemisesta?

Kun siis puhutaan mahdollisesta joutilaisuushalusta, lienee kai oivallettava sen koskevan vähemmistöä, pienoista vähemmistöä

yhteiskunnassa. Ja eikö olisi tärkeää tuntea tuon vähemmistön alkuperäkin, ennen kuin sitä vastaan laaditaan lakeja?

Jokainen harkiten tarkasteleva huomannee, että koulussa laiskaksi leimattu lapsi usein on sellainen, joka tajuaa huonosti, mitä huonosti opetetaan. Ja aivojen vähäverisyys on usein köyhyyden tai epäterveellisen kasvatuksen seuraus.

Latinaa ja kreikkaa laiskasti lueskeleva poika työskentelisi mainiosti, jos hänelle opetettaisiin luonnontiedettä, ja erittäinkin, jos opetuksen apukeinona olisi ruumiillista työtä. Matematiikassa mahdottomaksi tuomittu tyttö voisi kehkeytyä luokkansa parhaimmaksi siinä aineessa, jos hän sattuisi tapaamaan jonkun, joka selittäisi hänelle aritmetiikan perusteiden epäselviksi jääneet kohdat. Ja tehtaassa hutiloiva mies voi perkailla puutarhaansa aamunkoitosta auringonlaskuun.

Joku on sanonut tomua aineeksi, joka on väärässä paikassa. Samaa määritelmää voidaan sovittaa yhdeksään kymmenesosaan n. s. laiskoista. He ovat luonteeltaan ja taipumuksiltaan sopimattomille urille joutuneita. Suurten miesten elämäkertoja lukiessa saa ihmetellä, että heidän joukossaan on ollut "laiskureita" niin paljon. Darwin, Stephenson ja monet muut olivat tätä lajia.

Laiskuri on hyvin usein sellainen ihminen, jota tympäisee valmistaa koko elämänsä kuluessa vain nuppineulan kahdeksatatoista osaa tai kellon sadannetta osaa, vaikka hän tuntee olennossaan tulista tarmoa ja mielisi käyttää sitä muulla tapaa. Hän on usein myös kapinoitsija, joka ei voi sulattaa ajatusta, että hänen täytyy koko elämänsä aika olla yhteen ja samaan höyläpenkkiin naulittuna valmistaakseen työnantajalleen erinäisiä nautinoita, vaikka tietää työnantajan olevan itseään typeremmän ja

tehneensä elämässään vain sen pahanteon, että sattui syntymään hökkelissä eikä herraskartanossa.

Vihdoin on koko lauma ”laiskureita”, jotka eivät kyllin osaa elantonsa saavuttamiseksi pakosta harjoittamaansa ammattia. Koettaessaan alinomaa luoda jotakin parempaa ja kuitenkin nähdessään kättensä työt vajanaisiksi, ja tietäen, että juurtuneiden huonojen työtottumuksien vuoksi menestys on mahdoton, he alkavat vihata ammattiaan ja – kun eivät osaa toistakaan – samalla kaikkea työtä. Tuhansien epäonnistuneiden työläisten ja taiteilijain kohtalo on ollut juuri tällainen.

Ken sen sijaan on oppinut jo lapsuudestaan soittamaan pianoa *hyvin*, käyttelemään höylää, talttaa, sivellintä tai viilaa kunnollisesti, hän ei koskaan vieroksu näitä välineitä. Työ on hänestä hauskaa ja väsyttämätöntä, mikäli hän ei rasita itseään ylen määrin.

Yhden ainoan, laiskottelun, nimiseksi on siis kasattu joukko seurauksia eri syistä, joista jokainen voisi koitua jonkin hyvän lähteeksi, kun sitä vastoin nyt niistä aiheutuu yhteiskunnalle pahaa. Tässä, kuten kaikessa, mikä koskee rikollisuutta ja ihmisen kykyjä, on koottu tosiseikkoja, joilla ei ole pienintäkään yhteyttä. Puhutaan laiskuudesta tai rikoksesta yrittämättäkään selvittää syitä. Molempia riennetään rankaisemaan, ottamatta selvää siitä, eikö tuo rangaistus ehkä sisällä ”laiskuuden” tai ”rikkoksen” palkintoa.¹

Jos siis vapaassa yhteiskunnassa huomattaisiin laiskurien lauman paisuvan, tutkittaisiin varmaankin heidän laiskuutensa syitä ja koetettaisiin niitä poistaa ennen kuin ruvettaisiin rankaisemaan. Jos on, kuten jo olemme huomauttaneet, puhe pelkästä verenvähyydestä aivoissa, niin tulee, ennen kuin ahdetaan lapsen

1. Vrt. kirjaani ”*Venäjän ja Ranskan vankiloissa*”.

aivot tietoja täyteen, ravita hänen ruumistaan, jotta valmistuu verta, ja vahvistaa sitä, ja tällöin on ajanhukan välttämiseksi viettävä lapsi maalle tai merenrannikolle! Opettakaa lasta siellä, ei kirjoista, vaan vapaassa luonnossa: mittausoppia toisten seurassa mitaten välimatkaa lähimpiin kallioihin tai puiden korkeutta, – luonnontieteitä kukkasia keräillen ja merellä kalastellen, – fysiikkaa veistäen venhettä, jolla lapsi voi lähteä soutelemaan! Mutta älkää millään ehdolla sulloko lapsen aivoihin kuolleiden kielten lauseparsia! Älkää tehkö hänestä laiskuria!

Muutamilla lapsilla ei ole järjestys- ja sääntöilytaipumuksia! Sallikaa lasten teroittaa niitä toisilleen! Myöhemmin tulee ahdasalainen tehtaantyo, verstaas tai laboratorio monine työkaluineen, älykkään opettajan johdolla, neuvomaan heille menettelytapoja. Älkää itse tehkö heistä leväperäisiä olennoita koulunne avulla, jossa ei ole muuta järjestystä kuin sopusuhteiset penkkirivit, ja joka opetuksensa kannalta sekasorron perikuvana ei tule herättämään kenessäkään rakkautta sopusointuun, johdonmukaisuuteen ja järjestykseen työnteossa.

Ettekö huomaa, että jonkun ministeristön kahdeksalle miljoonalle erilaisia kykyjä edustavalle koulupojalle muovaileman opetusmenettelyn avulla te vain tyrkytätte sellaista järjestelmää, joka sopii keskinkertaisille, ja jonka on laatinut tavallinen keskinkertainen kyky? Koulu tulee laiskuuden opistoksi, kuten vankila on rikosten yliopisto. Tehkää koulu vapaaksi, poistakaa yliopistolliset arvot, kutsukaa vapaaehtoisia opettajiksenne; aloittakaa sillä, sen sijaan että laaditte laiskuutta vastaan lakeja, joista ei ole muuta etua kuin että ne sitä lisäävät!

Suokaa pienen poraukskoneen ääressä menehtyvälle ja lopuksi konetta inhoavalle työläiselle, joka ei tyydy valmistamaan ai-

naisesti vain yhden esineen yhtä mitätöntä osaa, tilaisuus maan muokkaamiseen, puiden kaadantaan, myrskyisellä merellä purjehtimiseen ja kautta maailman höyryveturilla kiittämiseen. Mutta älkää, pakottamalla hänet hoitelemaan koko elinikänsä pientä ruuvinpäitä ja neulansilmiä kehittelevää konetta, tehkö hänestä laiskuria!

Poistakaa laiskureita luovat syyt, niin saatte uskoa, ettei enää ole melkein ainoatakaan tositeossa työtä, varsinkaan vapaaehtoista työtä vihaava ihmistä ja ettei silloin enää tarvitse laatia heihin sovellettavia lakikirjoja!

13. LUKU.

KOLLEKTIVISTINEN PALKKATYÖ

I

Kollektivistit tekevät mielestämme yhteiskunnan uudestiluomisen suunnitelmissa kahdenlaisen virheen. Puhuen kapitalismin vallan kukistamista he tahtovat sittenkin säilyttää kaksi tämän järjestelmän peruspylvästä: eduskunnallisen hallituksen ja palkkatyön.

Mitä tulee n. s. eduskunnalliseen hallitukseen, olemme me sitä usein käsitelleet. Emme lainkaan ymmärrä, että kehittyneet ihmiset – eihän kollektiivisesta puolueesta sellaisia puutu – voivat olla historian tässä suhteessa Ranskasta, Saksasta, Sveitsistä ja Yhdysvalloista antamien kaikkein opetusten jälkeen kansallis- tai kunnallisparlamenttien kannattajia.

Nähdessämme parlamentarismen rappeutuvan kaikkialla, kun kaikilta tahoilta aletaan arvostella itse tämän periaatteitakin eikä vain sen käyttöä, niin mistä johtunee, että kumoukselliset sosialistit puolustavat tätä kuolemaantuomittua järjestelmää?

Parlamentaarisen järjestelmän ovat porvarilliset panneet toimeen pitäen puoliaan kuningasvaltaa vastaan ja samalla pyhitäkseen ja vahvistaakseen omaa valtaansa työväkeä vastaan. Se on nimenomaan porvarillisten herruutta. Sen johtomiehet eivät ole koskaan tositeolla väittäneet parlamentin tai valtuuston edustavan kansaa tai kaupunkia: viisaimmat heistä tietävät sen

mahdottomaksikin. Porvaristo on vain käyttänyt parlamentarismia pystyttääkseen suojamuurin kuninkuuden vaatimuksia vastaan, antamatta silti kansalle vapautta. Mutta kun kansa alkaa päästä eduistaan selville ja noiden etujen moninaisuus enenee, muuttuu tuo järjestelmä tehtävänsä kelpaamattomaksi. Siksi kaikkien maiden demokraatit turhaan hakevat kaikenlaisia parannuskeinoja. Yritellään kansanäänestyksellä ja havaitaan, ettei siitä ole mihinkään, puhutaan suhteellisesta vaalitivasta, vähemmistön edustuksesta ja muista parlamentaarista haaveista. Sannalla sanoen ponnistellaan sen keksimiseksi, mitä ei voi keksiä; jokaisen uuden kokeen jälkeen on tunnustettava, että taas sattui erehdys, ja luottamus eduskunnalliseen hallitusjärjestelmään on vähenemässä.

Samoin on laita palkkatyönkin; sillä voitaisiinko yksityisomaisuuden lakkauttamisen ja työneuvoja koskevan kommunismin astuttua voimaan vielä vaatia jossakin muodossa palkkatyön säilyttämistä? Kollektivistit tekevät kuitenkin juuri näin, ehdottaessaan ”työlippuja” joita annettaisiin suuren kollektivistisen työnantajan – valtion – töissä suoritetuista työtunneista.

Helppo on ymmärtää, miksi englantilaiset kollektivistit jo varhain keksivät ”työpolettijjärjestelmän”. He tahtoivat vain tehdä sovintoa pääoman ja työn välille. He kammosivat sitä ajatustakin, että kapitalistien omaisuuksiin käytäisiin vallankumouksella käsiksi.

Se, että Proudhon sitten käytti samaa keksintöä, on helposti selitettävissä. Vaikka hän sydämensä pohjasta kirosi yksityisomaisuutta, piti hän sitä kuitenkin välttämättömänä, jotta yksilöllä olisi turvaa valtiota vastaan, ja senvuoksi hän mutualistisessa järjestelmässään koki tehdä pääomaa vähemmän loukkaavaksi.

Sitäkään, että enemmän tai vähemmän porvarilliset kansantalousmiehet ovat omaksuneet työpoletit, ei voida oudostella. Heille on yhdentekevää, saako työläinen palkkansa poleteissa vai tasavallan tai keisarikunnan leimalla varustetussa rahassa. He koettavat vain hävitykseltä pelastaa asuinhuoneiden, maan ja tehtaiden, ennen kaikkea asuinhuoneiden ja teollisuuspääoman omistusoikeuden. Työpoletit sopivat tähän omaisuuden pelastamispuuhaan mainiosti.

Mikäli poletteja voitaisiin vaihtaa jalokiviin ja vaunuihin, ottaisivat talonomistajat niitä auliisti vuokran maksuiksi. Ja niin kauan kuin asuinkartano, pelto ja tehdas on yksityisten omaisuutta, on pellolla ja tehtaissa työskentelemisestä ja heidän huoneittensa vuokraamisesta pakko suorittaa tavalla tai toisella maksua. Omistajat suostuvat ottamaan työväeltä maksuksi kultaa, paperirahaa tai kaikenmoisiin tavaroihin vaihdettavia kuponkeja, kunhan työtä pidetään verotettavana ja veron kantamisen oikeus pysyy heillä.

Mutta kuinka voidaan puolustaa tätä uutta palkkatyön muotoa – työpoletteja –, jos tunnustetaan, etteivät talot, pellot ja tehtaot enää ole yksityistä omaisuutta, vaan että ne kuuluvat kunnalle tai kansalle?

II

Tutkikaamme tarkemmin tätä ranskalaisten, saksalaisten, englantilaisten ja italialaisten kollektivistien saarnaamaa palkkausjärjestelmää.

Se sisältää pääasiassaan seuraavaa: kaikki ihmiset työskentelevät maatalousaloilla, tehtaissa, kouluissa, sairaaloissa j. n. e. Valtio, joka omistaa maan, tehtaot, kulkuneuvot y.m., määrää työ-

päivän. Jokaisesta työpäivästä saadaan *työpoletti*, johon on merkitty esim. *kahdeksan tuntia työtä*. Työläinen voi tällä poletilla ostaa joko valtion tai eri yhdyskuntien kaupoista kaikenlaisia tavaroita. Poletti voidaan ositella, niin että yhdellä työtunnilla voidaan ostaa lihaa, kymmenellä minuutilla tulitikkuja tai puolella tunnilla tupakkaa. Sen sijaan, että pyydetäisiin: viidellä-kolmatta pennillä saippuaa, sanottaisiin kollektiivisen kumouksen jälkeen: saippuaa viiden minuutin arvosta.

Useimmat kollektivistit, pysyen uskollisina porvarillisten kansantaloustieteilijöiden (ja myös Marxin) tekemälle erikoislaatuisen ja yksinkertaisen työn erolle, sanovat lisäksi, että erikoislaatuisen eli ammattityön on palkittava määrättyä vertaa paremmin kuin yksinkertainen työ. Lääkärin työtunti olisi siis arvioitava samaksi kuin kaksi tai kolme sairaanhoitajattaren ja kolme ulkotyöläisen tuntia. ”Ammattimainen työ tulisi olemaan yksinkertaisen työn monistamista”, sanoo kollektivist Grönlund, ”koska tällainen työ vaatii lyhyempää tai pitempää oppiaikaa”.

Toiset kollektivistit, kuten esim. Ranskan marksisti Guesde, eivät tee tätä eroa. He julistavat ”samaa palkkaa”. Lääkärille, opettajalle ja professorille on maksettava (työpoleteissa) saman taksan mukaan kuin ulkotyöläiselle. Kahdeksan tunnin työ sairaiden parantamiseksi vastaisi siis kahdeksan tunnin maa-, kairo- tai tehdastyötä.

Muutammat ovat vielä auliimpia; he tunnustavat, että vastenmielisestä tai epäterveellisestä – esim. likaviemäreissä tehtävää – työstä voitaisiin maksaa korkeamman arvion mukaan kuin mieluisesta. Tunnin työvuoro likaviemäreissä, huomauttavat he, vastaisi kahta professorin työtuntia.

Lisättäköön, että eräät kollektivistit hyväksyvät korvauksen maksettavaksi tukuttain ja yhdyskunnittain. Jokin yhdyskunta voisi siis sanoa: ”Tässä on sata tonnia terästä! Meitä oli sitä tuottamassa sata työläistä ja me käytimme siihen kymmenen päivää. Työpäivämme oli kahdeksantuntinen. Sataan terästönniin kului siis kahdeksan tuhatta työtuntia, s. o. kahdeksan tuntia tonnia kohden.” Valtio maksaisi sitten heille kahdeksan tuhatta tuntipolettia, ja terästyöläiset saisivat jakaa ne mielensä mukaan. Samoin voisi olettaa, että sata kaivostyöläistä oli käyttänyt kaksikymmentä päivää kahdeksan tuhannen kivihiilitonnin tuottamiseen; kivihiili on siis tonnia kohden kahden työtunnin arvoista, ja kaivostyöläisten osuuskunta saisi jakaa kuusitoista-tuhatta tuntipolettia harkintansa mukaan.

Jos kaivosmiehet panisivat vastalauseensa ja väittäisivät, ettei terästönni maksa kuutta työtuntia enempää, tai jos professori vaatisi kahta kertaa suurempaa päiväpalkkaa kuin sairaanhoitajatar, niin valtio rupeaisi heidän riitansa ratkaisijaksi.

Tuolla tapaa – lyhyesti lausuen – kollektivistit mielivät suoriutua yhteiskunnallisesta kumouksesta. Periaatteena on kuten näemme: työvälaineet tehdään kollektiiviomaisuudeksi ja jokaiselle maksetaan työajan mukaan ottaen myös lukuun työn tuotavaisuuden. Poliittisessa suhteessa järjestäydyttäisiin parlamentarismiin mukaan, jolloin edustajain täytyisi toimia valitsijain ohjeiden mukaan ja myös käytettäisiin kansanäänestystä, niin että kansa saisi äänestää joko ”jaa” tai ”ei”.

Huomauttakaamme heti, että moinen järjestelmä tuntuu meistä ihan mahdottomalta.

Kollektivistit julkaisevat aluksi kumouksellisen periaatteen – yksityisomaisuuden lakkauttamisen – mutta epäävät sen taas

heti puoltamalla yksityisomaisuudesta johtunutta tuotanto- ja kulutusjärjestelmää.

He julistavat kumouksellisen periaatteen, mutta eivät ole sen ehdottomista seurauksista selvillä. He unohtavat sen tosiasian, että työvälaineiden (maan, tehtaiden, kulkuneuvojen, pääoman) yksityisomistusoikeuden lakkauttaminen on johtava yhteiskunnan niin hyvin päämäärään kuin keinoihinkin nähden aivan uusille urille ja että yksilöiden kaikki jokapäiväiset suhteet toisiinsa muuttuvat heti, kun maa, koneet ja kaikki muu katsotaan yhteisomaisuudeksi.

”Ei mitään yksityisomaisuutta”, sanovat he ja ryhtyvät samassa säilyttämään yksityisomaisuutta sen tavallisissa ilmauksissa. ”Teidän on oltava kaikkeen tuotantoon nähden kommuunina; pellot, työkapineet, koneet, kaikki, mitä vain lie tähän päivään asti keksitty, tehtaat, rautatiet, satamat, kaivokset j. n. e., kaikki se on omaanne. Kaikkien osuus tässä kollektiivisessä omaisuudessa on sama. – Mutta huomisesta alkaen saatte tarkoin pohtia ja kiistellä, mikä osuus kullakin on uusien koneiden valmistamisessa ja uusien kaivosten kuntoonpanossa. Saatte huolellisesti määritellä kullekin uudesta tuotannosta tulevan osuuden. Saatte pitää tiliä työminuuteistanne ja huolehtia, ettei naapurinne minuuttimäärä tuota hänelle suurempaa tavarapaljoutta kuin omannekaan.

”Ja koska tunti ei ole mikään mittapuu, koska työläinen voi hoidella toisessa tehtaassa yht’aikaa kuutta kutomakonetta ja toisessa vain kahta, on teidän jollakin tapaa mitattava menettämänne lihasvoima ja aivo- sekä hermokulutuksenne. Teidän on tarkoin harkittava oppivuodet voidaksenne arvioida, paljonko kukin tulee vastedes osaltaan edistämään tuotantoa. Ja tähän

liittyy se selitys, ettei kenenkään osuuteen *menneiden* aikojen tuotannossa ole pantava mitään painoa.”

Meistä on aivan selvää, ettei yhteiskuntaa voida järjestää kahden vastakkaisen periaatteen pohjalle. Ja moiseen järjestelyyn antautuneen kansan tai kunnan olisi pakko joko palata yksityisomaisuuteen tai suorastaan muuttua kommunistiseksi yhteiskunnaksi.

III

Olemme sanoneet osan kollektivistisista kirjailijoista vaativan, että erikoislaatuisen ja yksinkertaisen työn välillä olisi ero. He sanovat, että insinöörin, arkkitehdin tai lääkärin työtunti on arvioitava samaksi kuin kaksi tai kolme sepän, muurarin tai sairaanhoitajattaren työtuntia. Ja sama ero, sanovat he, on tehtävä kaiken muunkin lyhyempää tai pitempää oppiaikaa vaativan ammattityön ja yksinkertaisen ulkotyön välillä.

Mutta onhan tämän eron määrääminen nykyisen yhteiskunnan kaikkien erilaisuuksien säilyttämistä. Se on samaa kuin että alusta saakka tehtäisiin ero työläisten ja näitä hallitsemaan pyrkivien välillä. Se on yhteiskunnan jakamista kahteen ihan erilaiseen luokkaan: tiedon ylimystö korotettaisiin känsäkätisen alemmiston yläpuolelle, toisen joutuessa toista palvelemaan, tekemään kättensä työtä vaatettaakseen ja ruokkiakseen niitä, jotka käyttävät vapaa-aikaansa oppiakseen hallitsemaan elättäjiään.

Se ei ole muuta kuin että eräs nykyisen yhteiskunnan luonteenomaisimpia piirteitä otettaisiin uudelleen käytäntöön ja sille annettaisiin yhteiskunnallisen kumouksen vahvistus. Se merkitsisi sellaisen periaatteen elvyttämistä, joka on epäkohtana jo tuomittu nykyisessäkin yhteiskunnassa.

Tiedämme kyllä mitä tähän tullaan vastaamaan. Tullaan puhumaan ”tieteellisestä sosialismista”. Viitataan porvarillisiin kansantalousmiehiin – ja Marxiinkin – sen todistamiseksi, että palkka-asteikko on oikeutettu, koska insinöörin ”työvoima” on maksanut yhteiskunnalle enemmän kuin karkean työn tekijän ”työvoima”. Ja eivätkö kansantalousmiehet ole yrittelleet todistaa, että jos insinöörille maksetaan kaksikymmenkertaisesti enemmän kuin raa’alle työmiehelle, se johtuu vain siitä, että insinööriksi tulemisen ”välttämättömät” kulut ovat paljon suuremmat kuin mitä tarvitaan karkean työn tekijäksi valmistukseen? Ja eikö Marx ole väittänyt, että sama ero on yhtä järkeellinen erilaisten ruumiillistenkin töiden välillä? Hänen täytyi joutua tuohon tulokseen Ricardon arvoteorian omaksuttuaan ja väitettyään, että tuotteita vaihdetaan sen työpaljouden mukaan, jota yhteiskunnallisesti on tarpeellinen niiden tuottamiseen.

Mutta me tiedämme myös mitä tästä asiasta on ajateltava. Me tiedämme, että jos insinöörille, tiedemiehelle ja lääkärille maksetaan sata kertaa runsaammin kuin työläiselle ja jos kankuri ansaitsee kolme kertaa enemmän kuin työmies ja kymmenen kertaa enemmän kuin tulitikkutehtaassa työskentelevä tyttö, se ei johdu heidän ”tuotantokustannuksistaan”, vaan siitä, että on olemassa yksinoikeus kasvatukseen tai teollisuuteen. Insinööri, tiedemies ja lääkäri käyttävät hyväkseen pääomaa – tutkintotodistuksiaan – samoin kuin porvarillinen työnantaja käyttää edukseen tehdasta tai kuten aatelismies ennen nojasi perimäänsä arvonimeen.

Mitä tulee siihen, että työnantaja maksaa insinöörille kahtakymmentä kertaa enemmän kuin työläiselle, on siihen syynä vain persoonallinen etu: jos insinööri voi tuotannossa säästää

työnantajalle 100 000 frangia vuodessa, maksaa työntäjä insinöörielle mielellään 2 000 frangia. Ja jos työnantaja tapaa nokkelan työnantajan, joka osaa pusertaa työväestä hikeä ja säästää hänelle 10 000 frangia vuodessa, niin hän suostuu maksamaan tälle parin, kolmen tuhannen vuosipalkan. Työnantaja uhraa tuhatkunnan frangia huomatessaan sillä säästävänsä toisaalla kymmenen tuhatta, ja juuri siinä onkin koko kapitalistisen järjestelmän ydin. Samoin on laita, mitä tulee ruumiillisen työn eri ammattien väliseen eroon.

Älköön siis puhuttako ”tuotantokustannuksista”, joita on suoritettu työvoimasta, niin että yliopistossa nuoruutensa päivinä hauskasti hummanneella ylioppilaalla on *oikeus* saada kymmentä kertaa suurempaa palkkaa kuin mitä yhdentoista vanhasta asti kaivoksessa kuihtuvalle kaivostyöläisen pojalle maksetaan tai että kankuri on *oikeutettu* kolme, neljä kertaa maataloustyöläisen ansioita suurempaan palkkaan! Kankuriksi valmistumisen kustannukset eivät ole neljää kertaa talonpojaksi tulemisen kustannuksia suuremmat. Kankuri hyötyy vain niistä eduista, joita hänen teollisuutensa saa kansainvälisessä liikkeessä teollisuuden kannalta takapajulla olevien maiden kustannuksella, ja siis myös niistä etuoikeuksista, joita kaikki valtiot suovat teollisuudelle maan muokkaajain vahingoksi.

Kukaan ei ole vielä laskenut tuottajan tuotantokustannuksia. Ja jos hieno laiskottelija tulee kin yhteiskunnalle paljon kalliimmaksi kuin työläinen, niin on vielä epätietoista, eikö – pitäen kiinni lasten kuolevaisuudesta, työväkeä riuduttavasta verenvähydestä ja ennenaikaisista kuolemantapauksista – roteva ulkotyöläinen maksa yhteiskunnalle enempiä kuin taitava ammatilainen.

Aiotaanko uskotella meille, että pariisilaiselle työläisnaiselle maksetut kolmekymmentä souta, Auvergnen pitsiä nyplätessään silmänsä turmelevalle talonpoikaisnaiselle annetut kuusi sou-ta tai talonpojan neljäkymmentä soun päiväpalkka edustaisivat heidän ”tuotantokustannuksiaan”? Tiedämme kyllin hyvin, et-tä palkka voi olla vieläkin niukempi, ja tiedämme myös, että mainion järjestelmämme takia kuoltaisiin nälkään, ellei moisia pilapalkkoja huolitaisi.

Palkka-asteikko on meistä verojen, hallitusholhouksen, ka-pitalistisen yksinoikeuden – sanalla sanoen, valtion ja pääoman yhteinen tulos. Me väitämme lisäksi, että kaikki palkkateoriat on jälkeinpäin keksitty nykyisin vallitsevia vääryyksiä hyvittä-mään ja ettei tarvitse niitä ottaa huomioon.

Meille ei jätetä sanomatta sitäkään, että kollektivistinen palk-ka-asteikko kaikissa tapauksissa olisi edistysaskel. – ”Olisihan parempi”, tullaan sanomaan, ”nähdä eräiden ammattilaisten nostavan kahta, kolmea kertaa enemmän palkkaa kuin mitä ta-vallinen työmies saa kuin että ministeri pistää päivässä taskuunsa enemmän kuin työmies saisi ansaituksi koko vuodessa. Sehän olisi jo suuri askel yhdenvertaisuutta kohti.”

Meidän silmissämme se olisi taka-askel. Yksinkertaisen ja am-mattityön välisen eron soveltaminen uuteen yhteiskuntaan johtaisi siihen, että vallankumous saisi pyhittää ja periaatteeksi tunnustaa töykeän olosuhteen, jota samalla pidämme vääränä. Sehän olisi niiden herrojen matkimista, jotka 4. päivänä elo-kuuta 1789 selittivät läänitysoikeudet lakkautetuiksi, mutta 8. päivänä samaa kuuta tunnustivat ne oikeutetuiksi, määrätessään, että talonpoikien oli vapautumisestaan suoritettava vallanku-mouksen siipien suojaan otetuille herroille korvausta. Samoin

se olisi Venäjän hallituksen jäljittelemistä, joka selitti maaorjia vapauttaessaan, että eräät alueet siitä lähtien kuuluvat aatelistolle, vaikka niitä oli siihen asti pidetty maaorjille kuuluvina.

Tai ottakaamme tutumpi esimerkki: kun kommuuni sääti vuonna 1871 kunnallisneuvoston jäsenille päiväpalkaksi viisi-toista frangia, taistelevien liittolaisten saadessa vain puolitoista frangia, tervehdittiin sitä muka erinomaisen kansanvaltaista tasa-arvoisuutta kuvaavana toimenpiteenä. Itse asiassa kommuuni sillä vahvisti virkamiesten ja sotilaiden, hallitsevien ja hallittavien välisen entisen eriarvoisuuden. Käytännöllisvapaamielisen eduskunnan päätöksenä olisi sitä voitu ihailla, mutta kommuuni rikkoi sillä vasten omia vallankumouksellisia periaatteitaan.

Kun näemme jonkun ministerin nykyisessä yhteiskunnassa saavan sadantuhannen frangin vuosipalkan, työläisen saadessa tyytyä tuhanteen tai sitäkin vähempään, kun näemme työnjohtajille maksettavan kaksi, kolme kertaa enemmän kuin työläiselle ja kun tiedämme, että työläisten päiväpalkkain joukossa on eri asteita, kymmenestä frangista maalaisnaisen kuuden soun ansioon saakka, niin moitimme ministerin liian suurta palkkaa samoin kuin työläisen kymmenen frangin ja naisraukan kuuden soun välistä palkkaeroa. Me sanomme: ”Pois nuo kasvatuksen yhtä hyvin kuin syntyperänkin suomat oikeudet!” Me olemme anarkisteja juuri siksi, että nuo etuoikeudet saavat mielemme kuohahtamaan.

Ne suuttavat meitä jo tässä esivaltaisessa yhteiskunnassa. Voisimmeko niitä sietää siinä yhteiskunnassa, joka julistaisi tasa-arvoisuuden jo alussa?

Siksipä osa kollektivisteja oivaltaakin, että palkka-asteikon säilyttäminen on mahdotonta vallankumouksesta vaikutteensa

juontavassa yhteiskunnassa, ja he ehättävät vaatimaan palkkojen yhtäläisyyttä. He joutuvat kuitenkin uusiin vaikeuksiin ja heidän esittämänsä palkan yhtäläisyys on häipyvä yhtä toteuttamattomaksi haaveeksi kuin toisten kollektivistien asteikot.

Koko yhteiskunnallisen rikkauden vallanneen ja kaikkien oikeuden tuohon rikkauteen – missä määrin he lienevätkin olleet sen luomisessa osallisina – julkijulistaneen yhteiskunnan on pakko hylätä kaikki rahalliset tai työpolettiset palkkajärjestelmähankkeet.

IV

”Kullekin työnsä mukaan”, sanovat kollektivistit, tai sen mukaan kuin hän on yhteiskunnalle tehnyt palveluksia. Ja tätä periaatetta suositellaan käytäntöön sovitettavaksi heti, kun vallankumous on ottanut työvälit ja kaiken tuotannolle tarpeellisen yhteisomaisuudeksi.

Mutta jos yhteiskunnallinen vallankumous hyväksyisi onnettomuudekseen tuon periaatteen, merkitsisi se kumousliikkeen epäonnistumista ja sitä, että suuri jo vuosisatojen kuluessa meitä rasittanut yhteiskunnallinen pulma jäisi ratkaisematta.

Sellaisessa yhteiskunnassa kuin meidän, jossa näemme, että mitä enemmän ihminen tekee työtä, sitä vähemmän hän saa palkkaa, tuo periaate voi aluksi tuntua askeleelta oikeudenmukaisuutta kohti. Mutta pohjaltaan se on vain entisten vääryyksien pyhittämistä. Tämän periaatteen turvissahan palkkajärjestelmä alkoi, päättyen sitten huutaviin vääryyksiin ja kaikkiin nykyisen yhteiskunnan kataluuksiin, koska sinä päivänä, jona tehtyjä palveluksia alettiin arvioida raha- ja tai muussa palkassa ja sanottiin, että kunkin tuli saada vain se, mitä hänen onnistui

hankkia työnsä palkaksi, oli koko kapitalistisen yhteiskunnan historia (valtion avustamana) ennakolta kirjoitettu; se iti tässä periaatteessa.

Onko meidän siis palattava lähtökohtaan ja suoritettava sama kehityskulku uudelleen? Teoreetikot tahtovat niin, mutta se on onneksi mahdotonta: vallankumouksen täytyy, kuten jo olemme sanoneet, olla kommunistinen; jos se ei ole sellainen, niin se hukkuu vereen ja on tehtävä toistamiseen.

Yhteiskunnalle tehtyjä palveluksia – olkoopta joko tehtaassa tai pellolla tehtyä työtä tai henkisiä – *ei voida* arvioida rahassa. Siinä suhteessa ei ole olemassa tarkkaa arvomittaa (väärin vaihtoarvoksi sanotun arvon mittaamiseksi) eikä käyttöarvonkaan mitta tuotantoon nähden. Nähdessämme kahden henkilön työskentelevän yhteiskunnan hyödyksi useana vuotena viisi tuntia päivässä erilaisissa, mutta molempia samassa määrin miellyttävissä töissä, voimme sanoa heidän työtään ylimalkaan samanarvoiseksi. Heidän työtään ei kuitenkaan voida paloitella pieniin osiin ja sanoa, että toisen joka päivänä, joka tuntina ja joka minuuttina tuottama tulos on samanarvoinen kuin toisenkin tulos vastaavalta ajalta.

Päivittäin kymmenen tuntia työtä tekevän ihmisen voi ylimalkaan väittää antavan yhteiskunnalle paljon enemmän kuin toisen, joka kieltäytyy vain viiden tunnin päivittäisestä vapaaajasta, tai sen, joka ei uhraa vapauttaan ollenkaan. Mutta kahden tunnin työskentelyn tulosta ei voida toisaalta väittää kahenta kertaa arvokkaammaksi, kuin toisen ihmisen yhden tunnin työn tulos on, ja maksaa tämän suhteen mukaan. Se merkitsisi, ettei ymmärretä kaiken teollisuuden, maanviljelyksen ja koko yhteiskunnan nykyisen elämän monimutkaisuutta; se olisi tietä-

mättömyyttä siitä, missä määrin kaikki yksilön työ on tuloksena edellisten ja nykyisten aikojen työstä koko yhteiskunnassa. Se olisi samaa kuin uskotella elävänsä kivikaudella, kun elämme-kin teräskaudella.

Käväiskääpä kivihiilikaivoksessa ja katsokaa tuota miestä, joka seisoo suunnattoman, koreja yläilmoihin kiidättelevän koneen ääressä! Hän pitelee konetta pysähdyttävää ja käyntiin panevaa viputankoa. Hän painaa vipua, ja kori kiittää silmänräpäyksessä ylös; hän lennättelee sitä huimaavaa vauhtia ylös ja alas. Hän on pelkkänä huomiona koko mies ja seuraa silmillään seinällä olevaa mittaria, jonka asteikko näyttää, millä kaivosaukon kohdalla kori kunakin sekuntina on, ja heti, kun mittarin osoitin näyttää määräkorkuutta, pysähdyttää hän äkkiä korin kulun – juuri määräkohdalla eikä metriäkään ylempänä tai alempana. Ja kohta, kun riippukori on hiilillä lastattu ja tyhjä kori kiinnitetty paikoilleen, hän painaa vipua ja lähettää uuden korin ylös ja tyhjän alas.

Hänen eriskummainen tarkkaavaisuutensa jatkuu yhteen me-noon kahdeksan, kymmenen tuntia. Jos hänen aivonsa herpoutuisivat hetkeksikään, törmäisi kori rataslaitokseen kiinni, rikkoisi pyörät, katkaisisi kaapelin, musertaisi ihmisiä ja pysähdyttäisi koko kaivoksen työn. Jos hän menettää liikaa kolme sekuntia vivun joka kääntämiseen, merkitsee se uudenaikaisessa kaivoksessa tuotannon vähennyistä päivittäin pari jopa viisikin kymmentä tonnia.

Suurittaako hän kaivoksen tärkeintä työtä? Vai tekeekö sitä tuo poikanen, joka antaa hänelle alhaalta merkin korin nostamiseen? Onko tärkeämpänä pidettävä miestä, joka kaivoksessa panee henkensä alttiiksi ja jonakin päivänä kuolee kaivoskaa-

suun? Vai onko tärkein mies se insinööri, joka voisi mitättömän yhteenlaskuvirheen vuoksi erehtyä kivihiilikerroksista ja porauttaa pelkkää kiveä? Vai tuleeko suurin ansio kaivoksen omistajalle, joka on pannut yritykseen koko isäinsä perinnön ja kenties vastoin asiaintuntijan lausuntoa uskaltanut väittää, että sieltä tavattaisiin hyvää kivihiihtä?

Kaikki kaivoksessa uurastavat työläiset auttavat kukin voimiensa, tarmonsaa, tietojensa, älynsä ja taitavuutensa mukaan kivihiihtien tuotantoa. Ja voimme sanoa, että kaikilla on oikeus *elää* ja tyydyttää tarpeitaan, yksinpä oikkujaan – sitten, kun kaikille on taattu elintarpeita. Mutta kuinka voimme arvioida kunkin työtä?

Ja sitä paitsi – onko ihmisten ilmoille saatu kivihiihti todellakin vain heidän työtään? Eikö siinä ole osuutta niilläkin, jotka ovat rakentaneet kaivokselle kulkevan rautatien ja sen kaikilta asemilta haaraantuvat maantiet? Eikö peltojakaan kytäneiltä ja kylväneillä, raudan valmistajilla, puunhakkaajilla, kivihiihtä käyttävien koneiden tekijöillä j. n. e. ole myös siinä osuutta?

Toisen tai toisen työn välillä ei voi tehdä mitään eroa. Niiden mittaaminen tulosten mukaan veisi meidät mielettömyyksiin. Yhtä mieletöntä olisi ryhtyä niitä osittelemaan ja mittailla niitä työtunnittain. Vain yksi keino jää jäljelle: panna *tarve työtä* yleemmäksi ja tunnustaa ensin elämisen oikeus sekä sitten kaikkien tuotantoon osaa ottavien hyvinvointi.

Mutta ottakaa mikä tahansa muu inhimillisen toiminnan haara, kaikki olemassaolon ilmiöt! Kuka meistä voi vaatia työstään runsaampaa palkkaa? Taudin keksinyt lääkärikö vai se hoitajatarho, joka terveyshoidollisine huolenpitoinen on aikaansaanut elpymisen? Ensimmäisen höyrykoneen keksijäkö vai se poika,

joka eräänä päivän väsyttyään kiskomaan nuorasta, jolla ennen avattiin venttiili, niin että höyry pääsi vaikuttamaan mäntään, kiinnitti nuoran koneen viputankoon ja läksi leikkimään tovereittensa kanssa, aavistamatta keksineensä jokaisen uudenaikaisen koneen varsinaisen koneellisen osan – automaattisen venttiilin?

Höyryveturinko keksijä vai se Newcastle'n työmies, joka vihjaisi, että ennen rautatiekiskojen alla käytetyt ja joustamattomina ollen raiteilta suistumisia aiheuttaneet kivet voitiin vaihtaa ratapölkkyihin? Junankuljettajako? Mieskö, joka voi pysähdyttää merkinannoillaan junan? Vai vaihdemieskö, joka avaa junalle radan?

Ketä meidän on kiitettävä Atlantin poikki kulkevasta kaapelista? Insinööriäkö, joka kivenkovaan väitti, että kaapeli voi kuljettaa sähköenergiaa, vaikka tiedemiehet selittivät sen mahdottomaksi? Mauryako, oppinutta, joka neuvoi hylkäämään paksumat kaapelit ja käyttämään vain kävelykepin vahvuisia? Niitäkö vapaaehtoisia miehiä, joita ilmestyi ties mistä ja jotka viettivät vuorokausia yhteen menoon laivan kannella tutkien tarkoin joka ainoa kaapelimetriä ja nyppivät siitä pois ne naulat, joita höyrylaivayhtiöt olivat typeryydessään lyöttäneet kaapelia eristävään kerrokseen, niin että siitä olisi tullut kelvoton?

Siirtyäksemme yhä laajemmille aloille, iloitsevan, murehtivan ja tapaturmista rikkaan ihmiselämän aloille – eiköhän kukin meistä voisi mainita sieltä jotakuta hänen elämälleen niin tärkeän palveluksen tehnyttä henkilöä, että sen rahallisesta arvioimisesta puhuminenkin saisi suutahtamaan? Tuo palvelus voi olla pelkkä oikealla hetkellä lausuttu sananen tai se on voinut jatku-

alttiutena kuukausia ja vuosia. – Aiotteko arvioida nuokin ”arvaamattomat” palvelukset ”työpoleteissa”?

”Kunkin ihmisen työ!” – Inhimilliset yhteiskunnat eivät eläisi kahtakaan miespolvea kauemmin, jollei jokainen antaisi niille enempiä kuin sen, mikä maksetaan rahalla, poleteilla tai kansalaispalkinnoilla. Se olisi suvun sammuttamista, jollei äiti vai-vautuisi lastensa elämän vaalijaksi, ellei ihminen korvauksetta antaisi mitään, erityisesti silloin, kun hän ei voikaan saada mitään palkintoa.

Ja jos porvarillinen yhteiskunta lakkaa, jos olemme umpi-kujassa, josta emme pääse kaikkia entisiä laitoksia lopettamatta, johtuu se juuri siitä, että olemme menneet laskelmissamme liikoihin. Se johtuu siitä, että olemme viehättyneet vain silloin antamaan kuin tiedämme saavamme; että olemme tahtoneet muovailta yhteiskuntaa kauppayhtiöksi, joka vain maksusta antaa, mitä pyydetään.

Kollektivistit muuten tietävätkin, että näin on laita. Heillä on hämää käsitys siitä, ettei yhteiskunta voisi olla olemassa, jos se noudattaisi jyrkästi periaatetta: ”kullekin työnsä mukaan”. He aavistavat, että yksilön tarpeet – emme puhu oikeista – eivät aina ole hänen työnsä mukaisia. Senpä vuoksi De Paepe sanookin:

”Tämä mitä yksilöllisin periaate olisi muutoin lievennettävä yhteiskunnan väliintulolla lasten ja nuorison kasvattamiseksi – elatus ja asunto siihen luettuina – ynnä sillä, että yhteiskunta järjestäisi heikkojen ja sairaiden avustuksen, turvapaikkoja vanhoille työläisille y. m.”

He arvailevat, että nelikymmenvuotiaalla ja kolmen lapsen isällä on toisenlaisia tarpeita kuin kahdenkymmenenvanhalla

nuorukaisella. He tietävät, ettei pientä lastaan imettävä ja lapsensa vuoteen ääressä valvova nainen voi tehdä yhtä paljon työtä kun yönsä rauhallisesti nukkunut mies. He näyttävät käsittävän, että mahdollisesti ylen määrin yhteiskunnalle raataessaan näännytynyt mies ja nainen eivät kykene työskentelemään yhtäläisesti kuin ne, jotka ovat kuluttaneet aikaansa kaikessa mukavuudessa ja ollessaan valtion tilastotieteilijöinä paremmassa asemassa pistäneet ”työpoletit” taskuunsa.

Ja he rientävät *lieventämään* periaatettaan. – ”Aivan oikein”, sanovat he, ”yhteiskunta tulee ruokkimaan ja kasvattamaan lapsiaan! Samoin se on auttava vanhoja ja voimattomia. *Tarve* on oleva niiden menojen mittapuuna, jotka yhteiskunta on suorittava lieventäkseen työmäärään perustuvaa periaatettaan.”

Hyväntekeväisyyttä siis! Tuota ainaista kristillistä hyväntekeväisyyttä, joskin nyt valtion järjestämänä!

Parannelkaa löytölasten koteja, järjestelkää vanhuus- ja -sairausvakuutuksia – ja periaate on lievennetty! ”Haavoittakaa ja sitten hoivaella”, siitä aatteesta he eivät pääse!

He, suuret kansantaloustieteilijät, huomaavat siis kommunismin evättyään ja ivattuaan lausetta ”Kullekin tarpeensa mukaan” unohtaneensa jotakin – tuottajien tarpeet, jotka he nyt rientävät tunnustamaan. Mutta valtion asiaksi jää arvioida nuo tarpeet ja tarkastaa, etteivät tarpeet nouse töitä suuremmiksi.

Valtion on annettava almuja. Siitä on köyhäinhuoltolainsäädäntöön ja englantilaiseen ”vaivaistaloon” vain yksi askel.

Vain yksi askel, sillä tämäkin äitipuolinainen yhteiskunta, jota vastaan kapinoidaan, on oivaltanut tarpeelliseksi lieventää yksilöllistä periaatettaan; sekin on huomannut pakolliseksi tehdä

myönnytyksiä kommunistiseen suuntaan ja samantapaisen hyväntekeväisyyden muodossa.

Tämäkin yhteiskunta jakaa myymälöittensä ryöstön estämiseksi perin halpahintaisia atrioita; rakentelee sairaaloita – hyvin usein huonoja, mutta väliin mainioitakin – tarttuvien tautien hävityksiltä säilyäkseen. Kun se on maksanut työtunnittain, ottaa sekin pahimpaan puutteeseen saattamiensa varattomien vanhempien lapsia hoitoonsa. Sekin ottaa huomioon tarpeet ja harjoittaa hyväntekeväisyyttä.

Kuten jo olemme sanoneet, oli köyhyys ensimmäisenä rikkauksien lähteenä. Se oli ensimmäisten kapitalistien luoja. Sillä ennen kuin saatiin kootuksi mitään lisäarvoa, josta niin kernaasti puhutaan, täytyi olla olemassa nälkäkuolemaa välttääkseen työvoimaansa kauppaamaan myöntäviä köyhiäkin. Köyhyys on kapitalistien luoja. Ja kun köyhien lukumäärä niin ripeästi paisui keskiajalla, johtui se siitä, että valtioiden perustamista seuranneet sodat ja hävitykset ja Itämaiden riistämällä kootut rikkaudet katkoivat entiset maalais- ja kaupunkikuntia yhdistäneet siteet ja johtivat ne entisen kaikkiiyhteisyyden sijasta suosimaan kaikille nykijöille niin kallisarvoista palkkajärjestelmää.

Ja tämän järjestelmän muka pitäisi kehittyä taas esille vallankumouksesta, jota rohjettaisiin nimittää ”yhteiskunnalliseksi”, käyttäen tätä nälkiintyneille, kärsineille ja sorretuille niin rakasta nimeä!

Se ei tule tapahtumaan. Sillä sinä päivänä, jona vanhat laitokset pirstoutuvat köyhälistön piilukirveiden alla, tullaan kuulemaan ääniä, jotka huutavat: ”Leipää, asuntoa, hyvinvointia kaikille!”

Ja näitä ääniä tullaan tottelemaan. Kansa on sanova: ”Tyydyt-
täkäämme aluksi se elämän, ilon ja vapauden jano, jota emme
ole saaneet vielä koskaan sammuttaa. Ja kun kaikki ovat saa-
neet maistaa onnena, tartumme työhön: repimään alas porva-
riyhteiskunnan viimeisetkin jätteet, sen tilikirjoista nuuskitun
siveellisyyden, sen ”debet” ja ”kredit” filosofian, sen ”minun”
ja ”sinun” järjestelmälle perustetut laitokset. Ja ”repiessämme
me myös rakennamme”, kuten Proudhon sanoi, ”rakennamme
kommunismiin ja anarkismiin nimessä”.

14. LUKU.

KULUTUS JA TUOTANTO

I

Lähtiessämme yhteiskunnan ja sen poliittisen rakenteen tarkastelussa toiselta näkökannalta kuin esivaltaa kannattavat suunnat, me kun vapaasta yksilöstä pyrimme vapaaseen yhteiskuntaan, sen sijaan että aloittaisimme valtiosta päätyäksemme yksilöön, noudatamme samaa menettelytapaa taloudellisiakin kysymyksiä käsitellessämme. Me pohdimme yksilön tarpeita ja niitä keinoja, joilla hän voi tarpeensa tyydyttää, ja puhumme vasta sitten tuotannosta, kaupasta, veroista, hallituksesta j. n. e.

Ero tuntuu ensi katsannolla perin vähäpätöiseltä, mutta todellisuudessa se kumoaa virallisen kansantalouden kaikki käsitteet.

Avatkaa mikä ja minkä taloustieteilijän teos hyvänsä! Aina hän aluksi puhuu *tuotannosta*, nykyään varallisuuden luomiseen käytetyistä keinoista, työn jaosta, tehtaista, konetyön tuloksista, pääoman kokoamisesta. Kaikki taloustieteilijät Adam Smithistä Marxiin asti ovat menelleet samalla tavalla. Vasta teoksensa toisessa tai kolmannessa osassa hän häätyy käsittelemään *kulutusta*, s. o. yksilön tarpeiden tyydyttämistä, ja rajoittuu siinäkin vain kuvaamaan, kuinka rikkaudet jaetaan niiden omistamisesta ottelevien kesken.

Sanottaneen, että sehän onkin järjellistä. Ennen tarpeiden tyydyttämistä on kai luotava se, millä niitä tyydytetään. Eiköhän kuitenkin pitäisi ennen tuottamista tietää, että juuri sitä tarvitaan? Eikä pakko pannut ensin miestä metsästämään, karjaa kasvattamaan, maata muokkaamaan, työvälineitä valmistamaan sekä sittemmin keksimään koneita ja niitä tekemään? Eikö tarpeiden tutkimuksen tule johtaa tuotantoa? – Silloinhan olisi ainakin yhtä järkevää siitä alkaakin ja vasta sitten pohtia, kuinka noita tarpeita on tyydytettävä tuotannon avulla.

Juuri näin tahdommekin menetellä.

Kansantalous muuttaa kuitenkin täydellisesti muotoaan, heti kun sitä tarkastellaan tältä näkökannalta. Se ei ole enää pelkkä tosiseikkojen kuvaus, vaan muuttuu *tieteeksi* samalla oikeudella kuin sielutiede, ja se voidaan määritellä tällaiseksi: *tutkimus ihmissuvun tarpeista ja niiden mahdollisimman vähän ihmisvoiman kulutusta vaativista tyydyttämiskeinoista*. Sen oikeutetuin nimi olisi *yhteiskunnan fysiologia*. Se muodostaa rinnakkaistieteen kasvien ja eläinten fysiologialle, joka sekin on tutkimus kasvien ja eläinten tarpeista ja näiden tarpeiden edullisimmista tyydyttämiskeinoista. Inhimillisten yhteiskuntien talous tulee saamaan yhteiskuntatieteitten riveissä samanlaisen aseman kuin elimellisten olennojen fysiologialla on biologisten tieteiden joukossa.

Me sanomme: ”Tässä on yhdyskunnaksi liittyneitä inhimillisiä olennoita. Kaikki kaipaavat terveellisiä asunnoita. Villien maja ei enää tyydytä heitä. He vaativat enemmän tai vähemmän mukavaa, vakaata suojaa. – Täytyy siis tietää, voivatko he kukin saada nykyisellä inhimillisen työn tuottoisuudella oman talon vai mikä heitä estää sitä saamasta?”

Ja me huomaamme heti, että jokainen Euroopan perhe voisi helposti saada sellaisen oman talon, jollaisia rakennetaan Englannissa, Belgiassa tai Pullman City nimisessä kaupungissa, tai ainakin vastaavanlaisen huoneiston. Määrätty päivätyöluku riittäisi hankkimaan pienen, kauniin ja ilmavan, hyvin kalustetun ja sähköllä valaistun asunnon.

Mutta yhdeksällä kymmenesosalla eurooppalaisista ei ole koskaan ollut terveellistä asuntoa, koska rahvaan on aina täytynyt työskennellä hallitsevien luokkien tarpeiden tyydyttämiseksi eikä sillä ole ollut riittävästi joutoaikaa tai rahaa rakentaakseen tai rakennuttaakseen haaveksimaansa omaa taloa. Ja niin kauan kuin nykyisiä oloja ei muuteta, ei rahvaan jäsen saakaan taloaan, vaan asuu hökkelissä.

Kuten nähdään, menettelemme me päinvastoin kuin kansantaloustieteilijät, jotka ikuistuttavat tuotannon luuloteltuja lakeja ja laskien vuosittain rakennettujen talojen lukumäärän toteavat tilaston avulla, etteivät vasta tehdyt rakennukset riitä tyydyttämään kaikkia asuntotarpeita ja että yhdeksän kymmenesosan eurooppalaisista siis täytyy asua hökkelissä.

Siirrymme sitten ravintoon. Laskettuaan kaikkia työn jaolla saadut edut kansantaloustieteilijät väittävät tämän jaon vaativan, että jotkut antautuvat maatalousalalle ja taas toiset teollisuusalalle. Maataloustyöläiset tuottavat niin ja niin paljon, tehtaat niin paljon, kauppa vilkastuu sillä ja sillä tavoin – he tutkivat myynnit, voitot, puhtaat voitot tai lisäarvot, palkat, verot, pankit j. n. e.

Seurattuamme heitä siihen saakka emme ole vähääkään viisastuneet, ja jos kysymme: ”Mistä johtuu, ettei niin monilla miljoonilla inhimillisillä olennoilla ole leipää, kun kuitenkin

joka perhe voisi tuottaa viljaa kymmenelle, parillekymmenelle, jopa sadallekin hengelle vuodessa?” vastaavat he meille vanhaan tapaansa jaaritellen työn jaosta, palkoista, lisäarvosta, pääomasta y. m. häätyäkseen vihdoon samaan lopputulokseen, että tuotanto ei riitä tyydyttämään kaikkia tarpeita, vaikka tämä tulos jos se olisi totta, ei vastaisi kysymykseen: ”Voiko ihminen vai eikö tuottaa työllään niin paljon leipää kuin tarvitsee? Jos hän ei voi, niin mikä häntä siis estää?

Täällä on 350 miljoonaa eurooppalaista. He tarvitsevat vuositain niin ja niin paljon leipää, lihaa, viiniä, maitoa, munia ja voita. Heillä täytyy olla niin ja niin monta taloa, niin ja niin paljon vaatteita. Se on heidän alin vaatimuksensa, ”miniminsä”. Voivatko he tuottaa tuon kaiken? Jos he voivat, niin jääkö heille vielä kyllin aikaa taidetta, tiedettä, huvia varten, sanalla sanoen kaikkeen siihen, mikä ei ole ehdottoman tarpeellista? Jos vastaus on myöntävä, niin mikä estää heitä siihen tilaan pääsemästä? Mitä on tehtävä esteiden voittamiseksi? Tarvittaneenko aikaa? Saakoot sitä! Mutta älkäämme unohtako tuotannon päämaalia – sitä, että kaikkien tarpeet on tyydytettävä.

Jos ihmisen tärkeimmät tarpeet nykyään jäävät tyydyttämättä, niin mitä on tehtävä tuotannon lisäämiseksi? Mutta eikö siihen ole tosiaankin syitä? Eikö syynä voisi olla sekin, että tuotanto on unohtanut ihmisen *tarpeet*, saanut vallan väärän suunnan ja että sen järjestely on puutteellinen? Ja kun näemme niin olevankin, etsikäämme sitten tuotannon uudestijärjestämiskeino, niin että tuotanto todella voi käyttää kaikki tarpeet.

Se on meistä ainoa oikea tapa ryhtyä asiaan, ainoa, joka sallisi kansantalouden tulla tieteen – yhteiskuntafysiologiaksi.

On ilmeistä, että niin kauan kuin tiede käsittelee tuotantoa sellaisena kuin se nyt on sivistyskansoilla, hindulaisissa kommuuneissa tai villeillä, se tuskin voi esittää tosiseikkoja toisin kuin aikamme taloustieteilijät tekevät – vain vaatimattomana, eläin- tai kasvitieteen esitystavan tapaisena selostavana lukuna. Mutta jos tämä luku olisi laadittu silmällä pitäen tarpeiden tyydyttämisessä käytettävien voimien säästämistä, olisi se paljon selvempi ja kuvauksenakin arvokkaampi. Se osoittaisi selvästi, kuinka nykyisen järjestelmän ohella pelottavasti tuhlaataan ihmisvoimia, ja olisi kanssamme yhtä mieltä siinä, että niin kauan kuin tuota tuhlausta jatkuu, eivät ihmisten tarpeet koskaan saa tyydytystä.

Näkökanta olisi, kuten huomataan, vallan toinen. Niin ja niin monta metriä kutovien kangaspuiden, niin ja niin monta teräslevyä lävistävän porauskoneen ja monia miljoonia sisältävän kassakaapin takaa saataisiin nähdä ihminen, tuotannon luoja, useimmiten toiselle valmistamistaan pidoista ulos työnnetty ihminen. Silloin käsitettäisiin myös, että luulotellut arvoa, kaupaa y. m. koskevat lait ovat vain vääriä selityksiä nykyoloista, ja että uudet olot voisivat olla ja välttämättä tulevatkin olemaan vallan toisenlaisia, kun tuotanto on järjestetty sellaiseksi, että se voi tyydyttää yhteiskunnan kaikkia tarpeita.

II

Kansantaloudessa ei ole ainoatakaan periaatetta, joka ei muuttaisi muotoaan, kun sitä katsotaan meidän näkökannaltamme.

Puhukaamme ensin liikatuotannosta! Tuo sana kajahtaa joka päivä korviimme. Lieneekö toden totta ainoatakaan kansantaloustieteilijää, akateemikkoa tai akateemikoksi aikovaa, joka ei

olisi laatinut väitelmiä todistaakseen, että taloudelliset pulat aiheutuvat liikatuotannosta, että erinäisinä aikoina valmistetaan enemmän pumpulikangasta, verkkaa tai kelloja kuin mitä tarvitaan? Eikö kapitalisteja moitiskella ”ahneudesta” siksi, että he itsepintaisesti valmistavat kaikkea enemmän kuin mitä voidaan otaksua kulutettavan?

Tällainen puhe osoittautuu asian ytimeen syvennyttäessä vääräksi. Mainitkaapa yksikään yleisesti käytetty yli tarpeen valmistettu tavara! Harkitkaamme kutakin suurvaltakuntien muualle tukuttain lähettämää tavaraa, ja silloin näemme niiden miltei kaikkien olevan sellaisia tuotteita, joita on *riittämättömästi* juuri siinä maassa, josta niitä muualle myydään.

Venäjän talonpojan Eurooppaan lähettämää vehnää ei ole liikaa. Euroopan Venäjän parhaimmatkin ruis- ja vehnäsadot antavat vain *juuri* sen, mitä väestö tarvitsee. Talonpoika kieltää itseltään yleensä senkin, mitä todella tarvitsee, voidakseen myydä vehnää tai ruista veronsa ja maanvuokransa suorituksiksi.

Englannin kaikille maailman kolkille lähettämää kivihiiiltä ei ole liikaa, koska siinä maassa ei ole vuosittain omiin taloustarpeisiin kivihiiiltä enemmän kuin 750 kiloa asukasta kohti ja miljoonat englantilaiset ovat talvella ilman takkatulta tai käyttävät kivihiiiltä vain joidenkin vihanneksien keittämiseen. Todellisuudessa – emme nyt puhu hyödyttömästä ylellisyydestä – ei Englannilla, huomattavimmalla vientimaalla, ole muuta kuin yksi ainoa yleisesti käytetty ja *mahdollisesti* yli tarpeen valmistettu kauppatavara: puuvillakangas. Mutta kun muistamme, että yhdistetyn kuningaskunnan väestöstä runsaalla kolmasosalla on liinavaatteiden ja pukujen asemasta vain riekaleita, niin voim-

me epäillä, vastaako pumpulikankaiden valmistus siellä väestön *todellista* tarvetta.

Vientitavaraa ei tavallisesti ole yli vientimaan omien tarpeiden, vaikka ensimmäisillä valmisteilla lienee ollut tuollainen ominaisuus. Sanasutkaus avojalkaisesta suutarista sopii kansaan yhtä hyvin kuin se ennen sopi käsityöläisiin. Maasta viedään tarpeellisia tavaroita, ja näitäkin vain sen vuoksi, etteivät työläiset voi niukoilla palkoillaan ostaa takaisin tuotteitaan ja suorittaa samalla voittoa ja kapitalistien sekä pankkiirien ahnehtimaa korkoa.

Asian laita on siis, ettei vain alati kasvava hyvinvoinnin tarve jää tyydyttämättä, vaan usein puuttuu ehdottoman tarpeellistakin. Mitään liikatuotantoa ei siis ole, ei ainakaan siltä näkökannalta kuin kansantalouden tutkijat väittävät.

Kaikki kansantaloustieteilijät sanovat, että jos mitään tarkoin määriteltyä taloudellista ”lakia” on olemassa, niin ainakin on tämä laki varma: ”Ihminen tuottaa enemmän kuin kuluttaa.” Kun ihminen on elänyt työnsä hedelmistä, jää aina jokin ylijäämä. Maanviljelijäperhe tuottaa riittävästi useiden perheiden ruokkimiseksi j. n. e.

Meidän kannaltamme tuo usein käytetty lause on tarkoitukseton. Jos se merkitsisi, että kukin sukupolvi jättää jotakin tuleville polville, niin se osuisi oikeaan. Maanviljelijä istuttaa puun, joka elää kolme-, neljäkymmentä, jopa satakin vuotta, ja hänen lastensa lapset poimivat siitä hedelmiä. Jos hän kyntää hehtaarin ennen muokkaamatonta maata, on tulevien sukupolvien perintöosuus lisääntynyt tuolla määrällä. Tie, silta, kanava, kartano ja sen huonekalut ovat seuraaville sukupolville testamentattua rikkautta.

Mutta sitä ei tarkoiteta. Sanotaan maanviljelijän tuottavan enemmän kuin mitä hänen *tarvitsee* kuluttaa. Voitaisiinpa sanoa paremminkin niin, että kun valtio aina on ottanut runsaan osan hänen tuotteistaan verona, pappi kymmenyksinä ja maanomistaja vuokrana, niin on luotu kokonainen ihmisluokka, joka muinoin kulutti tuotteensa – paitsi aavistamattomien tarpeiden varalle talletettua osaa ja puiden, teiden y.m. muodossa suoritettuja menoja – mutta jonka nyt on pakko elää niukasti kädestä kärsään, koska valtio, maanomistaja, pappi ja koronkiskuri ottavat ylijäämän.

Senvuoksi sanomme mieluummin: *maatyömies, tehtaalainen j. n. e. kuluttaa vähemmän kuin tuottaa*, koska hänet *pakotetaan* myymään suurin osa tuotantoaan ja tyytymään vain pieneen osuuteen siitä.

Huomauttakaamme myös, että jos yksilöntarve otetaan kansantalouden lähtökohdaksi, joudutaan ehdottomasti kommunismiin, jollainen järjestelmä sallii tyydyttää kaikkia tarpeita täydellisimmin ja taloudellisimmin! Jos taas lähdetään nykyisestä tuotannosta ja tähdätään vain voittoon tai lisäarvoon, ottamatta selvää siitä, vastaako tuotanto tarpeiden tyydyttämistä, joudutaan ehdottomasti kapitalismiin tai korkeintaan kollektivismiin – jotka kumpikin ovat vain palkkatyön eri muotoja.

Kun otetaan punnittaviksi yksilön ja yhteiskunnan tarpeet sekä niiden tyydyttämiseen eri kehitysasteilla ihmiselle tarjoutuneet keinot, niin nähdään kohta, että ponnistuksemme ovat sovitettavat järjestelmäksi eikä saa umpimähkään valmistaa tavaraa kuten nykyään tehdään. Silloin käsitetään olevan yhteisen edun vastaista, että muutamat, harvat ovat anastaneet rikkaudet, joita ei kuluteta ja jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle. Nähdään, että

kolme neljännestä yhteiskunnan jäsenistä sillä tapaa jää saamatta tyydytystä, joten ylenmääräinen ihmisvoiman tuhlaus hyödyttömään tavarain valmistamisessa on vain sitä rikollisempi.

Käsitetään lisäksi, että edullisin kaikkien tuotteiden käyttö on se, joka aluksi tyydyttää kaikkien kipeimmät tarpeet, ja ettei käyttöarvo riipu – kuten usein väitetään – pelkästä oikusta, vaan todellisille tarpeille saadusta tyydytyksestä.

Kommunismi – s. o. kulutuksen, tuotannon ja vaihdon yleiskatsaus ja tätä vastaava järjestely – tulee siten tämän käsityksen järjelliseksi seuraukseksi, mielestämme ainoaksi, joka on todella tieteellinen.

Kaikkien tarpeita tyydyttävän, tuotantoa järjestävän yhteiskunnan on myös hyljättävä koko joukko teollisuutta koskevia ennakkoluuloja ja ennen kaikkea se teoria, jota kansantaloustieteilijät ovat jo niin kauan *työnjaon* nimisenä saarnaillleet ja jota käsittelemme seuraavassa luvussamme.

15. LUKU.

TYÖN JAKO

Kansantalous on aina rajoittunut toteamaan yhteiskunnassa ilmeneviä tosiseikkoja ja käsittelemään niitä hallitsevan luokan eduksi. Samoin se menettelee teollisuuden synnyttämään työn jakoonkin nähden: se on oivaltanut sen kapitalismille suotuisaksi ja tehnyt siitä *periaatteen*.

Katsokaa kyläseppää, sanoo Adam Smith, nykyaikaisen kansantaloustieteen isä. Jollei hän ole tottunut tekemään nauvoja, saa hän taotuksi niitä tuskin paria, kolmea sataakaan päivässä, nekin huonoja. Mutta jos sama seppä ei ole tehnytään muuta kuin nauvoja, valmistaa hän niitä helposti päivän kuluessa kaksi tuhatta kolme sataa kappaletta. Ja Smith tekaisee tuokiossa tällaisen johtopäätöksen: ”Jakakaamme työ, ottakaamme erikoisala ja aina vain erikoisempi erikoisala! Olkoon meillä vain naulojen kärkien ja päiden taontaan pystyviä ja siten runsaammin tuottavia seppiä! Sillä tapaa rikastumme!”

Sen selville ottamisesta, ettei vain tuo koko iäkseen naulanpäitä naputtelemaan tuomittu seppä työlästy koko työhönsä, ettei hän vain joudu noin rajoitetun ammattitaidon vuoksi työnantajansa armoille, ettei hän vain olisi vuosittain keskimäärin neljä kuukautta työtönnä ja ettei vain hänen palkkansa pienenesi, koska kone tai oppipoika voisi helposti tehdä hänen työnsä, ei Adam Smith välittänyt vähääkään huudahtaessaan: ”Eläköön

työn jako! Se on kansan rikastuttamisen kultakaivos!” Ja kaikki alkoivat kirkua hänen laillaan.

Ja kun sittemmin joku Sismondi ja J.B. Say alkoi käsittää, että työn jako rikastutti koko kansan sijasta vain äveriäitä ja että koko iäkseen kahdeksannettatoista nuppineulan osaa näpertelmään kahlehdittu työläinen typeryy ja joutuu kurjuuteen, niin mitäpä viralliset kansantaloustieteilijät silloin ehdottavat? Eivät mitään! – He eivät sanoneet itselleen, että elinkautisessa yksitoikkoisessa konetyössä työläinen menettää älykkäisyytensä ja keksintökykynsä ja että askareiden vaihtelu päinvastoin on omansa melkoisesti lisäämään kansan tuotteliaisuutta. Juuri tätä meidän nyt on tarkasteltava.

Jos muuten vain kansantaloustieteilijät saarnailisivat pysyvistä ja usein perinnöllisestä työn jaosta, saisivat he haastella meistä nähden mielin määrin. Mutta tiedemiesten julistamat aatteet syöpyvät mieliin ja turmelevat niitä. Kuulleessaan heidän puhuvan työn jaosta, prosenteista, luotosta, korosta y.m. jo ammin ratkaistuna asioina alkavat kaikki ihmiset – työläisetkin – vihdoin viisastella kansantaloustieteilijöiden tavalla ja palvoa samaa epäjumalaa.

Niinpä näemme joukon sosialistejakin, jotka eivät ole arkailleet käydä tieteen erehdysten kimppuun, puolustavan työn jakoa. Keskustelkaa heidän kanssaan vallankumouksen aikana järjestettävästä työstä, ja he vastaavat teille, että työn jako on säilytettävä; jos teette ennen vallankumousta neulannuppeja, on teidän niitä tehtävä kumouksen jälkeenkin. Tosin on noita nuppeja tehtävä vain viisi tuntia päivässä, mutta ette saakaan tehdä koko elämänne aikana muuta kuin niitä, kun taas toiset tekevät tai suunnittelevat koneita, joilla te elinaikananne voitte

valmistaa satoja miljoonia nuppeja, ja toiset erikoistuvat kirjallisen, tieteellisen ja taiteellisen työn yleisissä askareissa. Te olette syntynyt neulannappien näpertelijäksi, Pasteur oli tullut maailmaan vesikauhun vastamyrkyn istuttajaksi, ja vallankumous suo teidän kumpaisenkin pysyä omalla alallanne.

Työn jaon seuraukset ovat täysin tunnetut. Me olemme ilmeisesti jaetut kahteen luokkaan: toiseen kuuluvat ne tuottajat, jotka kuluttavat hyvin vähän, joiden ei – ollen raadantaansa si-dottuja – tarvitse ajatella, ja jotka työskentelevät toimeittomin aivoin huonosti; toiseen luokkaan kuuluvat ne kuluttajat, jotka tuottavat joko hyvin vähän tai eivät juuri ollenkaan ja joiden yksinoikeutena on ajatella toistenkin puolesta – huonosti, koska kokonainen maailma, ruumiillisten työntekijöiden maailma, on heille ihan outo. Maataloustyöläiset eivät käsitä koneista mitään, ja kaikki maatalouteen kuuluva on koneiden hoitajille tuntematonta. Uudenaikaisen teollisuuden ihanteina ovatkin konetta käyttävä lapsi, joka ei voi eikä saakaan tajuta koneesta hitustakaan, ja lasta kaitsevat tarkkaavaisuuden hetkeksikin herpautuessa sakkoja määräilevät työnjohtajat. Teollisen maanviljelyksen ihanteena on kolmeksi kuukaudeksi palkattu höyryauraa tai leikkuukonetta käyttävä mies. Työn jako on samaa kuin nimilapulla varustaa ja leimata ihmiset eliniäkseen eri aloille – joku tekee tehtaassa solmuja, joku on tehtaan kaitsijana, toinen siirtelee kaivoksessa koreja määrättyihin paikkoihin, mutta kellään ei ole alkeellisintakaan kokonaiskäsitystä koneesta, liiketoiminnasta tai kaivoksesta. Ja siitä syystä he menettävät kaiken työhalunsa ja keksintökykynsä, joka uudenaikaisen teollisuuden alkuaikoina loi nyt kehumamme työvälineet.

Tuo yksilöiden kohtalo on tahdottu tyrkyttää kansoillekin. Ihmiskunta piti jaettaman kansallisiksi tehtaiksi, joilla kullakin olisi oma erikoisalansa. Venäjä – niin sanottiin – on luonnostaan aivan kuin määrätty viljan tuottajaksi, Englanti pumpulikan-kaiden kutojaksi; Belgia valmistakoon verkaa, ja Sveitsi toimitakoon lapsentyttöjä ja opettajattaria. Jokaisen kaupungin olisi lisäksi valittava erikoisalansa. Lyonin olisi kudottava silkkiä, Auvergnen pitsejä ja Pariisin valmistettava korurihkamaa. Näin aukenisi – sanoivat kansantaloustieteilijät – yhtä hyvin tuotannolle kuin kulutuksellekin rajattomia aloja, ja maailmalle tulisi työn suunnattoman rikkauden ajanjakso.

Mutta nämä suurenmoiset toiveet raukesivat, kun teknillinen taito levisi kaikkiin maihin. Niin kauan kuin Englanti yksin valmisti runsaasti pumpulikankaita ja metallitavaroita ja Pariisi yksin tuotti taideteollisuusrihkamaa j. n. e., kävi kaikki hyvin,; niinsanotusta työn jaosta voitiin saarnailla vastaan sanomatta.

Mutta nyt on olemassa sivistyskansojen keskuudessa uusi virtaus, joka tahtoo yrittellä kaikilla teollisuusaloilla, ja ne oivaltavat edullisemmaksi valmistaa omassa maassaan, mitä ennen tuottivat muualta tai siirtomaistaan, jotka vuorostaan näyttävät pyrkivän emämaasta vapaiksi. Tieteelliset keksinnöt ovat tehneet tuotannon kaikkialla mahdolliseksi, ja siitä lähtien on ollut tarpeetonta maksaa ulkomaille suuria summia siitä, mitä voidaan helposti valmistaa omassakin maassa. Mutta tämä teollisuudessa tapahtunut mullistus on paha isku niin varmasti perustelluksi luullulle työn jaolle.

16. LUKU.

TEOLLISUUDEN HARJOITTELU

I

Englanti oli saanut Napoleonin sotien päättyessä miltei tyyten tuhotuksi ne tärkeimmät teollisuudet, joita Ranskassa oli kehittänyt edellisen vuosisadan lopulla. Se pääsi myös meren herraksi eikä sillä ollut ainoatakaan tosikiilpailijaa. Se käytti tilannetta hyväkseen ja loi itselleen teollisuuden alalla yksinoikeuden, tyrkyttäen naapurimaille omat hintansa tavaroista, joita se yksin valmisti, ja siten kooten suunnattomia rikkauksia.

Mutta kun porvarillinen vallankumous oli viime vuosisadalla lakkauttanut maaorjuuden ja luonut Ranskassa köyhälistön, sai kehityksessään keskeytetty suurteollisuus uutta vauhtia, ja Ranska herkesi viime vuosisadan toiselta puoliskolta lähtien ole-masta tehdastuotteisiin nähden Englannin veronmaksajana. Sii-täkin on nyt tullut vientimaa. Se myy ulkomaalaisille enemmän kuin puolentoista tuhannen miljoonan arvosta tehdastavaroita ja kaksi kolmannetta noista on kankaita. Lasketaan, että lähes kolme miljoonaa ranskalaista ahertaa viennin hyväksi tai elää ulkomaan kaupalla.

Ranska ei siis enää ole Englannin verovelvollisena. Se on vuo-rostaan koettanut saada yksin haltuunsa eräät puolet ulkomaan-kauppaa, kuten silkkitaroiden ja valmiiden vaatteiden kaupan, josta sillä onkin ollut suunnatonta voittoa, mutta nykyään se on

menettämäsillään ainaiseksi tämän erikoisalansa, samoin kuin Englantikin näyttää menettävän pumpulikudosten, jopa pumpulilangankin yksinoikeuden.

Teollisuus on kulkenut itään päin ja saapunut Saksaan. Tämä oli suurteollisuuden tuotteisiin nähden viisikymmentä vuotta siten Englannin ja Ranskan verovelvollisena. Nyt on asian laita toisin. Saksa on viimeisten viidenkymmenen vuoden kuluessa ja erittäinkin ranskalais-saksalaisen sodan jälkeen uudistanut teollisuutensa. Uudet tehtaot työskentelevät parhaimmilla koneilla; uusimmat teollisuustaidon keksinnöt – esimerkiksi Manchesterin pumpulikudoksien ja Lyonin silkkitaroiden alalla – ovat käytännössä Saksankin tehtaissa. Teknilliset, teollisuuden tarpeeksi järjestetyt koulut toimittavat tehtaalle älykkäitä työläisjoukkoja ja sekä käsin että aivoilla työskenteleviä käytännöllisiä insinöörejä. Saksalainen teollisuus sai alkaa siitä, mihin Manchester ja Lyon olivat päässeet viisikymmenvuotisen ponnistuksen ja hapuilevin kokeiluun.

Tästä on tuloksena, että kaikkea kotimaassaan yhtäläisesti valmistava Saksa on vuosi vuodelta vähentänyt tuontiaan Ranskasta ja Englannista. Se on jo Aasiassa ja Afrikassa kaupan alalla näiden molempien maiden kilpailijana, vieläpä Lontoon ja Pariisinkin markkinoilla. Lyhytnäköiset ihmiset voivat tosin Ranskassa pauhata Frankfurtin sopimusta vastaan, ja Englannin tehtailijat selittävät rautatietariffien pikku eroavaisuuksien tekemän mahdolliseksi saksalaisten kilpailun. Ne voivat jauhaa joka kysymyksen yksityiskohtia sivuuttaen samalla suuria historiallisia ilmiöitä. Mutta sittenkin jää kieltämättömäksi, että ennen Englannin ja Ranskan hallussa ollut suurteollisuus on vaeltanut itään päin ja tavannut Saksassa nuoren, tarmokkaan

maan ja älykkään, vuorostaan vieraalla kaupalla rikastumaan pyrkivän porvariluokan.

Sillä välin, kun Saksa vapautui englantilaisesta ja ranskalaisesta holhouksesta ja itse valmisti pumpulikudoksensa, vaatteensa, koneensa, sanalla sanoen kaikki tehdastuotteensa, on suurteollisuus juurtunut Venäjällekin, jossa teollisuuden kehitys on sitä ihmeellisempi, kun sen tehtaat ovat aivan kuin eilispäivän lapsia.

Kun maaorjuus lakkautettiin Venäjällä vuonna 1861, ei siellä ollut juuri minkäänlaista teollisuutta. Kaikki sen tarvitsemat koneet, kiskot, veturit, korukankaat tuotiin länsimaista. Kahetakymmentä vuotta myöhemmin oli siellä jo enemmän kuin 85 000 tehdasta ja Venäjällä valmistettujen tehdastavarain arvo oli paisunut nelinkertaiseksi.

Vanhat työvälineet ovat vaihdetut kauttaaltaan uusiin, ja melkein kaikki nykyisin Venäjällä tarvittava teräs, kolme neljäsosaa raudasta, kaksi kolmannesta kivihielestä, kaikki veturit ja rautatievaunut, ratakiskot ja miltei kaikki höyrylaivat valmistetaan omassa maassa.

Venäjältä, josta – kansantaloustieteilijöiden mukaan – oli tuleva maanviljelysmaa, onkin nopeasti tullut tehdasmaa. Se tarvitsee tuskin mitään Englannista ja vain vähän Saksasta.

Kansantaloustieteilijät väittävät tulleva näiden olosuhteiden aiheuttajiksi, mutta Venäjällä valmistettuja kangastavaroita kaupitaan samoihin hintoihin Lontoossakin. Pääoma ei välitä isänmaasta, ja omiin kansallisuuksiinsa kuuluvien insinöörien ja työnjohtajain avustamina ovat saksalaiset ja englantilaiset kapitalistit perustelleet Venäjälle ja Puolan parhaimpien englantilaisen valmisteiden kanssa kilpailevia tehtaita. Jos tullit huomenna poistettaisiin, hyötyisi siitä vain teollisuus. Joku aika sitten eng-

lantilaiset tehtailijat antoivat jälleen kovan iskun oman maansa eduille, ehkäisten vaate- ja villatavarain vientiä länsimaista Venäjälle. He rakensivat Venäjän etelä- ja keskiosiin Bradfordista tuoduilla oivallisilla koneilla varustettuja valtavia villatehtaita, ja nykyään Venäjä tuottaa vain kalleimpia lajeja verkaa Englannista, Ranskasta ja Itävallasta. Kaikki muu valmistetaan kotimaassa, joka tehtaissa tai kotiteollisuutena.

Suurteollisuus ei vaella vain itään päin, se leviää myös eteläsiin niemimaihin. Vuonna 1884 pidetty Turinin näyttely on jo antanut todisteita italialaisen teollisuuden kehityksestä ja erehtymättä voimme sanoa, ettei ranskalaisten ja italialaisten porvariluokkien välinen viha johdu muusta kuin niiden kilpailusta teollisuuden alalla.

Espanja on myös kehittymässä teollisuusmaaksi, ja toisaalla on Böömistä äkkiä tullut tärkeä teollisuuden uusi keskus parhaimpina koneineen. Voisimme myös mainita Unkarin nopean edistyksen suurteollisuuden aloilla. Mutta puhukaamme mieluummin Brasiliasta! Kansantaloustieteilijätään tuomitsevat tämän maan viljelemän pelkkää pumpulia ja kuljettamaan sitä raaka-aineena Eurooppaan, tuodakseen sen sieltä takaisin pumpulikankaina. Totta puhuen ei Brasiliassa ollutkaan neljäkymmentä vuotta sitten kuin yhdeksän kurjaa puuvillatehdasta, joissa oli vain 385 varttinää. Nyt siellä on 160 tehdasta; varttinöitä on puolitoista miljoonaa ja kangaspuita 50 000, jotka valmistavat vuosittain markkinoille 450 miljoonaa metriä kangasta.

Meksiko toi ennen puuvillakankaita Euroopasta, mutta sekin on alkanut niitä itse valmistaa. Ja mitä tulee Yhdysvaltoihin, ovat ne jo täysin vapautuneet eurooppalaisesta holhouksesta ja

voitollisesti kehittäneet teollisuusvaltaansa hämmästyttävien saavutuksin.

Intia antaa kuitenkin loistavimman todisteen siitä, että kansallisen teollisuuden erikoisalojen vaatijat ovat väärässä.

Tämä teoria on hyvin tuttu: Suuret eurooppalaiset kansat tarvitsevat siirtomaita. Näiden on lähetettävä raaka-aineita, puuvillaa, lampaanvillaa, mausteita y. m. emämaahansa. Emämaa lähettää puolestaan siirtomaalleen tehdastuotteita, vioittuneita kankaita, käyttökelvottomien koneiden hahmossa olevaa romua, sanalla sanoen kaikkea, mitä itse ei tarvitse eikä enää voi käyttää ja mikä sille ei maksa juuri mitään tai vain perin vähän, mutta hintaa otetaan kuitenkin runsaasti.

Tällainen oli teoria, jota sovellettiinkin kauan aikaa.

Lontoossa ja Manchesterissa ansaittiin rikkauksia, ja Intia köyhtyi. Käväiskäpä Lontoon intialaisessa museossa, niin näette englantilaisten kauppiaiden Kalkuttasta ja Bombaysta keräämiä ennen kuulumattomia kalleuksia.

Mutta toisten englantilaisten kauppiaiden ja kapitalistien päähän pälkähti se luonnollinen ajatus, että olisi mukavampaa riistää intialaisia valmistamalla pumpulikankaita itse Intiassa, sen sijaan että niitä vietiin sinne Englannista vuosittain parinkymmenen miljoonan punnan arvosta.

Yritys kohtasi aluksi vaikeuksia. Intialaiset kutojat, jotka olivat alallaan taiteilijoita, eivät voineet tottua tehdastyöhön; Liverpoolista lähetetyt koneet olivat kehoja, ilmastosuhteet olivat otettavat huomioon ja kauppiasten oli mukauduttava uusiin ehtoihin. Nuo esteet ovat nyt voitettut, ja Englannin Intia muuttuu yhä uhkaavammaksi emämaan tehdastyön kilpailijaksi.

Siellä on nyt kolmatta sataa pumpulitehdasta, joissa on työssä enemmän kuin 230 000 työläistä; värttinöitä on yli kuuden miljoonan ja kangaspuita 80 000, minkä lisäksi on 40 hampputehdasta. Intia vie vuosittain Kiinaan, hollantilaiseen Intiaan ja Afrikkaan lähes kahdeksan miljoonan punnan arvosta juuri noita Englannin erikoisalaksi väitetyitä valkeita pumpulikankaita. Ja sillä välin, kun englantilaiset työläiset usein ovat työttöminä ja suuressa puutteessa, kutovat hindulaisnaiset puuvillakankaita koneilla 60 sentimin päiväpalkasta kaukaista itää varten.

Se päivä, jolloin ei enää tiedetä mitä tehdä kaikilla niillä kutovilla käsillä, jotka ennen valmistivat Englannista vietävää pumpulikangasta, ei ole enää kaukana. Älykkäät tehtailijat eivät sitä salailekaan. Eikä kaikki ole vielä siinäkään: yhä selvemmäksi käy, ettei Intia vastedes osta Englannista ainoatakaan tonnia rautaa. Ensimmäiset vaikeudet ovat voitettut, jotka estivät Intiaan käyttämästä kivihiiiltään ja rautaansa, ja englantilaisten kanssa kilpailukykyisiä tehtaita kohoaa jo Intian valtameren molemmin puolin.

Siirtomaa kilpailee *tehdastuotteillaan* emämaansa kanssa, siinä tämän vuosisadan kansantalouden luonteenomaisin ilmiö.

Ja miksi ei niin olisikin laita? Mitä Intialta puuttuisi? Pääomaako? Mutta tunkeehan pääoma kaikkialle, missä vain lienee köyhiä, riistettäviä ihmisiä. Tietoako? Tiedolla ei ole kansallisia rajoja. Työläisen teknillistä taitoako? Onkohan hindulainen tyhmempi kuin sadat tuhannet alle kahdeksantoista vanhat, Englannin kutomatehtaissa työskentelevät pojat ja tytöt?

II

Luotuamme silmäyksen kansallisiin teollisuuksiin olisi hyvin huvittavaa saada yleiskatsaus erikoisteollisuuksistakin.

Ottakaamme esim. silkki, joka oli viime vuosisadan ensi puoliskolla erityisesti ranskalaista tuotetta. Tunnettua on, kuinka Lyonista tuli silkinvalmistuksen keskus. Raakasilkkiä koottiin ensin Etelä-Ranskassa, mutta vähitellen tilattiin sitä Italiastakin, Espanjasta, Itävallasta, Kaukasiasta ja Japanista silkkitehtaita varten. Vuonna 1875 Lyonin seuduilla kankaaksi valmistetusta viidestä miljoonasta kilosta raakasilkkiä oli vain 400 000 kiloa ranskalaista tavaraa.

Mutta kun Lyon käytti maahan tuotua silkkiä, niin miksi ei Sveitsi, Saksa ja Venäjä voisi tehdä samoin? Silkinkudonta kehittyi siten vähin erin Zürichin kylissä. Baselista tuli huomattava silkkikaupan keskus. Kaukasian viranomaiset kutsuivat Marseillen naisia ja Lyonin työmiehiä neuvomaan Georgian väestölle parannettua silkkiperhoshoittoa ja näyttämään, kuinka raakasilkistä valmistetaan kankaita. Itävalta seurasi esimerkkiä. Saksa perusti Lyonin työläisten avulla suurenmoisia silkkitehtaita. Yhdysvallat menettelivät samoin Patersonissa.

Meidän päivinämme silkinvalmistus ei enää ole yksistään ranskalaista teollisuutta. Silkkiä valmistetaan Saksassa, Itävallassa, Yhdysvalloissa ja Englannissa, kolmannes Ranskassa käteyistä silkkikankaista on muualta tuotu. Kaukasialaiset talonpojat kutovat talvisaikaan silkkiä niin huokealla, että Lyonin työläiset kuolisivat moisilla palkoilla nälkään. Italia ja Saksa lähettävät silkkitavaroitaan Ranskaan, ja Lyon, joka lähetti vuosina 1870–1874 silkkiä 460 miljoonan frangin arvosta, toimittaa sitä kauppaan nykyään tuskin enempää kuin puolet tuosta summasta.

Piakkoin se saa valmistaa vain ensiluokkaisia lajeja tai joitakin uutuuksia saksalaisten, venäläisten ja japanilaisten malliksi.

Samoin on käynyt muillakin teollisuusaloilla. Belgia ei ole enää yksinoikeutettu veran valmistaja; sitä tehdään jo Saksassakin, Venäjällä, Itävallassa ja Yhdysvalloissa. Sveitsi ja Ranskan puoleinen Jura-vuoristo eivät enää yksin hallitse kellojen valmistusta; kelloja tehdään kaikkialla. Skotlanti ei enää valmista Venäjälle sokeria; venäläistä sokeria tuodaan jo Englantiinkin. Vaikkei Italiassa ole kivihiihtä ja rautaa, tekee se itse panssarilaivansa ja höyrykoneensa. Kemiallinen teollisuus ei ole enää Englannin yksinoikeutena; rikkihappoa ja soodaa tehdään Uralissakin. Sveitsin Winterthurissa valmistetut koneet ovat kaikkialla hyviksi tunnettuja, ja nykyään kivihiihtetön ja raudaton Sveitsi – jossa on vain mainioita teknillisiä kouluja – valmistaa huokeampia ja parempia koneita kuin Englanti. Niin vähän on jäänyt tavarain vaihtoteoriasta jäljelle.

Siksi onkin eri aloille hajautuminen pyrkimyksenä teollisuudessa, kuten kaikessa muussakin.

Kunkin kansan on edullisinta pitää maanviljelyksensä ohella niin moninaista teollisuutta kuin suinkin. Kansantaloustieteilijöiden esittämä erikoistuminen on kyllä rikastuttanut useita kapitalisteja, mutta nyt se on jo tarpeetonta ja hyödytöntä. Päinvastoin on paljon edullisempaa, että kukin maa, kukin kansakunta itse kasvattaa viljansa ja kasviksensa sekä valmistaa enimmänsen osan tarvitsemistaan tehdastuotteista. Tämä monipuolistuminen on paras todiste tuotannon täydellisestä kehityksestä keskinäisen yhteiskunnan avulla ja vaikuttava syy edistykseen, kun taas erikoistuminen nykyään on edistyksen ehkäisemistä.

Maanviljelys voi menestyä vain silloin, kun sen lähellä on tehtaita. Ja heti, kun jokin tehdas kohoaa pystyyn, täytyy sen naapuristoon ilmestyä monenlaisia tehtaita, niin että ne, tukien ja kannustaen toisiaan keksinnöillään, kehittyvät yhä tuottavammiksi.

III

Onpa tosiaan mieletöntä viedä maasta vehnää ja tuoda maahan jauhoja, viedä villaa ja tuoda verkaa, viedä rautaa ja tuoda koneita – ei ainoastaan sen vuoksi, että kuljetus aiheuttaa tarpeettomia kustannuksia, vaan varsinkin koska maa, jolla ei ole kehittynyttä teollisuutta, jää ehdottomasti maanviljelyksessä takapajulle, ja se maa, jolla ei ole suuria terästehtaita, jää muussakin teollisuudessa huonommaksi ja lopuksi, koska maan teollisia ja teknillisiä kykyjä jää käyttämättä, ellei ole monipuolista teollisuutta.

Tuotannon maailmassa on meidän päivinämme kaikki yhteydessä keskenään. Maan viljeleminen ei enää käy päinsä ilman koneita, runsasta kastelua, rautateitä ja lannoitusaineiden valmistusta. Ja paikallisiin oloihin soveltuvien koneiden, rautateiden, kastelulaitteiden y. m. hankkimiseksi on tarpeen jonkun verran keksimiskykyä, teknillisen taidon kehitystä. Nämä eivät pääse päivänvaloon, niin kauan kuin lapio ja aurankärki ovat ainoita viljelyksen välineitä.

Työpajojen ja tehtaiden on suitsutettava maatalouden äärellä sauhuaan korkeuksiin, ja vasta silloin maata voidaan viljellä hyvin, niin että se antaa runsaita satoja, joita ihminen on oikeutettu siltä saamaan.

Työalojen vaihtelu ja sen perusteella kykyjen vaihtelu yhtyneinä saman päämäärän hyväksi – siinä on edistyksen tosivoima.

Ja kuvitelkaamme nyt, että jonkin kaupungin tai alueen, suuren tai pienen, asukkaat ensi kerran ryhtyvät yhteiskunnalliseen vallankumoukseen.

”Mikään ei tule muuttumaan”, on joskus sanottu. ”Työpaikat ja tehtaat pakkoluovutetaan, julistetaan kansan tai kunnan omiksi, sitten kukin menee takaisin tavanmukaiseen työhönsä, ja kumous on tehty.”

Ei, yhteiskunnallinen kumous ei suoriudu noin mutkattomasti.

Olemme jo sanoneet, että jos vallankumous puhkeaa huomenna Pariisissa, Lyonissa tai jossakin muussa kaupungissa ja työläiset ottavat haltuunsa tehtaat, talot ja pankit, koko nykyisen tuotannon mullistaisi pelkkä tämä tosiseikka.

Kansainvälinen kauppa tulee silloin pysähtymään, ulkomaisen viljan tuonti lakkaamaan; samalla tavaroiden ja elintarpeiden vaihto lamautuu. Kapinoivan kaupungin tai alueen on nälänhätää karttaakseen uudestijärjestettävä koko tuotantonsa, niin että tulee omillaan toimeen; jos se epäonnistuu, on se kuoleman oma. Jos se taas onnistuu, tuottaa se kumouksen maan *koko* taloudelliseen elämään.

Jos elintarpeiden tuonti on vähentynyt ja kulutus kasvanut, jos vientikaupan alalla työskentelevien miljoonan pariisilaisen on jäätävä työttömiksi, jos kaukaa ja läheltä hankittavat monenlaiset tavarat eivät saavu ja jos ylellisyysteollisuus on tilapäisesti pysähtynyt, niin mitä asukkailla on syömistä, kun vallankumouksesta on kulunut puoli vuotta?

On selvää, että varastoaittojen tyhjennyttyä kansanjoukot koettavat saada leipänsä maasta irti. Täytyy viljellä maata: itse Pariisissakin ja sen ympäristöissä on maanviljelys liitettävä teol-

lisuuteen, luovuttava arvottomista ylellisyysammateista ja ajateltava tärkeintä – leipää.

Lukuisten asukkaiden on kaupungeissakin muututtava maanviljelijöiksi, ei auran kurjessa rimpuilevan ja tuskin vuosileipänsä saavan talonpojan tavoin, vaan suuressa mittakaavassa voimaperäisen, puutarhamaisen maanviljelyksen periaatteita noudattaen ja parhaita koneita käyttäen, mitä on keksitty tai vasta keksitään. Silloin raadetaan toisella tapaa kuin nyt, eikä pariisilainen kultaseppä suostuisikaan olemaan kuormajuhtana. Maanviljelys on uudestijärjestettävä, ei viivytellen, vaan heti, keskellä kumoustaisteluita, jottei vihollinen pääsisi voitolle.

Maanviljelystä tullaan harjoittaman älyperäisten olenneiden tavoin, jotka käyttävät hyväkseen nykyajan kokemuksia ja järjestäytyvät iloisiksi työparviksi, samoin kuin ne, jotka toista sataa vuotta sitten Marskentällä valmistelivat liiton juhlaa, nautinto-rikkaaseen työhön, koska sitä ei ylen määrin pitkitetä, koska se on tieteellisesti järjestetty ja koska ihminen parantaa ja keksii työvälineitä ja tietää olevansa yhteiskunnan hyödyllinen jäsen.

Tietysti ei silloin viljellä ainoastaan vehnää ja kauraa, vaan valmistetaan myös niitä tavaroita, joita tavallisesti on tuotu ulkomailta. Ja älkäämme unohtako, että kapinoivan seudun väestölle on kaikki vallankumoukseen yhtymätön alue ”ulkomaata”. Vuosien 1793 ja 1871 kumouksissa oli Pariisin kannalta ulkomaata jo sekin alue, joka alkoi ihan kaupungin porteilta. Troyesin viljakauppias näännytti Pariisin kapinoitsijoita yhtä pahasti, jopa pahemminkin kuin Versaillesin salaliittolaisten Ranskan alueelle houkuttelemat saksalaiset armeijat. Kapinoivan kaupungin täytyy tulla toimeen ilman näitä ”ulkomaalaisia”, ja miksi ei? Ranska keksi juurikassokerin, kun mannermaan sulkua lo-

petti ruokosokerin saannin. Pariisi löysi salpietaria omista kellaristaan, kun sitä ei saapunut muualta. Jäisimmekö me jäljelle esi-istämme, joilla oli tuskin aavistustakaan luonnontieteiden aakkosista?

Vallankumous on näet paljon muutakin kuin pelkkää hallitusmuodon kumoamista. Se on inhimillisen älyn valveutumista, keksintökyvyn kymmen-, satakertaistumista; se on uuden tieteen – Laplacen, Lamarcken, Lavoisiersin tieteen – sarastusta! Se on pikemmin mielten kuin laitosten vallankumousta.

Ja sittenkin voi joku pakista työpajaan palaamisesta, aivan kuin olisi puhe kotiintulosta joltakin sieniretkeltä!

Jo se yksinkertainen tosiseikka, että porvarilliseen omaisuuteen on käyty käsiksi, aiheuttaa työpajojen, rakennuspaikkojen, tehtaiden, koko taloudellisen elämän perinpohjaisen uudestiluomisen tarpeen.

Ja vallankumous onkin sen toimittava. Jos esim. Pariisi yhteiskunnallisen vallankumouksen aikana olisi vuoden tai pari porvarillisen järjestelmän apurien toimesta muusta maailmasta eristettynä, niin sen miljoonat älykkäät asukkaat, joita tehdaselämä ei vielä ole tylsittänyt, ja tämä kaupunki, jossa on niin paljon pikkuliikkeitä kekseliäisyyttä kannustavine ammatteineen, näyttävät silloin maailmalle, mitä kaikkea ihmisjärki voi saada aikaan, vaikkei se muualta pyydäkään muuta apua kuin liikevoimaa auringolta, joka valaisee, voimaa tuulelta, joka puhalttaa pois kaiken saastan, ja salattuja työvoimia maasta, jota poljemme.

Silloin saadaan nähdä, mitä toisiaan avustavien lukemattomien eri ammattien kasaantuminen yhteen paikkaan ja vallankumouksen elähyttämä henki saavat toimeen muutamia miljoonia

älyllisiä olentoja elättääkseen, vaatettaakseen, asunnolla varustakseen ja vielä suodakseen heille kaikenlaista ylellisyyttä.

Tästä puhuessa ei tarvitse turvautua kuvitteluihin. Se, mistä jo ollaan varmat, mitä jo on kokeiltu ja käytännölliseksi havaittu, riittää sen suorittamiseen, kunhan vain vallankumouksen uljas tuulahdus ja joukkojen vapaaehtoinen innostus sitä hedelmöittävät ja elähyttävät.

17. LUKU

MAANVILJELYS

I

Kansantaloustiedettä on usein syytetty siitä, että se ottaa kaikkien johtopäätöksiensä pohjaksi epäamättömästi väärän periaatteen, jonka mukaan henkilökohtainen hyöty ahtaammassa merkityksessä on ainoa ihmistä tuotantokykynsä enentämiseen innostava vaikutte.

Syytös on täysin oikea; niinkin oikea, että suurien teollisten keksinnöiden ja teollisuuden todellisten edistysaskeleiden ajanjaksot ovat juuri niitä jolloin haaveiltiin kaikkien onnesta ja ajateltiin vähimmin henkilökohtaista hyötymistä. Huomatavat tutkijat ja suuret keksijät ovat ennen kaikkea tarkoittaneet ihmiskunnan vapauttamista, ja jos Watt, Stephenson, Jacquard ynnä monet muut olisivat aavistaneet, mihin kurjuuteen heidän unettomat yönsä saattoivat työläisen, olisivat he kai polttaneet suunnitelmansa ja murskanneet mallinsa.

Toinenkin kansantaloudessa usein uudistuva periaate on yhtä väärä. Miltei kaikki kansantaloustieteilijät myöntävät näet kaikessa hiljaisuudessa, että vaikka erinäisillä teollisuusaloilla on usein liikatuotantoa, yhteiskunta ei tule kuitenkaan koskaan tuottamaan niin paljon, jotta se riittäisi tyydyttämään kaikkia tarpeita, eikä näin ollen siis tule sellaista hetkeä, jolloin ei ainakin joku olisi pakotettu kauppaamaan työvoimaansa palkan

vastineeksi. Tämä hiljainen myönnytys on pohjana kaikissa teorioissa ja kansantaloustieteilijöiden luulotelluissa ”laeissa”.

Ja sittenkin on varmaa, että sinä päivänä, jona mikä tahansa sivistynyt yhteisö miettii kaikkien tarvetta ja tämän tarpeen tyydyttämiskeinoja, se on myös oivaltava, että sillä jo on nuo mitä runsaimmin tarpeita tyydyttävät keinot niin hyvin teollisuudessa kuin maanviljelyksessäkin, edellyttäen sen tahtovan niitä käyttää tositarpeiden tyydyttämiseen.

Kukaan ei voi kieltää tämän pitävän paikkansa teollisuuteen nähden. Siinä on kyllin, jos tutkii nykyään käytetyitä kivihiilen ja kivennäisten esille saamisen menettelytapoja, kuinka valmistetaan terästä ja sitä muokataan ja kuinka tehdään kaikkea vaatustoon kuuluvaa y. m. silloin huomataan, että jo nyt voisimme lisätä tuotantoa monikertaisesti ja säästää sittenkin työtämme.

Mennään pitemmälle. Me väitämme, että samoin on laita maanviljelyksessäkin; maataloustyöläisellä on jo yhtä hyvin kuin tehdastyöläisellä keinot lisätä tuotantoansa ainakin nelinkertaisesti, ja tämä voitaisiinkin panna toimeen heti, kun hän tuntee sen tarpeelliseksi, – heti kun jokin sosialistinen työjärjestö perustetaan nykyisen kapitalistisen sijaan.

Kun maanviljelystä mainitaan, ajatellaan aina auransa kurkea kohti köyristynyttä tai arviokaupalla huonosti puhdistettua siementä kylvävää ja hyvän tai huonon vuoden satoa levottomana odottelevaa talonpoikaa. Muistetaan köyhä aamusta ehtooseen raatava perhe, jonka ainoana palkkana on olkivuode, kuiva leipäkannikka ja huono juoma.

Ja tuolle köyhyyden orjuuttamalle miehelle haastellaan korkeintaan vain kunnallis- tai maaveron huojentamisesta. Mutta vihdoinkin valveutuneesta itselleen vapaahetken suovasta ja vain

joitakin tunteja päivässä ahertavasta, mutta sittenkin ei ainoastaan oma perhettään, vaan vähintään sataa muuta henkilöä elättämään kykenevästä maanviljelijästä ei uskalleta uneksiakaan. Sosialistitkaan eivät rohkene mennä tulevaisuustuumineen amerikalaista, itse asiassa vielä taidon alkuasteella olevaa suurviljelystä kauemmaksi.

Meidän aikamme ajattelevalla maanviljelijällä on jo avarampia aatteita ja suurempia suunnitelmia. Hän tarvitsee vain osan hehtaarista loihtiakseen siitä kaiken sen kasvuruuan, jota hänen perheensä tarvitsee. Hän pyrkii *luomaan* oman kontunsa, vuodenajoista ja ilmastosuhteista riippumatta, lämmittämään ilman ja maan hennolle kasville suotuisaksi, sanalla sanoen, hän haluaa saada liioitta ponnistuksitta ja muinoista raatamista vähemmällä työllä hehtaarin alalta saman sadon kuin ennen saatiin viidenkymmenen hehtaarin alalta. Hän väittää, että maan antimia voidaan saada riittävän runsaasti kaikille ihmisille ja että sitä varten vaadittaisiin vain niin lyhytaikaista työtä, että jokainen voisi sen suorittaa ilomielin. Sellainen on nykyisen maanviljelyksen pyrkimys.

Sillä välin, kun tiedemiehet Liebigin, kemiallisen maanviljelyksen luoja, opastamina usein erehtyivät tieteisoppineessa kiihkossaan, uursivat oppimattomat maanmuokkaajat ihmiskunnan onnelle uuden uran. Pariisin, Troyesin ja Rouenin kaupparhurit, englantilaiset puutarhurit, flaamilaiset vuokraviljelijät, Jerseyin, Guernseyin ja Scilly-saarten maanviljelijät ovat avanneet niin laajoja näköaloja, että silmämme epäröi niitä katsellessa.

Maalaisperhe tarvitsi ennen vähintään seitsemän tai kahdeksan hehtaarin maan antimet elääkseen. Ja tiedetäänhän talon-

poikaisten elintavat! Nyt sitä vastoin ei voida enää sanoa, mikä olisi pienen voimaperäisesti viljelty maa-ala, joka voi perheelle antaa kaikkia maan tuotteita – niin hyvin tarpeellisia kuin ylellistäkin.

Jo parikymmentä vuotta sitten voitiin väittää, että satamiljoonainen väestö voisi mainiosti elää Ranskan maa-alueella tarvitsematta tuottaa mitään elintarpeita muista maista. Mutta nähdessämme niin hyvin Ranskan kuin Englannin ja Saksan viimeaikaiset edistysaskeleet ja silmäillessämme meille avartuneita uusia näköaloja väitämme, että jos maata viljellään *siten, kuten useissa paikoissa tehdään, ja vaikka maa olisi huonoakin*, olisi sata miljoonaa asukasta Ranskan viidenkymmenen miljoonan hehtaarin maa-alaan verraten perin vaatimaton suhde siihen ihmismäärään nähden, jonka maa yleensä voisi elättää.

Kaikissa tapauksissa voidaan, kuten jo sanoimmekin, pitää *täysin todistettuna*, että jos Pariisi ja molemmat Seinen sekä Seine-et-Oisen piirikunnat huomenna yhtyisivät anarkistiseksi kommuuniksi, jossa jokainen tekisi työtä, ja jos koko muu maailma kieltäytyisi niille antamasta yhtäkään vehnätyynyriä, teuraseläintä, hedelmäkoriillista eikä jättäisi niille muuta kuin noiden kahden piirikunnan alueet, ne itse voisivat tuottaa yltäkyllin sekä maa-lais- että kaupunkiväestölle ei ainoastaan viljaa, lihaa ja välttämättömiä vihanneksia, vaan ylellisiä hedelmiäkin.

Ja me väitämme edelleenkin, että inhimillisen työn kustannukset olisivat silloin paljon pienemmät kuin ne, jotka nyt menevät tuon väestön elättämiseen Auvergnessa tai Venäjällä korjatulla vehnällä, vähän joka taholta tuoduilla vihanneksilla ja Etelä-Ranskassa kypsyneillä hedelmillä.

Muutoin on ilmeistä, ettemme vaadi *kaikkea* tavaravaihtoa lakkautettavaksi ja jokaista seutua tuottamaan juuri sitä, mikä ei menesty sen ilmanalassa muutoin kuin keinotekoisella viljelyksellä. Meistä on kuitenkin tärkeää todistaa, että kauppateoria sellaisena, jonkalaiseksi sitä meidän päivinämme käsitetään, on liioiteltu ja että monet tavaravaihdot ovat tarpeettomia, jopa haitallisiakin. Me väitämme sitä paitsi, ettei Etelä-Ranskan viiniviljelijän tai venäläisen ja unkarilaisen vehnää viljelevän talonpojan työtä ole koskaan oikein arvosteltu. He vaivautuvat suhdattomasti enemmän kuin tarvittaisiin, jos he nykyisen laajalle ulottuvan viljelystapansa sijaan käyttäisivät voimaperäistä viljelystä, ja heidän työtään voitaisiin siis paljon supistaa.

II

Meidän olisi mahdotonta luetella tässä väitteittemme tukena olevia lukuisia tosiseikkoja. Senvuoksi meidän on pakko pyytää lukijaamme tutustumaan seikkaperäisiä selvityksiä saadakseen erääseen toiseen kirjaamme, jonka englantilainen nimi on ”*Fields, Factories and Workshops*” (Vainiot, tehtaot ja verstaat). Kaikkia, jotka harrastavat tätä asiaa, kehoitamme lukemaan Ranskassa ja muualla ilmestyneitä etevä teoksia tältä alalta!

Mitä tulee suurten kaupunkien asukkaihin, joilla ei vielä ole mitään todellista käsitystä maanviljelyksen vastaisista mahdollisuuksista, niin neuvomme heitä tutustumaan lähimpiin kaupapuutarhoihin. Heidän tarvitsee vain katsella kaupapuutarhurien viljelystapoja ja kysellä näiltä – silloin avautuu heille uusi maailma. He alkavat aavistella, millaiseksi Euroopan maanviljelys voi kahdennellakymmenennellä vuosisadalla kehittyä, ja he käsittävät, minkä voiman yhteiskunnallinen kumous voi saada,

kunhan opitaan tuntemaan se salaisuus, kuinka maasta saadaan irti kaikki, mitä tarvitaan.

Muutamat tosiseikat riittävät näyttämään, ettemme liioittele. Teemme kuitenkin ensin eräitä yleisiä huomautuksia.

Euroopan maanviljelyksen kurja tila on tunnettu. Jollei maanomistaja nylje viljelijää, niin nylkee häntä valtio. Jos valtio verottaa häntä häveliäästi, tekee rahanlainaaja hänet pian vekseleistään riippuvaksi ja todellisuudessa jollekin rahayhtiölle kuuluvan maan vuokraajaksi.

Maanomistaja, valtio ja pankkiiri nylkevät siten viljelijää vuokramaksuillaan, veroillaan ja koroillaan. Riistosumma vaihtelee eri maissa, mutta ei ole koskaan pienempi kuin neljäsosa, vaan usein puolet viljelijän kokonaissadosta.

Sitä paitsi maanomistajan ja valtion osuudet kasvavat säännöllisesti. Heti kun viljelijä on saanut uutteruutensa, kekseliäisyytensä tai aloitekykynsä perusteella runsaampia satoja, suurenee hänen maanomistajalle, valtiolle ja pankkiirille maksettavansa verokin suhteellisesti. Jos hän saa maasta irti kaksi vertaa enemmän kuin ennen, kasvaa myös maakorko kaksinkertaiseksi ja samoin verot, joita valtio vielä korottaa lisääkin hintojen noustessa. Ja aina samoin edelleen. Sanalla sanoen: maanviljelijä raataa kaikkialla kahdestatoista kuuteentoista tuntiin päivässä, ja kaikkialla nuo kolme korppikotkaa riistävät häneltä kaiken ylijäämän, jolla hän voisi parantaa maanviljelystään. Senpä vuoksi maanviljelys edistyykin niin perin hitaasti.

Maanviljelijä voi päästä jonkin askeleen eteenpäin tilapäisesti, joillakin poikkeusseuduilla, perin harvinaisissa oloissa, jotka johtuvat noiden kolmen verenheimijän välisestä riidasta. Emmekä vielä ole maininneet sitäkään veroa, jonka jokainen maanvilje-

lijä saa maksaa teollisuudelle. Jokainen kone, lapio, kemiallisten lannoitusaineiden tynnyri kaupataan hänelle kolmin- tai nelikertaiseen hintaansa. Älkäämme unohtako kaikista maan antimista parhaita osaa ottavia välimiehiä.

Siinäpä syyt siihen, ettei maanviljelys ole keksinnöistä ja edistyksestä rikkaana viime vuosisatana kehittynyt muuten kuin perin rajoitetusti, satunnaisesti ja ajoittaisin.

Onneksi on kuitenkin aina ollut pieniä alueita, jotka joksikin aikaa unohtuvat korppikotkilta, ja sieltä saammekin selville, mitä voimaperäinen maanviljelys voi antaa. Ottakaamme joitakin esimerkkejä.

Amerikan ruohoaavikoilla, joilla muuten saadaan vain niukoja, seitsemästä kahteentoista hehtolitraan hehtaarilta nousevia satoja ja pitkällinen pouta lisäksi usein hävittää sadon, tuottaa viisisataa miestä, työskennellen vain kahdeksan kuukautta vuodessa, vuotuisen ravinnon 50 000 hengelle. Viime vuosien kaikki parannuksia käyttäen tuottaa yhden miehen vuosityö (300 työpäivää) niin paljon jauhoja kuin 250 henkeä vuodessa tarvitsee. Tämä tulos johtuu siitä, että säästetään ruumiillista työtä. Noilla suurilla, silmäkantamattomilla lakeuksilla järjestetään kyntö, leikkuu ja puinti miltei sotilaallisesti, niin ettei ole tarpeetonta edestakaisin häärimistä ja ajanhukkaa. Kaikki käy yhtä täsmällisesti kuin sotilasparaatissa.

Tämä on suurta, laajaperäistä maanviljelystä, joka käyttää luonnon antamaa maata sellaisenaan, sitä parantelematta. Kun se on antanut kaikkensa, niin se hyljätään ja haetaan toisaalta uutta neitseellistä maata, jota kulutetaan samoin.

Mutta meillä on myös koneiden avustama ja niiltä yhä runsammin apua saava voimaperäinen maanviljelys. Se pyrkii pää-

asiassa viljelemään vain rajoitettua alaa, mutta tekemään sen *hyvin*, lannoittaen ja parannellen maata, keskittäen työtä ja korjaten mahdollisimman suuren sadon. Tällainen viljelystapa leviää joka vuosi, ja sen avulla saadaan hehtaarin alalta kolmekymmentäkuusikin hehtolitraa, sen sijaan että Etelä-Ranskan suurviljelyksessä ja läntisen Amerikan hedelmällisillä seuduilla tyydytään kymmeneen, kahteentoista hehtolitraan. Ihmisen vuotuisen viljelystarpeen voi siis tyydyttää kahdestoista osa hehtaaria.

Ja mitä voimaperäisemmäksi maanviljelys saadaan, sitä vähemmän työtä uhrataan vehnähehtolitrin saamiseksi. Kone korvaa valmistavissa töissä ihmisen, ja maan parannuksia, salaojittusta ja kivien poistamista, jotka lisäävät tuotantoa, suoritetaan kerta kaikkiaan. Väliin tarvitsee vain pitää maata rikkaruohoista vapaana, ja keskinkertainen maa antaa kertaakaan lannoittamatta loistavia satoja. Näin on menetelty parinäkymmenenä vuotena Rothamsteadissa, Hertfordshiren piirikunnassa.

Mutta älkäämme salliko mielikuvituksemme kiittää liian kauas. Pysytelkäämme neljänkymmenen hehtolitrin sadossa, johon ei tarvita mitään mallimaata, vaan ainoastaan järkevää viljelystapaa, ja katsokaamme, mitä se merkitsee.

Seinen ja Seine-et-Oisen piirikunnan 3 600 000 asukasta kuluttaa vuosittain lähes kahdeksan miljoonaa hehtolitraa viljaa, etupäässä vehnää. Heidän olisi siis olettamuksemme mukaan viljeltävä tuota satoa varten noin 200 000 hehtaaria niistä 600 000:sta, jotka heillä on hallussaan.

On luonnollista, etteivät he muokkaa näitä aloja lapiolla. Se veisi liiaksi aikaa, 240 viisituntista työpäivää hehtaaria kohti. Heidän olisi edullisempaa parantaa maa kerta kaikkiaan: tehdä salaojia sinne, missä niitä kaivattaisiin, tasoittaa siinä, missä se on

tarpeen, ja raivata kivet pois – vaikkapa alkuvalmistukset veisivät viisimiljoonaa viisituntista päivätyötä eli noin viisikolmatta päivätyötä joka hehtaaria kohti.

Maa olisi sitten muokattava syvään kyntävällä höyryauralla. Siihen menisi neljä päivätyötä hehtaaria kohti. Kaksoisauralla kyntämiseen olisi uhrattava vielä toiset neljä päivätyötä. Kylvämistä ei tehtäisi umpimähkään, vaan kylvökoneella. Siementä ei heitettäisi, vaan käytettäisiin rivikylvöä. Ja tuo kaikki ei vaatisi kuitenkaan muuta kuin viisikolmatta viisituntista päivätyötä hehtaaria kohti, mikäli työ suoritettaisiin suotuisissa oloissa. Mutta jos kolmena, neljänä vuotena käytetään kymmenen miljoonaa päivätyötä järkiperaiseen viljelykseen, voidaan sitten saada vain puolella siitä ajasta 40 ja 50 hehtolitrana satoja.

3 600 000 asukkaan leivän hankkimiseksi ei ole siis käytetty enempää kuin viisitoista miljoonaa päivätyötä. Ja kaikki nämä askareet olisivat sellaisia, jotta kaikki ihmiset voisivat niitä suorittaa teräksisittä lihaksitta ja ennestään maatyöhön tottumattominakin. Maanmuokkausta tuntevat olisivat aloitteentekijöinä ja töiden jakajina. Mitä itse työhön tulisi, ei ainoakaan pariislainen olisi niin heikko, ettei jaksaisi parin tunnin opastuksen jälkeen hoidella konetta tai avustaa maanviljelystöissä.

Ja kun otetaan huomioon, että nykyisen sekasorron vallitessa on paitsi hienostomaailman laiskottelijoita aina noin sata tuhatta työtöntä ammattialoilla, niin nähdään, että jo tuo nykyisessä yhteiskunnassamme *hukkaan heitetty* voima riittäisi järkiperaisella maanviljelyksellä hankkimaan tarpeellisen leivän kolmelle, neljälle miljoonalle näiden molempien piirikuntien asukkaalle.

Me toistamme, ettei tämä ole mitään tarua. Sittenkään emme ole käsitelleet todella voimaperäistä viljelystä. Emme ole mai-

ninneet herra Hallettin kolmen vuoden kuluessa kokoamasta vehnämäärästä, jolloin yksi ainoa jyvää tuotti 5000 ja 6000, jopa kerran noin 10 000 jyvää yhä uudistuvien istutusten avulla ja jonka kaltainen tulos tekisi mahdolliseksi, että tarpeen tullen voisi sadan neliömetrin suuruiselta alalta korjata viljaa kylliksi viisihenkiselle perheelle. Päinvastoin olemme selostelleet aina Ranskan, Englannin, Belgian y. m. lukuisien maanviljelijäin toteuttamia saavutuksia ja niitä toimenpiteitä, joihin voitaisiin ryhtyä laajan käytännön suomiin kokemuksiin ja tietoihin nojaten, vaikka jo huomispäivänä.

Mutta sitä ei tehdä ilman vallankumousta, ei huomenna eikä ylihuomennakaan, koska maiden ja pääomien omistajat eivät siitä saa etua ja koska siitä hyötyvillä maalaisilla ei ole tietoja, rahaa eikä aikaa hankkia itselleen sitä, mitä tarvitaan yrityksen etunensä astumiseksi.

Nykyinen yhteiskunta ei ole vielä päässyt niin pitkälle. Mutta jos pariisilaiset julistautuisivat anarkistiseksi kommuuniksi, olisi heidän ehdottomasti asetettava sille kannalle, koska he eivät olisi niin typeriä, että yhä laittelisivat korurihkamia, joita Wienissä, Varsovassa ja Berliinissä tehdään jo yhtä hyviä, ja heittäytyisivät leivättömiksi jäämisen varaan.

Koneiden avustamasta maanviljelyksestä tulisi sitä paitsi pian mitä houkuttelevin ja hauskin puuha.

”Riittäkööt jo jalokivi-näpertelyt ja nukkien vaatettamiset”, sanoisivat he. ”Nyt on jo aika työläisten virkistää voimiaan maanviljelystössään. Saakaamme elinvoimaa, luonnontuntua ja esikaupunkien pimeissä työpajoissa unohtunutta elämäniloa!”

Alppien laidunmaat, paremmin kuin jouset, auttoivat sveitsiläisiä keskiajalla vapautumaan herroista ja kuninkaista. Uuden-

aikainen maanviljelys on auttava kapinoivaa kaupunkia vapautumaan liittoutuneista porvareista.

III

Olemme nähneet, kuinka noiden kahden, Seinen ja Seine-et-Oisen piirikuntien kolme ja puoli miljoonaa asukasta voisi riittävästi hankkia leipätarpeensa vain kolmatta osaa alueestaan viljelemällä. Puhukaamme nyt karjasta!

Englantilaiset, jotka syövät runsaasti lihaa, kuluttavat sitä vuosittain lähes 100 kiloa kutakin täysikasvuista kohden. Jos otaksomme tämän kaiken lihamäärän häränlihaksi, söisi kukin lähes kolmanneksen härkää. Härkä viidelle hengelle vuodessa, lapset siihen luettuina, on jo riittävä määrä. Kolme ja puoli miljoonaa asukasta tarvitsisi sen mukaan vuosittain 700 000 teuraseläintä.

Nykyisen laidunjärjestelmän mukaan tarvittaisiin 660 000 teuraseläimen ruokkimiseksi alimman arvion mukaan kahden miljoonan hehtaarin maa-ala.

Jos niittyjä kasteltaisiin lievästikin lähdevedellä, kuten jo lounaisessa Ranskassa on tehty tuhansille hehtaareille, riittäisi jo 500 000 hehtaaria. Mutta jos voimaperäistä viljelystapaa käytettäisiin, ei siihen tarvittaisi enempää kuin neljäsosa tuosta määrästä eli siis 125 000 hehtaaria. Ja kun voidaan käyttää maissia sekä arabialaisten kastelujärjestelmään, voidaan tuon karjamäärän ravinto saada jo 88 000 hehtaarin alalta.

Milanon ympäristöillä, missä likaviemäriverettä käytetään niittyjen kastelemiseen, saadaan 9 000 hehtaarin suuruisella alalla ravintoa 4–6 naudalle hehtaari kohti, ja joiltakin erikoisen reheviltä paikoilta on koottu 45 tonniakin heinää hehtaarilta, mikä vastaa yhdeksän lypsylehmän vuotuista rehumäärää. Kol-

me hehtaaria kutakin eläintä kohti ja toisaalta yhdeksän lehmää tai härkää kullakin hehtaarilla, ne ovat nykyisen maatalouden äärimmäisyyksiä.

Guernsey saaren 4 000 viljellystä hehtaarista on lähes puolet eli 1 900 hehtaaria joko viljavainioina tai vihannestarhoina ja vain 2 100 hehtaaria niittyinä; näillä 2 100 hehtaarilla elätetään 1 480 hevosta, 7 260 nautaa, 900 lammasta ja 4 200 sikaa, niin että siellä on kolme teurastettavaksi sopivaa nautaa hehtaarilla. Tarpeetonta on lisätä, että maan hedelmällisyys on saatu aikaan lannoittamalla maata levillä ja kemiallisilla aineilla.

Mutta palatkaamme Pariisikommuunimme kolmen ja puolen miljoonan asukkaan luo! Näemme, että teuraseläinten elättämiseen tarvittava maa-ala vaihtelee kahdesta miljoonasta 88 000 hehtaariin. Älkäämme liioitelko, vaan pysytelkäämme tavallisen viljelyksen edellyttämässä luvuissa, jättäen sarvikarjan osittain korvaamiseksi tarvittaville pienemmille elukoille riittävästi laidunta ja varaten teuraskarjalle 160 000 hehtaaria – tai vaikka 200 000 – niistä 400 000:sta, jotka jäävät käytettäväksi väestön viljatarpeen tyydyttämisen jälkeen.

Olkaamme runsaskätisiä ja arvioikaamme tuon maa-alan hedelmälliseksi muokkaamiseen menevän viisi miljoonaa päivätyötä!

Käytettyämme siten vuoden varrella kaksikymmentä miljoonaa päivätyötä, josta määrästä puolet on mennyt pysyväisiin parannuksiin, olemme turvanneet itsellemme riittävän leipä- ja lihamäärän – siipikarjasta, syöttösioista, kaniineista y. m. saatavaa lihaa lukuunottamatta ja panematta painoa sille, että mainioita hedelmiä ja hyviä vihanneksia kyllin omaava kansa syö lihaa paljon vähemmän kuin kasvisravintoa niukemmin saavat

englantilaiset. Kaksikymmentä miljoonaa viisituntista päivätyötä – paljonko siitä tulee kutakin asukasta kohden? Oikeastaan perin vähän. Kolmen ja puolen miljoonan väestössä on ainakin 1 200 000 täysikasvuista, työkykyistä miestä ja sama määrä naisia. Miesväki yksinään voisi siis toimittaa kaikkien leivän ja lihan suorittamalla vain 17 viisituntista työpäivää vuodessa. Pan-kaamme vielä kolme miljoonaa päivätyötä maidon hankkimiseen taikka enemmänkin, ja kolmen pääravintoaineen, leivän, lihan ja maidon hankkimiseen menee korkeintaan 25 viisituntista työpäivää – mikä on jokseenkin samaa kuin hieman huvitella ulkoilmassa. Nuo kolme tuotetta ovat, lähinnä asuntoa, yhdeksällä kymmenesosalla ihmiskunnasta pääasiallisina päivittäisinä huolina.

Sittenkään – älkäämme työlästykö sitä yhä toistamaan – emme ole sepittäneet satua. Olemme vain esittäneet tosiseikkoja, sellaista, mitä on jo toteutettu suuressa mittakaavassa. Maanviljelys voitaisiin järjestää jo huomenna uuteen uskoon, elleivät maanomistukset ja yleinen tietämättömyys sitä estäisi.

Sinä päivänä, jolloin Pariisi on oivaltanut ravinto- ja elintarpeiden hankintakysymyksen yhteiseksi, jolloin kaikki ihmiset ovat selvillä siitä, että tämä asia on paljon painavampi kuin parlamentti- ja puoluekiistat, sinä päivänä vallankumouskin suoritetaan. Pariisi on valtaava noiden molempien piirikuntien alueet ja viljelevä niitä. Ja menetettyään kolmanneksen eliniästään riittämättömän ja huonon ravinnon ostamiseen pariisilainen työmies on itse tuottava sen muuriensa juurella, linnoitustensa piirissä (jos niitä silloin on jäljellä), ahertaen terveellisessä ja rattoisassa muutaman tunnin puuhassa.

Puhukaamme nyt hedelmistä ja vihanneksista! Poistukaamme Pariisista ja käväiskäämme katsomassa jotakin niistä kauppapuutarhurien laitoksista, jotka tekevät muutamien kilometrien päässä akatemioista sellaisia ihmeitä, että kansantaloustieteilijöillä ei ole niistä aavistustakaan! Viivähtäkäämme esimerkiksi herran Poncen luona, joka on laatinut tätä viljelystapaa käsittelevän teoksen. Hän ei salaile maasta saamiaan satoja, vaan on kertonut niistä laajaperäisesti.

Herra Ponce ja varsinkin hänen työmiehensä raatavat kuin orjat. Heitä on kahdeksan henkeä hieman hehtaaria kookkaamman alan viljelijöinä. He tekevät työtä kahdestatoista viiteentoista tuntiin päivässä, toisin sanoen kolme kertaa enemmän kuin olisi tarpeen. Jos heitä olisi neljäkolmattakin, ei heitä sitenkään olisi liiaksi. Herra Ponce vastanee siihen, että kun hän 11 000 neliömetrin suuruisesta alasta maksaa huikean 2 500 frangin vuotuisen vuokran ja ostaa 2 500 frangilla kasarmeista lantaa, täytyy hänen näin käyttää työvoimia hyväkseen, ”Minua nyljetään ja minun on nyljettävä muita.” Hänen laitoksensa on maksanut 30 000 frangia, josta summasta lienee mennyt puolet laiskottelevien teollisuusparoonien veroksi. Toisin sanoen, hänen laitoksensa ei vastaa enempää kuin 3 000 päivätyötä – luultavasti vielä paljon vähemmänkin.

Mutta silmäilkäämme hänen satojaan: 10 000 kiloa porkkanoita, 10 000 kiloa sipulia, retiisejä ja sellaisia vähemmän arvokkaita vihanneksia, 6 000 kaalinpätä, 3 000 kukkakaalia, 5 000 koria tomaatteja, 5 000 tusinaa valiohedelmiä, 154 000 kerää salaattia, yhteensä 125 000 kiloa hedelmiä ja vihanneksia yhden ja yhden kymmenesosan hehtaarin, 110 metriä pitkältä ja 100

metriä leveältä alalta. Se on enemmän kuin 110 tonnia vihanneksia hehtaarilta.

Ihminen ei syö kuitenkaan vuodessa enempää kuin 300 kiloa vihanneksia ja hedelmiä, ja kauppapuutarhurin hehtaari tuottaa näitä vihanneksia ja hedelmiä vuodessa riittävästi 350 täysikasvuiselle hengelle. Jos siis 24 henkilöä viljेलisi koko vuoden hehtaarin suuruista alaa ja työskentelisi viisi tuntia päivässä, korjaisivat he 350 täysikasvuiselle ja siis ainakin 500 hengelle riittävän vihannes- ja hedelmämäärän.

Toisin sanoen 350 aikaihmissen tarvitsisi herra Poncen viljelystapaa käyttäen – ja hänenkin tuloksensa ovat jo voitettut paremilla ennätöksillä – raataa vuodessa henkeä kohden vain hie-man yli sadan tunnin – 103 tuntia – hankkiakseen 500 hengelle tarvittavan hedelmä- ja vihannesjoukon.

Suokaa meidän huomauttaa, ettei moinen tuotanto ole mikään harvinaisuus, sillä 500 kauppapuutarhuriä viljelee tuolla tapaa aivan Pariisin äärellä 900 hehtaarin suuruista alaa. Heidän on kuitenkin raadettava kuormajuhtien tavalla *noin kahdentuhannen frangin vuotuista hehtaarin vuokraa suorittaakseen.*

Mutta eivätkö nämä kenen hyvänsä todettavat ilmiöt näytä, että 7 000 hehtaaria niistä 210 000:sta, jotka jäävät ylitse, riittäisi tuottamaan kaikki molempien piirikuntiemme kolmelle ja puolelle miljoonalle asukkaalle tarvittavat vihannekset sekä sen lisäksi suuren määrän hedelmiä?

Mitä tulee näiden hedelmien ja vihannesten tuottamiseksi tarvittavaan työhön, ei siihen menisi 50 miljoonaakaan viisituntista työpäivää tai noin viitisenkymmentä miespuolisen nuorison päivätyötä – kauppapuutarhurien esimerkkiä seuraten. Me näemme kuitenkin, että tuota määrää voitaisiin alentaa, jos ote-

taan jo Jerseyssä ja Guernseyssä käytetyt menettelytavat toteutettaviksi. Huomautamme myös, että Pariisin kauppapuutarhurien on pakko ahertaa noin kovasti saadakseen aikaisia vihanneksatoja, joiden korkeat hinnat oivalletaan hänen huimaavaa maanvuokraa muistaessamme, ja että hänen menettelynsä vaatii runsaammin työtä kuin mitä tavallisten kasvisten tuottamiseksi tarvittaisiin. Mutta kun hänellä ei ole varaa suuriin kustannuksiin ja kun hänen on maksettava kalliita hintoja lasista, raudasta, puusta ja kivihiilestä, on hän hankkinut lannoituksella sen keinotekoisen lämmön, joka voidaan saada paljon halvemmalla kasvihuoneen avulla.

IV

Sanoimme, että kauppapuutarhurien on ihmeellisiä satoja saadakseen pakko ruveta työkoneiksi ja kieltäytyä kaikista elämän iloista. Mutta nämä reippaat uranuurtajat tekevät ihmiskunnalle suunnattoman suuren palveluksen opettaessaan meille, kuinka maata on ”valmistettava”.

He valmistavat maata niillä lantakerroksilla, jotka ovat jo olleet luomassa nuorille kasveille ja aikaisille vihanneksille välttämätöntä lämpöä. He valmistavat multaa niin runsaasti, että heidän on pakko vuosittain myydä sitä osa; muutoin kohoaisi heidän puutarhansa joka vuosi kaksi tai kolme senttimetriä. He tekevät sitä niin perinpohjaisesti, että – mikäli Barral kertoo teoksessa ”*Dictionnaire d'agriculture*” kauppapuutarhureita koskevassa kirjoituksessa – he ovat liittäneet viimeaikaisiin sopimuksiinsa ehdon, jonka mukaan heillä on, viljelemältään alalta muuttaessaan, oikeus *ottaa maansa mukaansa*. Huonekalujen ja kasvihuoneiden keralla kuormarattailla muutettava maa – siinä

on viljelijöiden vastaus Ricardon teoriaan, jossa hän haaveilee maakoron sopivan tasoittamaan maan luonnollisia etuja. ”Maa on viljelijänsä arvoinen” – se on puutarhaviljelijän tunnuslause.

Ja kuitenkin ovat Pariisin ja Rouenin ympäristöjen kauppapuutarhurit kolme kertaa orjuutetumpia kuin heidän Guertseyssä ja Englannissa asuvan veljensä – samoja tuloksia saavuttaakseen. Viimeksi mainitut soveltavat teollisuutta maanviljelykseen ja muuttavat, ei ainoastaan maaperää, vaan ilmastokin, käyttämällä kasvihuonetta.

Kauppapuutarhurien viljelystapa perustuu seuraaville kahdelle periaatteelle:

1. Kylvö toimitetaan lasikatoksen alla, hentoja taimia kasvatetaan voimakkaassa maassa rajoitetulla alalla, missä niitä voidaan vaalia hyvin, ja istutetaan sitten kehittyneitä juuria saatuaan talvasalle. Sanalla sanoen, niiden kanssa on meneteltävä samoin kuin eläintenkin: niitä on hoidettava varhaisimpana kasvuaikanaan huolellisesti.

2. Aikaisia satoja varten on maata ja ilmaa lämmitettävä ja kasvit peitettävä lasiakkunoilla tai lasikuvulla sekä aiheutettava kyteväällä lannalla voimakasta lämpöä maahan.

Istutus toiseen paikkaan ja ilmaa korkeampi lämpö – siinä on, sittenkun maa on keinotekoisesti muokattu, tämän viljelysmuodon pääpaino.

Kuten olemme nähneet, on näiden edellytysten ensi ehto ja toteutettu käytännössä ja tarvitsee vain yksityiskohtaista täydennystä. Toisen kohdan toteuttamiseksi on lämmitettävä sekä ilmaa että maata ja korvattava lannoitus joko kasvilavan alla maassa tai kasvihuoneen metalliputkissa virtaavan veden lämmöllä.

Sekin on jo tehty. Pariisilainen kauppapuutarhuri saa nyt termosyfoonista sitä lämpöä, jota hän ennen otti lannasta. Ja englantilainen puutarhuri rakentaa kasvihuoneita.

Kasvihuoneet olivat ennen vain rikkaiden ylläilyksiä. Niitä käytettiin vain ulkomaisia kasveja varten ja huvin vuoksi. Nyt ne ovat tulleet yleisiksi. Jersey ja Guernsey saarilla on kokonaisia hehtaareja katettu lasilaitteilla, tuhansista maatalojen ja puutarhojen pikku kasvihuoneista puhumattakaan. Lontoon ympäristöllä aletaan myös suojata lasilla kokonaisia vainioita.

Kasvihuoneita tehdään kaikenlaisia, graniittiseinäisistä vaatimattomiin, kuusilautoista kyhättyihin lasikattoisiin aitauksiin asti, eivätkä ne tule maksamaan kapitalistin nylkemisestä huolimatta enempää kuin neljä tai viisi frangia neliömetriltä. Useampia niistä lämmitetään ainakin kolme, neljä kuukautta vuodessa, mutta kylmätkin kasvihuoneet, joita ei lämmitetä antavat hyviä tuloksia, mikäli ei mielitä rypäleitä, etelämaiden kasveja, vaan perunoita, porkkanoita, herneitä ja papuja y.m.s.

Näin päästään ilmastosta riippumattomiksi. Vaivalloisesta taimilavojen muokkaamisesta vapaudutaan, kysynnän keralla kallistuvia lantakasoja ostetaan vähemmän ja inhimillinen työ supistuu: seitsemän tai kahdeksan miestä riittää viljelemään lasisuojusteista hehtaaria, joka tuottaa yhtä paljon kuin herra Ponce saa Pariisin likellä samalta alalta.

Tämän aineen alalta voisi esittää yllättäviä yksityiskohtia. Tyytykäämme vain yhteen esimerkkiin. Puutarhuri ja 34 työmiestä – sanokaamme 70 miestä, jos he tekisivät työtä vain viisi tuntia päivässä – viljelee Jerseyssä hieman neljää hehtaaria laajempaa, lasilla suojattua alaa ja saa vuosittain seuraavia satoja: 25 000 kiloa jo Vapusta lähtien saatavia viinirypäleitä, 80 000 kiloa tomaatte-

ja, 30 000 kiloa huhtikuussa valmistuvia perunoita, 6 000 kiloa herneitä ja 2 000 kiloa toukokuussa poimittavia papuja – kaikkiaan 143 000 kiloa hedelmiä ja vihanneksia, puhumattakaan toisesta suuresta sadosta, joka saadaan erinäisiä kasvihuoneista tai tavattoman suuresta, miellyttäväksi olinpaikaksi järjestettyä kasvihuoneesta, ja pienimmistä ulkoa, kasvilavojen välisistä viljelyksistä mahdollisesti saatavasta sadosta.

Sata neljäkymmentä kolme tonnia hedelmiä ja vihanneksia! Moisella määrällä voidaan ravita yllin kyllin yli 1 500 henkeä läpi vuoden. Eikä siihen tarvita kuin 21 000 päivätyötä, s. o. *210 tuntia vuodessa* tuskin puoleltakaan täysikasvuisten lukumäärästä.

Lisätkää siihen noin 1 000 kivihiilitynnyrin hankkimiseen menevä aika, koska se määrä tarvitaan vuosittain neljän hehtaarin lämmittämiseen. Kun sitä saadaan Englannissa joka työläistä ja kymmenen tunnin päivätyötä kohden kolme tynnyriä päivässä, aiheuttaa se vuosittain kullekin viidestä sadasta täysikäisestä kuuden tai seitsemän tunnin lisätyön.

Jos siis aikaihmisistä edes puolet tekisi viitisenkymmentä puolipäivätyötä hankkiakseen hedelmiä ja vihanneksia muinakin eikä vain niiden tavallisina vuodenaikoina, voisivat kaikki ihmiset syödä koko vuoden aikana mielin määrin erinomaisia hedelmiä ja vihanneksia, vaikka niitä saataisiinkin vain kasvihuoneista. He saisivat samalla korjata noista kasvihuoneista toisena satona useampia tavallisia vihanneksia, joiden kasvattamiseen menee herra Poncen laitoksen kaltaisissa tarhoissa, kuten olemme huomanneet, viisikymmentä päivätyötä.

Nyt olemme käsitelleet valioviljelyksiä. Olemme kuitenkin jo huomanneet, että nykyisin pyritään muodostamaan kasvihuoneista tavallisia lasikattoisia vihannestarhoja. Ja täten saadaan-

kin tuollaisesta perin yksinkertaisesta lasisuojusta, jota hieman lämmitetään kolmena kuukautena, satumaisia vihannessatoja, esimerkiksi ensimmäisenä satona huhtikuun lopussa 450 hehtolit-
raa perunoita hehtaarin alalta. Kun maata on sitten voimistettu, annetaan uuden sadon kasvaa toukokuusta lokakuuhun lasikat-
toisen suojan antamassa miltei trooppillisessa kuumuudessa.

Jotta muutoin saataisiin 450 hehtolitraa perunoita, on maata muokattava vuosittain 20 hehtaaria, jopa enemmänkin, kylvet-
tävä, mullattava, kitkettävä j. n. e. Tuollaisen puuhan runsaus on tunnettua. Lasien suojaamalla viljelyksillä pitänee alussa uhrata ehkä puolen päivän työ neliömetrille. Mutta sitten säästetäänkin puolet, ellei kolme neljännestä jatkotyöstä.

Nämä ovat tosiasioita, niitä tuloksia, joita on saatu; ken hy-
vänsä voi niitä tarkistaa. Ja eivätkö jo nämä tosiseikat riittäne
suomaan aavistusta siitä, mitä kaikkea ihminen voi saada järki-
peräisellä viljelysmuodolla maasta irti?

V

Tarkastelumme pohjana ovat olleet jo käytäntöön otetut edelly-
tykset. Voimaperäinen maanviljelys, likaviemäriverdellä kastellut
vainiot, kauppapuutarhurien viljelykset, lasikattoiset vihannes-
tarhat, kaikki ne ovat todellisuutta. Uudenaikainen maanvil-
jelys pyrkii mahdollisuuden mukaan rajoittamaan viljelysalaa,
keskittämään työtä ja yhdistämään kaikkia kasvien elämälle tar-
peellisia ehtoja.

Tämä harrastus oli aluksi syntynyt halusta saada kaupattavaksi
aikaisin kypsyneitä vihanneksia ja ansaituksi niillä suuria raha-
summia. Mutta kun voimaperäinen viljelysmuoto on keksitty,
saadaan näitä kasviksia yhä yleisemmin ja niiden joukkoon lue-

taan jo tavallisetkin vihannekset, koska niitä täten saadaan *vähällä* vaivalla, *runsaammin* ja varmemmasti.

Tarkasteltuamme Guernseyn vaatimattomimpia lasisuojuuslaitteita vakuutamme lopputuloksena kaikesta, että lasisuojusten alla huhtikuussa korjattavaan perunasatoon menee *paljon vähemmän työtä* kuin siihen, että saamme vapaalla maalla, viisi kertaa kookkaammalla alalla viljellystä, kastellusta, kitketystä j. n. e. perunasta kolme kuukautta myöhemmin vastaavan suuruisen sadon. Suhde on tässä sama kuin tavallisen työkapineen ja koneen välillä. Mainiota työkalua ja konetta käyttäen säästetään työtä, vaikka näitä välineitä hankittaessa onkin uhrattava joku-
nen rahaerä.

Lasisuojusten alla kasvatettujen tavallisten vihannesten viljelemisestä puuttuu meiltä vielä täydellisiä numerotietoja. Tämä viljelys on vielä uutta ja käytännössä vain pienemmillä maa-alueilla. Mutta meillä on numerotietoja erään ylellisyshedelmän, viinirypäleen, viljelemisestä viisikymmentä vuotta sitten, ja ne puhuvat uskottavaa kieltä.

Pohjois-Englannissa lähellä Skotlannin rajaa, missä kivihiili ei maksa enempää kuin neljä frangia tynnyriltä kaivoksen luona, on jo kauan sitten kasvatettu viinirypäleitä kasvihuoneessa. Kolmekymmentä vuotta sitten myytiin siellä tammikuussa kypsyneitä rypäleitä 25 frangilla naula ja sitten ne myytiin uudestaan Napoleon III:n ruokapöytää varten 50 frangista. Nyt saa siihen viljelijä vain 3 frangia nauvalta. Hän on itse kertonut siitä eräässä puutarhanhoitolehdessä. On näet kilpailijoita, jotka lähettävät rypäleitä Lontooseen ja Pariisiin. Kun kivihiili on huokeaa ja viinirypäleiden hoitotapa järkiperäistä, kasvaa rypäle talvisai-
kaan pohjoisessa ja tunkeutuu vastoin tavallisia tapojaan pohjoi-

sesta etelään. Puutarhurit kauppaavat toukokuussa englantilaisia ja Jerseyssä viljeltyjä viinirypäleitä kahdella frangilla kilon, ja tämäkin hinta pysyy, kuten viisikymmentä frangia kolmekymmentä vuotta sitten, vain laimean kilpailun vuoksi.

Lokakuussa kaupitaan kaikkialla Lontoon ympäristöillä lasisuojusten ja lievän keinotekoisien lämmön turvissa kasvatettuja rypäleitä samoilla hinnoilla kuin Sveitsin ja Rheinin viinitarjojen rypäleitä, s.o. muutaman soun hinnasta naula. Hinta on kuitenkin kahden kolmanneksen verran liian kallis, sillä maanvuokrat ovat korotetut huippuunsa samoin kuin rakennus- ja lämmityskustannukset, joista puutarhuri maksaa teollisuudenharjoittajille ja välimiehille huikean osuuden. Kun tietää tämän, niin voi väittää, että syksyllä, Lontoon leveysasteella ja sen sumuisessa ilmastossa saatavat ihanat viinirypäleet oikeastaan ovat melkein ilmaisia. Eräässä esikaupungissa antaa pikku taloomme nojautuva, kolme metriä pitkä ja kaksi metriä leveä lasista ja muurilaastista kyhätty suojuus joka vuosi jo kolmen vuoden aikana 50 naulaa erinomaisen hienomakuisia rypäleitä. Tämä sato saadaan kuuden vuoden vanhasta köynnöksestä.¹ Ja suojuus on niin huono, että sade pääsee sen sisälle. Öisin sen lämpö on sama kuin ulkoilmankin. Tietysti sitä ei lämmitetä, sillä sehän olisi samaa kuin lämmittää katua. Ja köynnös ei vaadi muuta hoitoa kuin että sitä vuosittain leikataan puoli tuntia ja toimittetaan kärryllinen lantaa sen juurelle, sille kohtaa, mihin se on istutettu suojuksen ulkopuolelle punaiseen savimaahan.

1. Viiniköynnös itse on parin kolmen puutarhuripolven tekemien uutterien tutkimusten tulos. Se on Hampurista saatu, mainiosti kaikkia kylmiä talvia varten karaistu muunnos.

Jos taas lasketaan ne äärimmäisen huolekkaan hoidon kustannukset, joita Rheinin tai Lac Lemanın rannoilla uhrataan viiniköynnökselle, kivi kiveltään rantatöyräille tehdyt rappukerrokset, lannan ja usein maankin parin, kolmen sadan jalan korkeuksiin kuljettaminen, tullaan siihen päätelmään, että viinin viljelemisen työkustannukset tulevat Sveitsissä ja Rheinin rannoilla kalliimmiksi kuin Lontoon esikaupungeissa lasin alla.

Tämä tuntunee ensi silmäyksellä mahdottomalta, sillä tavallisestihan luullaan, että viiniköynnös kasvaa Etelä-Euroopassa itsestään ja ettei viininviljelijän työ maksa mitään. Puutarhurit ja viininviljelijät vahvistavat kuitenkin tätä väitettä. ”Viinin viljeleminen on Englannin viljelyksistä edullisin”, lausuu muuan käytännöllinen puutarhuri eräässä puutarhalehdessä. Hinnat, kuten tiedetään, puhuvat myös kuvaavaa kieltä.

Jos käännämme nämä tosiseikat kommunistiselle kielelle, voimme vakuuttaa, että mies tai nainen, joka tahtoo uhrata vapaahetkistään *parikymmentä tuntia vuodesta* mihin Euroopan ilmanalaa tahansa lasin suojaan istutettujen parinkymmenen viiniköynnöksen – itse asiassa jokseenkin hauskaan – hoitoon, voi korjata niistä niin paljon rypäleitä kuin hän voi syödä perheensä ja tuttaviensa keralla. Samaa voi sanottava muistakin ilmanalaa totutetuista hedelmäpuista.

Voimaperäistä viljelystä suuressa mittakaavassa käyttävä kommuuni voi saada kaikkia mahdollisia sekä koti- että ulkomaisia vihanneksia ja kaikkia ajateltavissa olevia hedelmiä, tarvitsematta käyttää siihen enempää kuin noin kymmenen työtuntia vuodessa kutakin asukasta kohti.

Nämä ovat tosiasioita, joita voidaan vahvistaa vaikkapa jo huomenna. Riittäisi, jos jokin työläisryhmä heittäisi joiksikin

kuukausiksi korukapinetyönsä, ryhtyisi muokkaamaan sadan hehtaarin alaa Gennevilliersin tasangolla, istuttaisi rivin pienoisia hedelmätarhoja, laatisi niihin kuhunkin oman lasikattoisen, lämmitettävän kylvö- ja taimihuoneen, rakentaisi lisäksi viidenkymmenen hehtaarin alalle säästeliäästi siroteltuja hedelmäkasvihuoneita ja antaisi kokoneiden puutarhurien järjestää tuon hankkeen yksityiskohdat.

Jos otaksumme perusteeksemme Jersey'n saarella saadun keskisadon, joka vaatii lasilla suojattua hehtaaria kohden 7–8 miehen työn, siis vuosittain 24 000 työtuntia, tarvittaisiin niiden 150 hehtaarin kunnossa pitämiseen 3 600 000 työtuntia vuodessa. Sata taitavaa tarhuria voisi olla tuossa työssä viisi tuntia päivässä – kaiken muun suorittaisivat sellaiset ihmiset, jotka olematta ammatiltaan puutarhureita voisivat kuitenkin käsitellä lapioita, rautaharavaa ja kastelupumppua tai hoitaa uunია.

Mutta tämä työ tuottaisi alimman arvion mukaan – senhän näimme edellisessä luvussa – kaikki tarpeelliset vihannekset ja hedelmät, vieläpä vähän yllisyyttäkin, ainakin 75 000 tai 100 000 hengelle. Otaksutaanpa, että tässä henkilömäärässä olisi 36 000 hedelmäpuutarhatöihin halukasta aikaihmiä. Jokaisen olisi silloin työskenneltävä sata tuntia vuodessa, ja työaika olisi jaettu pitkin vuotta. Nämä työtunnit olisivat ystävien ja lasten parissa ihanoissa, varmaankin Semiramiin tarutarhoja ihanamissa puutarhoissa vietettyjä virkistyshetkiä.¹

1. Jos taas luettelemme maanviljelyksestä saatuja numerotietoja, jotka osoittavat, että molempien, Seinen ja Seine-et-Oisen, piirikuntien asukkaat voisivat täysin elää omalla alueellaan, jos uhraisivat vuosittain elintarpeittensa hankkimiseen vain vähän aikaa, niin saamme seuraavia numeroita:

Seinen ja Seine-et-Oisen piirikunnat:

Asukasluku vuonna 1886	3 600 000
Pinta-ala hehtaareissa	610 000
Asukkaita hehtaarilla	590

Noin vähän vaivannäköä siis vaadittaisiin saadaksemme syö-
dä hartaasti haluamiamme hedelmiä, joita vailla nyt olemme, ja
nauttiaksemme yllin kyllin kaikkia vihanneksia, joita perheen-
äiti jakelee nyt niin niukasti – punnitessaan joka penniä, jolla
hänen on rikastutettava lainanantajaa ja verenimijää – maan-
omistajaa.

Oi, jospa ihmiskunta vain olisi tietoinen siitä, mitä se voi, ja
jospa tuo tietoisuus soisi sille voimaa *tahtoakin!*

Jospa se vain tietäisi, että henkinen pelkuruus on se kari, jo-
hon kaikki tähänastiset kumoukset ovat rauenneet!

VI

Lähinnä tulevalle kumoukselle avartuvat uudet näköpiirit ovat
helppo havaita.

Joka kerran, kun puhumme vallankumouksesta, huomaamme
totisen, nälistyneitä lapsia nähneen työläisen rypistävän kulma-
karvojaan ja toistavan itsepäisesti: ”Entäs leipä? Eikö leipä lo-

Väestön elatukseksi viljeltävä maa-ala hehtaareissa:

Erilaisia viljoja varten	200 000
Luonnon- ja tekoniittyjä	200 000
Vihanneksia ja hedelmiä varten 7,000 á	10 000
Ylijäämä taloja, teitä ja liikennettä, puistoja, metsiä varten	200 000
<i>Edellä olevien maa-alueiden parantamiseen ja viljelemiseen tarvittava työmäärä vii- situntisilla työpäivillä:</i>	
Viljat, viljeleminen ja sadon korjaaminen	15 000 000
Laitumet, maito ja eläinten ruokinta	10 000 000
Puutarhaviljely, herkkuhedelmät y.m.	33 000 000
Arvaamattomat työt	12 000 000
<i>Summa</i>	70 000 000

Jos otaksutaan, että vain puolet aikaihmisistä tahtoisii työskennellä maata-
loustöissä, niin näemme, että 70 miljoonaa päivätyötä on jaettava 1 200 000
yksilön kesken. Se tekee vuosittain viisikymmentäkahdeksan viisituntista päivätyötä
kullekin näistä työskentelijöistä.

pu, jos jokainen ihminen syö itsensä kylläiseksi? Ja jos taantumuksellisten yllättämä oppimaton maaseutu jättää, kuten mustat joukkueet vuonna 1793, kaupungin nälkäkuoleman partaalle – mitäs silloin tehdään?”

Maaseutu koettakoon parastaan! Suuret kaupungit voivat silloin tulla toimeen ilman sitäkin.

Mihinkä nuo sadat tuhannet nyt pienissä tehtaissa ja työpaikoissa kituvat työläiset ryhtynevät sinä päivänä, jona he saavat takaisin vapautensa? Sulkeutunevatko he vallankumouksen jälkeenkkin, kuten sitä ennen, tehtaitten saleihin? Valmistavatko he yhä maasta vietävää korurihkamaa, kun vilja ehkä voi loppua, liha häipyä harvinaisuudeksi ja vihannekset kadota saamatta uusia sijaan? Varmaankaan eivät! He poistuvat kaupungista vainioille. He panevat koneen avulla, joka suo heikonkin olla työssä mukana, vallankumouksen toimeen myös entisen orjuusajan maanviljelyksessä, samoin kuin kumous on kohdannut laitoksia ja aatteita.

Sadoittain hehtaareja suojataan lasella, ja miesten ja naisten hienot kätöset hoitelevat hentoja taimia. Toisia satoja hehtaareita kynnetään koneen avulla syvälti, parannetaan lannoittaen tai tehdään hedelmällisiksi keinotekoisella, kallioita jauhamalla saadulla mullalla. Iloiset joukot tilapäistyöläisiä peittävät nuo hehtaarit sadoilla, ja heitä opastavat työssä ja kokeissa osaksi ne, jotka maataloutta tajuavat, mutta ennen kaikkea pitkästä unesta valveutuneen ja loistavan majakan – kaikkien onnen – johtaman kansan suuri ja käytännöllinen henki.

Ja parin, kolmen kuukauden kuluttua lieventävät nopeat sadot tuntuvinta tarvetta hankkien ruokaa kansalle, joka vihdoinkin,

niin monien vuosisatojen vartomisen jälkeen, saa tyydyttää nälkänsä ja syödä niin paljon kuin mieli tekee.

Kansallinen nero – sen kansan, joka nousee kapinaan ja näkee puutteensa – on sillä välin kokeileva uusilla, jo nyt näköpiirissä häämöttävillä ja yleiseen käytäntöön tullakseen vain kokeemuksen kastetta kaipaavilla viljelystavoilla. Silloin kokeillaan valolla – tuolla viljelyksessä vähäarvoisena pidetyllä voimalla, joka saa jyvän kypsymään 45 päivässä Jakutskin leveysasteilla. Keskitetty tai keinotekoinen valo on kilpaileva lämmön kanssa kasvien kypsymistä jouduttaen. Jokin tulevaisuuden Mouchot on keksivä koneen, joka johtaa auringonsäteitä ja saa ne työskentelemään, niin ettei tarvitse maan sisuksilta hakea kivihiileen koottua auringon lämpöä. Maan kastelemista kehitettyjen mikro-organismien laumoilla koetellaan myös – äskettäin esitettyä järkevää aatetta seuraten, jonka mukaan maa saa näitä kasveille niin hyvin hiusjuurien ravitsemiseksi kuin maan ainesosien käyttämiseksi tarpeellisia pieniä eläviä soluja.

Silloin kokeillaan... mutta älkäämme poiketko kovin kauas, ettemme eksyisi sadun maille! Pysytelkäämme varmojen tosi-seikkain piirissä. Jo nyt käytännössä olevilla viljelysmenetelmillä voisimme, jos niitä sovellettaisiin suuressa mittakaavassa, koska ne jo ovat voitolla taistelussa teollisuuden kilpailua vastaan, – hankkia itsellemme mieluisen työn vastineeksi hyvinvointia ja ylellisyyttä. Lähin tulevaisuus on osoittava, mitä käytännöllistä on tieteen uusien keksintöjen meille vihjaamissa vastaisissa valloituksissa.

Tyytykäämme vain viittaamaan tarpeiden tutkimista ja niiden tyydyttämiskeinoja käsittelevää uutta tietä!

Ainoa, mitä vallankumoukselta voi tulla puuttumaan, on rohkeus ja aloitekyky.

Me, nykyisen koulujärjestelmän tylsyttämät, joiden mieltä vielä miehuusiässäkin on orjuuttanut menneisyyden vaikutus, uskallamme tuskin ajatella. Jos jokin uusi aate on kysymyksessä, niin ennen kuin luomme siitä mielipiteemme, haemme neuvoa vanhoista, satavuotisista kirjapinkoista, saadaksemme tietää, mitä vanhat mestarit tuosta asiasta arvelivat.

Jos vallankumoukselta ei puutu rohkeutta eikä aloitekykyä, niin ei siltä puutu elintarpeitakaan.

Suuren vallankumouksen merkkipäivistä oli kaunein, valtavin, iäisesti ihmisten mieliin painuva se päivä, jolloin Ranskan kaikilta ääriiltä tulleet edustajat riensivät Pariisissa tasoittamaan Mars-kenttää liittojuhlan viettoa varten.

Ranska oli sinä päivänä *yhtenä*; uuden hengen elähyttämänä se silmäili tulevaisuutta, joka aukeni sen eteen yhteistyönä maan muokkaamisessa.

Ja maassa yhteisesti työskentelemällä saavat vapautuneet yhteiskunnat vatedeskin yhteytensä ja poistavat niitä pirstonkeen vihan ja sorron.

Uusi yhteiskunta on käsittävä yhteistunnon, tuon valtavan, tarmoa ja ihmisen luovaa voimaa satakertaisesti lisäävän mahdollin, ja silloin se on menevä eteenpäin valloittaakseen itselleen tulevaisuuden kaikella nuorekkaalla voimallaan.

Yhteiskunta on lakkaava tuottamasta oudoille ostajille ja harmitseva omia tyydytettäviä tarpeitaan ja halujaan. Se on runsaasti turvaava kaikkien jäsentensä hengen ja hyvinvoinnin, samalla kun se antaa heille vapaasti valistusta ja tehdystä työstä koituvan siveellisen tyydytyksen sekä ilon elää toisten elämää turmele-

matta. Uuden uljuuden elähyttäminä ja yhteistunnon kannustamina me kaikki käymme silloin yhdessä valloittamaan tiedon ja taiteellisen luomisen yleviä nautinnoita.

Tuon hengen innostaman yhteiskunnan ei tarvitse pelätä sisäisiä selkkauksia eikä ulkonaisia vihollisia. Se voi menneisyyden mahtia vastaan asettaa rohkeutensa uuteen järjestelmään, kaikkien uskaliaan yritteliäisyyden sekä henkensä heräämisestä jättimäiseksi paisuneen uuden voimansa.

”Liittoutuneet kuninkaat” eivät mahda tälle vastustamattomalle voimalle mitään. Heille ei jää muuta valittavaksi kuin alistua siihen ja valjastaa itsensä ihmiskunnan uusia, yhteiskunnallisen vallankumouksen avaamia näköpiirejä kohti vierivien vaunujen eteen.